Isabel Allende

VIDURY ŽIEMOS

Alma littera

Isabel Allende

VIDURY ŽIEMOS

Romanas

Iš ispanų kalbos vertė Valdas V. Petrauskas

Alma littera

VILNIUS / 2018

Versta iš:
Isabel Allende,
MÁS ALLÁ DEL INVIERNO,
Plaza Janés, 2017

Valdas V. Petrauskas –
Lietuvos rašytojų sąjungos,
Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos,
Kanados literatūros vertėjų asociacijos narys.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-01-3112-1

skiriu Rogeriui Cukrasui, netikėtai meilei

Au milieu de l'hiver, j'apprenais enfin
qu'il y avait en moi un été invincible

Vidury žiemos pagaliau suvokiau, kad
širdyje žydi amžina vasara.

ALBERT CAMUS
„Sugrįžimas į Tipazą“ (1952)

LUSIJA

Bruklinas

2015 metų gruodžio pabaigoje žiemos dar nebuvo nė ženklo. Atėjo Kalėdos išūždamos ausis savo įkyriais varpeliais, o žmonės vis dar vilkėjo marškinėliais, įsispyrę į sandalus, vieni džiaugdamiesi tokia metų laikų maišatimi, kiti baimindamiesi visuotinio atšilimo, o namų languose, klaidindamos voveraites bei paukštelius, švietė sidabriniu šerkšnu apipurkštos dirbtinės eglutės. Po Naujųjų metų praslinkus trims savaitėms, kai kalendoriaus paklaidos niekam neberūpėjo, gamta netikėtai pabudo, nusipurtė rudens snaudulį ir užleido tokią pūgą, kokios niekas kaip gyvas negalėjo prisiminti.

Lusija Maras plūdo šaltį drebėdama Apžvalgos Kalvų kvartale, nešildomame pusrūsyje, aukštos pusnies įkalinta mūrinėje belangėje. Kaip ir visi tėvynainiai, ji buvo stojiškos prigimties: pripratusi prie žemės drebėjimų, potvynių, retkarčiais užplūstančių cunamių ir politinių katastrofų, sunerimdavo, jei deramu laiku neištikdavo kokia nelaimė. Šiaip ar taip, nebuvo pasiruošusi tokiai sibirinei žiemai, netikėtai užgriuvusiai Brukliną. Čilėje audros siaubia tik Andus ir Ugnies Žemę piečiausiame šalies pakraštyje, kur žemynas subyrėjęs į aibę žiaudraus piečio suskvarbytų salų, šaltis smelkia kaulus, o gyvenimas

sunkus kaip niekur kitur. Lusija kilusi iš Santjago, nepelnytai pelniusio nuosaikaus klimato šlovę: žiemą ten drėgna ir žvarbu, o vasarą sausa ir karšta. Miestas įstrigęs tarp violetinių kalnų, kuriuos kartais užkloja sniegas; tuomet skaidriausia pasaulyje šviesa atsispindi nuo akinamai baltų viršukalnių. Retkarčiais virš miesto ima sūkuriuoti įkyrios, pilkos nelyginant pelenai dulkės, bet, nespėjusios užkloti gatvių, virsta purvu. Sniegas skaistus atrodo tik iš tolo.

Gyventi Brukline, menkai apšildomame pusrūsio kambarėlyje per metrą žemiau gatvės lygio, įsisiautėjus pūgai, buvo grynas vargas. Pro mažus apšerkšnijusius langus beveik neprasismelkdavo šviesa, viduje tvyrojo prieblanda, kurios neišsklaidydavo palubėje spingsinčios plikos lemputės. Visas Lusijos Maras turtas buvo tik būtiniausi daiktai: keli išklerę baldai iš antrų ar trečių rankų ir virtuvės indai. Namo savininkui Ričardui Baumasteriui nerūpėjo nei būsto išvaizda, nei patogumai.

Pūga užgriuvo penktadienį. Versdamas sniegą, siautulingas viesulas šlavė ištuštėjusias gatves. Linko laužomi medžiai, gaišo sušalę paukščiai, suklaidinti tą mėnesį neįprastai šilto oro ir neišskridę į kitus kraštus arba nespėję pasislėpti. Kai imta valyti gatves, darbininkai mėtė į šiukšliavežes maišus sušalusių žvirblių. Paslaptingosios papūgos Bruklino kapinėse, priešingai, nenukentėjo: pūgai nurimus, po kelių dienų žmonės matė jas kuo gražiausiai kapstantis tarp kapų. Jau ketvirtadienį televizijos reporteriai, įpratę gedulingais veidais jausmingai skaityti žinias apie teroristų išpuolius tolimose šalyse, pranašavo pūgą rytojaus dienai ir pragaištingą savaitgalį. Niujorke buvo paskelbta ypatingoji padėtis, ir Lusijos fakulteto dekanas, atkreipęs dėmesį į įspėjimą, atšaukė paskaitas. Šiaip ar taip, vargu ar ji būtų sugebėjusi nusigauti į Manhataną.

Naudodamasi netikėtu laisvadieniu, Lusija pasigamino troškinio, kurio ir mirdamas žmogus neatsisakytų, – grynai čilietišką patiekalą, pataisantį nuotaiką ištikus nelaimei ir apsaugantį nuo visų ligų. Lusija jau daugiau nei keturis mėnesius gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose, visą tą laiką maitinosi universiteto kavinėje ir tik vieną kitą kartą ryžosi pati pasigaminti maisto pasiilgusi įprastų valgių arba panūdusi pavaišinti draugus. Troškiniui išvirė stipraus sultinio su įvairiausiais prieskoniais, pakepino mėsos su svogūnais, patroškino daržovių, bulvių ir moliūgo ir galiausiai įbėrė ryžių. Panaudojo visus puodus ir prikaistuvius, ir virtuvė atrodė kaip po oro antskrydžio, bet triūsė ne veltui – išsisklaidė vienatvės nykuma, apnikusi prasidėjus pūgai. Vienatvė, anksčiau aplankydavusi kaip įkyri neprašyta viešnia, pasislėpė tolimiausiame sąmonės kampelyje.

Tą vakarą, kai lauke stūgavo vėjas, sukdamas sniego sūkurius ir pro menkiausius plyšelius įžūliai skverbdamasis į vidų, kaip ir vaikystėje Lusiją apėmė instinktyvi baimė. Ji neabejojo, kad jos lizdeliui negresia joks pavojus: kvaila bijoti gamtos gaivalų, neverta trukdyti Ričardo, nors, gyvendamas pirmame aukšte, tokiomis aplinkybėmis jis vienintelis gali ateiti į pagalbą. Devintą valandą vakaro, neatsispyrusi pagundai išgirsti balsą, paskambino kaimynui.

– Ką darai? – paklausė stengdamasi užgniaužti baimę.

– Skambinu pianinu. Ar tau trukdau?

– Aš negirdžiu pianino, čia, apačioje, girdžiu nebent tokį griausmą, lyg būtų atėjusi pasaulio pabaiga. Ar čia, Brukline, dažnai taip pasitaiko?

– Žiemą, Lusija, kartais sugenda oras.

– Man baisu.

– Ko?

– Baisu, ir tiek. Manding, būtų kvaila prašyti, kad ateitum su manim pasėdėti. Turiu čilietiško troškinio, pasivaišintume.

– Ar vegetariško?

– Ne. Tiek to, Ričardai. Labanakt.

– Labanakt.

Lusija išgėrė vynuogių degtinės ir pasikišo galvą po priegalviu. Miegojo prastai, kas pusvalandį prabusdama: sapnavo tą patį sapną, kad skęsta kažkokioje rūgščioje tyrėje, panašioje į jogurtą.

Šeštadienį audra tebešėlo slinkdama Atlanto link, o Brukline orai nesitaisė, pustė, spaudė šaltis, ir Lusija nekėlė kojos iš namų – diduma gatvių buvo neišvažiuojamos, nors iš pat ankstaus ryto dirbo sniego valytuvai. Turėjo laiko per akis skaityti ir ruoštis ateinančios savaitės paskaitoms. Per žinių laidą išgirdo, kad audra siaubia viską, kas pasitaiko kelyje. Džiaugėsi galėdama mėgautis ramybe, gera knyga ir ilsėtis, o prireikus pagalbos – tikėjosi prisiprašysianti ką nors nuvalyti sniegą prie durų. Ne bėda, kaimynų berniūkščiai vis siūlosi pagelbėti tikėdamiesi užsidirbti keletą dolerių. Lusija džiaugėsi savo dalia. Šiaip ar taip, nėra ko skųstis, ne taip jau bloga gyventi tame nejaukiame urve, Apžvalgos Kalvų kvartale.

Vakarop, šiek tiek nusibodus tupėti namie, Lusija pavalgė sriubos, nenuskriausdama ir Marselio, čihuahua veislės šunelio, paskui abu, įsitaisę ant išduobto spyruoklinio čiužinio po ištisu kalnu antklodžių, ėmė žiūrėti serialą apie žmogžudystes. Bute buvo velniškai šalta, ir Lusijai teko užsimaukšlinti megztą kepuraitę ir užsimauti šiltas pirštines.

Pirmosiomis savaitėmis, grauždamasi, jog pabėgo iš Čilės, kur bent jau galėjo ispaniškai juoktis, guodėsi mintimi, kad viskas, be abejo, pasikeis į gera. Bėda, ištikusi vieną dieną, kitą dieną atrodys sena pasaka. Tiesą pasakius, abejonės greit išsivadėdavo iš galvos: darbe nebuvo laiko blaškytis, reikėjo

rūpintis Marseliu, universitete ir kaimynystėje turėjo daug draugų, žmonės visur buvo geri, užtekdavo vos kelis kartus užsukti į tą pačią kavinę, ir ten jausdavaisi kaip namie. Čiliečių įsitikinimas, kad jankiai – bejausmiai, pasirodė besantis mitas. Jai pasitaikė tik vienas vienintelis daugiau ar mažiau bejausmis žmogus – Ričardas Baumasteris, jos buto savininkas. Et, velniai jo nematė!

Tą rudų plytų namą, kokių tame Bruklino kvartale šimtai, Ričardas nusipirko pusvelčiui iš savo draugo argentiniečio, kuris, netikėtai paveldėjęs didelį turtą, išvyko į tėvynę tvarkyti reikalų. Po kelerių metų tas pats namas, tik gerokai aptriušęs, kainavo daugiau kaip tris milijonus dolerių. Spėjo įsigyti anksčiau, nei jauni Manhatano verslininkai puolė urmu pirkti ir restauruoti vaizdingų būstų, užkeldami nežmoniškas kainas. Anksčiau kvartalas garsėjo nusikaltimais, narkotikų prekeiviais ir gaujomis, niekas nedrįso ten vaikščioti naktimis, tačiau tada, kai atsikėlė Ričardas, nepaisant šiukšlių konteinerių, nudžiūvusių medžių ir užgrioztų kiemų, traukė visų dėmesį savo ypatinga padėtimi. Lusija juokais patarė Ričardui parduoti tą senieną girgždančiais laiptais ir išklerusiomis durimis, persikraustyti į kurią nors Karibų salą ir ten kaip kokiam karaliui laukti garbingos senatvės, bet Ričardas nebuvo linkęs juokauti – jam, užkietėjusiam pesimistui, tiko tas nejaukus, be jokių patogumų namas: penki dideli tušti kambariai, trys nenaudojami vonios kambariai, užkalta mansarda ir pirmas aukštas tokiomis aukštomis lubomis, kad, prireikus pakeisti perdegusią lemputę, tekdavo traukti teleskopines kopėčias.

Ričardas Baumasteris vadovavo Niujorko universiteto fakultetui, kuriame Lusija dirbo sudariusi pusės metų sutartį kaip kviestinė dėstytoja. Semestro pabaigoje gyvenimas nežadėjo nieko gera: reikėsią ieškotis kito darbo, kito būsto ir apskritai numatyti tolesnes perspektyvas. Anksčiau ar

vėliau grįšianti į Čilę baigti savo dienų, bet iki to dar toli, o dabar, kai duktė Daniela įsikūrė Majamyje, pasirinkusi jūrų biologijos specialybę, tikriausiai įsimylėjo ir nežada niekur važiuoti, tėvynė nėmaž neviliojo. Lusija tikėjosi dar pasimėgauti gyvenimu, kol leidžia sveikata ir senatvė nepakirto jėgų. Norėjo gyventi užsienyje, kur kasdieniai iššūkiai žadina mintis ir neskaudina širdies, o Čilėje vėl prislėgtų įprasta kasdienybė, rutina ir nepritekliai. Ten ji jaustųsi pasmerkta vienišai senatvei, beprasmiškų skaudžių prisiminimų kančioms, o užsienyje vis dar gali tikėtis malonių staigmenų ir puikių perspektyvų.

Trokšdama kuriam laikui nutolti nuo pilkos kasdienybės ir atsidurti arčiau Danielos, ji sutiko padirbėti Lotynų Amerikos ir Karibų studijų centre. Be kita ko, nėra ko slėpti, ją sudomino Ričardas. Neseniai nusivylusi meile, vylėsi, kad Ričardas galėtų jai padėti galutinai pamiršti Chulijaną, paskutinę meilę, vienintelį žmogų, palikusį pėdsaką gyvenime po skyrybų 2010 metais. Vėliau Lusija įsitikino, kad jos amžiaus moteriai pasitaiko ne tiek jau daug meilužių. Patyrė keletą meilės nuotykių, nevertų nė prisiminti, prieš pasirodant Ričardui: susipažino su juo daugiau nei prieš dešimt metų, kai dar buvo neišsiskyrusi, ir nuo to laiko nežinia kodėl negalėjo jo pamiršti. Jis buvo visiškai priešingo būdo nei ji, o ir akademinėje srityje juodu neturėjo nieko bendra. Kartais susitikdavo konferencijose, ilgas valandas šnekėdavosi apie darbą ir susirašinėdavo, bet jis niekada nė iš tolo neužsiminė apie meilę. Kartą Lusija pabandė jį gundyti, nors tai buvo jai neįprasta: buvo ne iš tų, kurios linkusios koketuoti. Prieš atvykstant į Niujorką, ją pakerėjo mąsli Ričardo išvaizda ir kuklumas. Ji įsivaizdavo, kad toks žmogus turėtų būti išmintingas ir rimtas, taurios dvasios,

tikra dovana tam, kas sugebės įveikti visas kliūtis, kuriomis jis užtveria kelią bent menkiausio suartėjimo link.

Sulaukusi šešiasdešimt dvejų, Lusija vis dar puoselėjo jaunatviškas iliuzijas, tai buvo neišvengiama. Per ilga kaklas apvyto, oda pasidarė sausa, rankų raumenys suglebo, kelių sąnariai sustingo, liemens nebeliko nė žymės – ji susitaikė su likimu neturėdama ryžto grumtis su senėjimu ir reguliariai mankštintis. Krūtys beveik nepasikeitė, bet atrodė lyg ne savo. Nenorėjo nė žiūrėti į save nuogą, kur kas maloniau jautėsi apsirengusi: žinojo, kokios spalvos ir kokio stiliaus drabužiai jai tinka, ir galėjo per dvidešimt minučių apsipirkti nuo galvos iki kojų per daug nesirinkdama ir negaišdama veltui laiko. Veidrodžiai, kaip ir nuotraukos, buvo jos negailestingi priešai – žiūrėdama į savo sustingusį atvaizdą, ji itin aiškiai matydavo visus trūkumus. Buvo įsitikinusi, kad jos žavesys – o savo žavumu ji nėmaž neabejojo – atsiskleidžia per judesius. Ji kerėjo savo grakštumu, kuriuo, pačios nuomone, buvo nepelnytai apdovanota, nes visiškai nesirūpino savo išvaizda, mėgo smaguriauti ir dykinėti kaip odaliska, ir pagal visą teisybę ji turėjo būti apkūni. Laimė, iš savo protėvių, neturtingų kroatų valstiečių, sunkiai dirbusių ir tikriausiai kentusių badą, ji paveldėjo gerą medžiagų apykaitą. Paso nuotraukoje jos veidas rūstus, įdėmiu žvilgsniu, lyg sovietinės kalinės, kaip juokaudavo duktė Daniela, bet daugiau niekas taip nesakydavo: ji buvo išraiškingų veido bruožų ir mokėjo sumaniai naudotis kosmetika.

Apskritai Lusija buvo patenkinta savo išvaizda ir, susitaikiusi su savo dalia, nesibaimino aštrių laiko dantų. Be abejo, kūnas seno, bet širdis plakė kaip ir jaunystėje. Šiaip ar taip, niekaip neįstengė įsivaizduoti, kaip atrodys senatvėje. Noras visomis išgalėmis mėgautis gyvenimu ilgainiui blėso ir miglotos viltys patenkinti troškimus dužo į tikrovės sieną – nebuvo jokių galimybių susirasti mylimąjį. Ji troško sekso, nuotykių,

meilės. Kartais pavykdavo pasimylėti, nuotykių irgi pasitaikydavo, bet meilė – tai dangaus dovana, kurios ji, kaip ne kartą sakė duktė, niekada nesulauksianti.

Lusija krimtosi nutraukusi santykius su Chulijanu, bet niekada to nesigailėjo. Ji troško pastovumo, o jis tuo tarpu, būdamas septyniasdešimties, vis dar gyveno kaip kadaise: keitė meilužes – nelyginant kolibris skraidžiojo nuo vienos gėlės prie kitos. Lusija neklausė dukters, skelbiančios laisvosios meilės privalumus, ji negalėjo susitaikyti su mintimi, kad galima mylėti žmogų, medžiojantį kitas moteris. „O ko gi tu nori, mama? Ištekėti?" – šaipėsi Daniela, sužinojusi, kad motina nutraukė santykius su Chulijanu. Ne, bet ji norėjo mylėtis su mylimu žmogumi, mėgautis kūno malonumais ir dvasios ramybe. Troško meilės su žmogumi, atliepiančiu jos jausmus. Norėjo gerai pažinti vienas kitą, gyventi sąžiningai, nieko neslėpdama nei apsimesdama, ir to paties reikalavo iš partnerio. Norėjo, kad šalia būtų žmogus, su kuriuo sekmadienio rytą galėtų lovoje skaityti laikraščius, juoktis iš visokių paikysčių, nuoširdžiai šnekėtis įvairiomis temomis, kino salėje laikytis už rankų. Jau seniai nebetroško atsitiktinių meilės nuotykių.

Ji priprato prie savo gyvenamosios erdvės, tylos ir vienatvės; galiausiai priėjo prie išvados, kad būtų sunku įsileisti ką nors į lovą, į vonios kambarį, į drabužių spintą, kad joks vyras negalėtų patenkinti visų jos poreikių. Jaunystėje ji manė, kad, gyvendama be vyro meilės, jaustųsi neįgali, kad trūktų to, kas svarbiausia. Subrendusi džiaugėsi savo turiningu gyvenimu. Kartą jai dingtelėjo grynai iš smalsumo pasinaudoti internete siūlomomis pažinčių paslaugomis. Iškart atmetė tą mintį, nes Daniela būtų susekusi net iš Majamio. Be to, ji nežinojo, kaip nemeluojant apibūdinti save, kad atrodytų

daugmaž patraukli. Pagalvojo, kad ir kitos moterys ne geresnės, visos meluoja.

Amžiumi jai derantys vyrai pageidavo moterų, jaunesnių už ją dvidešimčia ar trisdešimčia metų. Nieko nuostabaus, jai taip pat nepatiktų susidėti su nukaršusiu senoliu, jaunesnis vyras būtų kur kas arčiau širdies. Pasak Danielos, didžiausia bėda, kad ji – heteroseksuali, nes aplink tiek ir tiek puikių vienišų moterų, dvasingų, jausmingų, geros formos, nepalyginamai įdomesnių nei diduma šešiasdešimtmečių ir septyniasdešimtmečių vyrų, našlių ar išsiskyrusių, kurių aplink devynios galybės. Lusija pripažino savo kaltę, bet pasiteisino, kad per vėlu keisti orientaciją. Išsiskyrusi nesibodėjo trumpais atsitiktiniais santykiais su kokiu draugu, išgėrusi su juo diskotekoje, ar šiaip su kokiu vyriškiu, susipažinusi kelionėje ar pobūvyje, neverta nė prisiminti, tačiau taip ji sugebėjo nusikratyti drovumo ir nesivaržydama nusirengti priešais vyrą. Krito į akis randai ant krūtinės, o krūtys, dailios nelyginant Namibijos skaistuolės, atrodė lyg ne jos – tarsi iššūkis jos vystančiam kūnui.

Troškimas sugundyti Ričardą, nedavęs ramybės gavus darbą universitete, užgeso savaitę pagyvenus pusrūsyje. Tas tariamas bendrabūvis, tolydžio susitinkant darbe, gatvėje, metro traukinyje ir prie namų durų, užuot suartinęs juos dar labiau atitolino. Draugystė, užsimezgusi tarptautinėse konferencijose ir elektroninėje erdvėje, iš pradžių tokia karšta, palengva atvėso, neišlaikiusi išbandymo artumu. Ne, tikrai neverta tikėtis romano su Ričardu Baumasteriu; gaila, nes iš pažiūros atrodo ramus ir patikimas žmogus, su kuriuo mielai panuobodžiautų. Lusija buvo vyresnė tik metais ir aštuoniais mėnesiais, menkas skirtumas, ramindavosi ji progai pasitaikius, bet širdies gilumoje prisipažindavo, kad jis jos nenaudai. Ji jautėsi nepaslanki, sumažėjus ūgiui tolydžio trumpėjant stuburo

slanksteliams, be to, negalėjo avėti aukštakulnių – apsiavusi neišlaikydavo pusiausvyros. O tuo metu aplink visi be perstojo augo. Jos studentai kasdien atrodydavo vis aukštesni, vis labiau išstypę ir abejingi viskam kaip žirafos. Jai nusibodo žiūrėti į aplinkinius iš apačios, į jų šiurpsančius iš nosies plaukus. Ričardas, priešingai, vilko savo metų naštą, kupinas negrabaus žavesio, būdingo į studijų rūpesčius pasinėrusiam profesoriui.

Kaip Lusija rašė Danielai, Ričardas Baumasteris buvo vidutinio ūgio, palyginti vešliais plaukais, sveikų dantų, lyg pilkų, lyg žalių akių, nelygu šviesos atspindys akinių stikluose ir skrandžio opos būklė. Retai šypsodavosi be rimtos priežasties, bet duobutės skruostuose ir pasišiaušę plaukai teikė jaunatvišką išvaizdą, nors jis vaikščiojo nuleidęs akis, apsikrovęs knygomis, sulinkęs nuo rūpesčių, – Lusija neįsivaizdavo, ko jam rūpintis: iš pažiūros atrodė sveikas, pasiekęs akademinės karjeros aukštumas, o išėjęs į pensiją galės džiaugtis gerai aprūpinta senatve. Vienintelė našta buvo tėvas, Džozefas Baumasteris, gyvenantis senelių namuose už penkiolikos minučių kelio: Ričardas skambindavo jam kas dieną ir lankydavo jį dukart per savaitę. Senolis, sulaukęs devyniasdešimt šešerių, prirakintas prie neįgaliųjų vežimėlio, buvo kaip reta karštos širdies ir aiškaus proto: rašydavo Barakui Obamai laiškus su patarimais.

Lusija įtarė, kad romia išvaizda Ričardas dangsto paslaugumą ir slaptą siekį be žodžių padėti reikalingiems pagalbos, ir nesigarsindamas ne tik darbuojasi labdaros valgykloje, bet ir savanoriškai rūpinasi kapinėse apsigyvenusiomis papūgomis. Be jokios abejonės, tą būdo bruožą Ričardas perėmė iš tėvo, stropiai sekdamas jo pavyzdžiu: Džozefas nebūtų leidęs sūnui leisti perniek gyvenimo nepasirinkus pagirtinos veiklos. Iš pradžių Lusija tyrinėjo Ričardą stengdamasi visokiais būdais pelnyti jo draugystę, bet, neturėdama potraukio nei į

labdaros virtuvę, nei į papūgas, tenkinosi tik tuo, kad dirbo jo vadovaujama, neišmanydama, kaip galėtų įsiterpti į to žmogaus gyvenimą. Ričardo abejingumas jos nežeidė, nes jis lygiai taip pat nekreipė dėmesio nei į savo kolegių, nei į studenčių gaujų pastangas. Jo, vienuolio atsiskyrėlio, gyvenimas buvo mįslė, paslapčių paslaptis: kaip jis galėjo taip ramiai ir nuobodžiai nugyventi šešiasdešimt metų, saugiai lindėdamas savo kiaute?

Ji, priešingai, didžiavosi savo praeities dramomis ir svajojo apie įdomų gyvenimą ateityje. Laime ji netikėjo iš principo, laikė ją kiču, norėjo būti patenkinta gyvenimu, ir tiek. Ričardas gana ilgai gyveno Brazilijoje ir, sprendžiant iš Lusijos matytos nuotraukos, buvo vedęs patrauklią moterį, bet jo nepaveikė nei jos, nei tos šalies gaivalingumas. Išskyrus keletą keistybių, Ričardas niekuo nesiskyrė nuo kitų. Laiške apibūdindama jį dukteriai, Lusija parašė, kad jis mielas – taip Čilėje sakoma apie žmogų, nežinia kodėl kritusį į širdį. „Jis toks keistas, Daniela, žinai, turi keturias kates. Dar neapsisprendžiau, bet kai teks išvažiuoti, paprašysiu, kad paglobotų mano Marselį“, – pridūrė ji. Beje, ji gerai viską apgalvojo. Išeitis nekokia, bet ji negali vežiotis po pasaulį nusenusio šunelio.

RIČARDAS

Bruklinas

Vakare grįžęs namo – dviračiu, kai gražus oras, priešingu atveju metro, – Ričardas Baumasteris pirmiausia pasirūpindavo keturiomis katėmis, nelabai jaukiais gyvūnėliais, kuriuos pasiėmė iš Gyvūnų globos draugijos pelėms medžioti. Tą žingsnį žengė logiškai viską apsvarstęs, be menkiausio sentimentalumo, tačiau ilgainiui katės tapo neatskiriamos jo gyvenimo draugės. Gavo jas sterilizuotas, paskiepytas, paženklintas poodinėmis mikroschemomis tam atvejui, jeigu pasiklystų. Kiekviena turėjo vardą, bet, nenorėdamas dėtis į galvą perteklinės informacijos, Ričardas pervadino jas portugališkai vardais-skaitmenimis: *Um, Dois, Tres* ir *Quatro*. Pašerdavo jas ir išvalydavo dėžę su smėliu, paskui klausydavosi žinių, ruošdamas vakarienę erdvioje virtuvėje. Pavalgęs valandėlę skambindavo pianinu – kartais malonumo dėlei, kartais iš pareigos.

Teoriškai jo namuose buvo vietos kiekvienam daiktui ir kiekvienas daiktas turėjo savo vietą, bet iš tikrųjų popieriai, žurnalai ir knygos dauginosi kaip skėriai slogiame sapne. Rytą jų visada būdavo daugiau nei vakare, o kartais mėtydavosi spaudiniai ir pasklidi lapai, niekada nematyti ir nežinia kaip atsidūrę namuose. Po pietų jis skaitydavo, ruošdavosi paskaitoms,

taisydavo kontrolinius darbus ir rašydavo straipsnius politikos klausimais. Jo akademinis darbas buvo daugiau susijęs su mokslo tiriamąja veikla ir rašymu nei su dėstymu, todėl buvo nesuvokiama, kodėl jo studentai jam tokie dėkingi net baigę universitetą. Kompiuterį jis laikė virtuvėje, o spausdintuvą – trečiame aukšte, negyvenamame kambaryje, kur nebuvo jokių baldų, išskyrus stalą. Laimė, jis gyveno vienas, ir nereikėjo niekam aiškinti, kodėl taip keistai išdėstyta jo darbo įranga – kai kas spėjo, kad taip jis mankštinasi laipiodamas stačiais laiptais. Be to, prieš spausdindamas kiekvieną menkniekį, turėdavo progos pagalvoti ne tik apie spaudinį, bet ir apie medžius, paaukotus popieriaus gamybai.

Kartais, nemigos naktimis, kai nesugebėdavo prisijaukinti pianino ir klavišai skambindavo tai, kas jiems patinka, jis pasiduodavo slaptam pomėgiui skaityti ir rašyti eilėraščius. Tam suvartodavo labai mažai popieriaus: rašydavo mokykliniuose sąsiuviniuose. Turėjo krūvelę sąsiuvinių su nebaigtais eilėraščiais ir kelias prabangias knygeles odiniais viršeliais, į kurias perrašydavo savo geriausius eilėraščius tikėdamasis kada nors juos nugludinti, tačiau tokios progos niekada neištaikydavo: vien pagalvojus, kad teks dar kartą juos skaityti, imdavo pykinti. Jis mokėsi japonų kalbos norėdamas skaityti haiku originalo kalba, įgudo skaityti ir suprasti tekstą, bet nebuvo toks savimana, kad svajotų kada nors prašnekti japoniškai. Laikė garbe būti poliglotu. Vaikystėje išmoko portugalų, motinos gimtosios kalbos, ir vėliau kalbėjo ja su Anita. Pramoko prancūzų kalbos, romantiškų polėkių vedamas, o ispanų – darbo reikmėms. Devyniolikos pirmąkart įsimylėjo aštuoneriais metais vyresnę prancūzę, su kuria susipažino Niujorko bare ir patraukė su ja į Paryžių. Aistra atvėso labai greitai, bet abipusiam patogumui jiedu gyveno Lotynų kvartalo mansardoje ganėtinai ilgai, kad jis spėtų permanyti lytinio gyvenimo ir

kalbos pradmenis, nors kalbėjo su barbarišku akcentu. Ispaniškai išmoko iš knygų ir gatvės kalbos: Niujorke visur pilna lotynų amerikiečių, bet retas kuris tų imigrantų buvo girdėjęs Berlico instituto dikciją, kurios mokėsi Ričardas. O ir pats Ričardas mokėjo su jais susikalbėti nebent užsisakydamas valgių restorane. Beje, beveik visi nedidelių restoranėlių savininkai šalyje buvo ispanakalbiai.

Šeštadienį, palaidojusi Brukliną po sniegu, paryčiais pūga nuūžė toliau. Pabudęs Ričardas nesmagiai jautėsi – krimtosi, kad vakar užgavo Lusiją, nemandagiai atsiliepdamas apie jos baimę. Mielai būtų su ja pavakarojęs, lauke siaučiant pūgai. Kodėl šaltai ją nutraukė? Bijojo įkliūti į meilės spąstus, kurių saugiai išvengė pastaruosius dvidešimt penkerius metus. Jis nė nesvarstė, kodėl bijo meilės, – atsakymas buvo aiškus kaip ant delno: turėjo atlikti atgailą, o kad atgaila būtų nuoširdi, reikėjo įvykdyti tam tikras sąlygas. Ilgainiui jis susitaikė su vienuolio įpročiais ir vidine tyla, būdinga tiems, kurie gyvena ir miega vienui vieni. Baigęs pokalbį su Lusija ir padėjęs ragelį, buvo bebėgąs prie pusrūsio durų – girdi, atėjęs arbatos, – kad galėtų drauge pavakaroti. Keista, ko taip vaikiškai bijo ta moteris, iš pažiūros savo gyvenime patyrusi nemaža dramų ir užsigrūdinusi. Mielai būtų pabandęs aptikti Lusijos tvirtovės spragą, bet jį stabdė grėsmės nuojauta, lyg, pasiduodamas tam impulsui, būtų žengęs į lakiuosius smėlynus. Jis be perstojo jautė pavojų. Nieko nauja. Kartais nežinia kodėl jį apimdavo nerimas, ir jis griebdavosi savo žaliųjų tablečių. Tokiais atvejais atrodydavo, kad nesulaikomai krinta į ledinę jūros gelmių tamsą ir niekas neištiesia jam rankos, nepadeda išnerti į paviršių. Tokia nelemta nuojauta jis užsikrėtė Brazilijoje nuo Anitos, kuri gyveno atsižvelgdama į ženklus iš anapus. Anksčiau

tie nuojautos priepuoliai dažnai jį kamuodavo, bet vėliau išmoko juos tramdyti, nes pranašystės labai retai išsipildydavo.

Radijas ir televizija siūlė nekelti kojos iš namų, kol nebus išvalytos gatvės. Manhatanas vis dar niūksojo leisgyvis, parduotuvės buvo uždarytos, bet jau veikė metro ir važinėjo autobusai. Kitose valstijose padėtis buvo dar blogesnė nei Niujorke: namai sugriauti, medžiai išlaužyti, jokio susisiekimo, kai kur – nei dujų, nei elektros. Per kelias valandas kaimynai tarsi sugrįžo porą šimtmečių atgal. Bruklinui, priešingai, pasisekė. Ričardas išėjo nuvalyti sniego nuo priešais namą stovinčio automobilio, kad suvis nesuledėtų ir nereikėtų jo gremžte nugremžti nuo kiemo. Paskui įbėrė ėdalo katėms ir kaip paprastai papusryčiavo avižiniais dribsniais su migdolų pienu ir vaisiais ir atsisėdo rašyti straipsnio apie ekonominę ir politinę krizę Brazilijoje, į kurią, artėjant olimpinėms žaidynėms, nukrypo įdėmus tarptautinės visuomenės žvilgsnis. Be to, reikėjo perskaityti vieno studento disertaciją, bet spėsiąs ją peržiūrėti vėliau. Visa diena prieš akis.

Apie trečią valandą Ričardas pasigedo vienos katės. Kai jis būdavo namie, katės niekur nesitraukdavo. Jų santykiai buvo pagrįsti abipusiu abejingumu, išskyrus Antrąją, vienintelę katytę, kuri, ištaikiusi menkiausią progą, užšokdavo jam ant kelių, kad jis paglostytų. Trys katinai laikėsi nepriklausomai ir iš pat pradžių įrodė, kad jie nelinkę glaustytis, kad jų pareiga – medžioti peles. Ričardas pastebėjo, kad Pirmasis ir Ketvirtasis blaškosi po virtuvę, nerasdami Trečiojo nė pėdsakų. Antroji tupėjo ant stalo prie kompiuterio, vienoje savo mėgstamiausių vietų.

Jis nuėjo ieškoti pražuvėlio, kaip paprastai švilpaudamas, kai kviesdavo kates. Aptiko jį antrame aukšte, tįsantį ant grindų rausvomis putomis aptekusiu snukučiu. „Na, Trečiasis, kelkis. Kas tau atsitiko, mažiuk?“ Pastatė jį ant kojų, bet tas

pargriuvo, svyruodamas kaip girtas vos paėjęs kelis žingsnelius. Visur buvo prižagta – kartais katės nesugeba gerai suvirškinti graužikų kaulelių. Nunešė jį į virtuvę ir bergždžiai bandė palakinti. Taip bevargstant, staiga Trečiąjį ėmė tampyti traukuliai, tuomet Ričardas suprato, jog tai apsinuodijimo požymiai. Mikliai patikrino visas nuodingąsias medžiagas, kokių tik turėjo namie, bet visos buvo saugiai padėtos. Po kelių minučių susivokė, kad prie indaplovės prilašinta. Netyčia bus papylęs aušalo, o Trečiasis, be abejo, palaižė, nes pripėdavo grindis. Ričardas neabejojo gerai užsukęs skardinės dangtelį ir uždaręs spintelę ir negalėjo suvokti, kaip visa tai atsitiko, – paaiškės vėliau. Dabar svarbiausia buvo pasirūpinti katinu: aušalas mirtinas.

Eismas buvo ribojamas visoms transporto priemonėms, išskyrus greitosios pagalbos automobilius, o dabar kaip tik ir buvo toks atvejis. Internete nužiūrėjęs artimiausią veterinarijos kliniką, pasirodo, jau ne kartą lankytą, suvyniojo katiną į antklodę ir paguldė į automobilį. Pasidžiaugė anksti rytą nukasęs sniegą, priešingu atveju būtų įstrigęs, ir tuo, kad nelaimė atsitiko vėliau, ne per pačią pūgą, nes nebūtų galėjęs kojos kelti iš namų. Bruklinas priminė šiaurės miestą, baltai baltas, pripustytas sniego, suapvalintais kampais, tuščiomis gatvėmis, sklidinas keistos tylos, lyg gamta būtų žiovavusi. „Nebijok, gyvensi, Trečiasis, nesijaudink. Esi katinas proletaras, vinis gali virškinti, nurijai lašelį aušalo, nieko baisaus, nenusimink, – ramino Ričardas, nežmoniškai lėtai skindamasis kelią per sniegus ir baimindamasis, kad kiekviena kelyje sugaišta minutė pražūtinga katino gyvybei. – Nesijaudink, brangusis, pakentėk. Negalima važiuoti greičiau, pražūsime, jeigu pradėsime slysti šonu, tuoj atvažiuosime. Atleisk, negaliu lėkti kaip akis išdegęs...“

Kelionė, paprastai trunkanti ne daugiau kaip dvidešimt minučių, užsitęsė dvigubai, ir kai pagaliau pasiekė kliniką, vėl ėmė pustyti, o katiną – tampyti traukuliai ir iš snukučio veržtis rausvos putos. Juos priėmė nekalbi, dalykiška gydytoja, kuri griebėsi darbo nežadėdama išgelbėti katino ir nereikšdama užuojautos šeimininkui, savo aplaidumu pridariusiam bėdos, kaip burbtelėjo savo padėjėjai nei per garsiai, nei per tyliai, bet kad Ričardas išgirstų. Kitokiomis aplinkybėmis būtų suradęs kuo atsikirsti, bet jį užplūdo nemalonių prisiminimų banga. Susigėdęs prikando liežuvį. Jau ne pirmą kartą pridarė bėdos savo aplaidumu. Po to pasidarė toks atsargus, kad saugodavosi kur reikia ir kur nereikia. Veterinarė paaiškino, kad vargu ar galėsianti kuo padėti. Iš kraujo ir šlapimo tyrimų paaiškėsią, ar labai pažeistos kepenys ir ar įmanoma katiną pagydyti, nes priešingu atveju, kad nesikankintų, verčiau gražiai palydėti jį anapus. Turėsiąs jį palikti; po dviejų dienų būsianti nustatyta galutinė diagnozė, bet didelių vilčių nepuoselėjanti. Ričardas linktelėjo kone verkdamas. Skaudama širdimi atsisveikino su Trečiuoju, jausdamas, kaip pakaušį persmelkia griežtas gydytojos žvilgsnis, kaltinantis ir smerkiantis.

Klinikos registratorė, mergina oranžiniais plaukais ir su žiedu nosyje, užjautė jį, matydama, kaip jam dreba rankos kreditine kortele apmokant pradinę sąskaitą. Patikino jį, kad katinėlis bus gerai prižiūrimas, ir mostu pasiūlė įsipilti kavos. Tas mostas, nors ir nelabai mandagus, taip sugraudino Ričardą, kad jis vos sutramdė iš širdies gelmių besiveržiančią raudą. Paklaustas, ką jaučia savo keturioms katėms, būtų atsakęs, kad laiko savo pareiga jas maitinti ir kas rytą valyti dėžę su smėliu; su katėmis jis elgėsi padoriai, kaip ir dera, su visomis, išskyrus Antrąją, reikalavusią meilės. Ir tiek. Niekad jam neatėjo į galvą, kad tuos savimylas gyvūnėlius galėtų laikyti nesamos šeimos nariais. Lydimas gailestingo registratorės žvilgsnio,

Ričardas atsisėdo laukiamajame ant kėdės ir, užsigerdamas stipria, karčia kava, nurijo dvi žalias tabletes nervams nuraminti ir vieną rausvą nuotaikai pataisyti. Reikėjo grįžti namo.

Automobilio žibintai apšvietė tuščias, nykias gatves. Ričardas važiavo iš lėto, vargiai ką nors įžiūrėdamas pro nuvalytą apšerkšnijusio priekinio lango pusratį. Atrodė, jog važiuoja nepažįstamo miesto gatvėmis, ir akimirką dingtelėjo į galvą mintis, kad laikas bus sustojęs, kad bus pasiklydęs, nors riedėjo tuo pačiu keliu, kondicionieriui vienodai pučiant šiltą orą ir sparčiai švytuojant priekinio stiklo valytuvams; sutrikęs pasijuto lyg esąs vienintelis gyvas tame išmirusiame pasaulyje, automobiliui plūduriuojant pūkais sūkuriuojančioje erdvėje. Važiavo kalbėdamasis su savimi, nuo pragaištingų minčių apie pasauliui gresiančius pavojus ir savo gyvenimą spengiančia galva. Ar ilgai jis dar gyvens ir kaip? Jei žmogus gyvena ganėtinai ilgai, neišvengia prostatos vėžio. Jei gyvena ilgiau, sutrinka smegenų veikla. Jau buvo pasiekęs tą amžių, kai apninka baimė, nebeviliojo kelionės, buvo pripratęs prie jaukios namų aplinkos, baiminosi netikėtų permainų, bijojo nuklysti nežinia kur, susirgti ir mirti vienatvėje, kad po kelių savaičių kas nors aptiktų kačių apgraužtą jo lavoną. Taip gąsdinosi, kad žmonės, neduok Dieve, ras jo suirusius palaikus, jog susitarė su kaimyne, pagyvenusia plieninės valios ir jautrios širdies našle, kiekvieną vakarą siųsti jai tekstinę žinutę. Jei negausianti žinios du vakarus pagret, tegu ateisianti pažiūrėti, kas atsitiko: tam tyčia davė jai namų raktą. Žinutė būsianti dviejų žodžių: „Dar gyvas." Ji neturėjo atsiliepti, bet, kamuojama tos pačios baimės, visada atsakydavo keliais žodžiais: „Po velnių, ir aš dar gyva." Pagalvojus apie mirtį, baisiausia būdavo amžinybės mintis. Koks siaubas – mirti ir amžinai dingti nebūtyje!

Ričardas bijojo, kad jį vėl pamažu apgaubs juodas nerimo debesis. Tuomet paprastai jis matuodavosi pulsą, nes nejausdavo jo arba pajusdavo, kad jis per dažnas. Praeityje kelis kartus jį buvo ištikęs baimės priepuolis, toks panašus į širdies smūgį, kad atsidūrė ligoninėje, tačiau pastaraisiais metais nesikartojo – gelbėjo žalios tabletės, be to, jis išmoko tvardytis. Susikaupdavo įsivaizduodamas juodą spinduliuojantį debesį virš galvos, koks paprastai piešiamas šventųjų paveiksluose. Tas vaizdas ir kvėpavimo pratimai padėdavo išsklaidyti debesį, bet šįkart neprireikė griebtis tos gudrybės – savijauta netikėtai pasikeitė. Išvydo save iš tolo – lyg kino filme, bet ne kaip aktorių, o kaip žiūrovą.

Jau daug metų Ričardas gyveno darniai, be jokių staigmenų ir sukrėtimų, bet negalėjo pamiršti kelių jaunystės nuotykių žavesio, pavyzdžiui, beprotiškos meilės Anitai. Nejučia sukikeno iš savo baimės: menkas čia nuotykis Brukline per pūgą nuvažiuoti kelis kvartalus! Tą akimirką aiškiai suvokė, koks menkas ir ribotas jo gyvenimas, ir tada iš tikrųjų išsigando supratęs, kad pražudė tiek daug metų užsisklendęs savo kiaute ir kad sparčiai artėja senatvė ir mirtis. Jam aprasojo akiniai nuo prakaito ir ašarų; staigiai nusiėmęs bandė juos valyti rankove. Temo, matomumas buvo blogas. Kaire ranka laikydamas vairą, bandė užsidėti akinius dešine, bet neišlaikė sustandėjusia pirštine, ir jie nukrito tarp pedalų. Nesusitvardęs jis nusikeikė.

Tuo metu, kai jis akimirkai nukreipė dėmesį nuo kelio, tarp kojų graibydamasis akinių, prie sankryžos stabtelėjo priešaky važiuojantis baltas, pūgoje beveik neįžiūrimas automobilis. Ričardas rėžėsi į automobilio galą. Smūgis buvo toks netikėtas ir stiprus, kad jis neteko sąmonės. Ir iškart atsipeikėjo, kaip ir anksčiau lyg atsiskyręs nuo savo kūno, smarkiai tvaskančia širdimi, visas degdamas karščiu, pasruvęs prakaitu, prie nugaros prilipusiais marškiniais. Jautėsi kaip nesavas, bet protas buvo

kitur, atsiję̨s nuo tikrovės. Kino filmo žmogus keikėsi, sėdėdamas automobilyje, o jis, kaip žiūrovas, abejingai ir šaltakraujiškai vertino padėtį iš kito taško. Neabejojo, kad automobilis per daug nenukentėjo. Abi mašinos važiavo lėtai. Reikėjo užsidėti akinius, išlipti iš automobilio ir mandagiai atsiprašyti vairuotojo. Šiaip ar taip, automobiliai apdrausti.

Išlipęs iš mašinos, Ričardas paslydo ant apledėjusio šaligatvio ir būtų kritęs aukštielninkas, jei nebūtų įsitvėręs durelių. Suprato, kad, nors ir stabdė, taip pat smarkiai trenkėsi, nes prieš sustodamas slydo du ar tris metrus. Kitas automobilis, „Lexus SC“, gavęs smūgį iš užpakalio, nulėkė į priekį. Grumdamasis su vėju ir vos vilkdamas kojas, Ričardas nuėjo kelis metrus iki ano automobilio, kurio vairuotojas taip pat išlipo. Iš pirmo žvilgsnio jis atrodė per jaunas, kad galėtų turėti vairuotojo pažymėjimą, bet, priėjęs arčiau, Ričardas pamatė, kad tai neaukšta mergina. Ji avėjo juodais guminiais batais, vilkėjo kelnėmis ir pernelyg dukslia šilta striuke su gobtuvu, užsmukusiu ant veido.

– Čia mano kaltė. Atleiskit, nepastebėjau. Mano draudimo bendrovė apmokės nuostolius, – pasakė jis.

Mergina dirstelėjo į sudaužytą žibintą ir aplamdytą bagažinę atvipusiu dangčiu. Pabandė ją uždaryti, bet nepavyko, o Ričardas tuo metu dar sykį paminėjo savo draudimo bendrovę.

– Jei norite, iškviesime policiją, bet, man rodos, neverta. Prašom mano kortelę, čia mano adresas.

Ji tarytum negirdėjo. Kaip nesava kumšteliais daužė bagažinės dangtį, kol galutinai įsitikino, kad neužsidaro, paskui, nekreipdama dėmesio į pūgą, spruko į savo vietą automobilyje, lydima Ričardo, peršančio savo vizitinę kortelę. Nė nežvilgtelėjusi į nepažįstamąjį, ji įsėdo į automobilį, o jis numetė savo kortelę jai ant kelių kaip tik tuo metu, kai, neuždariusi durelių, ji numynė akceleratorių ir užkliudė Ričardą, ir šis šleptelėjo

ant šaligatvio. Automobilis pasuko už kampo ir dingo. Ričardas vargais negalais atsistojo trindamasis durelių sumuštą ranką. Padarė išvadą, jog pasitaikė nelemta diena ir jog tik to betrūksta, kad nustiptų katinas.

LUSIJA, RIČARDAS, EVELINA

Bruklinas

Tokiu nakties metu Ričardas Baumasteris, keldavęsis penktą valandą ryto ir lėkdavęs mankštintis, paprastai pūsdavo į akį, o šalia murkdavo Antroji, tačiau tos dienos rūpesčiai taip sugadino nuotaiką, kad jis ruošėsi priešintis nemigai žiūrėdamas eilinę televizijos nesąmonę. Taip tikėjosi praskaidrinti mintis. Tuo metu jis žiūrėjo sekso sceną, stebėdamas, kaip režisierius grumiasi su scenarijumi taip nuožmiai, kaip aktoriai grumiasi lovoje, stengdamiesi sujaudinti žiūrovus šleikščiai salsva erotika, vien trikdančia veiksmą. „Na, varyk toliau, velniai griebtų!" – sušuko Ričardas ekranui, ilgėdamasis tų laikų, kai, žiūrėdami lytinį aktą, žiūrovai apdairiai užsirakindavo duris, užgesindavo šviesą ir pamiršdavo cigaretę, ramiai smilkstančią peleninėje. Ir tuomet krūptelėjo sučirškus durų skambučiui. Dirstelėjęs į laikrodį, pamatė, kad jau be dvidešimties minučių dešimta: net Jehovos liudytojai, prieš kelias savaites bastęsi po kvartalą ieškodami atskalūnų, nedrįsta taip vėlai pamokslauti. Nustebęs nuėjo prie durų nedegdamas šviesos prieškambaryje, pažvelgė pro stiklą, bet tamsoje įžiūrėjo tik šešėlį. Buvo begrįžtąs į kambarį, bet vėl krūptelėjo sučirškus skambučiui. Staigiai uždegė šviesą ir atidarė duris.

Dulsvoje priebučio šviesoje, tamsios nakties fone stovėjo mergina, vilkinti šilta striuke su gobtuvu. Ričardas iškart ją atpažino. Susigūžusi, įtraukusi galvą į pečius, užsismaukusi gaubšlę ant veido, atrodė dar mažesnė nei prieš kelias valandas gatvėje. Ričardas burbtelėjo: „Na?“, ir, užuot atsakiusi, ji atkišo jam vizitinę kortelę, kurią jis įmetė jai į automobilį: kortelėje – jo pavardė, pareigos universitete, darbo ir namų adresas. Jis stovėjo su kortele rankoje, be galo užsitęsusią minutę nežinodamas, ką daryti. Pagaliau, jausdamas, kaip pro duris vėjas pusto sniegą, atsipeikėjo ir, pasitraukęs į šalį, mostu pakvietė užeiti į vidų. Uždaręs duris, vėl sužiuro į ją apdujęs.

– Be reikalo čia atėjote, panele. Reikėjo paskambinti tiesiai į draudimo bendrovę... – suvebleno.

Mergina neatsiliepė. Stovėjo kaip įbesta neatsismaukdama gobtuvo – nelyginant viešnia iš kito pasaulio. Ričardas pakartojo žodžius apie draudimo bendrovę, bet ji neatsakė.

– Ar kalbate angliškai? – pagaliau paklausė.

Keletą sekundžių – tyla. Ričardas pakartojo klausimą ispaniškai, nes viešnia iš ūgio atrodė neabejotinai kilusi iš Centrinės Amerikos, nors galėjo būti ir iš Pietryčių Azijos. Ji kažką sumurmėjo – lyg vanduo būtų nugurgėjęs lietvamzdžiu. Matydamas, kad painiava užsitęsė, Ričardas nutarė pakviesti ją į virtuvę, kur šviesiau ir, ko gero, bus lengviau aiškintis. Ji nusekė jam iš paskos, nudūrusi akis į grindis, eidama pėda pėdon, tarytum silpnai įtempta virve. Virtuvėje Ričardas nubraukė popierius į vieną stalo pusę ir pasiūlė sėstis ant taburetės.

– Atsiprašau, kad jus užkliudžiau. Tikiuosi, nesusižeidėte, – pasakė.

Matydamas, kad ji neatsiliepia, griebėsi savo skurdžios ispanų kalbos. Ji papurtė galvą. Ričardas toliau bergždžiai bandė kvosti, kodėl tokiu metu ji atėjo pas jį į namus. Toks

menkas nuotykis negalėtų išgąsdinti merginos, pagalvojo jis, tikriausiai ji bėgo nuo kažko ar ko nors.

– Kuo jūs vardu? – paklausė.

Sunkiai tardama kiekvieną skiemenį, ji vargais negalais pasisakė vardą: Evelina Ortega. Ričardas pajuto, kad padėtis ima slėgti, reikėjo kuo skubiau nusikratyti neprašytos viešnios. Po kelių valandų, svarstydamas tą įvykį, nustebo, kad į galvą šovė vienintelė mintis – pasikviesti čilietę iš pusrūsio. Susipažinęs su ta moterimi, jis netrukus įsitikino, kad ji – puiki profesionalė, bet nebuvo jokio pagrindo manyti, jog ji gebėtų susidoroti su tokiu neįprastu uždaviniu.

Dešimtą valandą vakaro Lusija Maras krūptelėjo sučirškus telefonui. Tokiu metu galėjo paskambinti tik duktė Daniela, bet skambino Ričardas, prašydamas kuo greičiau ateiti pas jį į namus. Išdrebėjusi visą dieną, Lusija pagaliau sušilo lovoje ir nė neketino palikti savo lizdelio valdingai paskambinus žmogui, pasmerkusiam ją gyventi eskimų ledo namelyje ir praeitą vakarą paniekinusiam jos draugiją. Iš pusrūsio buvo neįmanoma patekti į namą, reikėjo apsirengti, nukasti sniegą ir užlipti dvylika apledėjusių laiptelių iki namo durų: Ričardas nebuvo nusipelnęs tokių pastangų.

Praėjusią savaitę Lusija susikirto su juo dėl šildymo: užšalo net šuns vanduo dubenėlyje, bet ir tai jo nepaveikė. Jis tik pasiūlė paskolinti elektrinę antklodę, nenaudojamą jau kelias dešimtis metų, ir kai tik ji įjungė, tvokstelėjo tiršti dūmai ir įvyko trumpasis jungimas. Pastaruoju laiku Lusija skundėsi, kad šąla. Anksčiau buvo daugiau priežasčių skųstis. Naktimis tarpusieniuose šmirinėdavo pulkai pelių, tačiau šeimininkas tvirtino, kad tai neįmanoma – su graužikais susidorojančios

jo katės. Jo žodžiais tariant, brazda surūdiję vamzdžiai ir perdžiūvusi mediena.

– Atleisk, Lusija, kad trukdau tave taip vėlai, bet prašau ateiti – turiu didelę bėdą, – pareiškė Ričardas telefonu.

– Kas per bėda? Gal nenukraujuosi iki ryto, – atšovė ji.

– Į namus įsiveržė lotynų amerikietė pakrikusiais nervais, ir aš neišmanau, ką daryti. Gal tu man padėtum? Aš su ja nesusišneku.

– Gerai, paimk kastuvą ir nukask sniegą, – susidomėjusi sutiko ji.

Šiek tiek vėliau, apsivalkstęs kaip eskimas, Ričardas išvadavo įnamę iš sniego nelaisvės ir parsivedė drauge su Marseliu į savo namus, tokius pat šaltus kaip ir pusrūsis. Burbėdama, kad per savo gobšumą jis baigia sušalti, Lusija nusekė paskui jį į virtuvę, kur jau buvo ne kartą apsilankiusi. Vos apsigyvenusi Brukline, ji tikėjosi užmegzti su namo savininku glaudesnius santykius ir užsukdavo pas jį į namus siūlydamasi pagaminti vegetarišką vakarienę, bet Ričardas pasirodė besąs kietas riešutas. Vegetarizmą ji laikė niekad bado neragavusių žmonių paikyste, bet stengėsi iš paskutiniųjų. Ričardas suvalgė du patiekalus nesakydamas nė žodžio, padėkojo, bet niekada neatsilygino tuo pačiu. Lusija turėjo progą įsitikinti, koks spartietiškas jos šeimininko gyvenimas. Tarp kelių paprastų, abejotinos vertės baldų akį traukė brangus fortepijonas. Trečiadienių ir šeštadienių vakarais Lusijos pusrūsį pasiekdavo koncertai, kuriuos rengdavo Ričardas su trimis draugais. Jos nuomone, jie labai gerai grodavo, bet ji neturėjo klausos, o apie muziką beveik nieko neišmanė. Kelis mėnesius laukė, kol Ričardas pakvies ją į vieną tų koncertų, bet pakvietimo niekada nesulaukė.

Ričardo miegamasis buvo mažiausias namuose – keturios plikos sienos ir langelis kaip kalėjimo kameroje. Pirmame aukšte buvo svetainė, paversta popieriaus sandėliu. Virtuvė

buvo taip pat užversta knygomis, bet joje stovėjo šaldytuvas ir užgaidi dujinė viryklė, užsideganti pati savaime ir nebepataisoma, nes tokiomis atsarginėmis dalimis niekas nebeprekiavo.

Ričardo viešnia buvo nykštukė. Apsivilkusi ryškiai geltoną šiltą striukę su gobtuvu, apsiavusi gaisrininkų batais, sėdėjo prie didelio medinio kaimiško stalo, atstojančio ir rašomąjį stalą, ir virtuvinį, užtūpusi ant aukštos taburetės ir nukorusi kojas. Neatrodė, kad jai būtų pakrikę nervai, priešingai, buvo lyg apdujusi. Ji nekreipė dėmesio į Lusiją, ir ši priėjusi padavė ranką, nepaleisdama Marselio ir įdėmiai stebėdama kates, kurios spoksojo į šunį pašiaušusios keteras.

– Lusija Maras, čilietė, gyvenu pusrūsyje, – prisistatė ji.

Iš geltonos striukės išniro drebanti kūdikio rankytė ir silpnai spustelėjo Lusijos plaštaką.

– Ji vardu Evelina Ortega, – įsiterpė Ričardas, matydamas, kad mergina tebetyli.

– Labai malonu, – pasakė Lusija.

Vėl stojo tyla, ir, nervingai krenkštelėjęs, Ričardas vėl įsiterpė:

– Trinktelėjau į jos automobilio užpakalį grįždamas iš veterinaro. Katinas apsinuodijo aušalu. Man rodos, mergina labai išsigandusi. Ar gali su ja pasikalbėti? Tikrai su ja susišnekėsi.

– Kodėl?

– Juk tu moteris, ar ne? Geriau už mane moki jos kalbą.

Lusija kreipėsi į viešnią ispaniškai, klausdama, iš kur ji ir kas atsitiko. Mergina lyg atsibudo iš letargo, nusivožė gaubšlę, bet nepakėlė akių. Ji buvo ne nykštukė, o labai mažo ūgio ir laiba, tokio pat trapaus veido kaip ir rankos, tamsaus gymio, juodais plaukais, ant pakaušio surištais į mazgą. Lusija pagalvojo, kad ji tikriausiai indėnė, ko gero, majų genties, nors ir

neturi itin ryškių tai grupei būdingų bruožų: kumpos nosies, išsišovusių skruostikaulių ir įkypų akių. Ričardas labai garsiai pasakė merginai, kad ji gali pasitikėti Lusija: laikėsi plačiai paplitusios nuomonės, kad užsieniečiai supranta angliškai, kai kalbi labai garsiai. Nuomonė pasitvirtino, nes mergina kanarėlės balsu paaiškino, kad ji iš Gvatemalos. Ji taip sunkiai tarė žodžius, kad buvo nelengva sekti jos minčių giją: kai baigdavo sakinį, niekas nebeprisimindavo jo pradžios.

Lusija pagaliau suprato, kad Evelina važiavo savo šeimininkės, tokios Čerilės Leroj, automobiliu, bet neatsiklaususi ponios, nes ši buvo atsigulusi pokaičio. Springdama pridūrė, kad tada, kai Ričardas įsirėžė į jos automobilį, nebegrįžo namo, kad nereikėtų prisipažinti, ką padarė. Bijojusi ne ponios, o pono Lerojaus, šeimininko, labai bjauraus būdo, pikto žmogaus. Važinėjusi šen bei ten, bandydama rasti išeitį, bet nieko nesugalvojusi. Sulaužytas bagažinės dangtis išsikreipęs, vis atšokdavęs, jai tekę sustoti ir pririšti jį striukės dirželiu. Visą vakarą iki vėlumos ji stoviniavusi mieste tai vienur, tai kitur, bet ne per ilgiausiai – bijojusi atkreipti į save dėmesį arba būti palaidota pusnyje. Taip bestoviniuodama aptikusi vizitinę kortelę, kurią Ričardas jai davęs, kai su ja susidūręs, ir, neturėdama kitos išeities, atėjusi į jo namus.

Palikęs Eveliną besėdinčią ant taburetės, Ričardas pavedėjo Lusiją į šalį ir pakuždomis jai pasakė, kad viešnia arba turi psichikos problemų, arba apkvaišusi nuo narkotikų.

– Kodėl taip manai? – taip pat pakuždomis paklausė Lusija.

– Aišku kaip ant delno, Lusija.

– Argi nematai, kad ji mikčioja?

– Neklysti?

– Žinoma, žmogau! Be to, ji išsigandusi, vargšelė.

– Kuo galėtume jai padėti? – paklausė Ričardas.

– Jau vėlu, dabar nieko nepadarysime. Kaip tu manai, ar ji negalėtų čia pernakvoti, o rytoj nuvežtume ją pas šeimininkus ir paaiškintume, kaip atsitiko nelaimė? Tavo draudimo bendrovė apmokėtų nuostolius. Jie neturėtų pagrindo skųstis.

– Bet ji išvažiavo neatsiklaususi. Be jokios abejonės, ją atleis.

– Rytoj pamatysime. O dabar reikia ją nuraminti, – nusprendė Lusija.

Išklausinėję merginą, jie išsiaiškino jos darbo santykius su darbdaviais. Evelina dirbo ne pagal darbo grafiką, teoriškai turėjo dirbti nuo devintos iki penktos, bet iš tikrųjų praleisdavo visą dieną su kūdikiu ir miegodavo su juo, prireikus jį prižiūrėti. Kitaip sakant, dirbo trimis pamainomis. Darbdaviai mokėjo jai grynaisiais ir kur kas mažiau, nei pagal Lusijos ir Ričardo apskaičiavimus pridera. Tai buvo lyg prievartinis darbas, lyg išnaudojimas, bet Evelinai tai nerūpėjo. Ji turėjo pastogę, o tai, pasak jos, svarbiausia. Ponia Leroj buvo jai gera, tik ponas Lerojus kartais liepdavo ką nors padaryti, o šiaip nekreipdavo į ją dėmesio. Ponas Lerojus su tokia pat panieka žiūri ir į žmoną, ir į kūdikį. Jis labai piktas žmogus, ir namuose visi, ypač žmona, dreba iš baimės. Jeigu jis sužinotų, kad ji paėmė automobilį...

– Liaukis, mergele, nieko tau neatsitiks, – ramino ją Lusija.

– Gali čia pernakvoti. Ne taip jau baisu, kaip tau atrodo. Mes tau padėsime, – pridūrė Ričardas.

– O dabar reikia išgerti. Ar turi ko nors, Ričardai? Na, kad ir alaus? – paklausė Lusija.

– Juk žinai, kad negeriu.

– Tikiuosi, kad turi žolės. Mums labai praverstų. Evelina vos gyva: pavargusi ir sušalusi į ragą.

Ričardas nutarė, kad dabar ne metas dėtis šventuoliu, ir iš šaldytuvo ištraukė skardinę šokoladinių sausainių. Prieš kelerius

metus jis gavo leidimą pirktis marihuanos nuo skrandžio opos ir galvos skausmo. Sulaužė vieną į tris dalis, dvi sau, o trečią – Evelinai Ortegai nuotaikai pataisyti. Lusija laikė reikalinga merginai paaiškinti, kuo ypatingas tas sausainis, bet ši suvalgė pasitikėdama jais ir nieko neklausinėdama.

– Tikriausiai nori valgyti, Evelina? Nespėjai nė pavakarieniauti per visus tuos vargus. Reikėtų kokio nors karštimo, – pareiškė Lusija, atidarydama šaldytuvą. – Betgi čia nieko nėra, Ričardai!

– Šeštadienį paprastai perku visai savaitei, bet šiandien sutrukdė pūga ir katinas.

Ji prisiminė troškinio likučius savo pusrūsyje, bet pritrūko ryžto išeiti, nusileisti į katakombas ir su prikaistuviu rankoje užlipti slidžiais laiptais. Ričardo virtuvėje aptikusi šiek tiek maisto, paskrudino duonos be gliuteno ir pavaišino visus kava su pienu be laktozės, tuo tarpu Ričardas burbėdamas žingsniavo po virtuvę, o Evelina susikaupusi glostė Marselį.

Po trijų ketvirčių valandos visi trys jaukiai snūduriavo malonioje migloje prie uždegto židinio. Ričardas sėdėjo ant grindų nugara atsirėmęs į sieną, o Lusija gulėjo pasitiesusi antklodę ir padėjusi galvą jam ant kelių. Šiaip niekada nebūtų drįsusi sau leisti tokio familiarumo: Ričardas nepakentė, kad jį kas nors liestų, o juo labiau šlaunis. Per kelis pastaruosius mėnesius Lusijai pasitaikė pirma proga pajusti to vyro kvapą ir šilumą, šiurkštų džinsų audinį po skruostu ir ranka pasiekiamą seną kašmyrinę liemenę. Mieliau būtų norėjusi atsidurti su juo lovoje, bet atsidususi išmetė iš galvos tą vaizdą, džiaugdamasi, kad gali mėgautis jo drabužiais ir tolima tikimybe drauge su juo nuklysti vingiuotais jausmų takais. Šiek tiek svaigsta galva, tikriausiai nuo sausainio, dingtelėjo mintis. Evelina sėdėjo ant vienintelės namuose pagalvėlės – mažytis raitelis su Marseliu ant kelių. Sausainio gabaliukas paveikė ją kitaip nei Ričardą ir

Lusiją. Tuo metu, kai jie snūduriavo prisimerkę, iš paskutiniųjų stengdamiesi neužmigti, Evelina apsinešusi mikčiodama ir springdama pasakojo savo tragišką gyvenimo istoriją. Angliškai kalbėjo kur kas geriau, nei iš pradžių atrodė, – mat susijaudinusi pamesdavo pasakojimo giją. Neįtikėtinai vaizdingai dėstė savo potyrius vadinamąja *spanglish*, ispanų ir anglų kalbų mišraine, oficialia lotynų amerikiečių kalba Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Lauke sniegas pamažu klojo baltą leksusą. Tris dienas pagret Lusijos Maras, Ričardo Baumasterio ir Evelinos Ortegos gyvenimai buvo neišnarpliojamai susipynę, kol pūga nuilsusi pagaliau liovėsi siaubusi žemę ir nusileido į vandenyną.

EVELINA

Gvatemala

Žaluma, žalias pasaulis, uodų zyzimas, papūgų klykavimas, vėjo šnarėjimas nendryne, sodrus prinokusių vaisių, laužo dūmų ir spraginamų kavos pupelių kvapas, tvankią naktį sudrėkęs nuo prakaito kūnas – tokius prisiminimus Evelinai Ortegai žadino gimtasis kaimas Spalvingoji Likastė. Ryškiomis spalvomis dažytos namų sienos, augmenija ir paukščiai, gausybė spalvų, tikra vaivorykštė. Visur ir visada spėjanti močiutė, mamutė Konsepsjona Montoja, dora, darbšti, dievobaiminga, pavyzdys visoms moterims, pasak dvasiškojo tėvo Benito, visažinio, nes jis – jėzuitas ir baskas, be galo sąžiningas, kaip pats skelbėsi nutaisęs šelmišką šypseną, nesuprantamą žmonėms tame krašte. Apkeliavęs beveik visą pasaulį ir visą Gvatemalą, dvasiškasis tėvas Benitas gerai pažino kaimiečių gyvenimą, nuoširdžiai įsijausdamas į kasdienius jų rūpesčius. Jokiu būdu nebūtų išmainęs to gyvenimo į kitokį. Mylėjo savo bendruomenę, savo didžiąją gentį, jo žodžiais tariant. Pasak jo, Gvatemala – gražiausia pasaulio šalis, rojaus sodas, Dievo puoselėjamas ir žmonijos skurdinamas, o Spalvingoji Likastė, pavadinta skaisčiausios ir balčiausios orchidėjos, Gvatemalos nacionalinės gėlės, vardu, – jo mylimiausias kaimas.

Kunigas savo akimis matė indėnų skerdynes devintajame dešimtmetyje, nuolatinius kankinimus, bendrus kapus, plėnimis paleistus kaimus, kur nė naminių gyvulių neliko gyvų, matė, kaip kareiviai, suodžiais išsitepę veidus, kad niekas jų neatpažintų, slopina kiekvieną maišto bandymą ir kiekvieną vilties kibirkštėlę, puoselėjamą tokių pat kaip ir jie varguolių, trokštančių išsaugoti ankstesnę būtį. Užuot užsigrūdinusi, jo širdis sugrudo. Jis ginė šalin tuos pasibaisėtinus praeities vaizdus, grožėdamasis mylima pasakiška šalimi, devyniomis galybėmis gėlių ir paukščių, ežerais, miškais ir kalnais, tyru dangumi. Žmonės laikė jį savu, nes iš tiesų toks ir buvo. Pasak jų, išlikęs gyvas tik per stebuklą, apsaugojusi Švenčiausioji Mergelė Marija, šalies patronė, nors sklido gandai, kad slėpęs partizanus ir apie žemės reformą iš sakyklos pamokslaudavęs nepalyginamai rečiau nei kiti, kuriems nupjovė liežuvius ir išdūrė akis. Nepatiklieji, kurių niekada netrūksta, patyliukais skleidė prasimanymus, kad kunigą apsaugojusi ne Švenčiausioji Mergelė Marija, o CŽV, ir globoję jį narkotikų pirkliai, jis buvęs kariškių apmokamas skundikas, bet nedrįsdavo apie tai nė užsiminti ten, kur jis galėtų išgirsti, nes baskas, liesas kaip fakyras, būtų kumščiu suknežinęs snukį. Antra vertus, nebuvo kito žmogaus, kuris būtų galėjęs prilygti tam griežtam tyros moralės kunigui. Jeigu jis gerbia Konsepsjoną Montoją kaip šventąją, vadinasi, jo teisybė, mąstė Evelina, nors, tiek metų gyvenus, dirbus ir miegojus su močiute, ji atrodė daugiau žemiška nei dangiška.

Evelinos motinai Miriamai iškeliavus į šiaurę, toji nenuilstama močiutė ėmė rūpintis ja ir dviem vyresniais broliais. Vos gimus Evelinai, jos tėvas iškeliavo ieškoti darbo. Keletą metų nedavė jokios žinios, kol vieną dieną atsklido gandai, kad jis įsikūrė Kalifornijoje, turi kitą šeimą, bet niekas negalėjo to patvirtinti. Kai Evelina buvo šešerių, dingo motina, taip pat

neatsisveikinusi. Miriama pabėgo anksti rytą, pristigusi ryžto paskutinį kartą apkabinti vaikus. Baiminosi, kad nesugebės jų palikti. Taip mažyliams paaiškino klausinėjama močiutė ir pridūrė, jog motina pasiaukojo, kad jie turėtų ko valgyti kas dieną, galėtų lankyti mokyklą ir iš Čikagos gautų siuntinių su žaislais, „Nike" bateliais ir skanėstais.

Ta diena, kai išvyko Miriama, buvo paženklinta per ilga išblukusiame 1998 metų kokakolos kalendoriuje, vis dar kabančiame ant sienos Konsepsjonos lūšnoje. Vyresnieji vaikai, dešimtmetis Gregorijas ir aštuonmetis Andresas, nustojo laukti Miriamos, tenkinosi atvirukais, o per Kalėdas arba savo gimtadienius eidavo į pašto skyrių kalbėtis telefonu ir klausydavosi, kaip ji, springdama ašaromis, atsiprašo ir vėl netesėjusi pažado juos aplankyti. Evelina tvirtai tikėjo, kad vieną gražią dieną motina sugrįš su pinigais ir močiutei nupirks padorų namą. Visi trys vaikai idealizavo motiną, o ypač Evelina, kuri neprisiminė nei jos balso, nei išvaizdos, tik įsivaizdavo. Miriama siųsdavo jiems nuotraukų, tačiau ilgainiui ji pasikeitė, papilnėjo, dažėsi plaukus geltonomis sruogelėmis, nusiskuto antakius ir vidury kaktos nusipiešė kitus – su jais atrodė amžinai nustebusi arba išsigandusi.

Ortegos nebuvo vieninteliai, likę be tėvo ir motinos, tokio likimo sulaukdavo du trečdaliai mokyklos vaikų. Anksčiau tik vyrai išvykdavo ieškoti darbo, bet pastaraisiais metais keliavo ir moterys. Pasak dvasiškojo tėvo Benito, emigrantai savo šeimoms kasmet atsiųsdavo milijardus dolerių, drauge padėdami išsilaikyti vyriausybei ir dar labiau skatindami turtuolių abejingumą varguoliams. Retas kuris baigdavo mokyklą, vaikinai keliaudavo ieškoti darbo arba susiviliodavo kvaišalais ir susidėdavo su gaujomis, o merginos pastodavo, eidavo dirbti, kai kurios įkliūdavo į sutenerių raizgus ir tapdavo prostitutėmis. Mokyklai trūko lėšų, jų nebūtų užtekę net pieštukams ir

sąsiuviniams, jeigu nebūtų rėmę misionieriai, kurie nesąžiningai varžėsi su dvasiškuoju tėvu Benitu, gaudami pinigų iš šalies.

Dvasiškasis tėvas Benitas paprastai įsitaisydavo miestelio bare su kaušu alaus, kurio užtekdavo visam vakarui, ir kalbėdavosi su parapijiečiais apie pražūtį nulėmusį negailestingą indėnų išnaudojimą. „Visi išsižioję laukia kyšio, pradedant aukščiausio rango politikais ir baigiant policija, o ką jau kalbėti apie nusikalstamumą!" – skųsdavosi jis, gerokai išpūsdamas blogybes. Visada rasdavosi žmonių, kurie klausdavo, kodėl jis negrįžta į savo šalį, jeigu jam nepatinka Gvatemala. „Ką čia paistai, papaikėli, argi nesu tūkstantįsyk sakęs, kad Gvatemala – mano tėvynė?"

Sulaukęs keturiolikos, Gregorijas Ortega, vyresnysis Evelinos sūnus, galutinai metė mokslus. Iš dyko buvimo bastėsi gatvėmis su berniūkščiais padėrusiomis akimis ir apkvaišęs – prisiuostęs epoksidinės dervos, benzino, dažų tirpiklių ir bet kokio šlamšto, kokio tik sugebėdavo prasimanyti, vagiliavo, mušėsi ir kibo prie merginų. Kai nusibosdavo, atsistojęs pakelėje prašydavo sunkvežimių vairuotojų pavėžėti, nusibelsdavo į kitus miestelius, kur niekas jo nepažįsta, o kai grįždavo, parsivеždavo nedorai pelnytų pinigų. Ištaikiusi progą jį prigriebti, Konsepsjona Montoja gerai išvelėdavo jam kailį, bet vaikaitis kentė dantis sukandęs – vis dar jos duoną valgė. Kartais jį sučiupdavo policija, kai gaudydavo apdujusius nuo kvaišalų paauglius, įkrėsdavo kaip reikiant ir patupdydavo į areštinę, o ten laikydavo duona ir vandeniu gyvą, kol išvaduodavo dvasiškasis tėvas Benitas, kaip paprastai apeidamas savo parapiją. Kunigas, užkietėjęs optimistas, nepaisydamas įkalčių, tikėjo žmogaus gebėjimu pasitaisyti. Paskutinįsyk spyrę į užpakalį, policininkai atiduodavo jam paauglį, išsigandusį, vienų

mėlynių, apėjusį utėlėmis. Dėdamas į šuns dienas, baskas įgrūsdavo jį į savo sunkvežimiuką ir veždavo pamaitinti į vienintelę miestelio užkandinę, o pakeliui tiesmukai, kaip jėzuitų įprasta, žadėdavo jam pasibaisėtiną gyvenimą ir greitą mirtį, jeigu ir toliau elgsis kaip galvijas.

Gregorijo nepaveikė nei močiutės pyla, nei kalėjimas, nei kunigo pamokslai. Smuko kaip smukęs. Žmonės, pažinoję jį nuo mažumės, jo vengė. Kai kišenėse švilpaudavo vėjas, nuleidęs galvą, tariamai nusižeminęs eidavo pas močiutę valgyti kasdienių patiekalų – pupelių, pipirų ir kukurūzų. Konsepsjona, blaivesnio proto nei dvasiškasis tėvas Benitas, veikiai nustojo vaikaičiui diegti nepasiekiamas dorybes: paauglys neturėjo potraukio į mokslą ir nė menkiausio noro mokytis amato, juo labiau kad tokiems kaip jis buvo neįmanoma gauti padoraus darbo. Teko prisipažinti Miriamai, kad sūnus metė mokslą, bet, bijodama įskaudinti dukteriai širdį, nepasakė visos tiesos, nes iš taip toli motina nieko nebūtų galėjusi padaryti. Atsiklaupusi melsdavosi vakare su Andresu ir Evelina, kad Gregorijas sulauktų aštuoniolikos metų ir eitų atlikti karinės prievolės. Močiutė visa širdimi nekentė ginkluotųjų pajėgų, bet tikėjosi, kad karo tarnyba atves į doros kelią tą paklydėlį vaikaitį.

Gregorijui Ortegai nepadėjo nei močiutės maldos, nei jo vardu bažnyčioje deginamos žvakės. Keliems mėnesiams likus iki karo tarnybos, jis nusipelnė MS-13, žinomos kaip „Mara Salvatrucha“, dėmesio ir buvo priimtas į gaują. Turėjo sutvirtinti priesaiką krauju: prisiekti ištikimybę draugams, svarbesniems už viską pasaulyje, už šeimą, moteris, narkotikus ar pinigus. Išlaikė griežtą naujokų išbandymą: jį žiauriai primušė keli gaujos nariai, tikrindami jo ištvermę. Po įšventinimo apeigų

Gregorijas buvo netoli mirties, neteko kelių dantų ir dvi savaites šlapinosi su krauju, tačiau atsigavęs turėjo teisę išsitatuiruoti vieną MS-13 gaujos ženklą. Jis tikėjosi, kad vėliau, pridaręs daugiau nusikaltimų ir pelnęs pagarbą, galės kaip ir kiti užkietėję gaujos nariai išsimarginti visą kūną ir veidą. Buvo girdėjęs, kad Kalifornijoje, Pelikano įlankos kalėjime, sėdi vienas aklas salvadorietis, panūdęs išsitatuiruoti akių baltymus.

Po trisdešimt kelerių metų siautėjimo gauja, susikūrusi Los Andžele, išskėtė savo čiuptuvus po Jungtines Amerikos Valstijas, Meksiką ir Centrinę Ameriką, gaujos nariai, visada pasiruošę žudyti, plėšikauti, grobti žmones, prekiauti ginklais, narkotikais ir žmonėmis, taip plačiai garsėjo žiaurumu, kad kitos gaujos paprastai samdėsi juos, prireikus atlikti nešvarų darbą. Centrinėje Amerikoje, kur kalėjimas grėsė nepalyginti mažiau nei Jungtinėse Valstijose ar Meksikoje, gaujos grūmėsi dėl gyvybinės erdvės, ženklindamos ribas neatpažįstamai sudarkytais lavonais. Niekas nedrįso kelti prieš juos rankos, nei policija, nei kariuomenė. Kvartalo žmonės žinojo, kad Konsepsjonos Montojos vyresnysis vaikaitis pritapęs prie MS-13, bet, bijodami keršto, kalbėdavo apie tai tik pakuždomis arba prie uždarų durų. Stengdamiesi išvengti bėdos, iš pradžių visi šalinosi nelaimingos močiutės ir jos vaikaičių. Vėliau, kai gauja įsisiautėjo, žmonės priprato prie baimės ir sunkiai įsivaizdavo, jog įmanoma gyventi kitaip: MS-13 buvo dar viena rykštė, dar viena bausmė už nuodėmę, kurią žmogus užsitraukia ateidamas į šį pasaulį, dar viena priežastis saugotis. Konsepsjona priėmė panieką aukštai iškelta galva, apsimesdama, kad nepastebi, kaip nutyla žmonės aplink ją gatvėje ir turgavietėje, kur kas šeštadienį eidavo prekiauti tamaliais, mėsa su prieskoniais įdarytais papločiais, ir dėvėtais drabužiais, Miriamos siunčiamais iš Čikagos. Netrukus Gregorijas dingo iš akiračio, pasirodydavo tik retkarčiais, ir tuomet jo keliama baimė

miestelyje pamažu nuslūgo. Būta daugiau rūpesčių. Konsepsjona uždraudė vaikaičiams kalbėti apie vyresnįjį brolį. Pasak jos, nevalia budinti miegančios bėdos.

Pirmą kartą Gregorijas grįžo po metų: su dviem auksiniais dantimis, skusta galva, spygliuota viela ištatuiruotu kaklu, raidėmis ir kaukolėmis išmargintais krumpliais. Atrodė ūgtelėjęs kelis centimetrus: sudžiūvęs kaip šiekštas paauglys tapo raumeningu, randais nusėtu galvažudžiu. Gauja buvo jo šeima, o jis pats – kitas žmogus, galėjo imti tai, kas patinka: pinigus, narkotikus, alkoholį, ginklus, moteris – visa, kas pakliūva po ranka. Beveik nebeprisiminė tų laikų, kai buvo visų niekinamas. Spyręs į duris, įėjo į močiutės lūšnelę ir surikęs pasisveikino. Tuo metu ji lukšteno kukurūzus su Evelina, o Andresas, pagal savo metus nelabai paaugęs, prie vienintelio stalo ruošė mokyklinius namų darbus.

Andresas pašoko ant kojų, išsigandęs ir drauge susižavėjęs broliu. Gregorijas pasisveikino meiliai plekštelėdamas per pečius, paskui apsimetė boksininku ir juokais įvarė brolį į kampą, puikuodamasis savo tatuiruotomis rankomis. Paskui priėjo prie Evelinos ketindamas ją apkabinti, bet sustojo nepalietęs. Gaujoje persiėmė nepasitikėjimu ir panieka moterims, bet sesuo buvo išimtis. Priešingai nei kitos merginos, ji buvo gera ir tyra, dar paauglė. Puikiai numanė, kokie pavojai gresia jai, gimusiai moterimi, ir džiaugėsi, kad dabar galės ją apginti. Niekas neišdrįs jos skriausti – pabijos turėti reikalų su juo ir su gauja.

Močiutė neatsiliepė į jo pasisveikinimą, tik paklausė, ko jis atėjęs. Gregorijas labai ilgai žiūrėjo į ją su panieka ir galiausiai atsakė, kad atėjęs prašyti palaiminimo. Telaimina tave Dievas, suburbėjo moteriškė, kaip paprastai kuždėdavo kiekvieną vakarą drauge su vaikaičiais, prieš eidama gulti, ir tyliai pridūrė: „Ir teatleidžia man Dievas.“

Vaikinas ištraukė iš savo plačių, iki gaktos nusmukusių džinsų kišenės pluoštą banknotų ir išdidžiai atkišo močiutei savo pirmą įnašą į šeimos biudžetą, bet Konsepsjona Montoja jų atsisakė ir liepė niekada nebesirodyti į akis – neduoti blogo pavyzdžio broliui ir seseriai. „Kad tu prasmegtum, sena nedėkinga susmirdėle!“ – sušuko Gregorijas, sviesdamas pinigus ant grindų. Išėjo keikdamasis ir grasindamas ir tik po kelių mėnesių vėl aplankė artimuosius. Tais retais atvejais, kai pasirodydavo miestelyje, tykodavo brolio ar sesers užsiglaudęs už kampo, kad niekas neatpažintų, apimtas tos pačios baimės, kokia kamuodavo jį vaikystėje. Ilgainiui išmoko ją slėpti: gaujoje turėjai būti pagyrūnas, tikras vyras. Nutverdavo Andresą ir Eveliną, drauge su būriu vaikų einančius iš mokyklos, nusitempdavo į tamsų užkaborį, duodavo pinigų ir klausinėdavo, ką girdėję apie motiną. Gaujoje veikė griežtas įsakymas nusikratyti jausmų, nukirsti juos vienu kirčiu, šeima – tai našta, jungas, jokių prisiminimų, jokio ilgesio, būk tikras vyras, vyrai neverkia, vyrai nesiguodžia, vyrai nieko nemyli, vyrai susitvarko reikalus patys vieni, gina garbę krauju, pagarbą pelno krauju. Tačiau vaikystės dienų prisiminimai buvo stipresni – Gregorijas neketino pamiršti artimųjų. Jis pažadėjo Evelinai surengti šventę penkioliktojo gimtadienio proga, nors ir kiek tai kainuotų, o Andresui padovanojo dviratį. Berniukas kelias savaites slėpė jį nuo močiutės, kol pagaliau gandai pasiekė senutę, ir ji pareikalavo pasakyti teisybę. Konsepsjona davė jam pylos už tai, kad ima dovanas iš galvažudžio, nors šis ir brolis, ir kitą dieną pardavė dviratį turguje.

Andresas ir Evelina žiūrėjo į brolį su baiminga pagarba: susitikę su juo, netekdavo žado. Juos žavėjo grandinėlės su kryželiais ant kaklo, žali oreivio akiniai, amerikietiški batai,

tatuiruotėmis išmargintas kūnas, galvažudžio šlovė, beatodairiška drąsa, abejingumas skausmui ir mirčiai, jo paslaptys ir nusikaltimai. Apie brolį jie kalbėdavosi pakuždomis, kad nenugirstų močiutė.

Konsepsjona baiminosi, kad Andresas gali pasekti brolio pėdomis, bet berniukas neturėjo mušeikoms įgimtų polinkių, buvo labai rimtas, atsargus ir taikaus būdo, svajojo išvykti į šiaurę ir prasigyventi. Tikėjosi užsidirbti pinigų ir taupyti, kad tik galėtų atsivežti Eveliną ir močiutę. Kad jos gražiai gyventų. Jos atvažiuosiančios su makleriu, kuris parūpinsiąs joms pasus, vizas ir pažymas, kad paskiepytos nuo hepatito ir vidurių šiltinės: gringai kartais jų reikalauja. Jie gyvensią su mama mūriniame name, kur yra elektra ir vanduo. Kelionė per Meksiką pėsčiomis arba ant prekinių vagonų stogų – baisus išbandymas, tenka saugotis mačetėmis ginkluotų plėšikų ir policininkų su šunimis. Jei nukrisi nuo stogo – nusilauši kojas arba užsimuši, o kitapus sienos gresia mirtis iš troškulio Jungtinių Valstijų dykumoje arba kulka – fermeriai medžioja migrantus kaip triušius. Taip pasakojo paaugliai, sukorę tą kelią ir grąžinti „Ašarų autobusu“, išbadėję, išsekę, apdriskę, bet nenugalėti. Jie atsigaudavo per kelias dienas ir vėl leisdavosi į kelionę. Andresas buvo pažįstamas su paaugliu, kuris aštuonis kartus bandė pereiti sieną ir ruošėsi vykti devintą kartą, bet vienas bijojo keliauti. Buvo linkęs verčiau pakentėti, nes motina buvo pažadėjusi pasamdyti jam vedlį, kai tik baigs mokyklą ir sulauks šaukiamojo amžiaus.

Močiutei nusibodo klausytis Andreso svaičiojimų, o Evelina, priešingai, mintyse narstė jo planus, nors nenorėjo gyventi kitur. Išskyrus miestelį ir močiutės lūšnelę, nieko daugiau nebuvo mačiusi. Kaip ir anksčiau prisiminė motiną, bet nebelaukė nei jos atvirukų, nei retų pokalbių telefonu. Neturėjo laiko

svajoti. Keldavosi auštant, kad galėtų padėti močiutei, eidavo vandens, laistydavo plūktinę aslą, kad nekiltų dulkės, atnešdavo į virtuvę malkų, virdavo juodąsias pupeles, jeigu jų dar būdavo atlikę nuo vakar, kepdavo kukurūzų papločius, skrudindavo griežinėliais supjaustytus bananus, kurių prisiskindavo kieme, močiutei ir Andresui atnešdavo saldintos kavos; be to, turėdavo palesinti vištas, pašerti paršelį ir išdžiaustyti vakare išskalbtus drabužius. Andresas vengdavo tų darbų – tai buvo moterų pareiga; jis išbėgdavo į mokyklą anksčiau už seserį – žaisti kamuoliu su draugais.

Evelina sutardavo su močiute be žodžių – įprastais judesiais ir darbais. Penktadieniais jos pradėdavo darbą trečią valandą nakties, imdavo ruošti įdarą tamaliams, o šeštadienį suvyniodavo tešlą į bananų lapus, kepdavo tamalius ir nešdavo į turgų parduoti. Kaip ir visi amatininkai, net ir vargingiausi, močiutė mokėdavo mokestį už apsaugą banditams ir nusikaltėliams, atvirai plėšikaujantiems visame krašte, o kartais ir policininkams. Mokėdavo nedaug, kiek priklauso pagal menkas pajamas, bet banditai išplėšdavo mokestį prievarta grasindami priešingu atveju išversti tamalius į nutekamąjį griovį ir skelti keletą antausių. Išskaičiavus produktų kainą ir mokestį, ji pelnydavo taip mažai, kad vos išgalėdavo išmaitinti vaikaičius. Jei ne Miriamos siuntinukai, nežinia, ar būtų turėję ko valgyti. Sekmadieniais ir švenčių dienomis, jei pelnydavo dvasiškojo tėvo Benito malonę, močiutė su dukraite prieš mišias eidavo pašluoti bažnyčios ir gėlėmis papuošti altoriaus. Miestelio davatkos vaišindavo Eveliną saldumynais. „Vaje, kokia gražutė ta mūsų Evelina! Donja Konsepsjona, slėpk ją nuo blogų žmonių, kad koks nors pašlemėkas jos nenuskriaustų!“ – sakydavo jos.

Vasario antrą penktadienį iš pat ankstaus ryto žmonės rado Gregoriją Ortegą prikaltą prie tilto turėklų, aptekusį sukrešėjusiu krauju ir išmatomis, o ant kaklo kabojo kartono atraiža su visiems gerai pažįstamomis grėsmingomis raidėmis MS. Mėlynos musės jau buvo pradėjusios savo kraupią puotą, dar gerokai prieš ateinant pirmiesiems žiopliams ir trims uniformuotiems nacionalinės policijos pareigūnams. Vėliau lavonas pradėjo dvokti, ir apie vidurdienį žmonės išsiskirstė, išbaidyti kaitros, smarvės ir baimės. Prie tilto liko tik policininkai, laukdami įsakymų, nuobodžiaujantis fotografas, atsiųstas iš kito miestelio įamžinti, pasak jo, „kruvino nusikaltimo", nors tokie įvykiai nebuvo naujiena, ir Konsepsjona Montoja su Andresu ir Evelina, visi trys be žado, kaip stabo ištikti.

– Veskis vaikus namo, močiute, jiems čia ne vieta, – įsakė vienas policininkas, iš pažiūros viršininkas.

Tačiau Konsepsjona stovėjo kaip įbesta – nelyginant nudžiūvęs medis. Ir anksčiau buvo mačiusi tokių baisybių, per karą kareiviai gyvus sudegino tėvą ir du brolius, buvo įsitikinusi, kad žmonių žiaurumas nebegali jos priblokšti, bet, kaimynei atbėgus pasakyti, kas atsitiko ant tilto, puodas iškrito jai iš rankų, ir ant aslos išsipylė tešla, paruošta papločiams kepti. Jau seniai bijojo, kad vaikaitis galų gale paklius už grotų arba gaus galą muštynėse, bet nesitikėjo tokios pabaigos.

– Na, sene, nešdinkis, kol nesupykau, – neatlyžo policininkų viršininkas, stumdamas ją šalin.

Andresas ir Evelina pagaliau atsipeikėję paėmė močiutę už rankų, atplėšė kojas nuo žemės ir nusivedė klumpančią kas žingsnis. Konsepsjona, akimoju susenusi, vos vilko kojas, sukumpusi kaip senolė. Sliūkino įsmeigusi akis į žemę, linguodama galvą ir kartodama: „Atleisk jam, Viešpatie, ir duok jam dangaus karalystę, atleisk jam, Viešpatie, ir duok jam dangaus karalystę."

Dvasiškajam tėvui Benitui teko liūdna pareiga paskambinti Gregorijo motinai, pranešti apie liūdną sūnaus galą ir bandyti ją paguosti. Miriama kūkčiojo nesuvokdama, kas atsitiko. Konsepsjonos paprašytas, kunigas nieko per daug nepasakojo, tik pasakė, kad atsitiko nelaimė, susijusi su organizuotu nusikalstamumu: esą, kasdien pasitaiko žmogžudysčių, Gregorijas atsitiktinai pakliuvęs į nežaboto smurto verpetą. Tegu nevažiuojanti į laidotuves, perspėjo jis, vis tiek nespėsianti, tačiau reikią pinigų karstui, kapui ir kitokioms išlaidoms; jis apsiimąs krikščioniškai palaidoti jos sūnų ir atlaikyti mišias už jo sielos išganymą. Jis taip pat nuslėpė, kad Gregorijo palaikai esą lavoninėje, už šešiasdešimties kilometrų, ir būsią grąžinti šeimai tik policijai surašius protokolą, o policija tikriausiai vilkinsianti kelis mėnesius, kol gausianti kyšį, tuomet niekas neužsiminsiąs apie skrodimą. Tam taip pat reikėjo pinigų. Ir tą nedėkingą pareigą turėjo atlikti dvasiškasis tėvas Benitas.

To kartono atraižoje su gaujos inicialais, kabančioje Gregorijui ant kaklo, kitoje pusėje buvo parašyta, kad tokio galo sulaukia išdavikai ir jų šeimos. Niekas nežinojo, ką išdavė Gregorijas Ortega. Jo mirtis buvo perspėjimas kitiems gaujos nariams, kurie išdrįstų sulaužyti priesaiką, taip pat spjūvis į veidą nacionalinei policijai, jos žodžiais, sėkmingai kovojančiai su nusikalstamumu, ir grasinimas bendruomenei. Iš vieno policininko sužinojęs, kas parašyta kartono atraižoje, dvasiškasis tėvas Benitas laikė savo pareiga pranešti Konsepsjonai Montojai, koks pavojus gresia jos šeimai. „Ką gi mums daryti, dvasiškasis tėve?“ – atsakė moteriškė. Jie sutarė, kad Andresas lydės Eveliną į mokyklą ir namo ir kad, užuot drožę tiesiai žaliuoju taku per bananų giraitę ir sutaupę dvidešimt minučių, eis palei vieškelį. Tačiau Andresui neteko lydėti sesers, nes ji atsisakė lankyti mokyklą. Tada paaiškėjo, kad, išvydus prie tilto turėklų prikaltą brolį, Evelinai pasimaišė protas ir

ėmė pintis liežuvis. Tais metais merginai sukako penkiolika, šiek tiek išryškėjo apvalumai, ir ji pagaliau įgavo drąsos. Jau prieš Gregorijo mirtį ji nustojo kuklintis mokykloje, mokėjo madingų dainelių ir, kaip ir diduma miestelio merginų, dėdamasi abejinga, šaudė akimis į vaikinus. Tačiau po to siaubingo penktadienio neteko apetito ir taip sunkiai rinko žodžius, kad močiutė, ir ta pristigdavo kantrybės išklausyti ją iki galo.

LUSIJA

Čilė

Lena, motina, ir brolis Enrikė, kol jo nepalaužė karinis perversmas, buvo Lusijos Maras parama ir atrama vaikystės ir jaunystės metais. Tėvas žuvo eismo nelaimėje, kai ji buvo dar maža, atrodė, kad jo nė būti nebuvo, bet tėvo įvaizdis lydėjo vaikus kaip šešėlis. Lusija išsaugojo keletą prisiminimų, tokių miglotų, jog tai buvo ne prisiminimai, o veikiau brolio papasakotos scenos: ji zoologijos sode, sėdi tėvui ant pečių, abiem rankomis įsikibusi į šiurkščius juodus plaukus, o iš abiejų pusių – narvai su beždžionėmis. Dar vienas toks pat miglotas prisiminimas: ji sukasi karuselėje, apžergusi vienaragį, o tėvas eina šalia, prilaikydamas ją už liemens. Ir viename, ir kitame praeities blyksnyje nėra nei motinos, nei brolio.

Lena Maras, nuo septyniolikos metų aklai mylėjusi tą žmogų, gavo skaudžią žinią apie jo mirtį ir verkė vos kelias valandas, kol sužinojo, kad asmuo, jos ką tik atpažintas lavoninėje ant metalinio stalo, užklotas paklode, – visiškai svetimas, o jos santuoka – akiplėšiška apgaulė. Policijos pareigūnas, pranešęs jai apie įvykį, vėliau grįžo drauge su teismo tyrėju, kuris apibėrė ją žiauriais klausimais, juo labiau kad jie neturėjo nieko bendra su nelaime. Jiems teko du kartus aiškinti, kol Lena

pagaliau suprato, ką jie turi omeny. Jos vyras buvęs dvipatis. Viename provincijos mieste už šimto šešiasdešimties kilometrų turėjęs kitą moterį, kuri, apgaudinėjama kaip ir ji, tarėsi esanti teisėta žmona, vienintelio jo sūnaus motina. Daug metų jos vyras gyvenęs dvilypį gyvenimą, komivojažeriaus darbu, puikia dingstimi, dangstydamas savo ilgas keliones. Kadangi Leną buvo vedęs pirmiau, antroji santuoka buvusi neteisėta, tačiau pagal įstatymus sūnus esąs teisėtas ir turįs tėvo pavardę.

Lenos gedulas tapo pagiežos ir pavydo sietuva, ištisus mėnesius ji naršė praeitį ieškodama melo ir apgaulės įrodymų, stengdamasi išsiaiškinti kiekvieną įtartiną poelgį, melą, kiekvieną netesėtą pažadą, net abejodama, ar jie mylėjosi nuoširdžiai. Norėdama geriau pažinti kitą moterį, važiavo į provinciją jos sekti ir įsitikino, kad tai neišvaizdi moteriškė, su akiniais, prastai apsirengusi, visiškai nepanaši į kurtizanę, kokią ją įsivaizdavo. Stebėjo ją iš tolo ir sekė gatve iš paskos, bet nesiartino. Po kelių savaičių ta moteris paskambino telefonu, pasiūlė susitikti ir aptarti padėtį, juo labiau kad abi vienodai nukentėjusios, o jų vaikai to paties tėvo, bet Lena ją šiurkščiai nutraukė. Jos neturinčios nieko bendra, atrėžė Lena; tas žmogėnas nusidėjo ir dabar, be abejo, pragare atsiteisia už savo nuodėmes.

Ta pagieža nedavė jai ramybės, tačiau kartą ji susivokė, kad vyras persekiosiąs ją iki mirties ir kad pyktis, graužiantis jos sveikatą, blogiau nei neištikimybė. Tuomet ji griebėsi drakoniškų priemonių: vienu kirčiu nukirto visus saitus su neištikimu vyru, sunaikino visas jo nuotraukas, nusikratė visų jo daiktų, nustojo lankytis pas bendrus draugus ir ėmė vengti bet kokių santykių su Marasų gimine, tačiau neatsisakė pavardės, nes tokia buvo ir vaikų pavardė.

Enrikei ir Lusijai paprasčiausiai paaiškino: tėtis žuvo eismo nelaimėje, tačiau gyvenimas nesustoja, nesveika per daug

minėti mirusiuosius. Perskleiskite puslapį, ir baigta: gana ir to, kad, kreipdamiesi į Dievą, paprašytumėte jo sielai ramybės. Lusija galėjo jį nebent įsivaizduoti iš kelių nespalvotų nuotraukų, brolio nuslėptų nuo Lenos. Jose tėvas atrodė aukštas, lieknas, įdėmiu žvilgsniu, suteptais plaukais. Vienoje nuotraukoje jis – jūrų karininko uniforma: studijavo jūreivystę, kurį laiką dirbo kaip akustikos inžinierius, o kitoje vėliau, po kelerių metų, – su Lena, ant rankų laikydamas kelių mėnesių Enrikę. Gimęs Dalmatijoje, vaikystėje su tėvais emigravo į Čilę – kaip Lena ir šimtai kroatų, įvažiavusių į šalį kaip jugoslavai ir įsikūrusių šiaurėje. Su Lena susipažino folkloro festivalyje, bendri prisiminimai apie patirtas kančias sužadino meilės iliuziją, bet juodu skyrėsi iš esmės. Lena – rimta, tradicinių pažiūrų, dievobaiminga; jis – linksmas, bohemiškas, ciniškas; ji aklai laikėsi gyvenimo taisyklių, buvo darbšti ir taupi; jis – apsigimęs tinginys ir švaistūnas.

Lusija augo nieko nežinodama apie tėvą, nes namuose apie jį buvo nekalbama: Lena nedrausdavo, bet kam nors užsiminus apie tėvą kietai sučiaupdavo lūpas ir suraukdavo antakius. Ilgainiui vaikai atprato domėtis tėvu. Lena labai retai prisimindavo vyrą, bet prieš mirtį ėmė apie jį kalbėti ir atsakinėti į Lusijos klausimus. „Iš manęs paveldėjai atsakomybę ir tvirtą būdą, o tėvui gali būti dėkinga už dailią išvaizdą ir greitą nuovoką, ir už tai, kad jis neapdovanojo tavęs savo ydomis, o jų turėjo begalę“, – kartą pasakė ji.

Vaikystėje tėvo nebūtis Lusijai atrodė lyg užrakintas kambarys, lyg aklinos durys, saugančios nežinia kokias paslaptis. Kaip atidaryti tas duris? Su kuo susidurs tame kambaryje? Nors ir kaip įdėmiai žiūrėjo į to žmogaus nuotraukas, niekaip negalėjo pripažinti jo savu, jis buvo svetimas. Klausinėjama

apie tėvus, stengdavosi išvengti kamantinėjimų ir, nutaisiusi graudų veidą, atsakydavo, kad tėtis miręs. Taip sužadindavo užuojautą – vargšė našlaitė! – ir nusikratydavo smalsuolių. Ji slapčia pavydėjo savo geriausiai draugei Adelai: jos tėvai buvo išsiskyrę, o tėvas, gydytojas, organų persodinimo specialistas, lepino vienturtę dukrelę kaip princesę – dažnai važiuodavo į Jungtines Valstijas ir parveždavo jai angliškai kalbančių lėlių ir raudonų lakinių batelių, kokiais avėjo Dorotė iš „Ozo šalies burtininko". Gydytojas, linksmas ir malonus, vežiodavo Adelą ir Lusiją į „Krijono" viešbučio arbatos saloną, kur vaišindavo ledais plakta grietinėle papuoštose taurėse, į zoologijos sodą žiūrėti ruonių ir į Miško parką jodinėti žirgais, bet tos pramogos ir žaislai buvo niekis, palyginti su maloniausiomis akimirkomis, kai draugės tėvas vesdavosi gatve paėmęs ją už rankos, ir tuomet ji vaizduodavosi, kad Adela – jos sesuo, kad jiedvi – to pasakų tėčio dukterys. Ji karštai troško, kad tas nuostabus žmogus vestų jos mamą ir būtų jos patėvis, bet dangus neišklausė nei to, nei daugybės kitų jos norų.

Tuo metu Lena Maras buvo jauna ir graži, plačių pečių, ilgu kaklu ir kerinčiomis žalsvomis akimis – Adelos tėvas niekada nedrįso jai meilintis. Vilkėdama griežto vyriškos eilutės kirpimo drabužiais ir vienuoliškomis palaidinukėmis, ji nesugebėjo nuslėpti žavių kūno linijų, bet savo elgesiu vertė vyrus laikytis per pagarbų atstumą. Panūdusi būtų turėjusi daug gerbėjų, bet, išdidi kaip imperatorė, gyveno viena, savo našlyste lyg skydu atsitvėrusi nuo pasaulio. Velionio vyro melas įskiepijo jai nepasitikėjimą visa vyrų gimine.

Enrikė Marasas, trejais metais vyresnis už seserį, puoselėjo idealizuotus arba paties pramanytus prisiminimus apie tėvą ir pakuždomis pasakojo juos Lusijai, tačiau ilgainiui tas

susižavėjimas išblėso. Jam buvo nė motais Adelos tėvas su savo gringų dovanomis ir ledais „Krijono" viešbutyje. Jis ilgėjosi savojo tėvo – tėvo, į kurį būtų panašus suaugęs, kurį matytų žiūrėdamas į veidrodį, atėjus laikui skustis barzdą, kuris išmokytų jį vyriškumo pradmenų. Motina kalė jam į galvą, kad jis, vienintelis vyras namuose, atsako už ją ir seserį, nes vyrų pareiga – ginti ir globoti moteris. Kartą jis išdrįso paklausti, kaip to išmokstama be tėvo, ir ji atkirto, kad pats pagalvotų, – mat, jei tėvas būtų buvęs gyvas, nebūtų buvęs sektinas pavyzdys. Jis nieko nebūtų išmokęs.

Brolis ir sesuo buvo tokie pat skirtingi kaip ir tėvai. Lusija blaškėsi, klaidžiojo vaizduotės labirintais, nepasotinamo smalsumo skatinama, nuoširdžiai krimtosi dėl žmonijos kančių ir skriaudžiamų gyvūnų, o Enrikė, priešingai, vadovavosi protu. Nuo mažens buvo linkęs skelbti savo tiesas ir stengtis atversti visus į savo tikėjimą, ir tas polinkis, iš pradžių kėlęs juoką, vėliau tapo nepakenčiamas: niekas nemėgo to pernelyg judraus vaikėzo, žiūrinčio į visus iš aukšto ir kalbančio pamokslininko tonu. Būdamas skautu, ištisus metus vilkėjo trumpomis uniforminėmis kelnėmis, taip bandydamas savo pavyzdžiu įrodyti, kad naudinga laikytis drausmės ir žavėtis grynu oru. Vėliau lygiai taip pat liguistai įniko į Gurdžijevo filosofiją, į išlaisvinimo teologiją ir LSD platinimą, kol pagaliau pajuto savo tikrąjį pašaukimą atradęs Karlą Marksą.

Enrikės tulžingos kalbos gadino nuotaiką motinai, kairiuosius laikiusiai triukšmadariais, ir tiek, ir nėmaž nejaudino sesers, vėjavaikės moksleivės, kuriai rūpėjo tik gerbėjai ir roko dainininkai. Enrikė – trumpa barzda, ilgais plaukais ir juoda berete – mėgdžiojo garsųjį partizaną Če Gevarą, prieš keletą metų, 1967-aisiais, žuvusį Bolivijoje. Perskaitė visus jo rašinius ir citavo kur dera, kur nedera, siutindamas motiną ir žavėdamas seserį.

Septintojo dešimtmečio pabaigoje, Lusijai baigiant vidurinę mokyklą, Enrikė prisidėjo prie socialistų remiamo kandidato į prezidentus šalininkų. Salvadorą Aljendę daugelis laikė įsikūnijusiu šėtonu. Pasak Enrikės, išgelbėti žmoniją gali tik revoliucija, kuri nušluos nuo žemės kapitalizmą, nepalikdama akmens ant akmens: todėl rinkimai – tiesiog cirkas, tačiau, pasitaikius nepakartojamai progai balsuoti už marksistą, reikia ja pasinaudoti. Kiti kandidatai žadėjo paprastai žadamas reformas, o kairiųjų programa rėmėsi kraštutinėmis pažiūromis. Dešinieji išvystė bauginimo kampaniją pranašaudami, kad Čilė nueis Kubos keliu, kad sovietai grobs čiliečių vaikus ir plaus jiems smegenis, griaus bažnyčias, žagins vienuoles ir žudys kunigus, atims žemę iš teisėtų savininkų ir panaikins privačią nuosavybę, net vargingiausias kaimietis neteks savo vištų ir iškeliaus vergauti į Sibiro gulagą.

Nepaisydama bauginimo kampanijos, šalis pasirinko kairiąsias partijas, susivienijusias į Liaudies vienybės koaliciją su Salvadoru Aljende priešaky. 1970 metais laimėjo Liaudies vienybė, nors ir kaip gąsdino galingieji, niekada nepaleidžiantys valdžios iš savo rankų, bei Jungtinės Amerikos Valstijos, kurios stebėjo Čilės prezidento rinkimus, turėdamos galvoje Fidelį Kastro ir jo revoliuciją. Keisčiausia, kad labiausiai nustebo Aljendė, kuris, jau tris kartus dalyvavęs prezidento rinkimuose, mėgdavo pajuokauti, kad jo antkapyje bus užrašyta: „Čia ilsisi būsimasis Čilės prezidentas." Nustebo ir Enrikė Marasas, netikėtai išvydęs, kad nebegali kovoti prieš valdžią. Viskas sparčiai pasikeitė, kai tik nuslūgo porinkiminė euforija.

Salvadoro Aljendės, pirmo marksisto, laimėjusio demokratinius rinkimus, pergalė sukrėtė visą pasaulį, o ypač Jungtinių Amerikos Valstijų Centrinę žvalgybos valdybą. Netrukus, kai

įsisiautėjo gaivalai, trejus metus nedavę ramybės ir supurtę valstybės pamatus, paaiškėjo, kad neįmanoma valdyti remiamam skirtingų pažiūrų partijų ir kovojant su nuožmiai puolančia opozicija. Šalyje nebeliko abejingų žmonių.

Enrikės Maraso nuomone, tikros revoliucijos pavyzdys yra Kuba, o Aljendės reformos tik vilkina neišvengiamos revoliucijos pergalę. Jo kraštutinių kairiųjų partija trukdė dirbti vyriausybei ne ką mažiau nei dešinieji. Netrukus po rinkimų Enrikė metė mokslą ir, nepalikęs adreso, dingo iš motinos namų. Retkarčiais jos gaudavo iš jo žinutę, kartais pats apsilankydavo arba paskambindavo, visada skubėdamas, bet niekada neatskleidė savo veiklos. Kaip ir anksčiau želdinosi barzdą ir ilgus plaukus, bet atsisakė beretės ir amerikietiškų batų ir atrodė labiau apniktas minčių. Jau nepuldavo į mūšį apsiginklavęs nuvalkiotomis frazėmis prieš buržuaziją, religiją ir amerikietiškąjį imperializmą; apsimesdavo, kad mandagiai klausosi, jo žodžiais tariant, suplėkusių motinos pažiūrų ir sesers kvailysčių.

Lusija pakabino savo kambaryje brolio dovanotą Če Gevaros plakatą, nes karys jai patiko; kita vertus, ji norėjo įsiutinti motiną, laikiusią jį nusikaltėliu. Taip pat turėjo kelias dainininko ir kompozitoriaus Viktoro Charos plokšteles. Žinojo atmintinai jo protesto dainas ir kai kuriuos šūkius apie „darbininkų klasės marksistinį ir lenininį avangardą ir engiamas mases“, kaip skelbė Enrikės partija. Dalyvaudavo tūkstantiniuose mitinguose vyriausybei remti, užkimdavo giedodama, kad vieninga liaudis niekada nebus nugalėta, o kitą savaitę lygiai taip pat užsidegusi eidavo su draugėmis į tokias pat gausias demonstracijas protestuoti prieš tą pačią vyriausybę, kurią gynė prieš kelias dienas. Jai kuo mažiausiai rūpėjo demonstracijų tikslas, svarbu, kad galėjo gatvėje išsirėkti. Kartą, iš tolo pamatęs ją opozicijos surengtoje demonstracijoje, Enrikė prikišo, kad jai dar reikėtų gerai apsvarstyti savo idėjinius įsitikinimus.

Lusija vaikėsi madų, vilkėjo trumpus sijonus, avėjo platforminiais batais, dažėsi juodai paakius, pavydžiai žvalgėsi į hipius, gėlių vaikus, kuriuos mėgdžiojo kai kurie jauni čiliečiai: apkvaišę nuo narkotikų, šoko su savo būgneliais ir atvirai mylėjosi parkuose, kaip jų bendraminčiai Londone ir Kalifornijoje. Lusija nespėjo taip toli nueiti – motina niekada nebūtų leidusi susidėti su tais, jos žodžiais tariant, bukoliniais išsigimėliais.

Pastebėjusi, kad visoje šalyje kalbama tik apie politiką ir kad tos kalbos supriešina artimuosius ir draugus, Lena uždraudė net užsiminti apie tai namuose, kaip kadaise draudė prisiminti vyrą. Lusija, paauglystės priešgynumo apimta, su pasimėgavimu erzindavo motiną minėdama Salvadorą Aljendę. Po darbo dienos Lena grįždavo namo išvargusi, įtūžusi dėl netikusio viešojo transporto, dėl ramų gyvenimą trikdančių streikų ir demonstracijų, ir ilgų eilių parduotuvėse prie nusususių vištų arba cigarečių, be kurių negalėjo gyventi, tačiau nepritrūkdavo jėgų prireikus drauge su kaimynėmis trankyti keptuves ir prikaistuvius – anonimiškai protestuoti prieš prekių stygių ir socializmą apskritai. Iš pradžių sudžerškėdavo prikaistuvis viename vidiniame kieme, paskui labai greitai prisidėdavo kiti, ir po vidurinės ir aukštosios klasės gyvenamus kvartalus pasklisdavo kurtinamas griausmas, tarytum Apokalipsės apreiškimas. Grįžusi namo Lena rasdavo dukterį tįsančią prie televizoriaus arba telefonu plepančią su draugėmis ir visu garsu klausančią mėgstamų dainų. Jai kėlė nerimą ta lengvabūdė mergiščia subrendusios moters kūnu ir pienburnės proteliu, bet dar didesnį nerimą kėlė Enrikė. Ji baiminosi, kad sūnus neprisidėtų prie karštakošių, grasinančių nuversti vyriausybę.

Gili krizė, supriešinusi šalį, tapo nebesuvaldoma. Valstiečiai grobė žemes, kūrė žemdirbių bendrijas, bankai ir įmonės

buvo nusavinami, šiaurėje valstybė nacionalizavo vario kasyklas, nuo seno priklausiusias Jungtinių Valstijų bendrovėms, chroniškai trūko prekių, ligoninėse – švirkštų ir tvarsčių, atsarginių automobilių dalių, pieno kūdikiams, vis labiau siautėjo prasidėjusi paranoja. Pramonininkai kenkė ekonomikai, į rinką nebetiekdami pagrindinių prekių, o darbininkai atsakydami organizavo komitetus, vijo vadovus ir ėmė į savo rankas įmones. Miesto centre prie laužų šildėsi darbininkų piketai, saugodami valstybines įstaigas ir dešiniųjų partijų parduotuves, tuo tarpu valstiečiai dieną naktį budėjo laukuose, gindamiesi nuo buvusių žemvaldžių. Ir vienoje stovykloje, ir kitoje netrūko ginkluotų galvažudžių. Nepaisant karo grėsmės, kovo mėnesį per rinkimus į parlamentą už kairiąsias partijas balsavo dar daugiau rinkėjų. Tuomet opozicija, trejus metus rengusi sąmokslus, suprato, kad vyriausybei nuversti negana vien sabotažo. Reikia griebtis ginklo.

1973 metų rugsėjo 11-ąją, antradienį, kariuomenė sukilo prieš vyriausybę. Iš ryto Lena ir Lusija išgirdo žemai skraidant malūnsparnius ir naikintuvus ir, išbėgusios pro duris, pustuštėse gatvėse pamatė tankus ir sunkvežimius. Neveikė nė vienas televizijos kanalas: ekrane mirguliavo tas pats geometrinis piešinys. Per radiją skambėjo karinės vadovybės pranešimas, kad kariuomenė perėmė valdžią, bet niekas nesuprato, ką tai galėtų reikšti, ir tik po kelių valandų, kai vėl ėmė veikti valstybinis televizijos kanalas, ekrane pasirodė keturi generolai žygio uniforma: išsirikiavę prie Čilės vėliavos, pareiškė, kad komunizmui atėjo galas, ir paskelbė laikinosios vyriausybės potvarkius visuomenei.

Buvo paskelbta karinė padėtis, kongresas paleistas neterminuotų atostogų, laikinai suvaržytos piliečių teisės, o šlovingosios ginkluotosios pajėgos grąžino krikščioniškosios Vakarų civilizacijos įstatymus, tvarką ir vertybes. Aiškinta, kad

Salvadoras Aljendė pradėjęs vykdyti planą – surengti neregėtą genocidą: sušaudyti tūkstančius opozicijos žmonių, tačiau kariuomenė spėjusi užbėgti už akių skerdynėms. „Kas dabar bus?“ – sunerimusi paklausė Lusija motinos, nes ši džiūgaudama ta proga atkimšo butelį šampano, nesidomėdama, kur dabar galėtų būti Enrikė, tikriausiai įkliuvęs į bėdą. „Nieko, dukrele, mūsų kariai gerbia Konstituciją, netrukus surengs rinkimus“, – atsakė Lena, neįsivaizduodama, kad jų teks laukti daugiau nei septyniolika metų.

Motina su dukterimi nekėlė kojos iš namų, kol buvo atšaukta komendanto valanda, ir po dviejų dienų jos galėjo išbėgti apsipirkti. Parduotuvėse jau nebuvo eilių, vitrinose kūpsojo kalnai vištų, bet Lena jų nepirko, nes pasirodė per brangios, bet apsirūpino keliais blokais cigarečių. „O kur vakar buvo tos vištos?“ – paklausė Lusija. „Aljendė jas laikė savo parduotuvėje“, – atsakė motina.

Jos sužinojo, kad prezidentas žuvo per vyriausybės rūmų bombardavimą, kurį be perstojo rodė per televiziją, ir išgirdo gandus, jog Mapočo upe per miestą plaukia lavonai, jog dideliuose laužuose deginamos uždraustos knygos, jog tūkstančiai įtariamųjų kariškais sunkvežimiais vežami sugrūsti į paskubomis įrengtas sulaikymo stovyklas, pavyzdžiui, į Nacionalinį stadioną, kur prieš kelias dienas varžėsi futbolo rinktinės. Kaimynai aplink džiūgavo kaip ir Lena, bet Lusijai širdį gniaužė baimė. Ausyse vis dar skambėjo atsitiktinai nugirsti žodžiai, tikra grėsmė broliui: visus tuos prakeiktus komunistus išvežios į koncentracijos stovyklas, o tuos, kurie priešinsis, – sušaudys vietoje. Ir gerai, juk tie niekšai ketino susidoroti su mumis.

Kai pasklido gandas, kad vargšų kvartale kaip perspėjimas pamestas Viktoro Charos lavonas sutraiškytomis rankomis, Lusija nepaguodžiamai raudojo kelias valandas. „Nesąmonė, dukrele, prasimanymai. Jau nežino, kaip apdergti ginkluotąsias

pajėgas, išgelbėjusias mus nuo komunizmo nagų. Kaip tu gali patikėti, kad tokie dalykai įmanomi Čilėje!" – ramino ją Lena. Televizija rodė animacinius filmus ir karinius orkestrus, šalyje viešpatavo ramybė. Pirmąsyk Lenai pabudo įtarimas pamačius sūnaus pavardę juoduosiuose sąrašuose: buvo reikalaujama, kad ten surašyti asmenys atvyktų į policijos būstinę.

Po trijų savaičių keli ginkluoti vyrai civiliniais drabužiais iškratė Lenos butą ieškodami jos vaikų: Enrikė buvo kaltinamas ardomąja veikla, o Lusija – senojo režimo rėmimu. Lena jau kelis mėnesius neturėjo žinių apie sūnų, o jei ir būtų turėjusi, tiems žmonėms nieko nebūtų pasakiusi. Lusija nakvojo pas draugę, ir Lena neišsigando nei grasinimų, nei antausių – įspūdingai ramiai pareigūnams paaiškino, kad sūnus seniai neturi nieko bendra su šeima ir ji nieko apie jį nežinanti, o duktė išvykusi turistinėn kelionėn į Buenos Aires. Vyrai išsinešdino prigrasinę, kad suimsią ją, jeigu vaikai nepasirodysią.

Lena neabejojo, kad jos telefono klausomasi, tad palaukė penktos valandos ryto, ir, pasibaigus komendanto valandai, nuvažiavo perspėti Lusijos į jos draugės namus. Paskui nuvyko pas kardinolą, kuris buvo šeimos draugas, prieš pakildamas dangiškais Vatikano hierarchijos laiptais. Ji niekada nebuvo prašiusi malonės, bet dabar pamiršo išdidumą. Prislėgtas susidariusios padėties ir apniktas begalės prašytojų, kardinolas nuoširdžiai ją išklausė ir parūpino Lusijai prieglobstį Venesuelos ambasadoje. Jis patarė ir Lenai pasekti dukters pavyzdžiu, kol policija neįvykdė savo grasinimo. „Aš lieku čia, jūsų eminencija. Niekur nevažiuosiu, kol negausiu žinios apie sūnų Enrikę", – atsakė ji. „Jeigu susitiksi su juo, Lena, ateik, nes vaikinui tikrai reikės pagalbos."

RIČARDAS

Bruklinas

Tą sausio šeštadienio naktį Ričardas Baumasteris praleido pusiausėda atsirėmęs į sieną, nuo Lusijos galvos svorio nutirpusiomis kojomis, apkvaišęs nuo stebuklingojo sausainio, tai būdraudamas, tai vėl snūduriuodamas. Neprisiminė, kad pastaruoju metu kada nors būtų jautęsis toks laimingas. Marihuanos kokybė kepiniuose paprastai būna nevienoda, sunku apskaičiuoti, kiek galima suvartoti, kad pasiektum norimą poveikį, nešaudamas kaip raketa į padanges. Rūkyti kur kas geriau, bet dūmai sukelia dusulio priepuolį. Pastaroji siunta pasitaikė stipri kaip reta, teks pjaustyti mažesniais gabalėliais. Žolė padėdavo atsigauti po įtemptos darbo dienos arba išvaikydavo šmėklas, kai tos įnikdavo kankinti. Žinoma, jis netikėjo, kad esama šmėklų: buvo racionalaus proto. Bet jam vaidendavosi. Tame pasaulyje, kur kelerius metus gyveno su Anita, nepermaldaujamai pynėsi gyvenimas ir mirtis ir, kur bepažvelgsi, visur knibždėjo ir gerųjų, ir piktųjų dvasių. Jis tarėsi esąs linkęs į alkoholizmą, todėl daug metų vengė svaigalų, bet nemanė turįs priklausomybę nuo kitokių kvaišalų ar kokių ypatingų ydų, nebent pomėgį minti dviratį laikytume priklausomybe ar yda. Truputis marihuanos, jo nuomone,

nekenkė. Jei sausainis vakar nebūtų taip stipriai smogęs per smegenis, būtų atsikėlęs židinyje išblėsus ugniai ir nuėjęs į lovą, užuot bevališkai kioksojęs ant grindų ir atsibudęs nutirpusiais sąnariais.

Naktį, nuslopus savisaugos instinktui, apnikę demonai nedavė ramybės tiek būdraujant, tiek miegant. Prieš keliolika metų Ričardas bandė juos laikyti užrakinęs šarvuotoje atminties kapsulėje, bet paskui paleido, nes drauge su demonais lankydavosi angelai. Vėliau jis išmoko valdyti prisiminimus, net skaudžiausius, nes jų atsisakęs pasijustų, lyg niekada nebūtų buvęs jaunas, niekada nebūtų mylėjęs, niekada nebūtų buvęs tėvas. Už tai reikėjo atsiteisti kančiomis, ir jis atsiteisdavo. Kartais, stoję į kovą su angelais, demonai laimėdavo pergalę, ir tekdavo atsilyginti kraupia migrena, o tai irgi buvo tam tikra kaina. Jo sąžinę slėgė sunki klaidų našta, kurią vilko vienui vienas iki tos 2016 metų žiemos, kai, susiklosčius aplinkybėms, nejučia atsivėrė širdis. O vertis ji pradėjo tą naktį, kai, Bruklinui miegant, susmukęs ant grindų tarp dviejų moterų ir juokingo šuns, grūmėsi su piktosiomis praeities dvasiomis.

Kai įjungdavo kompiuterį, ekrane pasirodydavo Anita ir Pepė, arba priekaištingai žiūrėdamos į jį, arba šypsodamosi, nelygu tos dienos nuotaika. Priminti jų niekada nereikėdavo. Jeigu atmintis sutrikdavo, Anita ir Pepė laukdavo jo nusikėlusios į laikui nepavaldų sapnų matmenį. Kartais prikibdavo kuris nors itin gyvas prisiminimas, ir Ričardas visą dieną būdavo nei pakartas, nei paleistas, viena koja stovėdamas šiame pasaulyje, kita – košmarų nežinioje. Užgesinęs šviesą prieš užmigdamas prisimindavo Anitą ir Pepę, vildamasis jas susapnuoti. Žinojo, kad nakties vaizdiniai – jo paties vaizduotės padariniai: jeigu sąžinė sugeba bausti jį košmarais, vadinasi, gali ir atsidėkoti, bet jam niekada nepavykdavo sužadinti paguodos sapnų.

Ilgainiui jo sielvartas pasikeitė iš esmės. Iš pradžių buvo raudonas, gailus, paskui – pilkas, gruoblėtas ir šiurkštus kaip maišinis audeklas. Jis apsiprato su tuo geliančiu sielvartu, įterpė jį tarp kasdienių rūpesčių, kad graužtų tik kaip rėmuo. Šiaip ar taip, sąžinė nerimo, tokia pat negailestinga, šalta ir aštri kaip stiklas. Jo bičiulis Orasijas, visada skatinęs gerai nusiteikti ir numoti ranka į nemalonumus, kartą jam prikišo, kad jis įsimylėjęs savo nedalią: „Žmogau, mesk velniop tą superego*. Liaukis nagrinėjęs kiekvieną praeities žingsnelį ir plakęsis, nebūk iškrypėlis, puikybė – viena didžiųjų nuodėmių. Tu ne toks jau svarbus, kaip manaisi. Turi atleisti sau pagaliau, kaip Anita ir Pepė tau atleido."

Lusija Maras kartą pajuokavo, kad jis tampa bailiu seneliuku hipochondriku. „Toks ir esu", – atsakė jis, bandydamas mėgdžioti jos žaismingą toną, bet įsižeidė, nes tai buvo nepaneigiama tiesa. Jie dalyvavo viename tų pasibaisėtinų fakulteto pobūvių – į pensiją lydėjo vieną dėstytoją. Jis priėjo prie Lusijos su taure vyno jai ir mineralinio vandens – sau: ji buvo vienintelė, su kuria jam knietėdavo pasikalbėti. Čilietė neklydo: jis turėjo rūpesčių. Saujomis rijo vitaminininius papildus įsitikinęs, kad, pašlijus sveikatai, viskas eis velniop ir gyvenimas sugrius kaip kortų namelis. Namuose įsirengė signalizaciją nugirdęs, kad Brukline, beje, kaip ir kitur, plėšikai įsibrauna vidury dienos, o kad programišiai neįsilaužtų į kompiuterį ir mobilųjį telefoną, apsaugai pasirinko tokius sudėtingus slaptažodžius, jog kartais pats negalėdavo jų prisiminti. Be to, įsigijo automobilio draudimą, sveikatos

* Superego – psichoanalizės sąvoka: asmenybės struktūros darinys, kurį sudaro Ego idealas ir sąžinė, pagrįsti šeimos ir visuomenės moralės normomis.

draudimą, gyvybės draudimą... apskritai dar to betrūko, kad apsidraustų nuo blogų prisiminimų, kurie apnikdavo, kai tik jis nukrypdavo nuo įprasto gyvenimo ritmo, ir sujaukdavo ir šiaip jau pakrikusią tvarką. Studentams jis skelbė, kad tvarka – racionalaus proto menas, amžina kova su išcentrinėmis jėgomis, nes gyvenimo dinamika reikalauja plėtros, dauginimosi ir chaoso; tai, kad tas dėsnis teisingas, įrodo žmonijos veikla, gamtos rajumas ir nepaprastai sudėtinga visatos sandara. Trokšdamas išsaugoti bent tvarkos regimybę, jis stengėsi neatsipalaiduoti, gyvenime laikytis beveik kariškos drausmės. Todėl sudarydavo darbų sąrašus, griežtus tvarkaraščius: aptikusi juos, Lusija leipo iš juoko. Dirbti su ja buvo nelengva – ji viską pastebėdavo.

– Kaip tu manai, kokia bus tavo senatvė? – kartą paklausė Lusija.

– Jau esu su ja apsipratęs.

– Ne, žmogau, dar trūksta maždaug dešimties metų.

– Tikiuosi, kad ilgai negyvensiu, tai būtų siaubinga. Geriausia mirti puikios sveikatos kokių septyniasdešimt penkerių, kol sveikas ir kūnas, ir protas.

– Gerai sakai, – pritarė ji juokdamasi.

Ričardas nejuokavo. Iki septyniasdešimt penkerių tikėjosi rasti veiksmingą būdą išnykti. Sulaukęs tos valandos, keliausiąs į Naująjį Orleaną, griežiant muzikai įsitaisysiąs prancūzų kvartale tarp vietinių keistuolių. Ten jis užbaigsiąs savo dienas tarp virtuozų juodaodžių, kurie iš pasigailėjimo priimsią jį į savo ansamblį, ir jis skambinsiąs pianinu, apgvaibęs nuo trimito ir saksofono, apkurtęs nuo afrikietiškų būgnų dundesio. O jeigu neįsiprašysiąs, ką gi, tyliai pasišalinsiąs iš šio pasaulio sėdėdamas senoviniame bare po išklerusiu ventiliatoriumi, mėgaudamasis ilgesingo džiazo ritmu ir gurkšnodamas egzotiškus kokteilius, nors ir kas atsitiktų, nes kišenėje turėsiąs

mirtiną tabletę. Tai būsiąs paskutinis vakaras, galėsiąs gerti kiek tinkamas.

– Ar nepasigendi gyvenimo draugės, Ričardai? Pavyzdžiui, lovoje, ką? – šelmiškai mirktelėjusi, paklausė Lusija.

– Nė trupučio.

Kuriam galui pasakoti apie Sjuzeną? Tie santykiai buvo tuščia vieta tiek Sjuzenai, tiek jam. Nėmaž neabejojo, kad jis – vienas iš daugelio meilužių, padedančių ištverti jai nelaimingą santuoką, jo nuomone, nutrūkusią prieš keliolika metų. Tos temos juodu vengė, Sjuzena apie tai nekalbėdavo, o jis neklausinėdavo. Buvo bendradarbiai, geri draugai, susiję nuoširdžios draugystės saitais ir intelektiniu darbu. Susitikti būdavo labai paprasta: kartą per mėnesį, antrą ketvirtadienį, tame pačiame viešbutyje, nes ji buvo įpratusi veikti taip pat planingai kaip ir jis. Vienas vakaras per mėnesį – to gana, kiekvienas turėjo savo gyvenimą.

Vien pagalvojus, kad pobūvyje teks susidurti su moterimi, pakalbinti ją ir apmąstyti tolesnius veiksmus, Ričardui būtų ne laiku atsivėrusi skrandžio opa, tačiau dabar, Lusijai gyvenant čia pat, pusrūsyje, vaizdavosi, apie ką juodu kalbėsis. Įdomu, svarstė jis, kodėl su ja, kai aplink tiek daug moterų, su kuriomis būtų daug patogiau užmegzti ryšius, kodėl su kaimyne, užuominomis pasiūliusia pasimylėti, juo labiau kad jie gyvena greta ir kad ji retkarčiais prižiūri jo kates. Ričardas suvokė, jog palengva įsijaučia į tuos įsivaizduojamus pokalbius su čiliete tik todėl, kad ima slėgti vienatvė, o tai, jo nuomone, dar vienas senatvės požymis. Kas gali būti liūdnesnio už šakutės skimbtelėjimą į lėkštę tuščiuose namuose? Liūdna valgyti vienam, miegoti vienam, mirti vienam. O kas būtų, jeigu parsivestų draugę, kaip užsiminė Lusija? Gamintų jai valgį, vakare lauktų pareinant, miegotų apsikabinę, pasakotų jai savo mintis, rašytų jai eilėraščius... Tokia moteris kaip Lusija, subrendusi,

patikima, išsilavinusi, linksma, išmintinga, nes daug kentėjusi, bet nesigraužianti dėl skaudžios praeities kaip jis, ir, be to, daili. Tačiau užsispyrusi ir valdinga. Tokia moteris – tai lyg visas haremas, jai reikia erdvės, tektų išeikvoti per daug jėgų, ne, netinka. Jis nusišypsojo pagalvojęs esąs per geros nuomonės apie save – o gal ji nenorėsianti draugauti? Niekad neparodė, kad juo domisi, išskyrus tą kartą, kai gamino valgį, bet tada ji buvo ką tik įsikėlusi, o jis arba laikėsi savigynos, arba skrajojo padebesiais. Elgiausi kaip paskutinis mulkis, norėčiau pabandyti dar sykį, nutarė jis.

Čilietė pasireiškė kaip puiki specialistė. Jai atvykus į Niujorką, tą pačią savaitę Ričardas paprašė ją surengti seminarą. Teko pasirinkti kuo didesnę auditoriją, nes užsirašė daugiau studentų, nei tikėtasi, ir jis pristatė pranešėją. To vakaro tema buvo CŽV kišimasis į Lotynų Amerikos politiką, jos ardomoji veikla ruošiant perversmus demokratinėse šalyse ir teisėtas vyriausybes pakeičiant totalitarinėmis, kurių nepakęstų nė vienas Jungtinių Amerikos Valstijų pilietis. Ričardas atsisėdo tarp klausytojų, o Lusija, nė nežiūrėdama į surašytas pastabas, kalbėjo angliškai jo ausiai malonia tartimi. Kai ji baigė paskaitą, vienas kolega paklausė apie ekonomikos stebuklą, įvykusį Čilėje įsigalėjus diktatūrai; iš jo tono buvo aišku, kad jis pritaria perversmininkams. Ričardas pasišiaušė ir vos susitvardė nepašokęs iš vietos, bet Lusijos ginti nereikėjo. Ji atsakė, kad tariamas stebuklas – muilo burbulas, kad ekonominės statistikos duomenys nerodo nežmoniškos nelygybės ir skurdo.

Kviestinė dėstytoja, atvykusi iš Kalifornijos universiteto, papasakojo apie smurtą, viešpataujantį Gvatemaloje, Hondūre ir Salvadore, apie dešimtis tūkstančių vaikų, kurie vieni kerta sieną bėgdami iš šalies arba ieškodami tėvų, ir pasiūlė

atkurti devintojo dešimtmečio Prieglobsčio judėjimą. Ričardas paėmė mikrofoną ir, kadangi tarp klausytojų galėjo pasitaikyti negirdėjusių apie tą judėjimą, paaiškino, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose tos iniciatyvos ėmėsi daugiau nei penki šimtai bažnyčių, daugybė advokatų, studentų ir aktyvistų, pakilusių padėti pabėgėliams, kuriuos Reigano vyriausybė deportuodavo laikydama nusikaltėliais. Lusija paklausė, ar auditorijoje yra žmonių, prisidėjusių prie tos veiklos, ir pakilo keturios rankos. Ričardas tuo metu gyveno Brazilijoje, bet jo tėvas darbavosi taip aktyviai, kad buvo kelis kartus atsidūręs už grotų. Senis Džozefas niekada negalėjo pamiršti tų įsimintinų gyvenimo akimirkų.

Seminaras, užsitęsęs dvi valandas, buvo toks turiningas, kad Lusijai visi dėkojo ilgais plojimais. Ričardui padarė didelį įspūdį tiek jos iškalba, tiek išvaizda: ji atrodė jam labai patraukli vilkinti juoda suknele, su sidabrine grandinėle ant kaklo ir įvairiaspalvėmis plaukų sruogomis. Veržli, veidas išsišovusiais skruostikauliais kaip totorės, rudaplaukė, aptemptomis kelnėmis. Nuo tos dienos praslinko daug metų, ji pasikeitė, bet išliko tokia pat daili, ir tikrai būtų jai pasakęs komplimentą, jeigu nebūtų baiminęsis, kad bus klaidingai suprastas. Ričardas džiaugėsi pakvietęs ją į savo fakultetą. Žinojo, kad per tuos metus ji ragavo daug vargo, sunkiai sirgo, išsiskyrė su vyru ir dar nežinia ką patyrė. Jam dingtelėjo mintis pakviesti ją vienam semestrui skaityti paskaitų apie Čilės politiką: praverstų ir jai, ir juo labiau studentams. Kai kurie buvo visiški nemokšos, įstojo į universitetą nemokėdami parodyti žemėlapyje Čilės ir tikriausiai neišmanė, kokią vietą pasaulyje užima Jungtinės Amerikos Valstijos: buvo įsitikinę, kad jų šalis – tai visas pasaulis.

Ričardas mielai būtų pakvietęs Lusiją ilgesniam laikui, bet būtų buvę nelengva gauti papildomų lėšų: universiteto administracija šykštumu pranoko Vatikaną. Drauge su sutartimi pasiūlė savo name nuomojamą butą su atskiru įėjimu, kaip tyčia tuo metu laisvą. Tikėjosi, kad Lusija apsidžiaugs už kuklų nuomos mokestį gavusi taip geidžiamą būstą vidury Bruklino, netoli viešojo transporto, bet, pamačiusi jį, tik vargais negalais nuslėpė savo nusivylimą. Koks nedėkingumas, tuomet dingtelėjo Ričardui. Pradžia buvo nekokia, bet vėliau santykiai pasitaisė.

Ričardas neabejojo pasielgęs tauriai ir nuoširdžiai, net pakentė šunį, kurį, jos žodžiais tariant, priglaudusi laikinai, bet laikė jau daugiau nei du mėnesius. Nors nuomos sutartis draudė laikyti bet kokius gyvūnus, jis žiūrėjo pro pirštus į tą čihuahua veislės šunelį, kuris lojo kaip vokiečių aviganis ir kėlė siaubą laiškininkui ir kaimynams. Jis nieko neišmanė apie šunis, bet matė, kad Marselis – ypatingas, išsprogusiomis kaip rupūžės akimis, amžinai išsikorusiu liežuviu, nes jam trūko daug dantų. Škotiškas pledas, kuriuo buvo apmuturiuotas, neteikė grožio. Pasak Lusijos, aptikusi jį vieną vakarą susirietusį prie durų, leisgyvį, be antkaklio ir be adreso. Tik beširdis būtų galėjęs jį nuspirti, pasakė ji, žiūrėdama į jį maldaujamu žvilgsniu. Ta proga jis pirmąsyk pastebėjo, kad Lusijos akys tamsios kaip alyvuogės, rytietiškos akys tankiomis blakstienomis ir su raukšlelių tinklu, būdingu linksmų plaučių žmonėms, bet tai neturėjo nieko bendra su šunimi. Jam buvo nė motais jos išvaizda. Nusipirkęs namą, jis laikėsi taisyklės artimai nebendrauti su nuomininkais ir nė neketino kam nors daryti išimties.

Tą žiemišką sekmadienio rytą pirmas pabudo Ričardas: buvo šešta valanda, dar gūdi naktis. Kelias valandas blaškęsis tarp miego ir būdravimo, pagaliau taip kietai įmigo. Židinyje

žerplėjo tik viena kita žarija, ir namuose buvo šalta kaip lediniame mauzoliejuje. Gėlė strėnas, sprandas atrodė kaip sukaustytas. Prieš keliolika metų, stovyklaudamas su bičiuliu Orasiju, miegojo miegmaišyje ant kietos žemės, bet dabar buvo gerokai senstelėjęs, kad galėtų apsieiti be patogumų. Lusija, priešingai, susirietusi šalia, gulėjo tokia palaiminga veido išraiška kaip žmogus pūkų pataluose. Evelina, įsitaisiusi ant pagalvėlės su batais ir pirštinėmis, apsiklojusi šilta striuke, tyliai knarkė, o šalia, įsikniaubęs į ją, miegojo Marselis. Ričardas, beregint atsipeikėjęs, prisiminė, kaip ši mergina atsidūrė jo namuose: automobilis, smūgis, pūga. Išklausius dalį jos istorijos, jam vėl pabudo sąžinė, kadaise skatinusi ginti migrantus ir vis dar neduodanti ramybės jo tėvui. Jau senokai jis nusišalino nuo visuomeninės veiklos ir užsidarė akademiniame pasaulyje, toli nuo rūsčios vargšų tikrovės Lotynų Amerikoje. Jis neabejojo, kad darbdaviai išnaudojo Eveliną ir, ko gero, skriaudė, todėl ji ir buvo tokia išsigandusi.

Ričardas be ceremonijų nustūmė Lusiją nuo kojų, net negalvodamas apie ją, pasipurtė kaip šlapias šuo ir vargais negalais atsistojo. Burna išdžiūvusi, troškina kaip beduiną dykumoje. Nusmelkė mintis, kad nereikėjo valgyti tų sausainių su marihuana, susigundė vakar vakare prisiklausęs visokių kalbų, Evelinos ir Lusijos istorijų ir pats nežinia ką pripaistęs. Neprisiminė, kad būtų ką nors pasakojęs apie save, niekada to nedaro, bet, be abejo, bus minėjęs Anitą, nes Lusija prikišo, kad seniai netekęs žmonos vis dar kankinasi negalėdamas jos pamiršti. „Manęs niekas nėra taip mylėjęs, Ričardai, meilės tik paragaudavau, ir tiek", – pridūrė ji.

Ričardas sumetė, kad dar ankstoka skambinti tėvui, nors senukas atsibunda auštant ir nekantriai laukia jo skambučio.

Sekmadienį juodu pietaudavo kokiame nors Džozefo pasiūlytame restoranėlyje, nes, jeigu būtų buvusi Ričardo valia, visada būtų ėję į tą patį. „Bent jau šįkart turėsiu papasakoti kai ką nauja, tėte", – suniurzgė panosėje. Džozefas susidomės Evelina Ortega, jam imigrantai ir pabėgėliai nuo liežuvio nenueina.

Džozefas Baumasteris, aiškaus proto senolis, kadaise buvo aktorius. Gimė Vokietijoje, žydų šeimoje, nuo Renesanso laikų tęsusioje antikvarų ir meno kolekcininkų giminės tradicijas. Tėvai buvo išprusę ir rafinuoti žmonės, tačiau jų turtas, per ilga protėvių sukauptas, žuvo per Pirmąjį pasaulinį karą. Ketvirtojo dešimtmečio pradžioje, kai tapo aišku, kad Hitleris neišvengiamai paims valdžią, tėvai išsiuntė Džozefą į Prancūziją tariamai studijuoti impresionistų tapybos, o iš tikrųjų trokšdami apsaugoti nuo gresiančio nacizmo pavojaus, tuo tarpu patys ruošėsi nelegaliai emigruoti į Britų imperijos valdomą Palestiną. Tramdydami arabų nepasitenkinimą, anglai ribojo žydų imigraciją į tą kraštą, tačiau niekas negalėjo sustabdyti vilties netekusių žmonių.

Džozefas apsigyveno Prancūzijoje, bet, užuot studijavęs meną, susidomėjo teatru. Turėjo įgimtų gabumų scenai ir kalboms; be gimtosios vokiečių kalbos, mokėjo prancūziškai ir ėmėsi anglų, išmoko ją taip sėkmingai, kad galėjo pamėgdžioti įvairias tartis, pradedant koknių ir baigiant BBC radijo diktorių dikcija. 1940 metais, kai vokiečiai užpuolė Prancūziją ir užėmė Paryžių, jis sugebėjo pabėgti į Ispaniją, o iš ten – į Portugalijos sostinę. Visą gyvenimą buvo dėkingas geriems žmonėms, kurie, nepaisydami pavojaus, padėjo įveikti tą odisėją. Ričardas užaugo klausydamasis tėvo pasakojimų apie karą ir dėdamasis į galvą, kad padėti persekiojamiesiems – kiekvieno žmogaus moralinė pareiga. Kai tik paaugo, tėvas nuvežė jį į Prancūziją aplankyti šeimų, slėpusių jį nuo vokiečių, ir į Ispaniją atsidėkoti tiems, kurie padėjo išsaugoti gyvybę ir nusigauti į Portugaliją.

1940 metais Lisabona tapo paskutiniu prieglobsčiu šimtams tūkstančių Europos žydų, bandančių gauti leidimą į Jungtines Amerikos Valstijas, Pietų Ameriką arba Palestiną. Laukdamas, kol nusišypsos laimė, Džozefas apsistojo Alfamos kvartale, gatvelių ir paslaptingų namų labirinte, jazminais ir apelsinais kvepiančiame pensione. Ten įsimylėjo Chloją, trejais metais už jį vyresnę pensiono savininkės dukterį, kuri dieną tarnavo pašte, o vakare dainuodavo ilgesingus fadus. Jai, tamsaus gymio gražuolei tragiška veido išraiška, kaip niekam kitam tiko dainuoti tas liūdnas dainas. Džozefas nedrįso pranešti tėvams, kad įsimylėjo Chloją, nes ji nebuvo žydė. Pagaliau, gavęs leidimą emigruoti, drauge su ja nuvyko į Londoną, kur išgyveno dvejus metus, o paskui į Niujorką. Tuo metu Europoje siautėjo karas, ir Džozefo tėvai, šiaip taip įsikūrę Palestinoje, sutiko, kad marti būtų kito tikėjimo. Svarbiausia, kad sūnus išsigelbėtų nuo vokiečių vykdomo genocido.

Niujorke Džozefas pasikeitė pavardę ir tapo Baumasteriu. Su grynai angliška pavarde ir tariamai aristokratiška tartimi keturiasdešimt metų vaidino Šekspyro pjesėse. Chloja, priešingai, neišmoko sklandžiai kalbėti angliškai ir nepelnė publikos dėmesio savo šalies gailiomis dainomis, tačiau, nenusisekus dainininkės karjerai, užuot puolusi į neviltį, ėmė studijuoti madą ir tapo šeimos maitintoja, nes Džozefo honorarų neužtekdavo iki mėnesio pabaigos. Moteris, Lisabonoje Džozefui atrodžiusi kaip primadona, pasirodė esanti darbšti ir praktiško būdo. Be to, buvo pastovių jausmų, visą gyvenimą mylėjo vyrą ir vienturtį Ričardą, kuris augo kukliame Bronkso bute lepinamas kaip princas, tėvų meilės apsaugotas nuo pasaulio. Prisimindamas laimingą vaikystę, Ričardas ne kartą svarstė, kodėl neliko ištikimas vaikystėje įdiegtoms vertybėms, kodėl nesekė tėvų pavyzdžiu ir sužlugo kaip vyras ir kaip tėvas.

Ričardas buvo beveik toks pat išvaizdus kaip Džozefas, tik mažesnio ūgio ir toli gražu ne aktoriams savito ugningo būdo, veikiau melancholiškas kaip motina. Tėvai, apsikrovę darbais, nedusino jo savo meile, auklėjo jį, kaip buvo įprasta tais laikais, kai vaikai dar nebuvo tapę projektais. Ričardas džiaugėsi, ramiai gyvendamas su savo knygomis, neraginamas siekti nepasiekiamų aukštumų. Tėvai tenkinosi tuo, kad sūnus gerai mokosi, mandagus ir nuoširdus. Su tėvu leisdavo daugiau laiko negu su motina, nes Džozefo darbotvarkė buvo lankstesnė, o Chloja, madų ateljė dalininkė, paprastai užsibūdavo darbe siūdama iki vėlumos. Džozefas vežbeing jį į paramos išvykas, Chlojos žodžiais tariant. Juodu vežiodavo bažnyčių ir sinagogos aukojamą maistą ir drabužius vargingiausioms Bronkso šeimoms, tiek žydams, tiek krikščionims. „Varguolio niekas neklausia, kas jis toks ir kokios jis kilmės, Ričardai. Nelaimėje visi mes lygūs", – sakė Džozefas sūnui. Po dvidešimties metų Ričardas tai įrodė Niujorko gatvėse stodamas į kovą su policija dėl nelegalių imigrantų, policijos gaudynių aukų.

Ūmai susigraudinęs, Ričardas pažvelgė į Lusiją. Ji vis dar miegojo ant grindų, atsipalaidavusi, tokia jaunatviška ir trapi. Ta moteris, sulaukusi močiutės amžiaus, jam priminė besiilsinčią Anitą, dvidešimt kelerių metų Anitą. Akimirką jam kilo pagunda pasilenkti, delnais suimti jos veidą ir pabučiuoti, bet jis susitvardė, nustebintas tokio klastingo impulso.

– Na, kelkitės! – sušuko suplodamas delnais.

Lusija atsimerkė ir taip pat valandėlę negalėjo susivokti, kur atsidūrusi.

– Kelinta valanda? – paklausė.

– Metas pradėti veikti.

– Dar tamsu! Iš pradžių – kavos! Be kofeino mintys nesimezga. Ričardai, čia šalta kaip Šiaurės ašigalyje. Dėl Dievo meilės, pašildyk, nebūk šykštuolis. Kur vonios kambarys?

– Eik į antrą aukštą.

Lusija kėlėsi keliais etapais: iš pradžių atsistojo keturpėsčia, paskui atsiklaupė, paskui rankomis įsirėmė į grindis ir pakėlė užpakalį, kaip buvo išmokusi per jogos pamokas, ir galiausiai atsistojo.

– Anksčiau galėjau daryti pritūpimus. Dabar iškart sutraukia spazmai. Kad ją kur galas, tą senatvę, – suniurzgė ji, eidama laiptų link.

„Matau, kad ne aš vienas rituosi pakalnėn“, – beveik apsidžiaugė Ričardas. Ir nuėjo plikyti kavos ir maitinti kačių, o Evelina su Marseliu tuo metu rąžėsi, lyg būtų pasinešę dykinėti visą dieną. Jis susivaldė neparaginęs merginos, tikriausiai išvargusios per pastarąsias dienas.

Vonios kambarys antrame aukšte, švarus ir iš pažiūros nenaudojamas, buvo erdvus ir senovinis, net vonia stovėjo ant liūto letenų paauksuotais nagais. Lusija veidrodyje pamatė nepažįstamą moterį užtinusiomis akimis, paraudusiu veidu, pražilusiais rausvais plaukais, nelyginant pajaco peruku. Paprastai Lusija plaukus dažėsi tamsiai raudona spalva, bet jie greit išblukdavo. Ji mikliai nusimaudė po dušu, nusišluostė su marškinėliais, nes nebuvo rankšluosčių, ir susišukavo penkiais pirštais. Pasigedo dantų šepetėlio ir kosmetikos. „Jau nebegali vaikščioti nepasiskaistinusi ir nepasidažiusi lūpų“, – pareiškė ji veidrodžiui. Visada pataikavo savo tuštybei, lyg tai būtų buvusi dorybė, išskyrus tuos mėnesius, kai, lankydama chemoterapijos seansus, taip apsileido, kad Danielai teko grąžinti ją į tikrovę. Kiekvieną rytą išsičiustydavo, nors ir būdama viena namie. Pasiruošdavo tai dienai, pasigražindavo, pasirinkdavo drabužius nelyginant riteris šarvus, kad jaustųsi saugi ir

nepažeidžiama išėjusi į viešumą. Ji žavėjosi teptukais, dažais, losjonais, pudromis, audiniais, jų faktūra. Tai būdavo malonios meditacijos metas. Ji negalėjo gyventi be kosmetikos, be kompiuterio, be mobiliojo telefono, be šuns. Kompiuteris buvo jos darbo įrankis, mobilusis telefonas siejo su pasauliu, svarbiausia – su Daniela, o poreikis turėti šalia kokį nors gyvulėlį radosi tada, kai ji gyveno viena Vankuveryje ir dar nebuvo išsiskyrusi su Karlu. Kalaitė Olivija nustipo nusenusi kaip tik tada, kai Lusija susirgo vėžiu. Tuo metu ją ištiko skaudūs smūgiai: motinos mirtis, skyrybos, liga ir ištikimos gyvenimo draugės Olivijos netektis. Marselis buvo dangaus dovana, neprilygstamas patikėtinis, juodu kalbėdavosi, ir ji juokdavosi iš jo kvailo snukučio, išsprogusių kaip varlės akių. Tam čihuahua veislės šunyčiui, aplojančiam peles ir vaiduoklius, ji išliedavo širdyje netelpančią meilę, kurios negalėjo skirti dukteriai, bijodama įkyrėti jos pertekliumi.

LUSIJA IR RIČARDAS

Bruklinas

Po dešimties minučių Lusijai nusileidus į apačią, Ričardas virtuvėje skrudino duoną, ant stalo stovėjo pilnas kavinukas ir trys puodeliai. Evelina grįžo iš kiemo su drebančiu šuniuku ant rankų ir puolė prie kavos ir skrebučių. Ji atrodė tokia išalkusi ir tokia jauna, pilna burna sūpuodamasi drauge su taburete, kad Ričardas net susigraudino. Kiek jai metų? Tikriausiai ne mažiau, nei būtų buvę jo Pepei.

– Mes parvešime tave namo, Evelina, – pasisiūlė Lusija, kai jie atsigėrė kavos.

– Ne! Ne! – sušuko Evelina ir taip staigiai pašoko ant kojų, kad apsivertė taburetė, o Marselis nusirito ant grindų.

– Automobilis menkai apgadintas, Evelina. Nebijok. Aš pats papasakosiu tavo šeimininkui, kas atsitiko. Kuo jis vardu?

– Frenkas Lerojus... Bet ne vien dėl automobilio... – atgavusi žadą, suvebleno Evelina.

– Kas dar? – paklausė Ričardas.

– Na, Evelina, ko taip bijai? – pridūrė Lusija.

Ir tuomet užsikirsdama ir drebėdama mergina papasakojo, kad automobilio bagažinėje guli lavonas. Turėjo pakartoti, kad Lusija suvoktų. Ričardas juo labiau nieko nesuprato. Jis

mokėjo ispaniškai, bet širdžiai buvo artimesnė švelni ir melodinga brazilų kalba. Negalėjo patikėti savo ausimis, tiesiog pašiurpo išgirdęs tokį siaubą. Suprato tik tiek: arba mergina kliedi, arba iš tikrųjų automobilio bagažinėje guli lavonas.

– Sakai, lavonas?

Evelina linktelėjo nudelbusi akis.

– Negali būti. Kas per lavonas?

– Ričardai! Nebūk juokingas. Žmogaus lavonas, savaime suprantama, – įsiterpė Lusija, taip nustebusi, kad vos susivaldė nepradėjusi isteriškai juoktis.

– Kaip jis ten pakliuvo? – vis dar negalėdamas patikėti, paklausė Ričardas.

– Nežinau.

– Partrenkei?

– Ne.

Suvokęs, kad nežinia iš kur ant galvos nukrito lavonas, Ričardas įniko kasytis rankas ir krūtinę – susijaudinus jam visada kildavo stipri alerginė reakcija. Įpročių ir rutinos žmogus, jis nebuvo pasiruošęs tokiems netikėtumams. Pasibaigė ramus, saugus gyvenimas, bet Ričardas to dar nesuprato.

– Reikia skambinti į policiją, – nutarė griebdamas mobilųjį telefoną.

Gvatemalietė sukliko iš siaubo ir prapliupo raudoti tokiu širdį veriančiu balsu, kad Lusija iškart viską suprato, tik ne Ričardas, nors jis puikiai žinojo, kaip imigrantai iš Lotynų Amerikos amžinai dreba dėl savo kailio.

– Manding, tu nelegalė, – pasakė Lusija. – Ričardai, skambinti į policiją negalima, nes tą mergiščią įklampinsime į bėdą. Važiavo automobiliu neatsiklaususi šeimininkų. Juk žinai, kaip policija medžioja nelegalus. Kur trumpa, ten trūksta.

– Kas trūksta?

– Čia metafora, Ričardai.

– Kaip mirė tas žmogus? Kas jis toks? – neatlyžo Ričardas.

Evelina pasakė nė neprilietusi kūno. Išėjusi iš vaistinės, kur pirko vienkartines sauskelnes, viena ranka atvožė bagažinės dangtį, kita ranka bandė įkišti paketą, bet pajuto, kad bagažinėje nebėra vietos. Tuomet pamatė kažkokį daiktą, uždengtą dembliu, ir, kilstelėjusi jo kraštą, išvydo įgrūstą kūną. Iš baimės atsisėdo ant šaligatvio priešais vaistinę, bet susivaldė nesuklykusi, vargais negalais atsistojo ir užtrenkė bagažinės dangtį. Numetė paketą su sauskelnėmis ant užpakalinės sėdynės ir kurį laiką sėdėjo automobilyje, nežinia, ar ilgai, mažų mažiausiai dvidešimt ar trisdešimt minučių, kol pagaliau nusiramino ir nuvažiavo namo. Pagalvojo, kad gal pasiseks, gal niekas nepastebės, kad ji buvo išvažiavusi, bet atsisakė tos minties, kai, Ričardui trinktelėjus, dangtis sulinko ir nebeužsidarė.

– Mes net nežinome, ar tas žmogus negyvas. Gal tik netekęs sąmonės, – su virtuvės mazgote šluostydamasis kaktą, spėliojo Ričardas.

– Vargu bau, – atsakė Lusija. – Jau būtų miręs nuo hipotermijos, bet galima patikrinti...

– Dėl Dievo meilės, moterie! Ar tik neketini tikrinti vidury gatvės?..

– O ką tu siūlai? Lauke nė gyvos dvasios. Laikas ankstyvas, dar neprašvito, sekmadienis... Kas mus pamatys?

– Nieku gyvu. Į mane nedėk vilčių.

– Ką gi, duok man žibintuvėlį. Mudvi su Evelina eisime pažiūrėti.

Sulig tais žodžiais merginos rauda sustiprėjo keliais decibelais. Lusija apkabino ją, užjausdama vargšelę, per pastarąsias kelias valandas patyrusią tiek kančių.

– Apie tai nieko nenoriu girdėti! Kas be ko, mano draudimo bendrovė atlygins nuostolius, bet nieko daugiau nesiruošiu

daryti. Atleisk, Evelina, bet tau metas eiti, – savo piratiška ispanų kalba pridūrė Ričardas.

– Veji ją iš namų, Ričardai? Ar išprotėjai? Lyg nežinotum, ką šioje šalyje reiškia gyventi be dokumentų! – sušuko Lusija.

– Žinau, Lusija. Patyriau tiek dirbdamas centre, tiek iš tėvo, kuris visą gyvenimą man tai kala į galvą, – atsidusdamas atlyžo Ričardas. – O ką mes žinome apie šitą merginą?

– Kad jai reikia padėti. Ar turi tėvus, Evelina?

Kapų tyla. Evelina neketino išduoti motinos, gyvenančios Čikagoje, sugriauti ir jos gyvenimo. Ričardas įnirtingai kasėsi tardamasis įmerkęs uodegą: policija, tyrimas, geras vardas velniop. Ir dar širdies gilumoje tėvo balsas, primenantis pareigą padėti persekiojamiesiems. „Jau seniai nebūtų buvę manęs šiame pasaulyje ir tu nebūtum gimęs, jei geri žmonės nebūtų manęs slėpę nuo nacių", – kartojo jis milijonus sykių.

– Reikia patikrinti, ar tas žmogus gyvas, nėra ko gaišti, – neatlyžo Lusija.

Ji paėmė automobilio raktus, Evelinos Ortegos numestus virtuvėje ant stalo, padavė jai šunytį, kad prireikus gintų nuo kačių, užsimaukšlino kepuraitę, apsimovė pirštines ir vėl paprašė žibintuvėlio.

– Lusija, nė nebandyk eiti viena! Po velnių! Aš eisiu su tavimi, – susitaikęs su likimu, pareiškė Ričardas. – Neatšildžiusi neatvoši bagažinės dangčio.

Ričardas su Lusija pripylė puodą karšto vandens, kliustelėjo acto ir šiaip ne taip išnešė pro duris, slidinėdami ant lediniu veidrodžiu tapusių laiptų, laikydamiesi turėklų, kad nešleptelėtų ant užpakalio. Lusijai sušalo glaustiniai lęšiai, kurie atrodė lyg ledo krislai akyse. Žiemą Ričardas paprastai važiuodavo žvejoti į šiaurę prie ežerų, tad buvo išmokęs kovoti su dideliais

šalčiais, bet kovoti Brukline nebuvo nusiteikęs. Gelsvi žibintuvėlių šviesos ratilai sliuogė sniegu, o vėjas, užlėkęs šuorais, staiga lyg pavargęs rimdavo, tingiai sukdamas snaigių verpetėlius. Vėjui nurimus, stodavo visiška tyla, grėsminga ramybė. Tolėliau gatvėje stovėjo keli užpustyti automobiliai, vieni daugiau, kiti mažiau, o balto Evelinos automobilio beveik nebuvo matyti. Jis stovėjo ne priešais namą, kaip baiminosi Ričardas, o už kokių penkiolikos metrų, bet dabar tai neturėjo reikšmės. Tokiu laiku dar niekas nevažinėjo. Gatvės buvo nuvalytos, ant šaligatvių kūpsojo kalnai sustumto sniego.

Kaip Evelina ir buvo sakiusi, bagažinės dangtis buvo pririštas geltonu dirželiu. Buvo nelengva pirštinėta ranka atrišti mazgą: Ričardas siaubingai bijojo palikti pirštų atspaudų. Pagaliau atvožę dangtį, pamatė lavoną, uždengtą kruvinu dembliu: tai buvo moteris sportiniais drabužiais, rankomis užsidengusi veidą. Visa pamėlusi, nepanaši į žmogų, neįprastai susirietusi, sakytum sulaužyta lėlė. Negyva, be jokios abejonės. Valandėlę abu spoksojo į lavoną, spėliodami, kas galėjo atsitikti, kraujo nebuvo matyti, tad Lusija pasiūlė ją apversti, kad galėtų apžiūrėti iš visų pusių. Vargšelė buvo sušalusi, kieta kaip betono luitas. Nors ir kaip stengdamasi, Lusija nepajėgė pajudinti jos iš vietos, o Ričardas, tuo tarpu šviesdamas žibintuvėliu, ko neverkė iš sielvarto.

– Man regis, bus mirusi vakar, – pareiškė Lusija.

– Kodėl?

– *Rigor mortis.* Kūnas sustingsta, po mirties praslinkus aštuonioms valandoms, o toks kietas būna po trisdešimt šešių.

– Vadinasi, mirusi užvakar.

– Be abejo. Galbūt net anksčiau, kai toks šaltis. Tas, kas įkišo moterį į bagažinę, tikriausiai viską apskaičiavo. Gal, penktadienį kilus pūgai, negalėjo nusikratyti lavono. Matyt, turėjo skubėti.

– O gal tai ne *rigor mortis*, gal kūnas tiesiog sušalo, – spėjo Ričardas.

– Žmogus tau ne vištiena, Ričardai, reikia dvi dienas palaikyti šaldytuve, kad visiškai sušaltų. Tarkime, kad mirė lyg užvakar, lyg vakar.

– Iš kur visa tai žinai?

– Neklausinėk manęs, – griežtai atkirto ji.

– Šiaip ar taip, išvadas padarys teismo medicinos gydytojas ir policija, mes čia niekuo dėti, – užbaigė Ričardas.

Lyg burtų lazdelei mostelėjus, už gatvės kampo nušvito automobilio žibintai. Jie vos spėjo užvožti bagažinės dangtį, kuris vis dėlto liko atsiknojęs, kai šalia sustojo policijos patrulio automobilis. Vienas policininkas iškišo galvą pro langelį.

– Kas nors atsitiko? – paklausė.

– Nieko neatsitiko, pareigūne, – atsakė Lusija.

– Ką čia veikiate tokioje ankstumoje? – neatlyžo policininkas.

– Atėjome pasiimti vienkartinių sauskelnių mano motinai, buvome pamiršę automobilyje, – atsakė ji, imdama nuo sėdynės didelį paketą.

– Sėkmės, pareigūne, – palinkėjo Ričardas virptelėjusiu balsu.

Jie palaukė, kol nuvažiuos policijos automobilis, tuomet pririšo bagažinės dangtį ir nuėjo į vidų, nešini sauskelnėmis ir tuščiu puodu, slidinėdami ant apledėjusių laiptų ir melsdami dangų, kad policininkai nesumanytų grįžti žvilgtelėti į automobilį.

Eveliną, Marselį ir kates jie rado ten, kur buvo palikę. Paklausta apie sauskelnes, mergina paaiškino, kad jų reikia jos prižiūrimam vaikui, Frenkiui, sergančiam cerebriniu paralyžiumi.

– Kiek vaikui metų? – paklausė Lusija.

– Trylika.

– Ir jam perkate suaugusiųjų sauskelnes?

Evelina nuraudo susigėdusi ir paaiškino, jog vaikas pernelyg išsivystęs pagal savo amžių, jam reikia dukslesnių sauskelnių, kad paukštytis ramiai miegotų. Lusija išvertė Ričardui: erekcija.

– Nuo vakar dienos jis vienas, tikriausiai verkia. Kas jam suleis insulino? – suvebleno mergina.

– Jam reikia insulino?

– Jei galėtume paskambinti poniai Leroj... Frenkio negalima palikti be priežiūros.

– Skambinti pavojinga, – atsakė Ričardas.

– Aš paskambinsiu savo mobiliuoju, turiu slaptą numerį, – pasisiūlė Lusija.

Telefonas įsijungė po antro signalo, ir, klykdamas iš visos gerklės, atsiliepė irzlus balsas. Lusija beregint išjungė telefoną, ir Evelina lengvai atsiduso. Taip galėjo atsiliepti tik Frenkio motina. Jeigu ji su sūnumi, vadinasi, nėra ko rūpintis, vaikas gerai prižiūrimas.

– Na, Evelina, ar turi kokių minčių, kaip tos moters lavonas pateko į bagažinę? – paklausė Ričardas.

– Nežinau. Automobilis mano šeimininko, pono Lerojaus.

– Ko gero, jis ieško savo automobilio.

– Jis dabar Floridoje, regis, turi grįžti rytoj.

– Manai, kad jis su tuo kaip nors susijęs?

– Žinoma.

– Kitaip sakant, manai, kad, galimas daiktas, jis bus nužudęs tą moterį? – tęsė Ričardas.

– Ponas Lerojus supykęs būna bjauresnis už šėtoną... – vėl pravirko mergina.

– Duok jai ramybę, Ričardai, – įsiterpė Lusija.

– Ar tu suvoki, Lusija, kad jau negalime kreiptis į policiją? Kaip pasiaiškintume, kodėl melavome patruliams? – paklausė Ričardas.

– Dabar mesk iš galvos policiją.

– Be reikalo tau paskambinau. Jei būčiau žinojęs, kad mergina vežiojasi lavoną, būčiau beregint pranešęs policijai, – veikiau susimąstęs nei supykęs pasakė Ričardas, pildamas Lusijai kavos. – Pieno?

– Juodos ir be cukraus.

– Na ir įklimpome!

– Gyvenime visko pasitaiko, Ričardai.

– Tik ne mano.

– Taip, pastebėjau. Bet matai, gyvenimas niekada nepalieka mūsų ramybėje, anksčiau ar vėliau mus prisimena.

– Šita mergina turi dingti su savo lavonu, kur tik nori.

– Pats jai ir pasakyk, – atkirto Lusija, smakru kryptelėdama į tyliai verkiančią Eveliną.

– Ką ketini daryti, vaikeli? – paklausė ją Ričardas.

Ji šniurkščiodama gūžtelėjo pečiais ir kažką sumurmėjo, lyg atsiprašydama jiems sutrukdžiusi.

– Reikia ką nors daryti... – neatlyžo Ričardas nelabai tvirtu balsu.

Lusija griebė jam už rankovės ir pasivedėjo prie fortepijono, kuo toliau nuo Evelinos.

– Pirmiausia reikia nusikratyti įkalčio, – sukuždėjo ji. – Nieko nelaukiant.

– Nesuprantu, ką turi galvoje.

– Reikia nusikratyti automobilio ir lavono.

– Ar išprotėjai? – sušuko jis.

– Čia tau derėtų pasirūpinti, Ričardai.

– Man?

– Taip, tu atsakingas už viską: vakar įsileidai Eveliną ir paskambinai man. Reikia nuspręsti, kur dėsime lavoną.

– Manding, juokauji. Kaip tau galėjo šauti tokia kvaila mintis?

– Klausyk, Ričardai, Evelina negali grįžti pas savo darbdavius, o juo labiau kreiptis į policiją. Gal nori, kad ji svetimu automobiliu nuvežtų lavoną? Ir kas tada būtų?

– Neabejoju, kad galima viską išsiaiškinti.

– Su policija? Nieku gyvu!

– Nuvarykime automobilį į kitą miesto galą, ir baigta.

– Policija iškart jį suras, Ričardai. Evelina net nespės pasislėpti. Tikriausiai pastebėjai, kokia ji išsigandusi. Ji mums pasakė ne viską. Man regis, ji kažkodėl labai bijo savo šeimininko, to Lerojaus. Spėju, kad jis nužudė tą moterį ir dabar ieško Evelinos, žino, kad ji važinėja leksusu, jis nepaleis jos iš savo nagų.

– Tokiu atveju ir mums gresia pavojus.

– Niekas neįtaria, kad mergina su mumis. Nuvarysime automobilį kuo toliau nuo čia.

– Tuomet mes būsime bendrininkai!

– Mes jau esame bendrininkai, bet jeigu veiksime atsargiai, niekas mūsų neįtars. Negalės mūsų susieti su nusikaltimu nei su Evelina. Pūga – tikra Dievo palaima, reikia naudotis proga, kol nevėlu. Paskubėkime.

– Kur?

– Nežinau, Ričardai! Pats galvok. Reikia važiuoti ten, kur šalta, kad kūnas neimtų dvokti.

Jie grįžo prie virtuvės stalo ir išgėrė kavos svarstydami visokius planus, bet patys vieni, be Evelinos Ortegos, nedrąsiai žiūrinčios į juos iš šalies. Ji nusišluostė ašaras, bet vėl nutilo – taip paprastai elgiasi žmonės, kurie, jausdamiesi bejėgiai, iš anksto susitaiko su likimu. Lusijos nuomone, kuo toliau jie atsidursią, tuo lengviau būsią išsisukti iš bėdos.

– Kartą važiavau pažiūrėti Niagaros krioklio – kertant sieną nei dokumentų niekas neprašė parodyti, nei automobilį tikrino.

– Tai atsitiko prieš penkiolika metų. Dabar reikia pateikti pasą.

– Galėtume nulėkti į Kanadą ir palikti automobilį miške, ten daug miškų.

– Kanados policija taip pat lengvai atpažins automobilį, Lusija. Čia tau ne Bangladešas.

– Beje, reikėtų nustatyti aukos tapatybę. Negalime pamesti jos, kur pakliuvo, nežinodami, kas ji tokia.

– Kodėl?

– Iš pagarbos. Na, kuo greičiau užmeskime akį į bagažinę, kol dar nėra žmonių gatvėse, – pasiūlė Lusija.

Jie išsivedė besispyriojančią Eveliną ir tempte nutempė prie automobilio.

– Ar pažįsti ją? – paklausė Ričardas, atvožęs dangtį ir žibintuvėliu pašvietęs į bagažinę, nors jau švito.

Jis trissyk pakartojo klausimą, kol mergina pagaliau išdrįso atsimerkti. Ji drebėjo iš siaubo kaip kadaise gimtinėje prie tilto – ta baimė persekiojo ją aštuonerius metus, ypač tamsoje, tokia gyva, lyg ten, bagažinėje, šiuo metu būtų gulėjęs brolis Gregorijas, pamėlęs ir kruvinas.

– Pasistenk, Evelina. Labai svarbu sužinoti, kas ji tokia, ši moteris, – neatlyžo Lusija.

– Panelė Ketrina. Ketrina Braun... – pagaliau sukuždėjo mergina.

EVELINA

Gvatemala

2008 metų kovo 22 dieną, Didįjį šeštadienį, penkioms savaitėms praslinkus po Gregorijo Ortegos mirties, atėjo brolio ir sesers eilė. Keršytojai pasinaudojo proga, kai močiutė Konsepsjona nuėjo į bažnyčią gėlėmis puošti altoriaus Velykų sekmadieniui, ir vidury dienos įsiveržė į lūšnelę. Keturiese, atpažįstami iš tatuiruočių ir įžūlumo, atlėkė į Spalvingąją Likastę dviem kriokiančiais motociklais, ypač krintančiais į akį šiame miestelyje, kur žmonės vaikščioja pėsti arba mina dviratį. Lūšnelėje užtruko aštuoniolika minučių, to jiems užteko. Kaimynai tikriausiai pastebėjo, bet niekas nesikišo, o ir vėliau nenorėjo liudyti. Nusikaltimą, įvykdytą Didžiąją savaitę, šventą pasninko ir atgailos metą, žmonės dar ilgai minėjo kaip neatleistiną nuodėmę.

Konsepsjona Montoja grįžo namo apie pirmą valandą, kai saulė negailestingai kaitino žemę ir net kaktusai glūdojo susigūžę tarp lapų. Jos nenustebino nei tyla, nei tuščios gatvės – buvo pokaičio metas, ir tie, kurie nesiilsėjo, ruošėsi Viešpaties Prisikėlimo procesijai ir iškilmingoms mišioms, kurias rytojaus dieną turėjo aukoti dvasiškasis tėvas Benitas, nusimetęs įprastus sudilusius džinsus ir nušiurusią Čičikastenango

raštais siuvinėtą stulą ir apsivilkęs baltą albą ir violetinį arnotą. Gatvėje apžilpinta ryškios šviesos, senutė nieko nematė, kol akys apsiprato su prietema, paskui išvydo prie durų sukniubusį Andresą. „Kas atsitiko, vaikeli?“ – paklausė ir iškart pastebėjo, kad asla kruvina, o vaiko kaklas perrėžtas peiliu. Nejučia ištrūkęs klyksmas sukrėtė ją nuo galvos iki kojų. Ji priklaupė šaukdama: „Andresai, Andresitai!“ ir staiga persmelkė mintis apie Eveliną. Mergina gulėjo kitame lūšnelės gale: liesutė, paslika, veidelis kruvinas, kojos kruvinos, medvilninė suknelė suplėšyta ir kruvina. Močiutė nuropojo prie dukraitės, šaukdamasi Dievo, melsdama, kad pasigailėtų merginos, paliktų ją gyvą. Papurtė paėmusi už pečių, pamatė, kad viena ranka kabo keistai sulinkusi, ir, nepastebėjusi jokių gyvybės požymių, išbėgo pro duris, ne savo balsu šaukdamasi Švenčiausiosios Mergelės Marijos pagalbos.

Iškart atbėgo kaimynė, paskui atskubėjo daugiau moterų. Dvi griebė iš skausmo išprotėjusią Konsepsjoną, o kitos įsitikino, kad Andresui niekuo negalima padėti, bet Evelina dar kvėpuoja. Nusiuntė berniuką su dviračiu kviesti policijos, bandydamos gaivinti Eveliną, bet nekėlė nuo aslos, nes ranka buvo sulaužyta, o iš burnos ir žemiau pilvo sroveno kraujas.

Dvasiškasis tėvas Benitas atvažiavo sunkvežimiuku anksčiau už policininkus. Lūšnelė jau buvo pilna žmonių, visi šurmuliavo aptardami įvykį ir stengėsi padėti kuo įmanydami. Vienos moterys paguldė Andreso kūną ant stalo, perpjautą kaklą apvyniojo skarele, drėgnomis marškomis nušluostė kraują ir aprengė marškiniais, kad padoriai atrodytų, o kitos tuo metu šaltais kompresais gaivino Eveliną ir guodė Konsepsjoną. Kunigas suprato, kad jau per vėlu apsaugoti įvykio vietą, nebeliko jokių nusikaltėlių pėdsakų, sugužėjus gerų norų vedamiems žmonėms, bet tai buvo nebesvarbu, turint omeny policijos vangumą. Vargu ar valdžia pajudins pirštą dėl

tos vargingos šeimos. Kunigui pasirodžius, žmonės pagarbiai prasiskyrė, tarsi vildamiesi, kad dangiškosios galios, kurioms jis atstovavo, panaikins įvykusią tragediją. Dvasiškasis tėvas Benitas akimoju įvertino Evelinos būklę. Sutvarstė jai ranką, paprašė, kad moterys sunkvežimiuko kėbule paklotų demblį ir po merginos nugara patiestų paklodę, paskui keturiese nunešė ją kaip neštuvais ir paguldė ant demblio. Paliepė Konsepsjonai važiuoti drauge, o visiems kitiems laukti policijos, jeigu ji teiksis atvykti.

Močiutė ir dar dvi moterys kartu su kunigu nuvažiavo į evangelikų misionierių kliniką už vienuolikos kilometrų nuo miestelio, kur visada budėdavo vienas arba du gydytojai, aptarnaujantys aplinkinius kaimus ir miestelius. Pirmą kartą gyvenime dvasiškasis tėvas Benitas, kelių erelis, važiavo atsargiai, nes sulig kiekvienu krestelėjimu Evelina gailiai sudejuodavo. Atvykę su ta pačia paklode nukėlė merginą nuo sunkvežimiuko ir paguldė ant neštuvų. Juos priėmė gydytoja Nurija Kastel, katalonė ir agnostikė, kaip vėliau sužinojo dvasiškasis tėvas Benitas. Neturinti nieko bendra su evangelikais. Bevežant nukrito tvarstis nuo Evelinos dešinės rankos. Sprendžiant iš mėlynių, spėta, kad merginai sulaužyti keli šonkauliai: pasak gydytojos, tai patvirtino ir rentgeno nuotrauka. Taip pat jai buvo sumuštas veidas ir, ko gero, sutrenktos smegenys. Mergina atsimerkė atgavusi sąmonę, bet vebleno kažką neaiškaus, neatpažino močiutės ir nesuvokė, kur esanti.

– Kas jai atsitiko? – paklausė katalonė.

– Gauja užpuolė namus. Man rodos, ji matė, kas nužudė jos brolį, – atsakė dvasiškasis tėvas Benitas.

– Galimas daiktas, prieš nužudydami, jie privertė brolį žiūrėti, ką išdarinėja su jo seserimi.

– Viešpatie! – kumščiu trenkdamas į sieną, sušuko dvasiškasis tėvas Benitas.

– Nesulaužykit mano klinikos, matot, kad sienos vėjo papučiamos, ką tik perdažėme. Aš apžiūrėsiu merginą, ar nėra nukentėję vidaus organai, – pridūrė Nurija Kastel ir sunkiai atsiduso, seniai susitaikiusi su savo likimu.

Dvasiškasis tėvas Benitas paskambino telefonu Miriamai. Dabar turėjo pasakyti gryną teisybę ir paprašyti pinigų antrojo sūnaus laidotuvėms ir vedliui, kuris nugabentų Eveliną į Jungtines Amerikos Valstijas. Merginai gresia didelis pavojus, gauja bandysianti ją nužudyti, nes ji galėtų atpažinti užpuolikus. Palaužta netikėtos nelaimės, gailiai raudodama, Miriama prisipažino Gregorijo laidotuvėms atidavusi visus pinigus, kuriuos taupė, kaip buvo žadėjusi, Andreso kelionei, kai jis baigsiąs mokyklą. Sukrapštysianti likučius ir pasistengsianti kiek galėdama pasiskolinti dukters kelionei.

Tik po kelių dienų Evelina pradėjo gerti vaisių sultis ir valgyti kukurūzų košę, taip pat po truputį vaikščioti. Palikusi ją klinikoje, močiutė grįžo namo rūpintis Andreso laidotuvėmis. Dvasiškasis tėvas Benitas nuėjo į policijos nuovadą ir savo skambiu ispanišku akcentu griežtai pareikalavo surašyti Ortegų namuose įvykusio nusikaltimo protokolą ir duoti jam antspaudu ir parašu patvirtintą nuorašą. Niekas nesivargino apklausti Evelinos, o jei ir būtų bandę apklausti, nieko nebūtų pešę – mergina buvo šoko ištikta. Kunigas taip pat paprašė, kad Nurija Kastel išduotų medicininę pažymą, tikėdamasis vėliau ją panaudoti. Tomis dienomis, turėdami progos kelis kartus pabendrauti, katalonė gydytoja ir jėzuitas baskas ištisai postringaudavo apie dieviškąjį pradą ir, nors niekada nepriėjo prie bendros nuomonės, pastebėjo, kad laikosi tų pačių žemiškojo gyvenimo principų. „Gaila, kad esi kunigas, Benitai. Toks

žavus ir viengungis, kokia netektis!“ – kartą pajuokavo gydytoja, jiems geriant kavą.

Gauja įvykdė savo pažadą atkeršyti. Matyt, Gregorijo išdavystė labai rimta, kad nusipelnė tokios bausmės, pagalvojo kunigas, o gal tiesiog išsigando kokios nors piktadarystės arba įtūžęs ką nors įžeidė. Nežinia, to pasaulio dėsniai – paslaptis.

– Niekšai, pašlemėkai, – sumurmėjo kartą, kalbėdamasis su gydytoja.

– Tie galvažudžiai negimsta tokie, Benitai, kadaise jie buvo pienburniai, nekalti avinėliai, bet augo skurde, nematė nei teisybės, nei sektinų pavyzdžių. Ar esi matęs elgetaujančių vaikų? Pakelėse pardavinėjančių adatas, butelius geriamojo vandens? Ieškančių maisto šiukšlynuose, miegančių po atviru dangumi, šalia šmirinėjant žiurkėms?

– Esu matęs, Nurija. Nėra to, ko nesu matęs šioje šalyje.

– Gaujoje bent jau niekas nemiršta badu.

– Tas smurtas – tai amžinos kovos prieš skurdžius išdava. Du šimtai tūkstančių indėnų išžudyta, penkiasdešimt tūkstančių dingę be žinios, pusantro milijono emigravę. Šalis nedidelė, paskaičiuok, kokį gyventojų procentą tai sudaro. Tu dar jauna, Nurija, nieko apie tai neišmanai.

– Nemenkinkite manęs, kunige. Žinau, ką turite omeny.

– Kareiviai smurtauja prieš tokius pat žmones kaip jie, tos pačios kilmės, to paties visuomenės sluoksnio, tokius pat beviltiškus skurdžius. Kas be ko, jie vykdo įsakymus, bet vykdo juos apsvaigę nuo pačių pražūtingiausių kvaišalų: galios ir nebaudžiamumo.

– Mudviem pasisekė, Benitai, mums neteko paragauti tų kvaišalų. Jei galėtum nebaudžiamas daryti, ką tik širdis geidžia, ar baustum nusikaltėlius, versdamas juos kęsti tas pačias kančias, kokias kentė jų aukos? – paklausė ji.

– Be abejo.

– Nors esi dvasininkas ir tavo dievas įsako atleisti?

– Žodžiai, kad užgautas per dešinįjį skruostą žmogus turi atsukti kairįjį, man visada atrodė tušti paistalai: taip sakydamas tik nusipelnai dar vieno antausio, – atsakė jis.

– Jeigu tau knieti keršyti, gali įsivaizduoti, ką mano paprasti mirtingieji. Pavyzdžiui, aš Evelinos žagintojus iškastruočiau be narkozės.

– Aš visada klumpu susidūręs su krikščionybės tiesomis, Nurija. Gal todėl, kad esu baskas ir toks pat netašytas kaip mano tėvas, amžiną jam atilsį, sakau, jei būčiau gimęs Liuksemburge, gal būčiau buvęs romesnio būdo.

– Ak, Benitai, pasaulyje per maža tokių kaip tu įniršusių žmonių.

Tas pyktis jau seniai laikėsi įsišaknijęs širdyje. Daug metų kunigas grūmėsi su juo vildamasis, kad, sulaukus tokio amžiaus, tiek daug visko patyrus ir mačius, laikas susitaikyti su tikrove. Amžius nepridėjo nei išminties, nei romumo, tik dar labiau įkiršino. Nuo jaunumės jis maištavo prieš vyriausybę, prieš kariškius, prieš amerikiečius, prieš apsigimusius turčius, o dabar maištavo prieš policiją ir parsidavėlius politikus, prieš narkotikų platintojus ir prekeivius, prieš gangsterius ir visus kitus to sumauto gyvenimo kaltininkus. Centrinėje Amerikoje jis išgyveno trisdešimt šešerius metus su nedidelėmis pertraukomis, kai buvo suimtas 1982 metais, nubaustas ir išsiųstas metams į Kongą, o vėliau keliems mėnesiams į Estremadūrą išpirkti puikybės nuodėmės ir atvėsinti teisybės ieškotojo aistros. Jis dirbo apaštališkąjį darbą Hondūre, Salvadore ir Gvatemaloje, vadinamajame Šiaurės trikampyje, labiausiai nusikaltimais garsėjančiame pasaulio kampelyje, ir per tiek laiko nesugebėjo susitaikyti su neteisybe ir nelygybe.

– Ko gero, nelengva būti kunigu tokio būdo žmogui kaip tu, – nusišypsojo ji.

– Paklusnumo įžadas slegia kaip akmuo, Nurija, bet niekada neketinau atsižadėti savo tikėjimo ar pašaukimo.

– O celibato įžadas? Ar buvai kada nors įsimylėjęs?

– Ir ne kartą, bet Dievas man padeda, greit nusikratau pagundos, tad nebandyk manęs gundyti, moterie.

Palaidojusi Andresą šalia jo brolio, močiutė grįžo į kliniką pas dukraitę. Dvasiškasis tėvas Benitas nuvežė jas į Sololą, pas vieną draugą, kur jos saugiai gyveno, kol Evelina pasveiko, o jis surado patikimą vedlį, kuris padėtų jai atsidurti Jungtinėse Amerikos Valstijose. Mergina dar vaikščiojo su parišta ranka, šonkauliai dar nebuvo sugiję: sulig kiekvienu įkvėpimu ji dejavo iš skausmo. Mirus Gregorijui, ji labai sulyso. Per kelias savaites dingo jaunatviškas kūno žavesys, ji sudžiūvo, sumenko, atrodė vėjo papučiama. Nieko nepasakojo, kas atsitiko aną lemtingą Didįjį šeštadienį, apskritai nepasakė nė žodžio nuo to laiko, kai atsipeikėjo sunkvežimiuke ant demblio. Reikėjo tikėtis, kad tuo metu, kai žudikai perrėžė gerklę jos broliui, ji gulėjo be sąmonės ir nieko nematė. Gydytoja Kastel liepė nieko jos neklausinėti: mergina sukrėsta, reikia ramybės ir laiko, kad atsigautų.

Atsisveikindama Konsepsjona Montoja pasiteiravo, ar dukraitė kartais nepastojusi, kaip tai atsitikę jai, kai jaunystėje ją nutvėrę kareiviai: po to jai gimusi Miriama. Katalonė nusivedė močiutę į vonios kambarį ir pakuždomis pasakė, kad ši nesirūpintų, – ji davusi Evelinai tabletę, amerikiečių išrastą nuo pastojimo. Gvatemaloje tie vaistai esą uždrausti, bet niekas nesužinosiąs. „Tiesiog noriu jus perspėti, ponia, kad nesiimtumėte jokių namudinių priemonių, mergina ir šiaip daug iškentėjo."

Anksčiau Evelina mikčiojo, bet po tos nelaimės visiškai nustojo kalbėti. Tiesiog ilsėjosi pas dvasiškojo tėvo Benito

draugus, nesidomėdama tų namų patogumais: vandentiekiu, elektra, dviem tualetais, telefonu ir net televizoriumi savo kambaryje.

Konsepsjona spėjo, kad gydytojai nieko neišmano apie tą kalbos negalią, ir nutarė griebtis priemonių, kol liga nepersmelkė dukraitės kaulų. Kai tik mergina pajėgė atsistoti ant kojų ir lengviau kvėpuoti nejausdama skausmo krūtinėje, močiutė atsisveikino su geraisiais žmonėmis, suteikusiais joms prieglobstį, ir kračiu mikroautobusu leidosi su ja ilgon kelionėn į Peteną pas Felisitą, šamanę, žiniuonę ir senovės majų tradicijų puoselėtoją. Moteris buvo plačiai pagarsėjusi, pas ją važiavo žmonės iš sostinės ir net iš Hondūro ir Belizo tartis dėl sveikatos ir gyvenimo apskritai. Televizija buvo paruošusi apie ją laidą, kurioje spėjo, kad jai daugiau nei šimtas dvylika metų ir kad ji, ko gero, seniausia moteris pasaulyje. Felisita neneigė, bet ji buvo išsaugojusi didumą sveikų dantų, o ant nugaros svyrojo dvi storos kasos: tokio amžiaus moteriai neįprasta turėti tiek dantų ir tiek plaukų.

Jos lengvai rado žiniuonę, nes visi ją pažinojo. Felisita nenustebo jas išvydusi: įpratusi bendrauti su dvasiomis, kaip vadino visus lankytojus, maloniai pakvietė į vidų. Buvo įsitikinusi, kad medinės sienos, plūkta asla ir šiaudinis stogas kvėpuoja ir mąsto kaip ir visa, kas gyva: kebliausiais atvejais prašydavo jų patarimų ir sapne gaudavo atsakymą. Tame būste, vieno kambario senovės indėnų lūšnelėje, ji gyveno gydydama žmones ir atlikdama savo apeigas. Lūšnos kampelyje už užuolaidos stovėjo Felisitos lova, neobliuotų lentų gultas. Sveikindamasi burtininkė peržegnojo viešnias, pasiūlė atsisėsti ant aslos ir Konsepsjoną pavaišino karčia kava, o Eveliną – mėtų arbata. Paėmė įprastą mokestį už paslaugas ir neskaičiuodama įdėjo pinigus į skardinę.

Močiutė su dukraite gėrė pagarbiai tylėdamos ir kantriai laukė, kol Felisita palaistys gydomąsias žoles, augančias

paunksnėje išrikiuotuose vazonėliuose, kukurūzais palesins vištas, klaidžiojančias pašaliais, ir kieme ant žaido užkais pupeles. Baigusi neatidėliotinus darbus, senolė patiesė ant aslos ryškių spalvų skarą ir tvarkingai išdėliojo savo altoriaus turtą: žvakes, kvepiančių žolių ryšelius, akmenis, kriaukles ir majų bei krikščionių apeigų reikmenis. Uždegė pluoštelį šalavijų ir aprūkino lūšnelės vidų sukdama ratu ir kalbėdama užkeikimus senovine kalba – vaikė blogąsias dvasias. Paskui atsisėdo priešais viešnias ir paklausė, ko jos atkeliavusios. Konsepsjona paaiškino, kokia negalia ištikusi dukraitę.

Spindinčiomis iš po raukšlėtų vokų akimis žiniuonė įsispitrino į Evelinos veidą. „Užsimerk ir pasakyk, ką matai“, – įsakė merginai. Evelina užsimerkė, bet nesugebėjo išstenėti nė žodžio, kad papasakotų tai, ką matė: kaip tatuiruoti vyrai griebia Andresą, kaip muša ją, velka asla. Bandė prabilti, bet priebalsiai strigo gerklėje, tik prisivertus ištrūdo virtinė duslių balsių. Konsepsjona įsiterpusi buvo bepasakojanti, kas atsitiko jos šeimai, bet žiniuonė ją pertraukė ir ėmė aiškinti, kad ji valdanti visatos gydomąją energiją, gavusi tokią galią gimdama ir ugdanti ją drauge su kitais šamanais. Todėl labai toli keliaujanti orlaiviais: be kita ko, pas seminolus į Floridą ir inuitus į Kanadą, tačiau didžiausios išminties pasisėmusi Amazonijoje, kur atsiveria dvasių pasaulio vartai ir auga šventieji augalai. Ji padegė pluoštelį šventųjų žolių, sudėjusi jas į molinį dubenį, ištapytą ikikolumbinės Amerikos piešiniais, paskui pūstelėjo dūmus pacientei į veidą ir davė išgerti šleikščios arbatos, kurios Evelina sugebėjo tik gurkštelėti.

Netrukus gėrimas ėmė veikti, ir mergina susvyravusi griuvo ant šono, įsikniaubdama močiutei į skreitą. Atsipalaidavo sąnariai, kūnas ištirpo kaip druska visomis spalvomis žėrinčiame vande-

nyne, aplink ėmė suktis pasakiški sūkuriai, violetiniai, geltoni kaip saulėgrąžos, juodi kaip obsidianas, žali kaip smaragdas. Burna prisipildė šleikštaus arbatos skonio, ir ji gokčiodama išsivėmė į Felisitos paslaugiai pakištą plastikinį dubenėlį. Pagaliau nustojo pykinti, ir Evelina drebėdama vėl įsikniaubė į močiutės skreitą. Prieš akis svaiginamu greičiu sukosi vaizdai: vienur jos mama, tokia, kokią matė paskutinįsyk, kitur vaikystės scenos, ji maudosi upėje su vaikais, penkerių metukų jodinėja ant vyriausiojo brolio pečių, paskui šmėkšteli jaguaras su jaunikliais, vėl mama ir nepažįstamas vyriškis, turbūt tėvas. Ir staiga ji atsiduria prie tilto, kur kabo prikaltas brolis. Sukliko siaubo apimta. Akis į akį su Gregoriju. Iš įkaitusios žemės kilo ūkas, šniokštė bananų plantacijos, birzgė didelės mėlynos musės, virš galvos pakibę juodi paukščiai, rūdžių spalvos upėje plūduriavo violetinės mėsėdės gėlės, kabojo nukryžiuotas brolis. Evelina klykė be perstojo, bergždžiai bandydama bėgti, slėptis, bet negalėjo nė krustelėti, atrodė kaip suakmenėjusi. Tolumoje išgirdo kažką giedant majų kalba, ir jai pasirodė, kad kažkas ją sūpuoja, liūliuoja. Po ilgos kaip amžinybė valandėlės ji nusiramino, pagaliau išdrįso pakelti akis ir išvydo, kad Gregorijas nebekabo kaip papjautas gyvulys skerdykloje, o stovi ant tilto, gyvas ir sveikas, be tatuiruočių, kaip kadaise, kai dar nebuvo susidėjęs su gaujomis. O šalia stovi Andresas, taip pat gyvas ir sveikas, moja ranka, lyg kviesdamas ją, lyg atsisveikindamas. Ji nusiuntė jiems oro bučinį, ir abu broliai nusišypsojo, pamažu ištirpo rausvo dangaus fone ir dingo. Laikas susisuko, susimėtė, nežinia, kas atsitiko anksčiau, kas vėliau, nei kaip prabėgo tos minutės ar valandos. Ji atsidavė visagalei kvaišalų valiai ir net nustojo jausti baimę. Jaguarė grįžo su jaunikliais, ir Evelina išdrįso paglostyti jai nugarą: kailis buvo šiurkštus ir dvokė pelke. Ta didelė geltona katė nesitraukė, vaikščiojo aplink žiūrėdama gintarinėmis akimis,

rodė jai kelią, kai ji pasiklysdavo abstrakcijų labirintuose, saugojo nuo piktų padarų.

Po kelių valandų Evelina išnėrė iš stebuklingo pasaulio ir susivokė gulinti neobliuotų lentų lovoje, apkamšyta antklodėmis, apsvaigusi, vos tverdama iš skausmo, nesuvokdama, kur esanti. Kai pagaliau prašviesėjo akys, išvydo močiutę, šalia kalbančią rožinį, ir dar vieną moterį, nepažįstamą, prisiminė ją tik tada, kai ši pasisakė vardą: Felisita. „Sakyk, vaikeli, ką matei“, – įsakė toji. Evelina įtempė visas jėgas stengdamasi prabilti ir tarti žodžius, bet jautėsi išvargusi ir įstengė nebent suveblenti: broliai, jaguaras. „O gal jaguarė?“ – paklausė žiniuonė. Mergina linktelėjo. „Mano galia moteriškos giminės, – paaiškino žiniuonė. – Tai gyvybės galia, kuria naudojosi senoliai, tiek moterys, tiek vyrai. Vyrų galia dabar išblėso, todėl vyksta karai. Bet netrukus ši galia atsigaus, tuomet žemėje įsigalės gėris, įsiviešpataus Didžioji Dvasia, įsivyraus taika ir baigsis visos negerovės. Ne aš viena taip sakau. Taip sako senoliai ir senolės, pirmykščių genčių išminties paveldėtojai, kuriuos aš lankiau. Tu taip pat turi moteriškos giminės galią. Todėl tave lankė jaguarė. Įsidėmėk. Ir nepamiršk, kad tavo broliai dabar dvasių pasaulyje ir nebepatiria kančių.“

Evelina išsekusi kietai įmigo, miegojo nesapnuodama ir po kelių valandų atsibudo Felisitos lovelėje atsigavusi, išalkusi, suvokdama, kas jai atsitiko. Godžiai suvalgė žiniuonės pasiūlytas pupeles ir papločius, o kai norėjo padėkoti, žodžiai išsiveržė vientisu srautu, bet skambiai. „Tavo bėda, vaikeli, – ne kūno, o dvasios negalia. Gal pasveiksi pati savaime, gal pasveiksi kuriam laikui, o paskui vėl atkrisi, nes ta negalia labai kibi, o gal ir niekada nepasveiksi. Žiūrėsime“, – nuspėjo žiniuonė. Atsisveikindama su viešniomis, padovanojo Evelinai Švenčiausiosios Mergelės Marijos paveikslėlį, popiežiaus Jono Pauliaus palaimintą viešnagės Gvatemaloje metu, ir

nedidelį amuletą, iš akmens nukaltą žiauriosios Iščelos, deivės jaguarės, statulėlę. „Tau teks dar daug kentėti, vaikeli, bet tave globos dvi galios. Viena jų – majų šventoji motina jaguarė, o kita – krikščionių Dievo Motina. Kreipkis į jas, ir jos tau padės.“

Gvatemaloje, Meksikos pasienyje, narkotikų kontrabandos ir prekybos krašte, tūkstančiai vyrų, moterų ir vaikų manėsi pragyvenimą, nusižengdami įstatymams, bet ten buvo nelengva nusisamdyti patikimą vedlį. Kai kurie jų, gavę pusę užmokesčio, palikdavo savo klientus vidury Meksikos arba gabendavo nežmoniškomis sąlygomis. Kartais policija iš tolo užuosdavo tvaiką, sklindantį iš konteinerio, kuriame gulėdavo dešimtis migrantų, uždususių arba iškepusių baisiame karštyje. Ypač didelis pavojus grėsė merginoms: jas arba išprievartaudavo, arba parduodavo sąvadautojams ar viešnamiams. Čia ir vėl pagelbėjo Nurija Kastel: dvasiškajam tėvui Benitui rekomendavo nedidelę, evangelikų pasitikėjimą pelniusią agentūrą.

Jai vadovavo vienos kepyklos savininkė, užsiėmusi žmonių kontrabanda kaip papildomu verslu. Ji didžiavosi tuo, kad nė vienas jos klientas netapo žmonių prekybos auka, nebuvo pagrobtas kelyje ar nužudytas, nė vienas neiškrito nei žuvo išstumtas iš traukinio. Verslas buvo be galo pavojingas, bet ji galėjo užtikrinti tam tikrą saugumą, imdavosi visų įmanomų atsargumo priemonių, o visa kita patikėdavo Viešpačiui, idant saugotų iš dangaus savo nuolankius valdinius. Ji reikalaudavo įprasto užmokesčio, dalį duodavo vedliui – drąsai atgauti ir išlaidoms padengti, o sau pasiimdavo komisinius. Su vedliais susisiekdavo mobiliuoju telefonu, sekdavo juos kelionėje ir visada žinodavo, kokioje vietoje atsidūrė klientai. Pasak Nurijos, ligi šiol dar nedingęs nė vienas kepyklos klientas.

Nuėjęs į kepyklą, dvasiškasis tėvas Benitas išvydo maždaug penkiasdešimties metų moteriškę, labai išsidažiusią ir tviskančią auksu: auksiniais auskarais, auksiniais vėriniais, auksinėmis apyrankėmis ir auksiniais dantimis. Kunigas paprašė nuolaidos dėl Dievo meilės, vildamasis sugraudinti švelnią krikščionės širdį, bet moteris neketino painioti verslo su tikėjimu ir buvo nepalenkiama: pareikalavo rankpinigių vedliui ir visų komisinių sau. Likutį turėjo sumokėti giminės Jungtinėse Valstijose arba užsakovas, be abejo, su palūkanomis. „Kaip jūs manote, ponia, iš kur aš gausiu tokius pinigus?" – nusiskundė jėzuitas. „Iš aukų bažnyčiai, dvasiškasis tėveli", – įgėlė ji. Bet kunigui aukų neprireikė, Miriamos atsiųstų pinigų užteko Andreso laidotuvėms, komisiniams ir trisdešimčiai procentų vedlio užmokesčio – likutis būsiąs išmokėtas Evelinai atvykus pas motiną. Ta skola buvo šventa: niekas nebandydavo išsisukti jos nesumokėjęs.

Kepyklos savininkė priskyrė Evelinai Ortegai vedlį, tokį Bertą Kabrerą, trisdešimt dvejų metų ūsuotą meksikietį alaus mėgėjo pilvu, turintį daugiau nei dešimt metų įdirbio toje srityje. Dešimtis kartų kirtęs sieną su šimtais migrantų, garsėjo savo nepriekaištingu sąžiningumu, tačiau, prireikus gabenti kitokio pobūdžio kontrabandą, dėl sąžinės būdavo įmanoma pasiderėti. „Į mano darbą žiūrima kreiva akimi, bet aš dirbu naudingą visuomenei darbą. Aš rūpinuosi žmonėmis, negabenu jų gyvuliniais sunkvežimiais nei ant vagonų stogų", – paaiškino jis kunigui.

Evelina Ortega pritapo prie būrelio, kuriame buvo keturi vyrai, vykstantys į šiaurę ieškoti darbo, ir moteris su dviejų mėnesių kūdikiu, keliaujanti į Los Andželą susitikti su sužadėtiniu. Kūdikis būtų tikra našta kelionėje, bet moteris taip maldavo, kad agentūros savininkė pagaliau nusileido. Klientai susirinko kepyklos galiniame kambaryje, gavo suklastotus ta-

patybės dokumentus ir išklausė paskaitą apie būsimą kelionę. Nuo tos akimirkos jie turėsią naudoti tik naują vardą ir pavardę, būtų geriau, jei nežinotų bendrakeleivių tikrųjų vardų. Evelina, nudelbusi galvą, nedrįso niekam pažvelgti į akis, tačiau moteris su kūdikiu priėjo prie jos susipažinti. „Aš – Marija Inesa Portiljo. O tu?“ – paklausė. Evelina parodė jai savo kortelę. Dabar ji buvo Pilara Saravija.

Atsidūrę Gvatemaloje, jie turėsią apsimesti meksikiečiais, kitos išeities nesą, ir aklai klausyti vedlio nurodymų. Evelina būsianti tariamos Durango moterų vienuolyno kurčnebylių mokyklos mokinė. Kiti keleiviai turėsią išmokti Meksikos nacionalinį himną ir vieną kitą vietinį posakį, kitokį nei gimtojoje šalyje. Taip jiems būsią lengviau apsimesti tikrais meksikiečiais, jeigu kartais sulaikytų migracijos tarnyba. Vedlys uždraudė vartoti grynai gvatemalietiškus žodžius. Susidūrus su valdžios atstovais ir uniformuotais pareigūnais, dėl visa ko pagarbiai sakyti tik „jūs“, o visus kitus vadinti „tu“. Evelina, kaip kurčnebylė, turėsianti tylėti, o jeigu pareigūnai imsią klausinėti, Bertas pateiksiąs išgalvotos mokyklos liudijimą. Visiems buvo įsakyta apsirengti geriausiais drabužiais, apsiauti batus ar batelius, jokių sandalų nei šliurių, kad nesukeltų įtarimo. Moterims būtų patogiau vilkėti kelnėmis, tik nieku gyvu ne dabar tokiais madingais plėšytais ar skylėtais džinsais. Turėsią apsirūpinti sportiniais bateliais, apatiniais ir šilta striuke – tuo, kas telpa rankinėje arba kuprinėje. „Teks eiti per dykumą, todėl nereikėtų apsikrauti. Pinigus išsikeisime į meksikietiškus pesus. Kelionės išlaidos apmokėtos, bet maisto teks pirktis patiems.“

Dvasiškasis tėvas Benitas įdavė Evelinai neperšlampamą plastikinį voką su gimimo liudijimu, sveikatos ir policijos pažymomis ir rekomendaciniu laišku, kuriame pateikta informacija apie jos charakterį ir asmenines savybes. Kažkas buvo

minėjęs, kad su tokiu laišku Jungtinėse Valstijose galima lengviau gauti prieglobstį kaip pabėgėlei: tikimybė menka, bet ko tik nepasitaiko. Taip pat liepė įsiminti motinos telefono numerį Čikagoje ir jo mobiliojo. Apkabinęs davė truputį pinigų – tiek, kiek turėjo.

Atsisveikindama su dukraite, Konsepsjona Montoja bandė tvardytis, bet, išvydus Evelinos ašaras, geri ketinimai nuėjo perniek, ir galiausiai apsiverkė abi.

– Man taip graudu, kad tu išvažiuoji, – kūkčiojo senutė. – Tu – mano angelas, dukrele, nesitikiu kada nors vėl tavęs pamatyti. Didesnio skausmo jau nebeteks patirti. Jeigu Dievas skyrė man tokią dalią, vadinasi, taip reikia.

Ir tuomet Evelina pirmąsyk neužsikirsdama pasakė žodžius, kuriuos kartos du artimiausius mėnesius:

– Kaip išvažiuoju, močiute, taip ir grįšiu.

LUSIJA

Kanada

Lusija Maras tapo pabėgėle, kai, sulaukusi devyniolikos, įstojo į universitetą studijuoti žurnalistikos. Apie brolį Enrikę nieko nežinota: po ilgų paieškų galų gale jis pateko į sąrašą dingusiųjų be žinios. Mergina praleido du mėnesius Santjage, Venesuelos ambasadoje, laukdama leidimo palikti šalį. Šimtai svečių, kaip juos vadino ambasadorius, norėdamas apsaugoti nuo žeminančio prieglobsčio prašytojų vardo, miegojo kur pakliūva ir valandų valandas stovėjo eilėse prie kelių tualetų. Kiti persekiojamieji, nepaisydami akylos perversmininkų sargybos gatvėje, įsimiklindavo kelis kartus per savaitę peršokti per tvorą. Diplomatiniu automobiliu išvežtai Lusijai buvo patikėta rūpintis naujagimiu, paslėptu daržovių pintinėje, ir grąžinti tėvams, kai šiems pavyks gauti politinio prieglobsčio teisę.

Susigrūdę ankštose patalpose, baimės apimti pabėgėliai iš pradžių kėlė sumaištį, bet veikiai nauji svečiai prisiderino prie bendrabūvio taisyklių ir pasisėmė kantrybės. Lusijai teko laukti leidimo ilgiau nei policijos persekiojamiems politiniams veikėjams, bet, kai tik ambasadoriui pavyko jį išrūpinti, pagaliau ji galėjo išvykti. Dviejų ambasados diplomatų palydėta iki lėktuvo, ji išskrido į Karakasą, o ten atidavė kūdikį tėvams,

galų gale gavusiems prieglobsčio teisę. Telefonu paskambino motinai ir atsisveikindama pažadėjo kuo greičiau grįžti. „Nieku gyvu negrįžk, kol šalyje nebus demokratijos“, – griežtai įsakė motina.

Į turtingą ir taurią Venesuelą plaukė šimtai čiliečių, netrukus jų suplūdo tūkstančiai, o prie jų prisidėjo pabėgėliai, nešvaraus Argentinos ir Urugvajaus karo aukos. Pabėgėlių iš žemyno pietų tolydžio daugėjo, jų kolonija įsikūrė tam tikruose sostinės kvartaluose, kur skambėjo tų šalių ispanų kalbos dialektai ir kvepėjo nacionaliniais valgiais. Pabėgėlių globos komitetas parūpino Lusijai nemokamą būstą pusei metų ir sekretorės darbą prabangioje plastinės chirurgijos klinikoje. Po keturių mėnesių ji atsisakė ir būsto, ir darbo, susipažinusi su tremtiniu čiliečiu, išsekusiu kraštutinių kairiųjų pažiūrų sociologu, savo postringavimais skausmingai primenančiu brolį. Išvaizdus ir lieknas kaip toreadoras, ilgais riebaluotais plaukais, dailiomis rankomis ir ironiškai šypsančiomis gosliomis lūpomis, jis nė nebandė slėpti savo gaižumo ir puikybės. Praslinks daug metų, ir Lusija niekaip negalės suvokti, kaip galėjo įsimylėti tokį atgrasų vyrą. Gal todėl, kad buvo labai jauna ir vieniša. Piktindamasis venesueliečių linksmu būdu, jo įsitikinimu, dorovinio nuosmukio požymiu, vyriškis įkalbino Lusiją emigruoti į Kanadą, kur per pusryčius niekas negeria šampano ir neieško progos pasišokti.

Monrealyje Lusiją ir jos nevalyvą teorijos mūšių laukuose užsigrūdinusį karžygį išskėstomis rankomis sutiko kitas gerų žmonių komitetas, apgyvendino apstatytame baldais bute su virtuve ir visais indais, net su spinta, prikabinta jų dydžio drabužių. Buvo sausio vidurys, ir Lusijai pasirodė, kad šaltis visam laikui persmelkė jos kaulus: ji kentė susigūžusi, drebėdama, apsivilkusi keliais sluoksniais vilnonių drabužių, spėdama, kad tikrasis pragaras – anaiptol ne Dantės liepsnos, o Monrealio

žiema. Pirmus mėnesius ištvėrė tūnodama parduotuvėse, apšildomuose autobusuose, tuneliuose, po žeme jungiančiuose pastatus, darbe, bet kur, tik ne bute, kur gyveno su savo draugu, palyginti šiltame, bet pernelyg ankštame dviem nesutaikomo būdo žmonėms.

Gegužę pražydo pavasaris, ir per tuos kelis mėnesius kovotojo gyvenimo istorija išsirutuliojo į hiperbolizuotą žygdarbį. Pasirodo, jis neieškojo prieglobsčio Hondūro ambasadoje, neatskrido gavęs leidimą emigruoti, kaip manė Lusija, o kalėjo Grimaldžių viloje, pasibaisėtiname kankinimų centre, iš kur ištrūko sužalotas ir dvasiškai palaužtas, paskui iš pietų Čilės pavojingais Kordiljerų tarpekliais pabėgo į Argentiną ir per plauką netapo toje šalyje siaučiančio nešvaraus karo auka. Vargšas, paženklintas tokios skaudžios praeities, savaime aišku, buvo traumuotas ir negalėjo dirbti. Laimė, nuoširdžiai užjausdamas nelaimingąjį, pabėgėlių globos komitetas išrūpino jam psichologinę pagalbą ispanų kalba ir suteikė visišką laisvę, kad galėtų aprašyti savo kančių istoriją. Tuo tarpu Lusija įsidarbino dviem etatais nemanydama, kad ji nusipelniusi komiteto labdaros: daug pabėgėlių gyveno kur kas sunkesnėmis sąlygomis. Dirbo dvylika valandų per dieną, grįžusi gamindavo valgį, valydavo būstą, skalbdavo ir stengdavosi įkvėpti gyvenimo džiaugsmo savo draugui.

Lusija stojiškai triūsė kelis mėnesius, kol vieną vakarą, kai nusikamavusi grįžo į tamsų, pritroškusį butą, į nosį trenkė vėmalų smarvė. Sugyventinis kiaurą dieną tįsojo lovoje ir iš sielvarto maukė džiną, įstrigęs savo kančių istorijos pirmame skyriuje. „Ar parnešei ko nors valgyti? Čia nieko nėra, numarinsi mane badu“, – suvebleno būsimasis rašytojas, kai ji uždegė šviesą. Tuomet Lusija staiga suvokė tragišką jųdviejų

gyvenimo komizmą. Telefonu užsisakė picą ir ėmėsi kasdienio darbo – šoko tvarkyti nusiaubto mūšio lauko, kuriame merdėjo palaužtas kovotojas. Tą pačią naktį, kai jis, džino įveiktas, kietai miegojo, ji susikrovė daiktus ir tylutėliai dingo iš namų. Turėjo susitaupiusi truputį pinigų, be to, buvo girdėjusi, kad Vankuveryje klesti čiliečių tremtinių kolonija. Rytojaus dieną sėdo į traukinį ir per visą žemyną nudundėjo į Vakarų pakrantę.

Lena Maras kartą per metus atskrisdavo į Kanadą aplankyti Lusijos, bet viešėdavo ne ilgiau kaip tris ar keturias savaites, nes vis dar tikėjosi surasti Enrikę. Ilgainiui tos beviltiškos paieškos tapo savotišku gyvenimo būdu, egzistavimui prasmės teikiančia rutina, kurios dievobaimingai laikėsi. Netrukus po karinio perversmo kardinolas įsteigė biurą, Solidarumo vikariatą, trokšdamas padėti persekiojamiesiems ir jų šeimoms, ir Lena kas savaitę ten lankydavosi, visada bergždžiai. Ten susipažino su tokio pat likimo žmonėmis, susidraugavo su vienuoliais ir savanoriais, išmoko naršyti po sielvarto biurokratijos labirintus. Susisiekdavo su kardinolu, kiek įmanydama, nes prelatas buvo vienas labiausiai užsiėmusių žmonių šalyje. Vyriausybė sunkiai pakentė motinas ir močiutes, kurios traukdavo eisenomis su vaikų ir vaikaičių portretais ant krūtinių ir tylėdamos stovėdavo prie kareivinių ir sulaikymo centrų su plakatais, reikalaujančiais teisingumo. Tos užsispyrusios senės negalėjo susitaikyti su mintimi, kad jų ieškomi asmenys niekada nebuvę suimti. Jie kažkur iškeliavę arba jų niekada nėra buvę Čilėje.

Vieną žvarbų žiemos rytą į Lenos Maras buto duris pasibeldė patrulis ir pranešė, kad jos sūnus žuvęs per nelaimingą atsitikimą ir ji galinti atsiimti jo palaikus kitą dieną nurodytu

adresu, ir perspėjo, kad ji turinti atvykti lygiai septintą valandą ryto atitinkamo dydžio automobiliu, kuriame tilptų karstas. Lenai pakirto kojas, ir ji susmuko ant grindų. Daug metų ji laukė kokios nors žinios iš Enrikės, o kai pagaliau išgirdo, kad sūnus atsirado, nors ir miręs, jos širdis neišlaikė.

Lena nedrįso kreiptis į vikariatą baimindamasi prarasti vienintelę progą atgauti sūnų, tačiau širdies gilumoje tikėjo, kad tas stebuklas įvyko įsikišus Bažnyčiai ar pačiam kardinolui. Bijodama važiuoti viena, susisiekė su seserimi, ir jos abi, apsirengusios juodais drabužiais, nuvyko nurodytu adresu. Kvadratiniame kieme, aptvertame nuo drėgmės ir laiko nutriušusia mūrine siena, jas pasitiko keli vyrai, parodė pušinių lentų karstą ir įsakė palaidoti ne vėliau kaip šeštą valandą vakaro. Karstas buvo užkaltas. Jie perspėjo, kad nieku gyvu negalima jo atvožti, įteikė joms mirties liudijimą, reikalingą laidotuvių formalumams tvarkyti, ir pakišo Lenai pasirašyti pakvitavimą, liudijantį, kad procedūra atlikta pagal įstatymą. Padavė jai antrą pakvitavimo egzempliorių ir padėjo įkelti karstą į turgaus sunkvežimį, kurį moterys buvo išsinuomojusios.

Lena nuvažiavo ne į kapines, kaip buvo įsakyta, o į sesers namus, nedidelę sodybą Santjago pakraštyje. Vairuotojo padedamos, iškėlė karstą ir pastatė valgomajame ant stalo, o likusios vienos perpjovė metalinį lanką, kuriuo jis buvo suveržtas. Jos neatpažino kūno, tai buvo ne Enrikė, nors liudijime buvo įrašytas jo vardas. Leną apėmė siaubas išvydus sudarkytus jaunuolio palaikus, o drauge atlėgo širdis, nes tai buvo ne jos sūnus. Vėl galėjo puoselėti viltį, kad jis gyvas. Sesers spiriama, nutarė nepaisydama grasinimų paskambinti į vikariatą vienam draugui, belgų dvasininkui, ir po valandos šis atrūko motociklu su fotoaparatu rankose.

– Ar numanai, Lena, kas galėtų būti tas nelaimingas jaunuolis?

– Ne mano sūnus, tik tiek galiu pasakyti, dvasiškasis tėve.

– Palyginsime jo nuotrauką su mūsų archyvinėmis, gal pasiseks nustatyti jo tapatybę ir pranešti artimiesiems, – pareiškė dvasininkas.

– O aš palaidosiu jį kaip pridera, nes taip man įsakyta, nenoriu, kad jie ateitų ir atimtų jį iš manęs, – atsakė Lena.

– Ar galėčiau tau padėti, Lena?

– Ačiū, susitvarkysiu pati. Dabar tas vaikinas galės ilsėtis Katalikų kapinėse šalia mano vyro. Kai surasite jo artimuosius, jie galės perlaidoti jį ten, kur pageidaus.

Vikariato archyvuose nepasitaikė nė vieno panašaus į tądien nuotraukose įamžintą jaunuolį. Gal tas vaikinas visai ne čilietis, paaiškino dvasininkas Lenai, gal atvykęs iš kitos šalies, iš Argentinos arba Urugvajaus. Kondoro operacijos metu, kai, bendradarbiaujant Čilės, Argentinos, Urugvajaus, Paragvajaus, Bolivijos ir Brazilijos diktatūrų žvalgybos tarnyboms, aukų skaičius siekė šešiasdešimt tūkstančių žuvusiųjų, kartais pasitaikydavo klaidų, keičiantis kaliniais, lavonais ir tapatybės dokumentais. Nepažįstamo jaunuolio nuotrauka buvo prisegta vikariate prie sienos, turint vilčių, kad kas nors vis dėlto jį atpažins.

Po kelių savaičių Lenai dingtelėjo į galvą mintis, kad palaidotasis jaunuolis, ko gero, Enrikės ir Lusijos brolis, jos vyro sūnus, sugyventas su kita žmona. Ta mintis nedavė jai ramybės. Ėmė ieškoti tos moters, kurios prieš kelerius metus nusikratė, ieškojo sąžinės graužiama, kad taip negražiai su ja pasielgė, nes ir ji, ir jos sūnus buvo niekuo dėti: jie taip pat nukentėjo nuo tos pačios apgavystės. Nevilties apimta, Lena padarė logišką išvadą, kad kita motina, atvožusi užantspauduotą karstą, bus radusi jame Enrikę. Vadinasi, jeigu ji suras

palaidoto vaikino motiną, kas nors ateityje ieškos jos pačios, Lenos, kad papasakotų apie jos sūnų. Kadangi ir jos, ir vikariato pastangos buvo bergždžios, ji pasisamdė privatų seklį, dingusių žmonių paieškos specialistą, kaip skelbė jo vizitinė kortelė, bet ir jis nesugebėjo aptikti nei motinos, nei jos sūnaus pėdsakų. „Tikriausiai išvyko į užsienį, ponia. Regis, šiais laikais daug žmonių pamėgo keliones..." – pareiškė seklys.

Po visų tų vargų Lena ūmai suseno. Atsisakė darbo banke, kuriame dirbo daug metų, išėjo į pensiją, užsidarė namuose ir iškeldavo koją tik bandydama ieškoti sūnaus. Kartais nuvažiuodavo į kapines ir, atsistojusi prie nepažįstamo jaunuolio kapo, išliedavo savo sielvartą ir melsdavo, jog šis paprašytų sūnaus, jeigu tas kaip nors atklystų, duoti jai žinią ar ženklą, kad liautųsi jo ieškojusi. Ilgainiui ėmė laikyti jį šeimos nariu, nebylia artima dvasia. Kapinės, jose viešpataujanti tyla, ūksmingos alėjos ir abejingi balandžiai teikė ramybės jos širdžiai. Ten ilsėjosi jos vyras, bet nuo laidotuvių dienos niekada nebuvo jo aplankiusi. Dabar, melsdamasi už jaunuolį, ta pačia proga pasimelsdavo ir už vyrą.

Visus tuos tremties metus Lusija Maras praleido Vankuveryje, jaukiame mieste kur kas malonesnio klimato nei Monrealis, drauge su šimtais tremtinių, gyvenančių tokia glaudžia bendruomene, jog kai kurie tarėsi, lyg niekada nebūtų išvykę iš savo šalių, ir su tikrais kanadiečiais palaikydavo tik dalykinius ryšius. Lusija, priešingai, užsispyrusi kaip motina, išmoko angliškai, nors kalbėjo su čilietišku akcentu, studijavo žurnalistiką, ruošė tiriamuosius reportažus politiniams žurnalams ir televizijai. Prisitaikė prie šalies gyvenimo, susirado draugų, prisijaukino kalytę Oliviją, gyvenusią su ja keturiolika metų, ir nusipirko nedidelį butą, nes patogiau įsigyti

negu nuomotis. Įsimylėjusi, o tai atsitiko ne sykį, svajodavo ištekėti ir įsikurti Kanadoje, bet, vos atvėsus aistrai, ūmai atgimdavo tėvynės ilgesys. Jos vieta ten, pietų pietuose, toje ilgoje ir siauroje šalyje, šaukiančioje ją namo. Neabejojo, kad sugrįš. Kai kurie čiliečiai grįžo, tyliai sau gyveno, ir niekas jų nelietė. Žinojo, kad net jos pirmoji meilė, melodramatiškas kovotojas riebaluotais plaukais, slapčia grįžo į Čilę ir dirbo draudimo bendrovėje, ir niekas nei prisiminė, nei jam priminė jo praeitį. Tačiau jai, ko gero, nelabai pasisektų, nes ji be paliovos dalyvavo tarptautinėje kampanijoje prieš karinę diktatūrą. Ji davė žodį motinai niekada ir nebandysianti grįžti, nes Lenos Maras galvoje netilpo mintis, kad jos duktė taip pat gali tapti represijų auka.

Lena ėmė rečiau važinėti į Kanadą, bet dažniau susirašinėjo su dukterimi: rašė kas dieną, o Lusija – keliskart per savaitę. Tai buvo lyg kurčiųjų pokalbis: jųdviejų laiškai prasilenkdavo ore, bet jos rašydavo nelaukdamos atsakymo. Tos krūvos laiškų buvo jų gyvenimo dienoraštis, kasdienybės kronika. Ilgainiui Lusija negalėjo gyventi be tų laiškų: jei ko neaprašydavo, to lyg ir nebūta, atminties spraga. Tas nepaliaujamas susirašinėjimas, vienai gyvenant Vankuveryje, o kitai – Santjage, susaistė jas tokiais tvirtais ryšiais, kad, Lusijai grįžus į Čilę, jos pažinojo viena kitą geriau, negu jei būtų gyvenusios kartu.

Kartą, atvykusi pas Lusiją, Lena prisiminė vaikiną, grąžintą vietoj Enrikės, ir jai kilo noras papasakoti dukteriai tiek metų slėptą tiesą apie tėvą.

– Jeigu tas jaunuolis, man atiduotas karste, ne tavo netikras brolis, vadinasi, kažkur gyvena maždaug tavo amžiaus žmogus su tavo pavarde, tavo artimas giminaitis, – pasakė ji.

– Kuo jis vardu? – paklausė Lusija; ji taip nustebo išgirdusi, kad jos tėvas turėjo dvi žmonas, jog beveik neteko žado.

– Enrikė Marasas, kaip tavo tėvas ir brolis. Bandžiau jo ieškoti, Lusija, bet juodu su motina dingo be pėdsakų. Įdomu, gal tas palaidotasis vaikinas – tavo tėvo ir anos moters sūnus.

– Didelio čia daikto, mama. Labai abejoju, kad jis galėtų būti mano netikras brolis, taip esti tik serialuose. Ko gero, teisybę tau sakė vikariate, kad pasitaiko klaidų, nustatant tapatybę. Neužsikrauk dar vienos bėdos, nustok domėtis tuo jaunuoliu. Jau tiek metų nerandi ramybės dėl Enrikės likimo, susitaikyk su tikrove, nors ir kokia siaubinga ji būtų, kol dar neišprotėjai.

– Esu visiškai sveiko proto, Lusija. Susitaikysiu su tavo brolio mirtimi tik tada, kai turėsiu įrodymą, ne anksčiau.

Lusija prisipažino, kad vaikystėje nei ji, nei Enrikė nė trupučio netikėjo tėvo mirties versija, tokia mįslinga, jog atrodė kaip iš romano. Kaip būtų galėję patikėti, jeigu niekada nematė sielvarto, niekada nelankė kapo? Turėjo tenkintis paprasčiausiu paaiškinimu ir apdairiai tylėti. Jie prasimanydavę įvairiausių versijų: kad tėvas gyvenąs kitur, kad padaręs nusikaltimą ir slapstąsis, kad Australijoje medžiojąs krokodilus. Bet kuri versija atrodė įtikimesnė nei oficialioji: mirė, ir baigta, nėra ko klausinėti.

– Jūs buvote vaikai, Lusija, negalėjote suprasti, kas tai yra mirtis, aš laikiau savo pareiga apsaugoti jus nuo to skausmo. Man atrodė, kad jums geriau pamiršti tėvą. Žinau, pasidaviau puikybei. Užsimaniau jį atstoti, būti ir tėvas, ir motina savo vaikams.

– Labai gerai pasielgei, mama, bet įdomu, ar būtum taip dariusi, jeigu jis nebūtų turėjęs kitos žmonos.

– Nieku gyvu, Lusija. Tokiu atveju būčiau jį idealizavusi. Mane ėmė apmaudas, ir tiek, ir dar buvo gėda. Nenorėjau, kad jūs susiteptumėte į tą purvą. Todėl tada, kai jau suaugote ir galėjote viską suprasti, niekada jo neminėjau. Žinau, kad jums trūko tėvo.

– Kur kas mažiau, mama, nei įsivaizduoji. Tiesa, būtų buvę gera turėti tėtį, bet tu stengeisi iš paskutiniųjų mus augindama.

– Moteriai, užaugusiai be tėvo, Lusija, širdyje lieka nepagydoma žaizda. Merginai reikia globos, reikia vyriškos energijos, kad imtų kliautis vyrais, o vėliau įsimylėtų. Kokio tipo kompleksas būdingas moterims? Elektros? Tau jis nebūdingas. Todėl jautiesi nepriklausoma, strykčioji nuo vienos meilės prie kitos, visada ieškai tėvo globos.

– Liaukis, mama! Froidistiniai tauškalai, ir gana! Meilužis man neatstoja tėvo. Ir, be to, nestrykčioju iš vienos lovos į kitą. Esu serijinė monogamė ir įsimyliu ilgam, jei pasitaiko tikras vyras, o ne liurbis, – atkirto Lusija, ir, prisiminusios Monrealyje pamestą kovotoją, jiedvi prapliupo juoktis.

LUSIJA IR RIČARDAS

Bruklinas

Evelinai Ortegai atpažinus Ketriną Braun, jie vėl pririšo automobilio bagažinės dangtį ir pasuko atgal. Naudodamasis proga, Ričardas paėmė kastuvą ir nukasė sniegą nuo pusrūsio durų, kad Lusija galėtų atnešti troškinio likučius, ėdalo Marseliui ir pasiimti tualeto reikmenis. Ričardo virtuvėje trise sudorojo troškinį ir užplikino dar vieną kavinuką kavos. Patyręs tiek sukrėtimų, Ričardas paprašė dar vienos porcijos troškinio, nors tarp bulvių, žaliųjų žirnelių ir moliūgo griežinėlių pasitaikė ir vienas kitas mėsos gabaliukas. Rūpindamasis savo aikštinga virškinimo sistema, jis nuosekliai laikėsi drausmės. Vengė gliuteno, buvo alergiškas laktozei ir negėrė alkoholio dėl kur kas rimtesnių priežasčių nei skrandžio opa. Jis svajojo tenkintis vien augaliniu maistu, bet, negalėdamas apsieiti be proteinų, pagerino savo dietą kai kuriais gyvsidabriu neužterštais jūros produktais, šešiais ekologiškais kiaušiniais ir šimtu gramų kietojo sūrio per savaitę. Laikydamasis dviejų savaičių dietos, nusipirkdavo produktų pagal valgiaraštį, kurį keisdavo dukart per mėnesį, ir gamindavo visada ta pačia tvarka, kad nieko nereikėtų išmesti. Sekmadieniais stengdavosi nepražiopsoti nuolaidų ir pigiau nusipirkti įvairesnio maisto – tik

tiek ir duodavo valią vaizduotei. Nevalgydavo žinduolių mėsos laikydamasis dorovinės nuostatos – nesikėsinti į tuos gyvulius, kurių širdis neleistų skersti, nei paukštienos, baisėdamasis paukščių auginimo kompleksais, juo labiau kad nebūtų išdrįsęs net galvos vištai nusukti. Jam patiko gaminti maistą, ir kartais, kai pasisekdavo pagaminti ką nors itin skanaus, svajodavo pasikviesti svečių, pavyzdžiui, Lusiją Maras, daug įdomesnę nei visi kiti buvusieji pusrūsio nuomininkai. Vis dažniau ją prisimindavo ir džiaugdavosi, kai ji ateidavo kad ir tokia neįtikėtina proga, kokią pakišo Evelina Ortega. Tiesą pasakius, džiaugėsi kur kas labiau, nei būtų derėję: keista, reikia susiimti.

– Kas ta Ketrina? – paklausė Ričardas Evelinos.

– Frenkio kineziologė. Ateidavo pas jį pirmadieniais ir ketvirtadieniais. Mane mokė pratimų, kuriuos turi daryti vaikas.

– Kitaip sakant, tuose namuose ji buvo gerai pažįstama. Kuo vardu tavo darbdaviai?

– Čerilė ir Frenkas Lerojai.

– Vadinasi, Frenkas Lerojus kaltas...

– Kodėl tu taip manai, Ričardai? Kol neturi įrodymų, negali nieko tvirtinti, – įsiterpė Lusija.

– Jeigu ta moteris būtų mirusi savo mirtimi, ji nebūtų atsidūrusi Frenko Lerojaus automobilio bagažinėje.

– Gal atsitiko nelaimė...

– Pavyzdžiui, įlindo į bagažinę, užsidengė dembliu, užvožė dangtį, mirė iš bado, ir niekas nepastebėjo. Vargu bau. Kažkas ją nužudė, Lusija, be jokios abejonės, ir ketino nusikratyti lavono, kai bus nuvalytos gatvės. O dabar tikriausiai laužo sau galvą, kur, velniai griebtų, dingo jo automobilis ir lavonas.

– Klausyk, Evelina, kaip, tavo manymu, ta moteris pakliuvo į bagažinę? – paklausė Lusija.

– Nežinau, nežinau.

– Kada matei ją paskutinį kartą?

– Ji ateidavo pirmadieniais ir ketvirtadieniais, – pakartojo mergina.

– Vadinasi, praeitą ketvirtadienį?

– Taip, atėjo aštuntą ryto, bet tuojau pat išėjo, nes Frenkiui sumažėjo gliukozės kiekis kraujyje. Ponia buvo įsiutusi. Liepė Ketrinai dingti iš namų ir daugiau nesirodyti.

– Ar jos barėsi?

– Taip.

– Kuo ta moteris neįtiko poniai Leroj?

– Sakė, kad ji akiplėša ir pasileidėlė.

– Ar taip sakė jai į akis?

– Ne, sakė man. Ir vyrui.

Evelina papasakojo, kad Ketrina Braun ištisus metus gydžiusi Frenkį. Iš pirmų dienų nesutarusi su Čerile Leroj, kuri vadinusi ją paleistuve, nes ateidavusi į darbą vilkėdama palaidinuke su tokia gilia iškirpte, kad būdavę matyti pusė krūtų, besarmatė, jos žodžiais tariant, ir storžievė, kalbanti kareivinių žargonu; be to, Frenkio būklė nė kiek negerėjusi. Šeimininkė liepusi Evelinai sekti, kaip Ketrina Braun gydanti Frenkį, o pastebėjus menkiausią riktą, beregint pranešti jai. Nepasitikėjusi kineziologe, kaltinusi ją, kad per šiurkščiai atliekanti pratimus su vaiku. Kelis kartus bandžiusi ją išgrūsti, bet neleidęs vyras, kaip paprastai niekada su ja nesutinkąs. Pasak jo, Frenkis – lepūnėlis, mamytės sūnelis, o Čerilė tiesiog pavyduliaujanti gydytojai, jaunai ir gražiai moteriai. Ketrina Braun už akių taip pat negražiai kalbėjusi apie ponią, girdi, popinanti sūnų kaip kūdikį, o vaikams reikią drausmės, Frenkis turįs valgyti pats, jei galįs naudotis kompiuteriu, vadinasi, galįs ir šaukštą

nulaikyti, ir dantis išsivalyti, bet niekada to neišmoksiąs, kai motina girtuoklė ir narkomanė, kiauras dienas tupinti sporto salėje, lyg taip būtų įmanoma atitolinti senatvę. Vyras netrukus ją pamesiąs. Be jokios abejonės.

Pasak Evelinos, ji išklausydavusi abi puses blaivia galva, bet nieko neperduodavusi nei vienai, nei kitai. Močiutė liepdavusi jos broliams burną išsiplauti, kai tie negražiai kalbėdavę, o jai – kai paskalas nešiodavusi. Apie šeimininkų nesutarimus irgi žinodavusi, nes namų sienos nelaikydavusios paslapčių. Frenkas Lerojus, abejingas tiek savo tarnautojams, tiek sūnui, nėmaž nesijaudindavęs, kai vaiką ištikdavęs priepuolis, žmoną aprėkdavęs dėl menkiausio nieko. Tą ketvirtadienį, kai Frenkį ištikusi hipoglikemija, Čerilė išsigandusi, suvertusi kaltę fizioterapeutei ir, nepaisydama vyro, išvijusi ją iš namų.

– Kartais ponas Lerojus gąsdina ponią, – pasakė jiems Evelina. – Kartą įkišo jai į burną pistoleto tūtą. Aš nesekiau, garbės žodis. Tiesiog durys buvo praviros. Grasino ją užmušti, ir ją, ir Frenkį.

– Jis muša žmoną? Ir Frenkį? – paklausė Lusija.

– Prie vaiko nagų nekiša, bet Frenkis žino, kad tėvas jo nemyli.

– Neatsakei, ar jis muša žmoną.

– Kartais ant ponios kūno pastebiu mėlynių, bet ant veido nepasitaikė matyti. Sako, kad pargriuvusi.

– Ir tu tiki?

– Jei pargriūva prisirijusi tablečių arba pasigėrusi, padedu jai pasikelti ir nuvedu į lovą. Bet tos mėlynės – muštynių su ponu Lerojumi pėdsakai. Man gaila ponios, ji labai nelaiminga.

– Kur nebus, jei turi tokį vyrą ir vaiką.

– Ji myli Frenkį. Sako, kad pasveiks, tik reikia meilės ir priežiūros.

– Vargu bau, – sumurmėjo Ričardas.

– Kiek žinau, Frenkis – vienintelė ponios paguoda. Juodu taip myli vienas kitą! Kad matytumėte, kaip džiaugiasi Frenkis, kai pasirodo mama! Jie žaidžia ištisas valandas. Dažnai ponia ir miega su juo.

– Turbūt labai jaudinasi dėl sūnaus sveikatos, – įsiterpė Lusija.

– Taip, Frenkis labai silpnas. Ar negalėtume dar sykį paskambinti į namus? – paklausė Evelina.

– Ne, Evelina. Pavojinga. Jau žinome, kad šiąnakt motina miegojo su vaiku. Vadinasi, kai tavęs nėra, ji pati rūpinasi Frenkiu. Imkimės neatidėliotinų reikalų, nusikratykime įkalčio, – priminė Lusija.

Ričardas sutiko taip greitai, kad vėliau pats stebėjosi savo nuolaidumu. Apskritai, ko gero, ne vienus metus jis baiminosi, kad kokios nors permainos nepakenktų jo saugiam gyvenimui. Gal tai buvo ne tiek baimė, kiek nuojauta: galbūt širdies gilumoje jis puoselėjo viltį, kad Dievo Apvaizda pakeis jo idealų ir nuobodų gyvenimą. Ta slapta viltis ūmai išsipildė, pasirodžius Evelinai Ortegai su lavonu ant kupros. Reikėjo paskambinti tėvui, kad šiandien negali kaip paprastai sekmadienį pietauti su juo restorane. Akimirką vos nepasidavė pagundai prisipažinti, ką jie ruošiasi daryti: senis Džozefas būtų pasiutiškai plojęs sėdėdamas savo vežimėlyje. Nieko baisaus, papasakos vėliau prie keturių akių, kad galėtų matyti jo džiaugsmą. Šiaip ar taip, nėmaž nesipriešino Lusijos pasiūlymui ir nuėjo atnešti žemėlapio ir didinamojo stiklo. Mintis nusikratyti lavono, kurios neseniai buvo griežtai atsisakęs, netikėtai pasirodė visiškai įgyvendinama, vienintelė logiška išeitis iš susidariusios padėties, ūmai visu svoriu užgulusios jo pečius.

Žiūrėdamas į žemėlapį, Ričardas prisiminė ežerą, prie kurio prieš dvejus metus važiuodavo drauge su Orasiju Amadu Kastru. Prieš išvykdamas į Argentiną, draugas ten turėjo namelį, kur vasarodavo su šeima, o žiemą juodu važiuodavo poledinės žūklės. Juodu vengdavo lankomų vietų, kur į triukšmingas šventes suvažiuoja šimtai treilerių, nes jiems tai buvo meditacinis sportas, ypatinga proga pasimėgauti tyla, vienatve, sutvirtinti kone keturiasdešimties metų draugystę. Toje vietoje buvo sunku privažiuoti prie ežero – ten neatklysdavo žiemos pramogų mėgėjai. Visureigiu nuvažiuodavo ant užšalusio ežero, pasiėmę viską, kas reikalinga tą dieną: pjūklą ir kitokių įrankių eketei išpjauti, meškerių ir vąšelių, akumuliatorių, žibintą, žibalinę krosnelę, degalų ir maisto. Išpjaudavo eketę ir be galo kantriai laukdavo, kol užkibs koks varganas upėtakis, kurį iškepus likdavo tik oda ir ašakos.

Orasijas išskrido į Argentiną mirus tėvui, tikėdamasis grįžti po kelių savaičių, bet praslinko daug laiko, o jis vis dar tvarkė šeimos reikalus, kelis kartus per metus apsilankydamas Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Ričardas ilgėjosi draugo ir naudojosi jo paliktu turtu: turėjo trobelės raktus, važinėjo jo automobiliu „Subaru Legacy" su specialiais slidžių ir dviračio laikikliais – Orasijas nepanoro nei kam nors išnuomoti trobelės, nei parduoti automobilio. Į Niujorko universitetą Ričardas atėjo dirbti Orasijo pakviestas: trejus metus buvo asistuojantis dėstytojas, o kitus trejus – asocijuotasis dėstytojas. Tapo katedros vedėju, o vėliau, Orasijui atsisakius savo pareigų, užėmė jo vietą. Pusvelčiui nusipirko namą Brukline. Pasak jo, už visa tai, ką gera draugas jam padarė, atsidėkodamas turėtų padovanoti plaučius persodinimui. Orasijas rūkė cigarus kaip jo tėvas ir broliai ir amžinai kosėjo.

– Tame krašte neįžengiamos girios, žiemą niekas ten nekiša nosies, o ir vasarą vargu bau, – paaiškino Ričardas Lusijai.

– O ką ten darysime? Kaip grįšime? Turėsime išsinuomoti automobilį.

– Vadinasi, paliksime pėdsakų. Negalima atkreipti į save dėmesio. Grįšime su subaru. Galėtume suvažinėti tą pačią dieną, bet tokiu oru užgaišime dvi.

– O kaip katės?

– Paliksiu ėdalo ir vandens. Jos įpratusios gyventi vienos kelias dienas.

– Gali pasitaikyti kokių nors staigmenų.

– Pavyzdžiui, mus gali sučiupti arba nužudyti Frenkas Lerojus, ar ne? – šelmiškai nusišypsojo Ričardas. – Tokiu atveju jomis pasirūpintų mano kaimynė.

– Mums teks vežtis Marselį, – pasakė Lusija.

– Nieku gyvu!

– O ką man daryti?

– Paliksime mano kaimynei.

– Šunys, žmogau, tai ne katės. Išsiskyrimas su šeimininku jiems kančia. Turėsime jį vežtis drauge.

Ričardas atsakė teatriniu mostu. Jam galvoje netilpo, kaip žmogus gali būti priklausomas nuo gyvūnų apskritai ir juo labiau nuo tokio bjauraus šunėko kaip čihuahua. Jo katės buvo nepriklausomos, jis galėjo išvykti kelioms savaitėms: jos niekada jo nepasiilgtų. Jam grįžus iš kelionės, Antroji vienintelė puldavo glaustytis, kitos nė nepastebėdavo, kad jo nebėra.

Lusija nusekė paskui jį į tuščią pirmo aukšto kambarį, kur stovėjo darbastalis ir kabojo įrankiai. Ji kuo mažiausiai to tikėjosi: buvo įsitikinusi, kad jis, kaip ir visi kiti vyrai jos gyvenime, nemokėtų nė vinies įkalti, bet buvo aišku, jog jis nesišalina rankų darbo. Įrankiai buvo sukabinti ant sienos, kiekvienas apibrėžtas kreida, kad iškart kristų į akis, jeigu kuris būtų dingęs. Lusija pastebėjo, kad jie išrikiuoti taip pat tvarkingai, kaip maisto produktai podėlyje. Netvarkingai mėtėsi tik popieriai

ir knygos, kur pakliūva suversti svetainėje ir virtuvėje, nors, galimas daiktas, taip tik atrodė iš šalies žiūrint, o iš tikrųjų jie surūšiuoti pagal slaptą Ričardo sistemą; tas žmogus tikriausiai gimęs po Mergelės ženklu, nutarė ji.

Pasistiprinę čilietišku troškiniu, jie vėl išėjo į gatvę, Ričardas valandėlę linksojo prie sulaužytos bagažinės spynelės, o Lusija saugojo jį nuo sniego, virš galvos išskleidusi juodą skėtį. „Nemoku sutaisyti, teks pririšti dangtį viela“, – pareiškė. Jis mūvėjo vienkartinėmis plastikinėmis pirštinėmis, rankos buvo pamėlusios, o pirštai sugrubę, bet dirbo vikriai kaip chirurgas. Per dvidešimt penkias minutes raudonai nudažė posūkio žibintą, nes stiklas buvo sudužęs, ir taip meistriškai pririšo dangtį, kad vielos nebuvo matyti. Drebėdami visi subėgo į vidų, kur laukė dar neatvėsusi kava.

– Viela laikys visą kelią, neturėsi bėdos, – pasakė Ričardas Lusijai.

– Ar aš? Ne, Ričardai. Tu vairuosi leksusą. Aš nelabai įgudusi vairuoti, be to, vis dar esu susijaudinusi. Mane gali sustabdyti policija.

– Tuomet tegu vairuoja Evelina. Aš važiuosiu subaru.

– Evelina neturi dokumentų.

– Ar turi vairuotojo pažymėjimą?

– Aš jau klausiau. Turi kita pavarde. Be abejo, padirbtą. Neverta rizikuoti. Tu vairuosi leksusą, Ričardai.

– Kodėl aš?

– Todėl, kad esi baltasis. Policija tavęs neklaus dokumentų, net jei iš bagažinės kyšotų žmogaus koja, o dvi lotynų amerikietės, važiuojančios per pūgą, išsyk sukelia įtarimą.

– Jeigu Lerojai pranešė, kad dingo automobilis, turėsime bėdos.

– O kodėl jie turėtų pranešti?

– Kad draudimo bendrovė apmokėtų nuostolius.

– Ką tu sau galvoji, Ričardai? Vienas jų – žudikas, neįtikėtina, kad kreiptųsi į policiją.

– O kitas?

– Tu kaip visada pasirenki patį prasčiausią variantą!

– Man nepatinka sumanymas vogtu automobiliu važiuoti per Niujorko valstiją.

– Man taip pat, bet kitos išeities nėra.

– Klausyk, Lusija, ar tu nemanai, kad tą moterį nužudė Evelina?

– Ne, Ričardai, nemanau, nes tokia kvaila mintis man negalėtų ateiti į galvą. Ar tu tiki, kad šita vargšelė galėtų užmušti musę? Ir ko ji būtų važiavusi į tavo namus su lavonu bagažinėje?

Ričardas parodė žemėlapyje du kelius ežero link, vieną trumpesnį, bet mokamą, kur galėtų budėti policija, ir kitą, vingiuotą, rečiau važinėjamą. Jie pasirinko antrąjį tikėdamiesi, kad jis būsiąs nuvalytas.

EVELINA

Meksika

Bertas Kabrera, meksikietis vedlys, pasamdytas nuvesti į šiaurę Eveliną Ortegą, susitarė susitikti su klientais kepykloje aštuntą valandą ryto. Grupei susirinkus, visi susiėmė už rankų, ir vedlys sukalbėjo maldą. „Mes – Bažnyčios be sienų maldininkai. Meldžiame Tave, Viešpatie, globok mus kelionėje ir apsaugok nuo plėšikų ir nuo pasienio sargybos. Meldžiame Tave vardan Tavo sūnaus Jėzaus Nazariečio. Teesie Tavo valia." Keliauninkai ištarė amen, išskyrus tyliai verkiančią Eveliną. „Pataupsok ašaras, Pilara Saravija, nes tau dar prireiks jų", – patarė Kabrera. Įteikė visiems autobuso bilietus įsakęs nesižvalgyti ir nesikalbėti, nesileisti į šnekas su kitais keleiviais ir nesisėsti prie lango: taip visada daro naujokai, ir pasieniečiai juos iš karto pastebi. „O tu, mergele, nesitrauk nuo manęs, dabar aš būsiu tavo dėdė. Tylėk liežuvį prikandusi, o kadangi atrodai tikra kvailiukė, niekas tavęs neįtars. Sutarta?" Evelina linktelėjo.

Pirmąją kelionės dalį iki pasienio miesto Tekuno Umano jie važiavo kepyklos sunkvežimiuku. Už Sučiato upės buvo Meksika; tiltu, jungiančiu abi šalis, be perstojo traukė žmonės, plaukė prekės. Siena buvo kiaura. Meksikos pasieniečiai

nepersistengdami varžė prekybą narkotikais, ginklais ir kitokiomis kontrabandinėmis prekėmis, bet pro pirštus žiūrėjo į migrantus, nekrintančius į akis. Išsigandusi neregėtos gausybės žmonių, dviračių ir triračių, motociklų kauksmo, Evelina įsikibo į ranką vedliui, liepusiam visiems kitiems skyrium susirinkti Servanteso viešbutyje. Juodu su Evelina įsėdo į vietinį taksi, dviratį su dengta priekaba keleiviams, labiausiai paplitusia transporto priemone, ir netrukus susitiko su visa grupe kukliame viešbutėlyje, kur praleido naktį.

Rytojaus dieną Bertas Kabrera nuvedė visus prie upės, kur pakrantėje rikiavosi valtys ir keltai, padaryti iš dviejų sunkvežimių padangų ir kelių lentgalių. Taip vežėjai gabendavo prekes, gyvulius ir keleivius. Kabrera išsinuomojo du keltus, kuriuos traukė vyrukai, per juosmenį prisirišę virve, o kiti stovėdami ant kelto vairavo su ilga kartimi. Greičiau nei per dešimt minučių jie atsidūrė Meksikoje ir autobusu nuvažiavo į Tapačulos centrą.

Kabrera liepė klientams susirinkti Čiapo stadione, vedlių neglobojamiems keliautojams pavojingiausioje miesto vietoje: ten galėdavo tave užpulti plėšikai, vagys ir pareigūnai, apiplėšti, atimti pinigus, netgi batus. Apgauti jų būdavo neįmanoma, jie žinojo visas slaptavietes, patikrindavo net intymiausias kūno vietas. Tie, kurie neduodavo policijai kyšio, pakliūdavo už grotų, gaudavo į kailį arba būdavo deportuojami. Pasak vedlio, labiausiai reikia saugotis „krikštamočių“, civilių savanorių, kurie, apsimetę teisėtvarkos rėmėjais, prievartauja ir kankina: tai tikri galvažudžiai. Čiape žmonės dingsta be žinios. Nevalia niekuo pasitikėti, nei civiliais, nei pareigūnais.

Jie atsidūrė prie kapinių, kur viešpatavo mirtina tyla ir rimtis, bet, vos pasigirdus atpūškuojant traukinį, staiga jos atgijo, išdygo dešimtys migrantų, kurie pasislėpę laukė. Tarp kapų ir krūmų bėgo suaugusieji ir vaikai: šokinėdami per

nutekamąjį griovį, pilną prišvinkusio vandens, visi ropštėsi ant uolų ir liuoksėjo vagonų link. Bertas jiems paaiškino, kad migrantai vadina traukinį Žvėrimi, Geležiniu kirminu arba Mirties traukiniu ir, važiuodami per Meksiką, trisdešimt ar daugiau kartų turi persėsti iš vieno traukinio į kitą.

– Neverta nė pasakoti, kiek jų nukrinta nuo vagono ir pakliūva po ratais, – tęsė Kabrera. – Mano pusseserė Olga Sančes vienoje apleistoje tortilijų kepykloje įsteigė prieglaudą tokiems žmonėms amputuotomis rankomis ir kojomis. Daug žmonių išgelbėjo Gerojo Ganytojo Jėzaus prieglauda. Mano pusseserė Olga – šventoji. Jei turėtume laiko, galėtume ją aplankyti. Jūs keliaujate kaip ponai, jums nereikia kabinėtis už vagonų, bet čia, deja, negalėsime važiuoti autobusu. Ar matote tuos tipus su šunimis, tikrinančius dokumentus ir bagažą? Tai Meksikos pareigūnai. Šunys užuodžia narkotikus ir bailius.

Vedlys nuvedė savo klientus pas pažįstamą sunkvežimio vairuotoją, ir šis sulaipino juos tarp dėžių su elektros prietaisais. Pačiame sunkvežimio gale buvo šiek tiek vietos, ir ten keleiviai šiaip ne taip sutūpė. Negalėjo nei ištiesti kojų, nei atsistoti visu ūgiu. Glūdojo tamsoje, tvankoje, pragariškame karštyje, baimindamiesi, kad sunkvežimiui kratantis duobėtu keliu dėžės užgrius ant galvų. Vedlys, patogiai įsitaisęs kabinoje, pamiršo jiems pasakyti, kad turės kentėti kelias valandas, tik perspėjo, kad taupytų vandenį ir nesusimanytų į tualetą, nes niekur nesustosią. Vyrai ir Evelina paeiliui vėdavo kartono atraiža Mariją Ines ir girdė savo vandeniu, nes ji turėjo maitinti kūdikį.

Sunkvežimiu be jokių nuotykių jie nuvažiavo Verakruso link, į Fortiną de las Floresą, ten Bertas Kabrera juos apgyvendino miesto pakraštyje, apleistame name, kur buvo keli bidonai vandens, duonos, virtos dešros, sūrio ir džiūvėsių.

„Palaukit, greit grįšiu“, – pasakė ir dingo. Po kelių dienų, kai baigėsi maistas, o vedlio nebuvo nė kvapo, migrantų būrelis susiskaidė: vyrai manė, kad vedlys juos pametė, o Marija Ines siūlė palaukti – Kabrera patikimas, juk ne veltui jį rekomendavo evangelikai. Evelina nesikišo, be to, niekas jos ir neklausė. Per tas keturias kelionės dienas vyrai globojo motiną, kūdikį ir tą džiūsną keistuolę, lyg iš medžio iškritusią. Jie žinojo, kad ji iš tiesų ne kurčnebylė, girdėjo ją sakant kelis padrikus žodžius, bet gerbė jos tylėjimą, manydami, kad galbūt ji davusi religinį įžadą arba neturinti kitos išeities. Moterys pavalgydavo pirmos, vyrai užleido joms geriausią vietą miegoti – vienintelį kambarėlį, kur buvo išlikęs stogas. Naktį vyrai pakaitomis budėjo ir ilsėjosi.

Kitą dieną vakarop trys vyrai išėjo pirkti maisto, susipažinti su vietove ir ištirti, kaip galėtų keliauti toliau be Kabreros, tuo tarpu vienas liko saugoti moterų. Marijos Ines kūdikis jau antrą dieną neėmė krūties, duso nuo verksmo ir kosėjimo, ir motina iš proto kraustėsi nemokėdama jo nuraminti. Evelina prisiminė, ką darydavo močiutė tokiais atvejais, šaltu vandeniu sudrėkino dvejus marškinėlius ir susupo kūdikį, kad numuštų temperatūrą, o Marija Ines be perstojo verkė ir žadėjo grįžti į Gvatemalą. Vaikščiodama su kūdikiu ant rankų, Evelina liūliavo jį savo išgalvota lopšine be žodžių, vien mėgdžiodama vėjo dūzgimą ir paukščių giesmes, ir šis netrukus užmigo.

Tą patį vakarą grįžo trys vyrai, nešini dešromis, tortilijomis, pupomis ir ryžiais, alumi vyrams ir gazuotu vandeniu moterims. Po tos puotos visi pagyvėjo ir ėmė svarstyti tolesnius kelionės planus. Vyrai sužinojo, kad pakeliui esama Migrantų namų ir kad kai kurios bažnyčios teikiančios pagalbą; migrantus taip pat globoja Grupės Beta, Nacionalinio migracijos

departamento tarnautojai, kurių pareiga ne tik vykdyti įstatymus, bet ir padėti keliauninkams: nelaimės atveju teikti informaciją, humanitarinę ir pirmąją pagalbą. Svarbiausia, kad viskas daroma nemokamai ir niekas nereikalaująs kyšio. Žodžiu, jie nesą pamesti likimo valiai. Jie suskaičiavo visus pinigus, pasiryžę šelpti vienas kitą, ir pažadėjo laikytis drauge.

Rytojaus dieną kūdikis paėmė krūtį, nors dar sunkiai kvėpavo, ir visi nutarė keliauti toliau, kai tik truputį atvės. Apie autobusą nebuvo ko nė svajoti: bilietai kainavo labai brangiai, jie galėjo nebent prašyti sunkvežimių vairuotojų pavėžėti už dyką arba blogiausiu atveju įsmukti į prekinį traukinį.

Kai jie susikrovė į kuprines mantą ir maisto likučius, išsinuomotu furgonėliu atvažiavo Bertas Kabrera, linksmas ir laimingas. Keliauninkai apibėrė jį priekaištais, bet jis mandagiai pasiteisino: paaiškino, kad turėjęs keisti kelionės planus, nes autobusuose tikrinami dokumentai, be to, neradęs kai kurių senų pažįstamų talkininkų. Žodžiu, išvengęs nenumatytų išlaidų. Laimė, davęs duoklę pažįstamiems kelių policijos pareigūnams – tam tikrą sumą už kiekvieną keleivį: viršininkas pasiimąs pusę sumos, o kitą pusę padalijąs pavaldiniams; taip išlošią visi. Duoti kyšį ne taip paprasta, gali pasitaikyti pernelyg priekabus patrulis ir deportuoti visą grupę; saugiausia esą tvarkyti reikalus su pažįstamais pareigūnais.

Iki pasienio būtų lengvai nukakę per dvi dienas, bet Marijos Ines kūdikiui pakilo temperatūra, ir teko jį skubiai vežti į San Luis Potosi ligoninę. Jie gavo numerėlį, stojo į eilę ir ligonių prisigrūdusioje salėje laukė kelias valandas, kol pagaliau juos pašaukė. Per tą laiką kūdikis labai nusilpo. Juos priėmė gydytojas suglamžytu chalatu, nuo nuovargio užjuodusiomis akimis, nustatė kūdikiui kokliušinį kosulį, liepė paguldyti į ligoninę ir gydyti antibiotikais. Matydamas, kad žlunga jo planai, vedlys pakėlė triukšmą, bet gydytojas neatlyžo:

kūdikis sergąs labai pavojinga virusine kvėpavimo takų infekcija. Kabrerai teko nusileisti. Jis patikino nuliūdusią motiną grįšiąs po savaitės jų pasiimti ir ji neprarasianti avanso. Marija Ines kūkčiodama sutiko, tačiau jos bendrakeleiviai pareiškė be jos nevažiuosią. „Dievas neleis mirti mažyliui, bet jeigu jis mirtų, kas paguostų sielvarto palaužtą Mariją Ines?“ – pasakė jie vienu balsu.

Pirmą naktį jie praleido palaikiame viešbutėlyje, bet vedlys nieku gyvu nenorėjo papildomų išlaidų, tad jie galų gale sutiko miegoti bažnyčios šventoriuje drauge su būreliu tokių pat kaip jie pakeleivių. Ten pavalgė, nusimaudė po dušu ir išsiskalbė, tačiau aštuntą valandą ryto turėjo dingti ir grįžo tik saulei nusileidus. Diena be galo prailgo slampinėjant po miestą, juo labiau kad reikėjo būti budriems ir pasiruošusiems kiekvieną akimirką leistis į kojas. Vyrai bandė užsidirbti kelis pesus plaudami automobilius arba kraudami statybines medžiagas slapta nuo visur naršančios policijos. Pasak Kabreros, gringai moka milijonus dolerių Meksikos vyriausybei, kad sulaikytų migrantus, kol jie dar nepasiekę sienos. Iš Meksikos kasmet išvežama šimtai tūkstančių žmonių liūdnai pagarsėjusiais Ašarų autobusais.

Kadangi Evelina, netekusi žado, negalėjo nė išmaldos prašyti ir, be to, galėjo pakliūti į rankas kokiam nors sąvadautojui, vienam iš tų, kurie medžioja vienišas merginas, Kabrera neleido jai išlipti iš automobilio. Tyli ir nepastebima, Evelina sėdėdavo furgonėlyje, o jis tuo metu mobiliuoju telefonu regzdavo savo įtartinus sandėrius ir linksmindavosi su parsiduodančiomis moterimis blogos šlovės namuose. Auštant grįždavo svyruodamas drumstomis akimis ir, pamatęs, kad ji miega susirietusi ant sėdynės, suvokdavo, jog ji visą parą nei valgiusi, nei gėrusi. „Koks aš bjaurybė!“ – suniurgzdavo ir vesdavosi ją kur nors, kad ji galėtų nueiti į tualetą ir sočiai pavalgyti.

– Pati kalta, kvailiuke. Jei nekalbėsi, mirsi iš bado šiame sumautame pasaulyje. Kaip tu išgyvensi viena šiaurėje? – prikaišiodavo jai nejučia graudindamasis.

Po keturių dienų Marija Ines su kūdikiu paliko ligoninę, bet vedlys pareiškė, kad nieku gyvu neimsiąs jų tolesnėn kelionėn – nenorįs, kad mirtų kelyje. Prieš akis sunkiausias etapas: kėlimasis per Rio Grandę, o paskui dykuma. Pasiūlė Marijai Ines pasirinkti: arba kurį laiką pagyventi Meksikoje ir susirasti darbo, nors kas ją imsiąs su kūdikiu ant rankų, arba grįžti į Gvatemalą. Moteriškė nutarė grįžti ir atsisveikino su bendrakeleiviais, tapusiais kone giminaičiais.

Žodžiu, įlaipinęs Mariją Ines su kūdikiu į autobusą, Bertas Kabrera nuvežė savo klientus Tamaulipaso link. Papasakojo, kad, praeitą kartą bevežant klientus, viešbučio tarpdury jį užpuolę du žmogėnai, vilkintys eilutėmis, su kaklaraiščiais, panašūs į valstybės tarnautojus, atėmę iš jo piniginę ir mobilųjį telefoną. Nuo to laiko jis vengiąs pakelės viešbučių, kur paprastai apsistoja vedliai su klientais, nes juos visada stebi migracijos departamento pareigūnai ir kriminalinės policijos sekliai.

Jie pernakvojo Kabreros pažįstamo namuose, sugulę vienas šalia kito ir apsikloję antklodėmis, kurias vežėsi furgonėlyje. Rytą leidosi toliau į paskutinį etapą per Meksiką, Naujojo Laredo link, ir po kelių valandų atsidūrė Idalgo aikštėje, pačiame miesto centre, drauge su šimtais meksikiečių ir Centrinės Amerikos migrantų, drauge su visokio plauko prekijais, peršančiais savo paslaugas. Naujajame Larede veikė devynios organizuotos kontrabandininkų grupės, ir kiekviena jų turėjo daugiau nei penkiasdešimt vedlių. Visos kaip viena liūdnai pagarsėjusios vagystėmis, prievartavimais, kai kurios jų buvo susijusios su plėšikų arba sąvadautojų gaujomis.

– Nedorėliai, ne tokie kaip aš, – paaiškino jiems Kabrera. – Per visą tą laiką, kai dirbu savo darbą, niekas nėra blogai apie mane atsiliepęs. Aš branginu savo vardą, atsakau savo galva.

Jie nusipirko kortelių ir paskambino artimiesiems, pasisakė esą pasienyje. Evelina paskambino dvasiškajam tėvui Benitui, bet taip neaiškiai mekeno, kad Kabrera paėmė iš jos ragelį.

– Mergelei viskas gerai, nesirūpink, pasakyk, kad siunčia linkėjimų močiutei. Būk geras, paskambink jos motinai, perspėk, kad lauktų, – paprašė jis.

Nuvedė savo bendrakeleivius į užkandinę pavalgyti takų ir buritų*, o iš ten – į Šv. Juozapo parapiją tesėti žodžio, duoto dvasiškajam tėvui Leo. Papasakojo jiems, kad kunigas – toks pat šventas žmogus kaip ir Olga Sančes, aukojasi, kad tik galėtų padėti begalinei vorai migrantų ir kitokių varguolių kuo tik įmanydamas: vandeniu, maistu, pirmąja pagalba, telefonu ir dvasine paguoda, Dievo žodį pateikdamas sąmojais ir beregint sugalvotomis pamokomomis istorijomis. Vesdamasis būrelį migrantų, Bertas Kabrera kiekvienąsyk užsukąs į parapiją, paaukojąs penkis procentus savo uždarbio, tai yra gryno pelno, išskaičiavus išlaidas, ir mainais gaunąs palaiminimą ir pažadą pasimelsti už jo klientus, todėl nė kiek nesibaiminąs dėl savo darbo, dangui užsimokėdamas už apsaugą, nusikvatojo jis. Žinoma, užsimokąs ir galvažudžiams, kad nepagrobtų klientų. Pagrobę žmogų, šie reikalaują išpirkos iš artimųjų, grasindami jį nužudyti. Pasak jų, Kabrera iš anksto susimokąs išpirką. Kliaudamasis šventojo maldomis ir mokėdamas duoklę galvažudžiams, jis neturįs ko bijoti. Niekad jam neatsitikę nieko bloga.

Kunigas darbavosi basas, paraitotomis kelnėmis ir nešvariais marškinėliais – rūšiavo vaisius ir daržoves, kurių turguje

* Nacionaliniai meksikiečių patiekalai: papločiai su daržovių įdaru.

gaudavo jau apgedusių. Ant žemės telkšojo vaisių sulčių klanas, šleikščiu saldumu viliojantis muses. Dvasiškasis tėvas Leo sutiko Kabrerą dėkingas už jo indėlį į bažnyčios kasą, juo labiau kad tas žmogus žadėjo įkalbinti kitus vedlius nusipirkti tą pasakišką draudimą, paties dangaus garantiją.

Evelina su kitais bendrakeleiviais nusiavė batus, šoko į vaisių ir apgedusių daržovių krūvą gelbėti to, ką dar įmanoma panaudoti bažnyčios virtuvėje, o kunigas ta proga ilsėjosi paunksnėje, su savo bičiuliu Kabrera aptardamas naujas jankių išmones, sugalvotas užkirsti kelią migrantams: be naktinio matymo kamerų ir šiluminio spinduliavimo prietaisų, jie prikaišiojo dykumoje seisminių jutiklių, jautriai reaguojančių į žmogaus žingsnius. Juodu paminėjo paskutinius įvykius, turėdami omeny apiplėšimus. Taip pat stengėsi išvengti tokių žodžių, kaip gauja ar narkotikų prekyba, nes ir sienos turi ausis.

Iš Šv. Juozapo parapijos Bertas Kabrera nuvedė būrį į kaimelį prie Rio Grandės, kokių upės pakrantėje gausybė: varganos, iš kartono lakštų sudurstytos lūšnos, stoginės, ant žemės patiesti čiužiniai, benamiai šunys, žiurkės ir atmatos, – laikina pastogė, kur, tykodami patogios progos, dūlinėja elgetos, nusikaltėliai, narkomanai ir migrantai. „Čia palauksime, kol pasitaikys proga prasmukti į kitą pusę“, – pasakė jis. Vyrai išdrįso pareikšti, kad apie tai nebuvę kalbėta. Kepyklos savininkė Gvatemaloje žadėjusi, kad jie nakvosią viešbučiuose.

– Ar jau pamiršote, kad nakvojome viešbučiuose? Čia, pasienyje, reikia taikytis prie aplinkybių. Kam nepatinka, gali grįžti ten, iš kur atėjęs, – atrėžė vedlys.

Iš lūšnyno buvo matyti Jungtinių Amerikos Valstijų pusė, akylai saugoma dieną ir naktį: vaizdo stebėjimo kameros, prožektoriai, pareigūnai, kariški sunkvežimiai, kateriai ir

sraigtasparniai. Pro garsiakalbius perspėjami tie, kurie bando plaukti į kitą krantą: atsidūrę Amerikos teritoriniuose vandenyse privalo grįžti. Pastaraisiais metais itin sustiprėjo sienos apsauga, atsirado tūkstančiai pasieniečių su naujausia technika, tačiau vargdieniai visada suranda spragų. Pamatęs, kaip išsigando klientai, išvydę tą plačią, be galo sraunią žaliavandenę upę, Kabrera nuramino juos sakydamas, kad skęsta tik mulkiai, mėginantys į kitą krantą nusigauti plaukte arba įsikibę į virvę. Taip kasmet žūva šimtai, ir išpurtę lavonai plūduriuoja įstrigę tarp uolų, pakrantės nendrynuose arba plaukia į Meksikos įlanką. Kas nori išvengti mirties, turi žinoti, kur, kaip ir kada galima keltis į kitą krantą. Vis dėlto, pasak jo, didžiausi pavojai tyko ne upėje, o dykumoje, kur pragariškas karštis, net akmenys lydosi, nėra vandens, tyko skorpionai, laukinės katės ir išbadėję kojotai. Pasiklydus dykumoje, po dienos kitos laukia mirtis. Vėlai vakare, kai migrantai leidžiasi kelionėn, traukia medžioklėn barškuolės ir kitokios gyvatės, nes dieną gali nustipti nuo karščio. Nevalia naudotis žibintuvėliais, nes policija galinti pastebėti, reikia pasikliauti malda ir sėkme. Jis tikino visus, kad jiems pasisekė, niekas jų nepaliksiąs dykumoje gyvačių malonei. Jis atsisveikinsiąs, kai tik jie atsidursią kitoje upės pusėje, tačiau Jungtinėse Amerikos Valstijose laukiąs jo dalininkas, pasiruošęs juos lydėti į saugią vietą.

Keliauninkai nenoromis apsistojo kaimelyje, iš kartono lakštų sudurstytoje pastogėje, teikiančioje šiek tiek pavėsio tvankią ir karštą dieną ir saugumo iliuziją naktį. Priešingai nei kiti migrantai, kurie miegojo sulindę į plastikinius maišus ir valgė kartą per dieną kokioje nors parapijos valgykloje arba užsidirbdavo kelis pesus prasimanę kokio nors darbo, jie iš vedlio kasdien gaudavo truputį pinigų, kad galėtų nusipirkti maisto ir butelinio vandens.

Tuo tarpu Kabrera eidavo ieškoti pažįstamo žmogaus, kuris turėjo padėti jiems persikelti per upę, bet tikriausiai, jo manymu, kur nors tįsojo apgvaibęs nuo kvaišalų. Prieš išeidamas liepdavo laikytis drauge ir nė akimirkos nepalikti merginos vienos: aplink pilna pašlemėkų, ypač narkomanų, kuriems vieni niekai dėl sportbačių ar kuprinės nužudyti žmogų. Kaimelyje maisto trūko, bet buvo į valias svaigalų, marihuanos, kreko, heroino ir visokiausių nežinomų tablečių, nuo kurių, užgėrus alkoholio, galima beregint pakratyti kojas.

RIČARDAS

Niujorkas

Kadaise Ričardas Baumasteris drauge su Orasiju Amadu Kastru keliolika metų leisdavosi į ilgus žygius, pirmiausia automobiliu „Subaru“ nuvažiuodavo kur nors į atokią vietą, o iš ten mindavo dviračiais su kuprine ir žygio palapine ant pečių. Dingus draugui, atrodė, lyg būtų atsitikusi nepataisoma nelaimė: atsivėrė tuštuma jo gyvenimo erdvėje ir laike, o taip norėjosi pabendrauti, išlieti savo mintis. Orasijas būtų sugalvojęs geriausią ir logiškiausią būdą nusikratyti lavono ir leipdamas iš juoko beregint tai padaręs. Jam, priešingai, iš karto atsiliepė skrandžio opa, suspurdėjo kaip pabaidytas paukštis. „Kuriam galui galvoti apie ateitį, – paklaustas patarimo, paprastai kartodavo bičiulis. – Gyvenimas teka savo vaga, ir tu nieko nepadarysi, tad nusiramink, žmogau.“ Prikaišiodavo, kad šis amžinai save graužia, narplioja prisiminimus, kremtasi, kuria planus. Pasak jo, tokios prigimties žmonės – savo ego vergai, būdrauja, saugosi, nors jiems negresia joks pavojaus.

Lusija taip pat laikėsi panašios nuomonės, pavyzdžiu pristatydama čihuahua veislės šunelį, kuris gyveno dėkingas, džiaugdamasis tuo, ką turi, ir nesielvartaudamas dėl to, kas gali atsitikti, kaip nutiko atsidūrus gatvėje. „Toks mažas

šunelis, o tiek daug Zeno išminties“, – atsakė Ričardas, kai ji išvardijo visas jo gerąsias savybes. Jis kaltino save esant priklausomą nuo neigiamų minčių, kaip tvirtino Orasijas. Būdamas septynerių, jis jau nerimavo, kad saulė kada nors ims ir užges, ir planetoje visiškai nebeliks gyvybės. Ir džiaugėsi bent tuo, kad to dar neatsitiko. Orasijo, priešingai, nejaudino visuotinis atšilimas: kai ašigaliuose ištirpsią ledai ir tvanas užliesiąs žemynus, jo proanūkiai jau seniai būsią mirę arba užsiauginę žuvų žiaunas. Orasijas ir Lusija, jo nuomone, gerai daro trykšdami nesąmoningu optimizmu ir nežinia kodėl trokšdami laimės. Jam kol kas arčiau širdies buvo nuosaikus pesimizmas.

Ruošdamasis išvykon, Ričardas apskaičiuodavo kiekvieną nešulio gramą, kiekvieną kaloriją, kurios prireiks grįžtant. Orasijas, apsigimęs improvizatorius, šaipydavosi iš perdėto Ričardo ruošimosi kelionėn, tačiau patirtis parodė, kad jis teisingai elgiasi. Kartą jie pamiršo pasiimti degtukų ir, praleidę naktį sužvarbę ir išalkę, turėjo grįžti. Įsitikino, kad uždegti laužą trinant du pagaliukus vieną į kitą – skautų vaizduotės vaisius.

Kaip kadaise kuo smulkiausiai apgalvodavęs išvykas su bičiuliu, Ričardas ir dabar taip pat kruopščiai ruošėsi trumpai kelionei prie ežero. Sudarė išsamų sąrašą, ko reikėtų nelaimės atveju, nuo maisto produktų iki miegamųjų maišų ir atsarginių baterijų žibintuvėliams.

– Žinai, Ričardai, dar tik betrūksta, kad įsikrautume portatyvinį tualetą. Juk ne į karą važiuojame, visur pilna restoranų ir viešbučių, – pareiškė Lusija.

– Mums negalima rodytis viešose vietose.

– Kodėl?

– Nei žmonės, nei automobiliai nedingsta be pėdsakų, Lusija. Visai galimas daiktas, policija jau tiria įvykį. Galėtų mus įtarti, jei nesumėtysime pėdų.

– Niekam niekas nerūpi, Ričardai. O mudu atrodome kaip atostogaujanti pagyvenusi sutuoktinių pora.

– Per pūgą? Ir dviem automobiliais? Su apsiverkusia mergiščia ir Šerloku Holmsu perrengtu šunėku? Negana to, tie tavo įvairiaspalviai plaukai... Savaime suprantama, moterie, mes krintame į akis.

Jis sukrovė visą mantą į subaru bagažinę, katėms įkrėtė užtektinai ėdalo. Prieš duodamas ženklą važiuoti, paskambino į gyvūnų kliniką norėdamas pasiteirauti apie Trečiąjį – būklė buvo stabili, bet turėjo dar kelias dienas pabūti ligoninėje; perspėjo kaimynę, kad išvyksta kelioms dienoms, ir paprašė retkarčiais užmesti akį į tris likusias kates. Dar sykį patikrino, ar tvirtai viela pririštas bagažinės dangtis, ir nuskuto apšarmojusius abiejų automobilių langus. Neabejojo, kad automobilio dokumentai tvarkingi, bet dėl visa ko patikrino. Parankinėje rado tai, ko ieškojo, be to, dar nuotolinį valdymo pultelį ir paauksuotą karulį su vienu raktu.

– Tikiuosi, nuotoliniu valdymu galima atidaryti Lerojų garažą.

– Taip, – atsakė Evelina.

– O čia namų raktas?

– Ne, ne namų.

– Ar žinai, iš kur jis? Ar anksčiau esi mačiusi?

– Ponia Leroj man rodė.

– Kada?

– Vakar. Ponia visą penktadienį gulėjo prislėgta lovoje, skundėsi, kad skauda visą kūną, kartais palengvėja, bet negali atsikelti. Beje, kur būtų galėjusi eiti per pūgą? Bet vakar pasijuto geriau ir nutarė išeiti. Prieš išeidama parodė šitą raktą. Sakė

radusi pono Lerojaus švarko kišenėje. Buvo labai suirzusi. Gal dėl to, kas ketvirtadienį atsitiko Frenkiui. Liepė man kas dvi valandas matuoti cukraus kiekį kraujyje.

– Na, o toliau?

– Penktadienį Frenkis labai išsigando pūgos, bet vakar nusiramino. Ir cukraus kiekis buvo vienodas. Beje, automobilyje buvo pistoletas.

– Pistoletas? – pašoko Ričardas.

– Ponas Lerojus laiko jį savisaugai. Pasak jo, darbas pavojingas.

– Ką jis veikia?

– Nežinau. Ponia man sakė, kad vyras niekada nesutiks skirtis, nes ji labai daug žino apie jo darbą.

– Ko gero, ideali santuoka. Ginklas tikriausiai teisėtas. Bet čia nėra jokio pistoleto, Evelina. Juo geriau, mažiau keblumų, – pridūrė Ričardas, dar sykį dirstelėjęs į parankinę.

– Tas Frenkas Lerojus – tikriausiai apdairus galvažudys, – suniurzgė Lusija.

– Tad kuo greičiau važiuosime, Lusija, tuo geriau. Dviem automobiliais. Stenkis per daug neatsilikti, bet ir nesiartink, kad spėtum numinti stabdį – kelias velniškai slidus. Važiuok uždegtais žibintais, kad pati geriau matytum ir kad kiti vairuotojai matytų tave. Jeigu įstrigsime į kamšatį, neišjunk užpakalinio signalinio žibinto, kad įspėtum važiuojančiuosius iš paskos...

– Vairuoju šimtą metų, Ričardai.

– Vairuoji, bet prastai. Dar viena bėda. Ant tiltų slidžiau negu greitkelyje, nes ten greičiau užšąla, – pridūrė jis ir, irzliai numojęs ranka, pašoko ant kojų.

Lusija atsisėdo prie subaru vairo, o šalia jos – Evelina su Marseliu; bijodama pamesti iš akių Ričardą ir nelabai pasitikėdama

GPS, prieš akis pasidėjo žemėlapį su raudonu pieštuku paženklintu keliu. Buvo susitarusi susitikti tam tikrose vietose, jeigu kartais pasiklystų, be to, jie galėjo susisiekti mobiliaisiais telefonais: kelionė bus kaip niekad saugi, nuramino ji Eveliną. Iš Bruklino išvažiavo įkandin Ričardo: eismo nebuvo, bet trukdė sniegas. Magėjo įsijungti mėgstamą muziką, Džudi Kolins* ir Džoni Mitčel**, bet pastebėjo, kad Evelina meldžiasi pusbalsiu, ir susigėdo nedrįsdama jai trukdyti. Nelabai pratęs važinėti automobiliais, Marselis inkštė susirietęs ant merginos kelių.

Nors prieš kelionę ir išgėręs žalią tabletę, šiurpo krečiamas Ričardas sėdėjo kaip ant žarijų. Būtų galas, jeigu sustabdytų policija ir patikrintų automobilį. Kaip logiškai pasiaiškintų policijai? Važiuoja svetimu automobiliu, tikriausiai vogtu, bagažinėje – vargšelė Ketrina Braun, kurios kaip gyvas nebuvo matęs. Kūnas guli jau keliolika valandų, bet, turint galvoje temperatūrą žemiau nulio, be abejo, tebėra *rigor mortis*. Apskritai norėtų pamatyti jos veidą, kad galėtų vėliau prisiminti, kai bandys spėti, kaip ji žuvo, bet iš tikrųjų nei jis, nei Lusija, nei juo labiau Evelina nepageidavo dar kartą atvožti bagažinės. Kas iš tiesų toji moteris, keliaujanti drauge bagažinėje? Sprendžiant iš Evelinos pasakojimo apie darbdavius, galimas daiktas, Frenkas Lerojus užčiaupė moterį, kad netyčia neišplepėtų to, kas galėtų jam pakenkti. Mįslinga to žmogaus veikla ir ūmus būdas, kaip minėjo Evelina, kėlė grėsmingus įtarimus. Įdomu, kaip jis parūpino Evelinai padirbtus dokumentus, be jokios abejonės, neteisėtai. Lusija buvo minėjusi, kad mergina turi vietinių Amerikos indėnų tapatybės kortelę.

---

* Judith Marjorie „Judy“ Collins – JAV dainininkė.

** Roberta Joan „Joni“ Mitchell – Kanados dainininkė.

Būtų ne pro šalį paskambinti tėvui, paglostyti jo savimeilę ir paprašyti patarimo arba šiek tiek pasigirti, parodyti, kad jis – ne vėjo pamušalas, kad sugeba leistis į tokius pramuštgališkus nuotykius. Bet būtų neatsargu kalbėti apie tai telefonu. Įsivaizdavo, kaip, išgirdęs visa tai, apstulbtų senis Džozefas, ir ką pasakytų. Be abejo, norėtų susipažinti su Lusija: juodu puikiai sutartų. „Vadinasi, susitaikau su tokiu gyvenimu... Dievaži, baigiu išprotėti, kaip sako Lusija. Padėk mums, Anita, padėk mums, Pepe", – sušuko jis, kaip darydavo paprastai, būdamas vienas. Tai buvo savotiškas būdas nesijausti vienišam. „Dabar man reikia veikiau apsaugos nei draugijos", – pridūrė jis.

Jis taip aiškiai jautė šalia esant Anitą, kad net grįžtelėjo pažiūrėti, ar ji nesėdi ant gretimos sėdynės. Jau nebe pirmą kartą ji vaidendavosi, pasirodydavo ir dingdavo taip greitai, kad jam kildavo abejonių dėl savo psichikos sveikatos. Jis buvo linkęs veikiau žaboti vaizduotę, laikydamas save racionaliu ir reikliai vertindamas faktus, bet šiuo požiūriu Anita buvo išimtis. Kur tai girdėta, sulaukęs šešiasdešimties metų, leidosi į beprotišką žygį! Sužvarbęs į ragą, nes buvo išjungęs šildymą, kad bagažinėje nesugestų lavonas, be to, pravėręs langelį, kad nerasotų ir nešerkšnytų stiklas, Ričardas vėl peržvelgė savo praeitį ir priėjo prie išvados, kad laimingiausius metus išgyveno su Anita, kol netikėtai juos ištiko nelaimė.

Tai buvo metas, kai jis gyveno iš tikrųjų. Jis stengėsi neprisiminti kasdienių rūpesčių, nesusipratimų dėl kalbos ir kultūros skirtumų, uošvių ir svainių nuolatinio kišimosi į jų reikalus, įkyrių draugų, ateinančių į svečius bet kuriuo metu, Anitos apeigų, kurias jis laikė gryniausiais prietarais, o svarbiausia – jos pykčio protrūkių, kai jis imdavo gerti be saiko. Stengėsi pamiršti, kokia ji būdavo tomis valandėlėmis, kai auksinės jos akys pajuosdavo kaip degutas, kai ji užsidegdavo pavydu arba kai jai aptemdavo protas, kai jis turėdavo laikyti

ją tarpdury, griebtis kalėjimo prižiūrėtojo priemonių, kad tik ji neišeitų. Prisimindavo ją tik tokią, kokią įsimylėjo iš pirmo žvilgsnio: tauriq, aistringą, pažeidžiamą. Anitą, kupiną nežabotos meilės ir nenusakomo švelnumo. Jie buvo laimingi. Nesutarimai pralėkdavo nepastebimai, o susitaikymai tęsdavosi ištisas dienas ir naktis.

Vaikystėje Ričardas buvo stropus ir nedrąsus, be perstojo skundėsi skrandžiu. Tai ir išgelbėjo jį nuo šiurkštaus sporto Jungtinių Amerikos Valstijų mokyklose ir nejučia nukreipė akademinio gyvenimo link. Jis studijavo politinius mokslus, specializavosi Brazilijoje, nes mokėjo portugalų kalbą: nuo mažens važiuodavo atostogų į Lisaboną pas senelius iš motinos pusės. Mokslų daktaro disertaciją parašė apie brazilų oligarchiją ir jos sąjungininkus, 1964 m. padėjusius nuversti charizmatiškąjį kairiųjų pažiūrų prezidentą Žuaną Gularą ir susidoroti su jo politiniu ir ekonominiu modeliu. Kaip ir daugelyje žemyno valstybių, Brazilijoje įvyko karinis perversmas, Jungtinių Amerikos Valstijų remiamas pagal nacionalinio saugumo kovos prieš komunizmą strategiją. Dvidešimt vienus metus Brazilijoje viešpatavo karinė diktatūra, keitėsi prezidentai, bet nesikeitė represijos, žiniasklaidos ir kultūros cenzūra, diktatūros priešininkai buvo kalinami, kankinami, dingdavo be žinios.

Gularas mirė 1976 metais, daugiau nei dešimt metų slapstęsis Urugvajuje ir Argentinoje. Oficialiai skelbiama, kad mirė nuo širdies smūgio, tačiau sklido gandai, jog nunuodijo politiniai priešai, bijodami, kad gali grįžti iš tremties ir sukurstyti sukilimą. Skrodimo nebuvo atlikta, tad įtarimai neturėjo pagrindo, bet po keliolikos metų ta dingstimi Ričardas kreipėsi į Gularo našlę Mariją Terezą, grįžusią į gimtinę, ir ši

sutiko jį priimti. Ričardas susitiko su dama, pakerėjusia jį tokiu žavesiu ir pasitikėjimu savimi, koks drauge su grožiu gaunamas nuo gimimo dienos. Našlė atsakė į visus jo klausimus, bet negalėjo išsklaidyti abejonių dėl vyro mirties. Ta moteris, politinio idealo ir praeityje dingusio istorijos laikmečio įvaizdis, Ričardui sužadino nedylantį susidomėjimą Brazilija ir jos žmonėmis.

Ričardas Baumasteris atvažiavo į Braziliją 1985-aisiais, būdamas dvidešimt devynerių. Tuo metu diktatūra buvo jau atlėgusi, grąžinusi kai kurias politines teises, sudariusi amnestijos programą politiniais nusikaltimais įtariamiems žmonėms ir sušvelninusi cenzūrą. Svarbiausia, vyriausybė leido opozicijai laimėti 1982 metų parlamento rinkimus.

Ričardas stebėjo pirmuosius laisvus rinkimus. Reikšdami nepasitenkinimą karine vyriausybe ir jos šalininkais, žmonės leido laimėti opozicijos kandidatui, tačiau istorija iškirto piktą pokštą: šis mirė nespėjęs duoti priesaikos. Jo postą užėmė viceprezidentas Žozė Sarnis, karinei diktatūrai artimas žemvaldys: jam teko garbė vadovauti „Naujajai Respublikai“ ir užtikrinti perėjimą prie demokratijos. Tokiam žmogui kaip Ričardas, studijuojančiam politinius mokslus, tai buvo įsimintinas laikas. Šalis negalėjo susidoroti su be galo rimtomis problemomis, turėjo didžiausią pasaulyje užsienio skolą, vos laikėsi įklimpusi į recesiją, ekonomika buvo keliose rankose, o gyventojų diduma kentė infliaciją, nedarbą, vargą ir nelygybę, daugelį žmonių pasmerkiančią nuolatiniam skurdui. Medžiagos tyrimams buvo per akis, netrūko ir straipsnių, kuriuos tikėjosi pagarsinti, bet uolų mokslininką be paliovos ėmė pagunda paragauti jaunystės malonumų atsidūrus tokioje hedonistinėje terpėje.

Ričardas apsigyveno Rio de Žaneire, studentų bendrabutyje, nuo kietos portugalų tarties perėjo prie švelnios

braziliškos, išmoko gerti kaipirinją*, citrinų sultimis atmieštą nacionalinį gėrimą kašasą**, kaip skiesta sieros rūgštis srūvančią į skrandį, ir leidosi gana atsargiai ieškoti nuotykių triukšmingame mieste. Kadangi žaviausios merginos rinkdavosi paplūdimiuose ir šokių aikštelėse, išmoko plaukioti jūroje ir šokti. Iki tol nebuvo pasitaikę progų šokti. Kažkas patarė kreiptis į Anitos Farinjos šokių akademiją, ir jis įsirašė mokytis sambos ir kitokių madingų šokių, bet, kaip ir diduma baltųjų, buvo nerangus, vieno kaulo, ir, be kita ko, pernelyg bijojo apsijuokti. Šokių akademijoje buvo blogiausias mokinys, tačiau pastangos nenuėjo veltui – čia pažino vienintelę meilę.

Tolimas afrikiečių paveldas Anitai Farinjai reiškėsi gosliomis kūno linijomis, laibu liemeniu, stipriomis kojomis ir apvaliu užpakaliu, be jokių slaptų kėslų savaime liūliuojančiu sulig kiekvienu žingsniu. Muzika ir gracija jai buvo įgimtos. Akademijoje visiems krito į akis jos žavesys, bet apskritai Anita buvo paprasta mergina, gana uždaro būdo, nepriekaištingo elgesio ir prisirišusi prie savo gausios triukšmingos šeimos. Nuosaikiai laikėsi savo ypatingos religijos, katalikų tikėjimo ir animizmo mišrainės, pagardintos moteriška mitologija. Retkarčiais drauge su seserimis dalyvaudavo *candomblé* apeigose – toji afrikiečių vergų religija, anksčiau buvusi tik juodaodžių, vėliau pritraukė ir vidurinės klasės baltųjų; Anita turėjo savo globėją orišą, motinystės, gyvybės ir vandenynų deivę, dangaus nulemto likimo sergėtoją. Papasakojo apie tai Ričardui tąsyk, kai jis lydėjo ją į apeigas, ir jam pasirodė, kad ji juokauja. Jis žavėjosi pagonybe kaip ir daugybe kitų Anitos įpročių, laikydamas

---

* Brazilų nacionalinis kokteilis, citrinų sultimis skiesta stipri cukranendrių degtinė.

** Cukranendrių degtinė.

visa tai egzotika. Ji taip pat šaipėsi iš savęs, nes tikėjo ne visa širdimi: geriau tikėti viskuo, nei netikėti niekuo, taip bent neįžeisi dievų tuo atveju, jeigu jų esama.

Ričardas, toks racionalus jaunuolis, siekė jos rankos beprotiškai užsispyręs, nepuoselėdamas jokių vilčių, kol pagaliau ją vedė, kai tik gavo trisdešimt septynių Farinjų giminės narių sutikimą. Iki to turėjo atlikti begalę mandagumo vizitų, neatskleisdamas savo ketinimų, lydimas tėvo, tam tyčia atskridusio į Braziliją, nes, lankydamasis vienas, sūnus būtų padaręs prastą įspūdį. Džozefas Baumasteris dėvėjo gedulą neseniai mirus Chlojei, be galo mylimai žmonai, bet sūnaus sužadėtuvių proga švarko atlape buvo įsisegęs raudoną gėlę. Ričardas mieliau būtų norėjęs atšvęsti vestuves siaurame artimųjų ratelyje, bet Anitos artimiausių giminių ir draugų buvo daugiau nei du šimtai. Iš Ričardo pusės dalyvavo tik tėvas, bičiulis Orasijas Amadas Kastras, netikėtai atskridęs iš Jungtinių Amerikos Valstijų, ir Marija Tereza de Gular, motiniškai pamilusi išvaizdų amerikietį studentą.

Prezidento našlė, dar jauna ir graži, dvidešimt vienais metais jaunesnė už vyrą, pavergė visų dėmesį, o Ričardui suteikė neįkainojamą paramą prieš šurmuliuojantį Anitos klaną. Ji atvėrė jam akis į tai, ką jis turėjo seniai pastebėti: vesdamas Anitą, jis drauge veda visą jos giminę. Vestuvių išlaidas apmokėjo ne jaunavedžiai, o jaunosios motina, seserys ir svainės, mielos pleputės, bendraujančios rytą vakarą, žinančios viena kitos menkiausią gyvenimo smulkmeną. Jos viską aptarė, pradedant pokylio valgiaraščiu ir baigiant gelsvu nėrinių nuometu, kurį turėsianti užsidėti Anita, nes jis priklausė amžinatilsį prosenelei. Giminės vyrai atliko daugiau dekoratyvinį vaidmenį, išsaugodami savo viršenybę tiek namuose, tiek už jų sienų. Visi elgėsi su Ričardu taip nuoširdžiai, kad jis tik vėliau suprato, jog jie visi kaip vienas juo nepasitiki. Visa tai neturėjo

reikšmės, svarbiausia jam buvo Anitos meilė. Jis negalėjo nė įsivaizduoti, kokį poveikį jo santuokai turės Farinjų giminė.

Sutuoktiniai dar labiau džiaugėsi laime, kai gimė Pepė. Dukrelės susilaukė antraisiais santuokos metais, kaip iš buriamųjų kriauklių buvo išbūrusi Jemaja, ir tai buvo tokia pasakiška dovana, kad Anita baiminosi, jog deivė pareikalausianti brangiai sumokėti už tokią nuostabią dukrelę. Ričardas šaipėsi iš kalnų krištolo apyrankių, tariamai apsaugančių nuo blogos akies, ir kitų žmonos atsargumo priemonių. Anita uždraudė jam girtis savo laime: esą pavojinga sukelti pavydą.

Vėliau, prisiminus gražiausias tų metų valandėles, pašėldavo daužytis širdis: Anita švelniai kaip katė glaustosi jam prie krūtinės arba atsisėda ant kelių ir įsikniaubia į kaklą, Pepė, mamos prilaikoma, žengia pirmuosius žingsniukus ir šypsosi rodydama pieninius dantukus. Anita, į prijuostę prisikrovusi vaisių; Anita raitosi kaip gyvatė savo akademijoje, skambant gitarai; Anita pasimylėjusi murkia užmigusi jo glėbyje; Anita, nevikri, su dideliu pilvu, remiasi į jį lipdama laiptais; Anita supamojoje kėdėje krūtimi maitina Pepę, tyliai niūniuodama gelsvoje vakaro šviesoje.

Ričardas niekada neabejojo, kad tie metai buvo laimingiausi ir Anitai.

LUSIJA IR RIČARDAS

Į šiaurę nuo Niujorko

Pirmą kartą jie sustojo po pusvalandžio užsukę į degalinę nusipirkti grandinių leksuso ratams. Ričardas Baumasteris turėjo žiemines padangas savo subaru nuo tų laikų, kai drauge su Orasiju žiemą važiuodavo žvejoti ant ežero. Jis perspėjo Lusiją, kad pavojinga važiuoti apledėjusiu keliu – todėl žiemą dažniausiai įvyksta tiek daug nelaimių. „Juo labiau nereikia jaudintis. Nusiramink, žmogau", – atsakė ji, nejučia kartodama Orasijo patarimą. Jis liepė jai laukti kelio vingyje už pusės kilometro, kol pirksiąs grandines.

Ričardą aptarnavo žilaplaukė senutė miškakirčio rankomis, vienintelė visoje degalinėje, kur kas guvesnė ir stipresnė, nei atrodė iš pirmo žvilgsnio. Ji pati užnėrė grandines greičiau nei per dvidešimt minučių ir, nekreipdama dėmesio į šaltį, visu balsu papasakojo esanti našlė ir pati viena dirbanti degalinėje ištisą savaitę po aštuoniolika valandų per parą, net tokiais sekmadieniais kaip šiandien, kai niekas nesiryžta nosies kišti gatvėn. Atsarginio užpakalinio žibinto neturinti.

– Kur važiuojate tokiu oru? – imdama pinigus, paklausė senutė.

– Į laidotuves, – šiurptelėjęs atsakė Ričardas.

Netrukus abu automobiliai išsuko iš greitkelio ir kelis kilometrus riedėjo kaimo keliu, bet veikiai turėjo grįžti privažiavę jau kelias dienas nevalytą ruožą. Prasilenkė tik su vienu kitu automobiliu, nepasitaikė nei krovininių tolimųjų reisų sunkvežimių, nei tarpmiestinių autobusų, paprastai kursuojančių tarp Niujorko ir Kanados: orų tarnyba patarė atšaukti keliones iki pirmadienio, kol bus nuvalyti visi keliai. Baltoje dangaus beribėje vos dūlavo apšarmoję pušynai, o kelias atrodė kaip pilkas brūkšnys pusnynuose. Kas keli kilometrai tekdavo stabtelėti, nuvalyti apledėjusius priekinio stiklo valytuvus: temperatūra buvo keliais laipsniais žemiau nulio, bet tolydžio šalo. Užsimovęs slidininko kepuraitę, prisivilkęs tiek drabužių, kad vos galėjo lankstyti rankas ir kojas, Ričardas pavydžiai mąstė apie moteris, su šunimi važiuojančias gerai apšildomu subaru.

Ilgainiui ėmė veikti žaliosios tabletės, ir pamažu išsisklaidė baimė, slėgusi jį prieš išvažiuojant. Prislopo baugios mintys apie Ketriną Braun, viskas atrodė kaip nežinia kieno rašytas detektyvas. Šiek tiek buvo smalsu, kas laukia artimiausioje ateityje, kaip baigsis tas detektyvas, tačiau kelionės tikslas atrodė nebesvarbus. Anksčiau ar vėliau padarys savo darbą. Ar veikiau Lusijos užkrautą darbą. Ji atsako už viską, jis tik vykdo jos nurodymus. Viskas skendėjo migloje.

Kraštovaizdis nesikeitė, tiksėjo laikrodis, sukosi kilometrų skaitiklis, bet jis, monotonijos užhipnotizuotas, tarytum nejudėjo, buvo toje pačioje vietoje, tame pačiame baltos erdvės taške. Dar niekad nebuvo vairavęs tokią šaltą žiemą. Suvokdamas, kokie pavojai, pasak Lusijos, jo tyko kelyje, o svarbiausias pavojus – miegas, jau merkiantis akis, jis įjungė radiją, bet, melodijos siūbavimo ir traškėjimo išvestas iš kantrybės, nutarė verčiau išjungti. Jis pabandė grįžti į tikrovę, nukreipti dėmesį į automobilį, kelią, kelionę. Gurkštelėjo drungnos kavos iš termoso svarstydamas, kad artimiausiame miestelyje

reikėtų nueiti į tualetą ir išgerti karštos juodos kavos su dviem aspirino tabletėmis.

Dirstelėjęs į galinio vaizdo veidrodėlį, tolumoje pastebėjo subaru šviesas, kartais dingstančias posūkiuose, ir pagalvojo, kad Lusija, galimas daiktas, ne ką mažiau pavargusi nei jis. Jam sunkiai sekėsi susikaupti, mintys painiojosi, maišydamosi su praeities vaizdiniais.

Subaru automobilyje Evelina pakuždomis meldėsi už Ketrinos Braun vėlę, kaip jos gimtinėje žmonės melsdavosi už mirusiuosius. Moters siela vargu ar pakilo į dangų – mirtis užklupo netikėtai, kai mažiausiai jos laukta, ir ji liko įstrigusi pusiaukelėje. Ko gero, tebėra įkalinta bagažinėje. Tai tikra šventvagystė, nuodėmė, nedovanotina nepagarba. Kas atsisveikins su Ketrina, atliks deramas apeigas? Baisiausia, kai dvasia lieka be vietos. Ji pati kalta: jeigu nebūtų važiavusi į vaistinę, niekada nebūtų sužinojusi, kas atsitiko Ketrinai Braun, o dabar jųdviejų likimai susipynė. Jos sielai išvaduoti reikia be perstojo melstis ir devynias dienas gedėti. Vargšė Ketrina, niekas jos neapraudojo, neišlydėjo į anapus. Jos gimtinėje žmonės paaukodavo gaidį, kad jis lydėtų mirusįjį į kitą pasaulį, ir išgerdavo romo linkėdami, kad pavyktų sėkmingai nukeliauti į dangų.

Evelina meldėsi kalbėdama vieną rožinį po kito, o Marselis ilgai inkštęs užsnūdo iškoręs liežuvį ir vos suvėręs siaurus vokus. Lusija sukalbėjo drauge su Evelina kelis „Tėve mūsų“ ir „Sveika, Marija“ – poterius, atmintinai išmoktus vaikystėje, nors ir nesimeldė daugiau kaip keturiasdešimt metų. Nuo vienodo kartojimo nejučia merkėsi akys, ir, norėdama šiek tiek prasiblaivyti, ji ėmė pasakoti Evelinai savo gyvenimą ir klausinėti apie josios. Pamažu pripratusi prie Lusijos, mergina jau beveik nustojo mikčioti.

Temstant vėl ėmė snigti, kaip baiminosi Ričardas, o jie dar nebuvo privažiavę kokio nors miestelio, kur tikėjosi nueiti į tualetą ir ko nors užkąsti. Teko sulėtinti greitį. Jis bandė susisiekti su Lusija mobiliuoju telefonu, bet nebuvo signalo, tad sustojo šalikelėje įjungęs įspėjamąsias mirksinčias šviesas. Lusija sustojo užpakaly, jie nuvalė apledėjusius stiklus, apipurškė antifrizu ir suvalgė po spurgą, užgerdami karšta kakava. Negana to, turėjo įtikinti Eveliną, kad dabar ne metas gavėti dėl Ketrinos, užtenka ir poterių. Leksuse buvo ne ką šilčiau nei lauke, ir Ričardas, nors ir šiltai apsirengęs, drebėjo iš šalčio. Išlipęs pasinaudojo proga pramankštinti nutirpusias kojas ir truputį apšilti šokinėdamas ir plodamas rankomis. Įsitikinęs, kad abu automobiliai tvarkingi, dar sykį parodė Lusijai žemėlapį ir liepė sekti iš paskos.

– Ar dar toli? – paklausė ji.

– Gana toli. Nespėsime pavalgyti.

– Jau šešios valandos, kai važiuojame, Ričardai.

– Ir aš pavargau, ir, be to, man taip šalta, kad, ko gero, susirgsiu plaučių uždegimu, kaulais jaučiu, bet turime žūtbūt nusigauti į trobelę su šviesa. Ji stovi nuošalėje, ir jeigu nepamatysiu jos savo akimis, galime pravažiuoti pro šalį.

– Na, o GSP?

– Nerodo, kur reikės išsukti iš kelio. Visada važiuodavau iš atminties, bet tamsoje nepastebėsiu. Kas atsitiko šuneliui?

– Nieko.

– Lyg būtų nustipęs.

– Toks atrodo, kai miega.

– Koks šlykštukas!

– Kad daugiau to negirdėčiau, Ričardai! Man reikia į tualetą.

– Teks daryti vietoje. Tik žiūrėk, nenušalk užpakalio.

Moterys pritūpė šalia automobilio, o Ričardas nusišlapino šalia savojo. Likęs vienas, Marselis kilstelėjo snukutį, pažvelgė į lauką ir nutarė pakentėti. Niekas nesugebėjo jo įkalbinti paleisti čiurkšlę ant sniego.

Jie vėl sėdo prie vairo ir už dvidešimt penkių kilometrų privažiavo miestelį – viena vienintelė gatvė, vienaukščiai namukai, kelios parduotuvės, degalinė ir du barai. Ričardas sumojo, kad su šviesa nieku gyvu nenusigausią iki ežero, ir nutarė ten nakvoti. Šaltis ir vėjas sustiprėjo, jis troško sušilti: sušalęs net dantimis kaleno. Jis kratėsi minties nakvoti viešbutyje, bijojo atkreipti dėmesį, bet būtų dar blogiau, jei važiuotų toliau ir tamsoje pasiklystų. Mobilusis jau veikė, ir jis pranešė Lusijai apsigalvojęs. Buvo nedaug vilčių rasti padorų viešbutį, bet jiems pasisekė – pasitaikė motelis su automobilių stovėjimo aikštele priešaky, tad jie galėjo bet kada nepastebimai dingti. Viduje, dvokiančiame kreozotu, administratorius perspėjo, kad motelis remontuojamas ir laisvas tik vienas kambarys. Ričardas sumokėjo grynais 49,90 dolerio ir išėjo kviesti moterų.

– Nieko daugiau jie negali pasiūlyti. Teks nakvoti visiems viename kambaryje, – pareiškė jis.

– Na, Ričardai, pagaliau permiegosi su manimi! – sušuko Lusija.

– Hm... Man baisu palikti Ketriną automobilyje, – atsakė jis, mikliai nukreipdamas kalbą į šalį.

– Gal su ja nori miegoti?

Kambarys taip pat dvokė kreozotu ir atrodė kaip varganai dekoruota teatro scena. Lubos žemos, baldai išklerę, viskas padengta pilku kasdienybės apnašu. Dvi lovos, prieštvaninis televizorius, priskretęs vonios kambarys, be perstojo varvantis čiaupas, bet buvo elektrinis virdulys, karštas dušas ir geras

šildymas. Tiesą pasakius, kambaryje buvo tvanku, ir po kelių minučių Ričardas nustojo drebėti ir vieną po kito nusivilko šiltus drabužius. Kavos spalvos kilimas ant grindų ir lovatiesės juodais ir mėlynais langeliais prašyte prašėsi valymo, tačiau išdilusios paklodės ir nubrizgę rankšluosčiai buvo švarūs. Marselis nukūrė į vonios kambarį ir ilgai šlapinosi kampe, grožintis Lusijai ir žiūrint pasibaisėjusiam Ričardui.

– O ką dabar darysime? – paklausė Ričardas.

– Tikiuosi, kad, be visų tų savo karo pabūklų, nepamiršai paimti popierinių rankšluosčių. Aš atnešiu, tu ir šiaip jau sušalai kaip reikiant.

Netrukus, pagaliau nusikratęs baimės susirgti plaučių uždegimu, Ričardas pareiškė eisiąs paieškoti ko nors valgoma, nes per tokius šalčius nesą ko tikėtis picos, juo labiau kad motelyje nebuvo virtuvės, tik baras, o jame – nieko kramtoma, išskyrus alyvuoges ir garbaus amžiaus sulaukusius bulvių pirštelius. Vylėsi, kad miestelyje, nors ir mažame, yra kinų ar meksikiečių restoranas. Jie turėjo atsargų, bet ketino pataupoti jas rytojui. Po keturiasdešimties minučių grįžęs su kiniškais patiekalais ir dviem termosais kavos, Ričardas aptiko Lusiją ir Eveliną bežiūrinčias per televiziją orų apžvalgą.

– Niujorko valstijoje penktadienį užregistruota žemiausia temperatūra nuo 1869 metų. Pūga siautėjo beveik tris valandas, bet snigs dar kelias dienas. Milijonai dolerių nuostolių. Pūga pavadinta Jono vardu, – pranešė Lusija.

– Prie ežero bus dar baisiau. Kuo toliau į šiaurę, tuo šalčiau, – atsiliepė Ričardas, paskui nusivilko paltą, liemenę, nusirišo šaliką, nusivožė kepurę ir slidininko kepuraitę ir nusimovė pirštines.

Jis pastebėjo nugeibusią muselę ant marškinėlių, tačiau kai sprigtelėjo, ši dingo liuoktelėjusi.

– Blusa! – sušuko, delnais beviltiškai braukdamas per drabužius. Lusija ir Evelina tik mirksnį nukreipė akis nuo televizoriaus.

– Blusos! Čia pilna blusų! – kasydamasis kartojo Ričardas.

– O ko tikėjaisi už 49 dolerius ir 90 centų, Ričardai? Čiliečių jos nekanda, – atsiliepė ji.

– Ir manęs nekanda, – pridūrė Evelina.

– Tave kanda todėl, kad esi pritvinkęs kraujo, – konstatavo Lusija.

Kinų restorano dėžutės atrodė gana nepatraukliai, bet maistas buvo ne toks pasibaisėtinas, kaip tikėtasi. Nors buvo stipriai persūdytas, vis dėlto keliauninkai atgavo jėgas. Net šuneliui, kuris, vos keliais dantimis žlebsėdamas kiekvieną kąsnį, visiems gadino apetitą, regis, patiko *chow mein**. Ričardas tolydžio kasėsi, kol pagaliau susitaikė su blusomis ir nustojo galvoti apie tarakonus, kurie ims lįsti iš pakampių, kai tik užges šviesa. Staiga pasijuto kaip namie tame varganame pakelės motelyje, kur šilta ir jauku, per atsitiktinumą pakliuvęs ten su moterimis, ir dabar jaudinosi greta Lusijos mėgindamas užmegzti su ja glaudesnius ryšius. Beveik niekada nepatyręs tokio malonaus laimės pojūčio, net nesuvokė, kas jam darosi.

Lusijos paprašytas atnešti stipresnio gėrimo, kad galėtų kliusteléti sau ir Evelinai į kavą, jis nupirko butelį tekilos „Mendez“, motelio bare nieko daugiau neradęs. Per tiek daug metų pirmą kartą kilo pagunda gurkštelėti alkoholio veikiau iš draugystės nei iš poreikio, bet tuojau pat atsisakė tos minties. Iš patirties žinojo, kad turi saugotis alkoholio: paragavęs lašelį, stačia galva puls į girtuoklystės liūną. Miegoti buvo per anksti, nors lauke jau buvo tamsi naktis.

---

* Kinų patiekalas: makaronų troškinys su mėsa ir daržovėmis.

Nesutardami, ką galėtų visi drauge žiūrėti per televiziją, ir per žioplumą nepasiėmę knygų, kaip ir praeitą vakarą galų gale ėmė pasakoti savo gyvenimą, tik šįsyk neparagavę stebuklingųjų sausainių, bet lygiai taip pat atvirai, nieko neslėpdami. Ričardas pasidomėjo, kodėl iširo Lusijos santuoka: universitete turėjo progos susipažinti su jos vyru Karlu Urzua ir juo žavėjosi, bet nieko nepasakė pagalvojęs, kad asmeniniame gyvenime tas žmogus gal ir nebuvo toks žavus.

LUSIJA

Čilė

Dvidešimt metų išgyvenusi santuokoje, Lusija Maras neabejojo, kad vyras jai ištikimas, nes nuoširdžiai tikėjo jį esant labai užsiėmusį ir visiškai nelinkusį į slaptos meilės žaidimus, tačiau ir šiuo atveju, ir daugeliu kitų laikas parodė, kad ji klydo. Ji didžiavosi sukūrusi tvirtą šeimą ir užauginusi puikią dukterį. Tame projekte iš pradžių jis dalyvavo iš būtinybės, o vėliau aplaidžiai – ne iš blogos valios, o tiesiog buvo silpnabūdis, kaip tvirtino Daniela būdama tokio amžiaus, kai jau galėjo vertinti tėvus jų nesmerkdama. Nuo pat pirmos dienos Lusijos vaidmuo buvo mylėti vyrą, o jo – tam nesipriešinti.

Juodu susipažino 1990 metais. Grįžusi Čilėn kone po septyniolikos metų tremties, Lusija vargais negalais įsidarbino televizijoje kaip prodiuserė, nes darbo ieškojo tūkstančiai jaunų specialistų, pasiruošusių kur kas geriau nei ji. Grįžusiųjų niekas nemėgo: kairieji kaltino juos pabėgus iš bailumo, dešinieji laikė komunistais.

Sostinė per tą laiką taip pasikeitė, kad Lusija nebepažino gatvių, kuriose prabėgo jos jaunystė: kadaise vadintos šventųjų ir gėlių vardais, dabar jos šlovino praeities karvedžius ir didvyrius. Miestas tviskėjo švara ir tvarka kaip kareivinės,

nebeliko socialistinio realizmo sienų tapybos – sienos buvo baltutėlės, o medžiai gražiai apkarpyti. Mapočo upės pakrantėse buvo įrengtos žaidimų aikštelės vaikams, ir niekas nebeprisiminė šiukšlių ir lavonų, kadaise plūduriavusių jos vandenyse. Centre – pilki pastatai, autobusai ir motociklai, beveik atviras tarnautojų skurdas, nuvargę žmonės ir berniūkščiai, įvairiais triukais bandantys užsidirbti vieną kitą pesą, o aukštutiniame mieste – prekybos centrai, spindintys kaip cirkai, kur galima patenkinti išrankiausią skonį: Baltijos ikrai, Vienos šokoladas, kiniška arbata, Ekvadoro rožės, Paryžiaus kvepalai... viskas prieinama įperkantiesiems. Toje pačioje erdvėje gyveno dvi tautos: mažoji – kosmopolitinės prabangos ir puikybės ir didžioji – likusiųjų. Vidurinės klasės terpėje dvelkė išsimokėtina gerove, o aukštosios klasės kvartaluose – rinktiniu importu. Ten vitrinos buvo tokios pat kaip ir Penktajame aveniu, o namai aptverti elektrifikuotomis tvoromis ir piktų šunų saugomi. Netoli oro uosto ir išilgai greitkelio rikiavosi vargani lūšnynai, nuo turistų akių atitverti aukštomis sienomis ir milžiniškais reklaminiais skydais su šviesiaplaukėmis gražuolėmis apatiniais drabužiais.

Iš Lusijai pažįstamos kuklios ir darbščios Čilės beveik nieko nebeliko, viršų paėmė tuštybė. Tačiau, išvažiavus už miesto, atsiskleisdavo senoji šalis, žvejų kaimeliai, turgavietės ir mugės, užeigos, kur galima pasivaišinti žuviene ir šviežia duona, susipažinti su paprastais ir svetingais žmonėmis, kurie kalba ta pačia tartimi kaip ir anksčiau ir juokdamiesi delnu prisidengia burną. Mielai būtų gyvenusi provincijoje, toli nuo triukšmo, tačiau savo tiriamąjį darbą galėjo dirbti tik sostinėje.

Ji jautėsi svetima tėvynėje, nesusijusi su visuomene jokiais saitais, niekam nereikalinga, pasiklydusi dulkėmis nuklotoje praeityje, nesiderinančioje su dinamiška šiuolaikine Čile. Nesuprato nei užuominų, nei sutartinių ženklų, net humoras

buvo kitoks, kalba knibždėjo eufemizmų ir paslėptų prasmių, nes dar nebuvo galutinai išnykusi diktatūros laikų cenzūra. Niekas nesidomėjo jos tremties metais, nenorėjo nieko žinoti, nei kur ji buvo, nei kaip gyveno. Ši gyvenimo atkarpa išnyko be pėdsakų.

Ji pardavė savo būstą Vankuveryje ir, turėdama truputį santaupų, Santjage nusipirko nedidelį, bet patogų butą. Motina įsižeidė, kad ji nenori gyventi kartu, tačiau trisdešimt šešerių metų Lusija troško nepriklausomybės. „Taip įprasta Kanadoje, o čia netekėjusios dukterys gyvena su tėvais", – neatlyžo Lena. Rengdama savo pirmą knygą, Lusija iš atlyginimo vos sudūrė galą su galu. Tam buvo numačiusi metus, bet veikiai suvokė, kad tyrimas užsitęs kur kas ilgiau, nei tikėjosi. Vos prieš kelis mėnesius, įvykus plebiscitui, žlugo karinė vyriausybė, bet, šalyje dar nespėjus užgyti praeities žaizdoms, ganėtinai sąlyginė demokratija nedrąsiai žengė pirmuosius žingsnius. Visuomenė dar nebuvo nusikračiusi baimės, ir jos ieškoma informacija buvo įslaptinta. Norėdama gauti duomenų savo knygai, Lusija bandė susisiekti su Karlu Urzua, garsiu prieštaringų pažiūrų advokatu, Amerikos žmogaus teisių komisijos bendradarbiu, ir susitarė susitikti su juo tik po kelių savaičių – jis buvo labai užsiėmęs ir dažnai išvykdavo su reikalais. Jo kontora, įsikūrusi neišvaizdžiame pastate, esančiame Santjago centre, vos tilpo trijuose kambariuose, pristatytuose rašomųjų stalų ir metalinių kartotekų spintų, prigrūstų bylų, įstatymų ir teisės aktų sąvadų, ant sienos kabojo skydas, smeigtukais prismaigstytas nespalvotų, daugiausia jaunų žmonių nuotraukų, ir rašomoji lenta, primarginta datų ir terminų. Vienintelis naujųjų laikų požymis buvo du kompiuteriai, faksas ir kopijavimo aparatas „Xerox". Viename kampe sėdėjo jo sekretorė Lola, apkūni rausvaskruostė

moteris skaisčiu vienuolės veidu, pianistės ritmu tarškinanti elektrinę rašomąją mašinėlę. Karlas priėmė Lusiją, sėdėdamas prie rašomojo stalo trečiame kambaryje, kuris skyrėsi nuo kitų tik tuo, kad jame stovėjo vazone pasodintas medis, per stebuklą nenudžiūvęs apytamsiame kabinete. Iš pirmo žvilgsnio buvo aišku, kad jis nori kuo greičiau jos nusikratyti.

Penkiasdešimt vienų metų advokatas tryško sveikata kaip sportininkas. Lusija dar nebuvo mačiusi tokio išvaizdaus vyro, ir jis beregint sukurstė jos širdyje pražūtingą aistrą, pirmykštę ir nežabotą, netrukus pažadinusią susidomėjimą juo pačiu ir jo darbu. Kelias minutes ji negalėjo atsipeikėti, stengdamasi susikaupti ir išdėstyti, ko atėjusi, o jis tuo tarpu nekantriai stukseno pieštuko galu į rašomąjį stalą. Baimindamasi, kad jis nusikratys jos kokia nors dingstimi, Lusija pajuto, kaip akys pritvinsta ašarų, ir ėmė aiškinti keliolika metų gyvenusi toli nuo Čilės ir dingusiųjų be žinios klausimu susidomėjusi iš asmeninių paskatų – jos brolis esąs vienas jų. Padėčiai pasikeitus, advokatas sutriko, pastūmėjo Lusijai dėžutę su popierinėmis nosinėmis ir pasiūlė kavos. Ji nusišnypštė susigėdusi, kad nesugeba tvardytis kalbėdama su žmogumi, tikriausiai susidūrusiu su tūkstančiais tokių kaip jos atvejų.

Lola atnešė jai tirpios kavos, o jam – arbatos. Paduodama Lusijai kavą, moteris spustelėjo jai petį. Nesitikėjusi tokios nuoširdžios užuojautos, ji vėl nesuvaldė ašarų, sugraudindama Karlą.

Tuomet ir užsimezgė jų pokalbis. Lusija įsimiklino kuo ilgiau gurkšnoti kavą: Karlas turėjo duomenų, kurių neįmanoma buvo gauti be jo pagalbos. Daugiau nei tris valandas jis atsakinėjo į jos klausimus bandydamas aiškinti, ko neįmanoma paaiškinti, ir pagaliau, kai abu visiškai pavargo, o lauke jau sutemo naktis, jis pasiūlė naudotis savo archyvais. Lola buvo ką tik išėjusi, ir Karlas patarė jai grįžti kitą dieną – sekretorė padėsianti surasti reikiamus duomenis.

Nieko romantiška jų susitikimas nežadėjo, bet advokatas, nujausdamas, kokį įspūdį padaręs tai moteriai, be kita ko, gana patraukliai, pasisiūlė palydėti ją namo, nors paprastai vengdavo santykių su jausmingomis moterimis, juo labiau tokiomis verksnėmis. Graudžių scenų netrūko ir darbe, kasdien narstant svetimas nelaimes. Parlydėjęs Lusiją namo, sutiko paragauti jos gamybos *pisco sour** kokteilio. Vėliau jis juokaudavo, kad Lusija jį nugirdžiusi ir apkerėjusi raganos burtais. Pirmoji naktis praslinko kokteilio ūke – abu nustebo atsidūrę lovoje. Rytojaus dieną jis išskubėjo anksti, nekaltai pakštelėjęs jai į skruostą, ir dingo be žinios. Nei skambino jai, nei atsakė į jos skambučius.

Po trijų mėnesių Lusija Maras netikėtai pasirodė advokato kontoroje. Sekretorė Lola, toje pat vietoje ir tokiu pat greičiu tarškinanti rašomąją mašinėlę, iškart ją pažino ir paklausė, kada ji ateisianti ieškoti archyvuose reikiamos medžiagos. Lusija nepasisakė, kad Karlas nekreipiąs dėmesio į jos skambučius, spėdama, jog ji viską žino. Lola palydėjo ją į viršininko kabinetą, atnešė puodelį tirpios kavos su sutirštintu pienu ir paprašė palaukti – advokatas esąs teisme, bet jis atlėkė greičiau nei po pusvalandžio – be kaklaraiščio, prasegta marškinių apykakle, su švarku rankoje. Lusija pasitiko jį stovėdama ir tiesiai šviesiai pareiškė esanti nėščia.

Jai pasirodė, kad jis visiškai jos neprisimena, nors ir pasakė, jog, priešingai, puikiausiai žinąs, kas ji tokia, ir niekada nepamiršiąs tos nakties, kai ji vaišinusi savo kokteiliu, tik sutrikęs taip netikėtai vėl ją išvydęs. Kai ji paaiškino, kad tikriausiai

---

* Čilietiško brendžio, vadinamo *pisco*, mišinys su citrinų sultimis, sirupu, kiaušinio baltymu ir ledu.

jai paskutinįsyk pasitaikė proga būti motina, jis šaltai pareikalavo DNR tyrimo. Lusija buvo beišeinanti, pasiryžusi viena auginti kūdikį, bet sustojo prisiminusi savo vaikystę be tėvo ir sutiko. Tyrimas patvirtino Karlo tėvystę, ir, kai nebeliko jokių abejonių, nepasitikėjimas ir apmaudas dingo be pėdsakų, ir būsimąjį tėvą apėmė nuoširdus džiaugsmas. Jis pareiškė, kad jie susituoksią, nes ir jam tai tikriausiai paskutinė proga įveikti santuokos baimę ir tapti tėvu, nors jis jau sulaukęs senelio amžiaus.

Lena pranašavo Lusijai, kad jų santuoka tęsis ne ilgiau nei kelis mėnesius, nes jųdviejų amžiaus skirtumas penkiolika metų, be to, vos gimus kūdikiui, Karlas Urzua paspruksiąs: toks užkietėjęs viengungis kaip jis neištversiąs naujagimio verksmo. Lusija pasiruošė tam atvejui, filosofiškai žvelgdama į tikrovę. Čilėje nebuvo įteisinta ištuoka – bent jau iki 2004 metų, – tačiau, padedant melagingiems liudytojams ir korumpuotiems teisėjams, buvo įmanoma įvairiomis suktybėmis paskelbti santuoką negaliojančia. Tas būdas buvo toks įprastas ir veiksmingas, kad sutuoktinių poras, sujungtas iki mirties, buvo galima skaičiuoti pirštais. Ji pasiūlė, gimus kūdikiui, išsiskirti taikiai ir garbingai. Ji mylėjo Karlą, bet neabejojo, kad šis, jausdamasis įkliuvęs į spąstus, ims jos neapkęsti. Jis griežtai atsisakė to, jo nuomone, gėdingo pasiūlymo, o ji susitaikė su mintimi, kad galbūt ilgainiui jis apsiprasiąs su savo padėtimi ir taip pat ją pamilsiąs. Ji nutarė siekti to bet kokia kaina.

Jie apsigyveno name, Karlo paveldėtame iš tėvų, apleistame ir atsidūrusiame Santjagui plečiantis į priekalnes gerokai praretėjusiame kvartale, kur kėlėsi turtuoliai, bėgdami nuo nuodingo taršos debesies, pamažu dusinančio miestą. Lusija paklausė motinos patarimo ir laikinai nutraukė tyrimus, nes

tokia atgrasi knygos tema galėjo paveikti įsčiose besivystančio kūdikio psichiką: pasak Lenos, moteriai, pilve nešiojančiai vaiką, nedera ieškoti lavonų. Ji tarytum užkėlė antkapį ant sūnaus kapo, pirmą kartą taip užsimindama apie dingusiuosius. Karlas pritarė uošvės teorijai ir tvirtai pažadėjo tik po gimdymo padėti Lusijai rengti knygą. Visus tuos mėnesius, pasak jo, reikia džiaugtis, mėgautis gyvenimu ir ilsėtis, tačiau Lusija pastojusi, priešingai, tryško energija ir, užuot mezgusi naujagimiui batukus, šoko dažyti namo iš vidaus ir iš lauko. Laisvalaikiu lankė atitinkamus kursus ir galiausiai pakeitė visus svetainės baldų apmušalus ir virtuvės įrangą. Grįžęs iš darbo, vyras aptikdavo ją su plaktuku ir pilna burna vinių arba su litavimo lempa rankoje, vargais negalais įspraudusią pilvą po virtuvės kriaukle. Su tokiu pat įkarščiu ji griebėsi tvarkyti vidinį kiemą, apleistą prieš dešimtį metų, ir, darbuodamasi kastuvu bei kapliu, pavertė jį lyg daržu, lyg sodu, kur šalia salotų ir svogūnų gražiai vešėjo rožynai.

Kartą, įnikus į statybos darbus, nuo nutekėjusių vaisiaus vandenų jai sudrėko kelnaitės. Jai dingtelėjo mintis, kad tikriausiai bus nejučia apsišlapinusi, tačiau motina, kaip tyčia atėjusi jos aplankyti, iškvietė taksi ir akimoju nulakino į gimdymo namus.

Daniela gimė septynių mėnesių, ir Karlas apkaltino Lusiją neatsakingu elgesiu. Prieš kelias dienas, piešdama baltus debesis melsvose vaiko kambario lubose, ji nukrito nuo kopėtėlių. Daniela tris savaites išbuvo inkubatoriuje ir dar dvi – gydytojo prižiūrima klinikoje. Pažvelgus į naujagimę, panašią į nuluptą beždžionėlę, prijungtą prie zondų ir monitorių, tėvą imdavo pykinti, tačiau mergaitė galutinai pavergė jo širdį, kai, pagaliau atsidūrusi namuose, paguldyta į lopšį, ryžtingai įsikibo į jo mažylį pirštą. Daniela vienintelė galėjo daryti su tėvu, ką nori, ją vienintelę jis mylėjo visa širdimi. Pesimistinė Lenos

Maras pranašystė neišsipildė, dukters santuoka tęsėsi dvidešimt metų. Penkiolika metų Lusija puoselėjo tą romaną, nesulaukdama jokios paskatos iš vyro pusės, vaduodamasi vien savo vaizduote ir užsispyrimu. Prieš tekėdama Lusija buvo rimtai įsimylėjusi keturis kartus: pirmąsyk tariamą tremtinį kovotoją, su kuriuo susipažino Karakase, atsidėjusį teorinei kovai už socialistinę lygybės svajonę, bet, kaip veikiai įsitikino, nepripažįstantį jokių moterų teisių, o paskutinįsyk – muzikantą afrikietį išpampusiais raumenimis ir gausybe kasyčių, padabintų plastikiniais karoliukais, prisipažinusį Senegale turint dvi teisėtas žmonas ir krūvą vaikų. Tą dukters polinkį puošti pasirinktą objektą pramanytomis dorybėmis Lena vadino „Kalėdų eglutės sindromu". Lusija pasirinkdavo paprastą eglutę, papuošdavo ją blizgučių girliandomis, kurios ilgainiui nutrupėdavo, ir likdavo tik sudžiūvęs medis. Lenos nuomone, tokia buvo jos karma: šioje reinkarnacijoje jos dukteriai skirta įveikti Kalėdų eglutės absurdą, gerai išmokti šią pamoką, idant kitoje reinkarnacijoje nesikartotų ta pati klaida. Lena buvo karšta katalikė, bet persiėmė karmos ir reinkarnacijos idėja vildamasi, kad sūnus Enrikė atgimęs išgyvens jam skirtą laiką.

Visus tuos metus Lusija dėl vyro abejingumo kaltino darbą, nė neįtardama, kad gerą dalį jėgų ir laiko jis švaisto su atsitiktinėmis meilužėmis. Juodu gražiai sutarė, kiekvienas rūpinosi savo reikalais, gyveno savo pasaulėlyje, savo kambaryje. Daniela miegojo su motina iki aštuonerių metų. Lusija ir Karlas mylėdavosi, kai ji, bijodama pažadinti dukterį, pirštų galais nusėlindavo į jo kambarį, jausdamasi pažeminta, nes beveik visada ji imdavosi iniciatyvos.

Ji tenkinosi meilės trupiniais, didžiuodamasi tuo, kad neprašo malonės. Pati rūpinosi savimi, ir jis buvo jai už tai dėkingas.

RIČARDAS

Į šiaurę nuo Niujorko

Tame kreozotu dvokiančio motelio kambaryje, prisivalgius kiniškų patiekalų, Ričardui, Lusijai ir Evelinai paskutinės sekmadienio valandos būtų prailgusios be galo, bet pralėkė nepastebimai bepasakojant savo gyvenimą. Pirmiausia miegas įveikė Eveliną ir šunelį. Mergina atsigulė ant kraštelio, o Marselis, ištiesęs kojas, užėmė beveik visą lovą.

– Kaip ten tavo katės? – paklausė Lusija Ričardą apie dešimtą vakaro, kai pagaliau abu ėmė žiovauti.

– Gerai. Skambinau kaimynei iš kinų restorano. Nenoriu skambinti mobiliuoju, kad niekas nenustatytų, iš kur skambinu.

– Kam čia įdomu, ką šneki, Ričardai? Be to, mobiliųjų niekas negali pasiklausyti.

– Jau esame apie tai kalbėję. Jeigu jie aptiks automobilį...

– Milijonų milijonai skambučių sklando erdvėse, – pertraukė ji. – Kasdien dingsta tūkstančių tūkstančiai automobilių, juos pameta, pavagia, išardo, išparduoda atsarginėmis dalimis, paverčia metalo laužu, kontrabanda išveža į Kolumbiją...

– Ir drauge su lavonais nuskandina ežere.

– O tau nepatinka tas sprendimas?

– Nesvarbu, patinka ar ne, dabar jau per vėlu gailėtis. Einu, palįsiu po dušu, – pasakė Ričardas ir nuėjo į vonios kambarį.

Tokia susivėlusi, apsiavusi sniego batais, Lusija atrodo visai neblogai, pagalvojo Ričardas, kai kone verdantis vanduo nuplikino nugarą – puikus vaistas nuo dienos nuovargio ir blusų įkandimų. Jie ginčijosi nenusileisdami nė per nago juodymą, bet nepykdami vienas ant kito: jam patiko jos ūmus ir podraug švelnus būdas, drąsus požiūris į gyvenimą, linksma ir šiek tiek pašaipi išraiška, kreiva šypsena. Palyginti su ja, jis buvo zombis, įtrenkęs į priešpaskutinį amžiaus ketvirtį, bet su ja būtų atgavęs gyvenimo malonumą. Būtų gera senti drauge, petys į petį, pagalvojo. Tankiau suplakė širdis įsivaizdavus margai dažytus Lusijos plaukus ant savo priegalvio ir jos batus prie lovos, ir jos veidą taip arti, kad galėtų nuskęsti turkų princesės akių gelmėje. „Atleisk, Anita", – sukuždėjo jis. Jau seniai gyveno vienas, pamiršęs, kaip iš susijaudinimo veržia gerklę, kaip spurda širdis, kaip į veidą muša kraujas, kaip pašoka geismas. „Gal įsimylėjau? Jei įsimylėčiau, nežinočiau, ką daryti. Įklimpau, ir baigta." Jis bandė teisintis nuovargiu: gal prašvitus protas prablaivės? Jie nusikratys automobilio ir Ketrinos Braun, atsisveikins su Evelina Ortega, ir tuomet Lusija vėl bus tiesiog čilietė, gyvenanti jo pusrūsyje. Bet jis nelaukė tos valandėlės, troško, kad sustotų laikrodžiai ir kad niekada nereikėtų išsiskirti.

Išsimaudęs po dušu, apsivilko marškinėlius ir kelnes, nes gėdijosi iš kuprinės traukti pižamą. Lusija ir šiaip šaipėsi iš jo mantos, pernelyg didelės dviejų dienų kelionei, o dabar, pamačiusi pižamą, būtų suvis išjuokusi. Bet apskritai gerai padarytų. Pagyvėjęs grįžo į kambarį neabejodamas, kad bus sunku užmigti: bent kiek pasikeitus įprastai dienotvarkei, imdavo kankinti nemiga, juo labiau kai prisimindavo savo ergonominio dizaino hipoalerginį priegalvį. Geriau Lusijai neužsiminti

apie tą priegalvį, pagalvojo jis. Ji gulėjo ant paties kraštelio, visą lovą užleidusi šuniui.

– Nukelk jį nuo lovos, Lusija, – pasakė Ričardas ir buvo jau pats benukeliąs šunį ant grindų.

– Ir nebandyk, Ričardai. Marselis labai jautrios širdies, įsižeis.

– Miegoti su gyvūnais pavojinga.

– Kodėl?

– Kad ir dėl sveikatos. Ką gali žinoti, kuo jis serga.

– Sveikatai pavojingiausia kas minutė plautis rankas, kaip tu darai. Labos nakties, Ričardai.

– Kaip sau nori. Labos nakties.

Po pusantros valandos Ričardui pasireiškė pirmieji požymiai. Suko vidurius, burnoje jautėsi keistas skonis. Užsirakinęs vonios kambaryje, atsuko visus čiaupus ir paleido vandenį, kad nebūtų girdėti viduriavimo. Atidarė langą, kad išsivėdintų tvaikas, ir vėl atsitūpė drebėdamas, keikdamas tą valandą, kai ryžosi paragauti kinų maisto, ir svarstydamas, kodėl jis vienintelis apsirgo, nors valgė visi trys. Pilvą raižė, mušė prakaitas. Netrukus į duris pasibeldė Lusija.

– Kaip jautiesi?

– Maistas buvo apnuodytas, – suniurzgė Ričardas.

– Ar galiu įeiti?

– Ne!

– Atidaryk, Ričardai, aš tau padėsiu.

– Ne! Ne! – suriko kiek turėdamas jėgų.

Lusija bandė atplėšti duris, bet jis buvo užstūmęs skląstį. Šią akimirką nekentė jos; nieko daugiau netrоško, tik mirti vietoje, apsidirbęs, blusų sukandžiotas, vienas, vienui vienas, niekam nematant jo kančių, kad prasmegtų Lusija su Evelina, kad automobilis su Ketrina plėnimis nueitų, kad tik nustotų raižyti pilvą, kad galų gale išeitų lauk visa ta bjaurastis, suklykė

jis, apimtas bejėgiško pykčio. Lusija pro duris patikino, kad maistas buvęs geras, kad jiedvi su Evelina nesusirgusios, kad jam praeisią, kad ramintųsi, ir pasisiūlė užplikyti arbatos. Jis neatsakė, taip krėtė šaltis, kad sutraukė žandikaulius. Po dešimties minučių, lyg kas būtų padaręs stebuklą, viduriai nurimo, jis atsistojo, veidrodyje apžiūrėjo pažaliavusį veidą ir palindo po karštu dušu, kol pagaliau nustojo konvulsiškai drebėti. Pro langą plūdo kaulus smelkiantis šaltis, bet vonios kambaryje taip bjauriai dvokė, kad jis nedrįso nei uždaryti lango, nei atidaryti durų. Pasiryžo tūnoti ten, kol įmanoma, bet suprato, kad vargu ar galės taip praleisti visą naktį. Pagaliau išėjo linkstančiais keliais, vis dar drebėdamas, uždarė duris ir nuslinko prie lovos. Lusija – basa, susivėlusi, ilgais iki kelių marškinėliais – atnešė jam puodelį garuojančios arbatos. Susigėdęs Ričardas atsiprašė dėl smarvės.

– Ką čia paistai? Aš nieko nejaučiu, o ir Evelina su Marseliu taip pat, matai, miega kuo gražiausiai, – atsakė ji, paduodama jam puodelį. – O dabar ilsėkis, rytoj būsi kaip naujai gimęs. Pasislink, aš miegosiu su tavimi.

– Ką?

– Na, judinkis, aš noriu atsigulti į tavo lovą.

– Lusija... blogesnės progos negalėjai pasirinkti, aš sergu...

– Žmogau, tu dar man prašydinsies! Ne taip reikėjo pradėti: esi vyras ir tau priklauso imtis iniciatyvos, o tu dar mane užgaulioji.

– Atsiprašau, aš turėjau omeny...

– Liaukis maivęsis. Aš tau netrukdysiu, visą naktį miegosiu kaip suvystyta.

Ir, nesakydama daugiau nė žodžio, šmurkštelėjo po paklode ir patogiai įsitaisė, o Ričardas tuo tarpu atsisėdo ant lovos krašto ir, sutrikęs, neišmanydamas, kaip suvokti visa tai, kas atsitiko, pasipūsdamas kuo lėčiau sriubčiojo karštą arbatą.

Galiausiai atsargiai išsitiesė šalia Lusijos, silpnas, nepaguodžiamai liūdnas ir drauge lyg apžavėtas, visa esybe jausdamas šalia tą moterį, jos kūno linijas, malonią šilumą, keistus žilus plaukus, dirginantį rankos, šlaunies, blauzdos prisilietimą. Lusija sakė teisybę: ji miegojo aukštielninka, susinėrusi rankas ant krūtinės, didinga ir rami kaip viduramžių riterio skulptūra, iškirsta iš akmens ant sarkofago. Ričardui dingtelėjo, kad dabar kiaurą naktį nesudės akių, kad gulės mėgaudamasis svaigiu, niekada nepatirtu Lusijos kvapu, bet, nespėjęs prisijaukinti tos minties, kietai užmigo. Laimingas.

Išaušo ramus pirmadienio rytas. Audra pagaliau nuslinko į vandenyną ir už keliolikos kilometrų numalšo, palikdama miestą užklotą storu nelyginant putų danga sniego sluoksniu, slopinančiu visus garsus. Lusija miegojo šalia Ričardo ta pačia poza, o Evelina – gretimoje lovoje su šuneliu, susirangiusiu ant priegalvio. Pabudęs Ričardas pajuto, kad kambaryje vis dar atsiduoda kinišku maistu, bet tas kvapas nebedirgino kaip anksčiau. Iš pradžių negalėjo užsnūsti nepratęs artimai bendrauti su moterimis, o juo labiau miegoti, tačiau miegas įveikė beregint, ir jis tarsi pakibo beorėje erdvėje virš bedugnės prarajos. Kitados, kai be saiko gerdavo, paprastai apimdavo tokia pat būsena, bet tuomet pasinerdavo į slogutį, neturintį nieko bendra su palaiminta pastarųjų valandų ramybe motelyje šalia Lusijos. Dirstelėjęs į savo mobilųjį, pamatė, kad jau penkiolika devintos, ir nustebo tiek ilgai miegojęs po nemalonaus nuotykio tualete. Tyliai atsikėlęs, išsėlino atnešti šviežios kavos Lusijai ir Evelinai: reikėjo prasiblaivyti ir apmąstyti vakarykštės paros įvykius, – širdyje kunkuliavo, siautėjo nepatirtų jausmų ciklonas. Jis atsibudo su paauglio erekcija, įsikniaubęs į Lusijos kaklą, apsikabinęs ją per liemenį. Tos moters šiluma,

ramus kvėpavimas, susitaršę plaukai – nieko žavesnio nebuvo kada nors įsivaizdavęs, ir dabar visa tai žadino erotines fantazijas ir širdį gniaužiantį senelio graudulį.

Nejučia miglotai prisiminė Sjuzeną, su kuria profilaktikos sumetimais tolydžio susitikdavo viename Manhatano viešbutyje. Juodu gerai sutardavo ir kiekvieną kartą, patenkinę kūno poreikius, šnekėdavosi apie viską, išskyrus jausmus. Niekada nėra miegoję drauge, tačiau, turėdami atspėjamo laiko, eidavo pietauti į labai kuklų marokietiškų patiekalų restoraną, paskui išsiskirdavo kaip geri draugai. Kartais susidurdavo universiteto koridoriuose, mandagiai, bet šaltai pasisveikindavo, nė neketindami tokia laikysena dangstyti savo slaptų santykių – tiesiog iš tikrųjų vienas kitam nieko daugiau nejautė. Gerbė vienas kitą, bet niekada nebuvo kilusi mintis, kad būtų galėję įsimylėti.

Tai, ką jautė Lusijai, buvo nepalyginama, visiškai priešinga. Bendraudamas su ja, iš savo kalendoriaus Ričardas išbraukdavo dešimtis metų, vėl pasijusdavo aštuoniolikos. Jis tarėsi esąs nepažeidžiamas ir ūmai susivokė tapęs paaugliu, hormonų audros auka. Jeigu ji įspėtų, kas atsitiko, negailestingai iš jo išsityčiotų. Pirmą kartą per pastaruosius dvidešimt penkerius metus palaimingomis nakties valandomis jis miegojo ne vienas, o šalia jos, sutartinai kvėpuodamas su ja tuo pačiu oru. Miegant niekas nerūpėjo, bet dabar jis pakliuvo į keblią padėtį: ir mėgavosi palaima, ir nežinojo, kur dėtis iš siaubo, ir džiaugėsi tuo, kas atsitiko, ir, netverdamas geismu, norėjo sprukti pro duris.

Kvaila, ir tiek, pagaliau pasakė sau Ričardas. Reikėtų pasikalbėti su ja, išsiaiškinti, sužinoti, ar ji jaučia tą patį, bet nedera skubėti, nes gali ją išgąsdinti ir viską sugadinti. Be to, Evelinai girdint, ne kažin ką ir pakalbėsi. Reikia palaukti, bet ilgai delsti negalima: gal rytoj jie bus toli vienas nuo kito, pražiopsos

progą pasakyti viską, kas neduoda ramybės. Jeigu tik išdrįstų, išlietų viską be jokių įžangų, prisipažintų mylįs, pasakytų, kad naktį norėjo ją apkabinti ir niekada nebepaleisti. Jei tik nujaustų jos mintis, viską pasakytų. Ką jis gali jai pasiūlyti, turėdamas tokią naštą ant pečių? Kiekvienas jo amžiaus žmogus turi savo naštą, bet jo našta sunki kaip uola.

Dar sykį pažvelgė į ją miegančią. Atrodė kaip maža mergaitė, sunku buvo įsivaizduoti, kad juodu ką tik miegojo šalia vienas kito kaip sena sutuoktinių pora, daug metų praleidusi toje lovoje. Jis troško pažadinti ją apiberdamas bučiniais, paprašyti jos malonės, pasisiūlyti, pakviesti į namus, kad jo gyvenimas prisipildytų jos pašaipaus ir valdingo švelnumo. Dar niekada jis nebuvo toks tikras savo sprendimu. Neabejojo, kad tai būtų stebuklas, jeigu Lusija jį pamiltų. Protas nenešė, kaip jis anksčiau nesuvokė, kad jo širdis, kiekviena ląstelė pilna meilės, kad jai skirtos visos mintys. Keturi mėnesiai praėjo veltui. Ta siautulinga meilė negalėjo gimti akimirksniu, ji tikriausiai brendo nuo rugsėjo, kai atvyko Lusija. Saldi baimė maloniai kuteno širdį. Būk palaiminta, Evelina Ortega, pagalvojo jis, jei nebūtum pasirodžiusi, nebūtų įvykęs tas stebuklas. Stebuklas, kitaip ir būti negali.

Jis atidarė duris, trokšdamas gryno oro, deguonies, ramybės, nes duso nuo netikėtos nesutramdomos jausmų lavinos. Nespėjęs žengti pro duris, Ričardas kaktomuša susidūrė su briedžiu. Išsigandęs puolė atgal klykdamas ir prižadino Lusiją ir Eveliną. Nė kiek neišsigandęs, briedis palenkė galvą bandydamas įeiti į vidų, bet trukdė pernelyg išsišakoję ragai. Evelina susigūžė iš siaubo, niekada nemačiusi tokios pabaisos, o Lusija šoko ieškoti mobiliojo norėdama jį nufotografuoti. Ko gero, briedis būtų kuo ramiausiai įėjęs į kambarį, jei nebūtų pabudęs

Marselis ir grėsmingai suurzgęs. Ragais užkliudęs durų staktą ir iki pamatų sudrebinęs lentinį pastatą, briedis pasitraukė ir nurisnojo, lydimas isteriško juoko choro ir įnirtingo lojimo.

Suprakaitavęs nuo adrenalino iškrovos, Ričardas pasakė einąs atnešti kavos, kol jos apsirengsiančios, bet nuėjo netoli. Už kelių žingsnių nuo durų briedis buvo prikrovęs krūvą šviežio mėšlo, du kilogramus minkštų gumulėlių, ir Ričardas įmynė iki pat kulkšnies. Nusikeikęs viena koja nušokavo į administraciją – laimė, vieninteliu langeliu žvelgiančią į automobilių stovėjimo aikštelę, – ir paprašė vandens batui nusiplauti. Taip stengėsi, kad per tą pavojingą kelionę niekas neatkreiptų į juos dėmesio ir neprisimintų, o štai tas gyvūnas savo pasibjaurėtinu elgesiu pavertė niekais visas jo pastangas. Šiaip sakysi ar taip, geriausiai įsimena mulkis, įmynęs į šūdą, padarė išvadą Ričardas. Liūdna pranašystė kelionės pabaigai. O gal gera? Nieko bloga negali atsitikti, nutarė jis, mane saugo ta vaikiška meilės liga. Ir jis nusijuokė: jeigu ne ta meilė, ryškiomis spalvomis išgražinusi pasaulį, būtų palaikęs save burtų auka. Lyg nebūtų užtekę tos bėdos su Ketrina Braun, teko kęsti darganą, blusas, apnuodytu maistu sudirginti skrandžio opą, pačiam apsidirbti ir įminti į briedžio išmatas.

EVELINA

Meksikos ir Jungtinių Amerikos Valstijų pasienis

Evelinai Ortegai be galo prailgo dienos nuobodžiaujant tvankiame Naujojo Laredo stovyklos karštyje, tačiau, vos padvelkus nakties gaivai, joje lyg žiurkynėje užvirdavo slapta nusikalstama veikla. Kabrera perspėjo Eveliną ir kitus keliauninkus, kad su niekuo nesusidėtų, niekam nerodytų pinigų, bet tai buvo neįmanoma. Aplink knibždėjo tokie pat kaip jie migrantai, tik dar didesni skurdžiai. Kai kurie ištisus mėnesius vargo vargą, po kelis kartus bandė keltis per upę, įkliuvo pasienio sargybai kitoje pusėje ir turėjo grįžti į Meksiką, nes deportuoti jų į tėvynę amerikiečiai neketino – per brangu. Diduma jų neįstengė susimokėti vedliams. Didžiausią užuojautą žadino benamiai vaikai, šykštuoliai, ir tie nevengė jiems padėti. Evelinos bendrakeleiviai sušelpė maistu ir švariu vandeniu niekada nesiskiriančius brolį ir seserį, aštuonerių metų berniuką ir šešerių mergytę. Jie buvo iš Salvadoro, pabėgo nuo skriaudiko dėdės, klajojo po Gvatemalą, prašydami išmaldos, perėjo per Meksiką prisidėdami tai prie vienų migrantų, tai prie kitų, laikinai juos paglobojančių. Tikėjosi Jungtinėse Amerikos Valstijose surasti motiną, tik nežinojo, kuriame mieste ji gyvena.

Naktį Kabreros globotiniai miegodavo paeiliui, saugodami vieni kitus, kad kas nors neapvogtų. Antrą dieną keliskart nulijo trumpas, bet stiprus lietus, kartono lakštai perdrėko, ir keliauninkai, kaip ir visi to pasigailėtino lūšnyno gyventojai, atsidūrė po atviru dangumi. Sutemo šeštadienio naktis, ir stovykla tarytum pabudo iš letargo, lyg visi būtų laukę to bežvaigždžio dangaus. Vieni migrantai pasiruošė keltis per upę, o banditai ir municipalinė policija ėmėsi darbo.

Kabrera jau buvo susitaręs ir su gaujomis, ir su pareigūnais: kitą naktį, kai vėl aptemo dangus ir nežibėjo nė viena žvaigždelė, atėjo Kabreros pažįstamas žmogus, nedidelio ūgio, sudžiūvęs, pergeltęs, blausiomis užkietėjusio narkomano akimis, ir prisistatė kaip Ekspertas. Kabrera patikino, kad, nors iš pažiūros ir nepatikimas, vyriškis esąs specialistas, kokių reta: sausumoje atrodo tikras vargeta, o vandenyje jaučiasi kaip žuvis, kaip niekas kitas pažįsta visas sroves ir sietuvas. Kai būna neapdujęs nuo kvaišalų, stebi patrulių judėjimą ir galingų prožektorių išdėstymą; moka pasirinkti patogią progą bristi į vandenį, perplaukia per upę prožektoriaus spinduliui nespėjus pasiekti bėglių ir nusigauna į amerikiečiams nematomą pakrantės vietą. Užmokestį ima doleriais už kiekvieną žmogų, vedlys privalo sumokėti, nes be tokio įgudusio ir drąsaus pagalbininko būtų labai sunku nuvesti grupę į Jungtines Amerikos Valstijas. „Ar mokate plaukti?“ – paklausė Ekspertas. Tokių neatsirado. Pasakė jiems, kad negali neštis jokių daiktų, išskyrus tapatybės dokumentus ir pinigus, jei dar kiek turi. Liepė nusirengti ir nusiauti batus, susidėti viską į juodus šiukšlių maišus, paskui pririšo juos prie sunkvežimio padangos, atstojančios plaustą. Parodė, kaip turi laikytis viena ranka ir tyliai irtis kita. „Kas neišsilaikys, tam amen“, – pridūrė.

Bertas atsisveikindamas apsikabino su visais ir davė paskutinius nurodymus. Du keliauninkai vienomis kelnaitėmis

pirmi įbrido į upę, įsikibo į padangą ir nuplaukė drauge su Ekspertu. Ir dingo nakties tamsoje. Po penkiolikos minučių Ekspertas grįžo pakrante, vilkdamas padangą. Abu pirmieji keliauninkai liko salelėje vidury upės ir ten, pasislėpę nendryne, laukė likimo draugų. Bertas Kabrera dar sykį užjausdamas apkabino Eveliną – abejojo, kad vargšė mergina ištvers visus kelionės sunkumus.

– Man regis, mergele, tu nepajėgsi nueiti šimto trisdešimt penkių kilometrų per dykumą. Klausyk mano bendrininko, jis žino, ką su tavimi daryti.

Upė pasirodė besanti kur kas pavojingesnė, nei atrodė nuo kranto, bet niekas nesudvejojo, nes turėjo prasmukti per kelias sekundes, kad neapšviestų prožektoriaus spindulys. Evelina įbrido į upę su kelnaitėmis ir liemenėle drauge su dviem bendrakeleiviais iš šalių, pasiruošusių jai padėti. Ji bijojo prigerti, bet dar labiau bijojo neatsargiu elgesiu išsiduoti ir įklampinti į bėdą bendražygius. Vos nesukliko pasinėrusi į šaltą vandenį ir po kojomis pajutusi dumblą, medžių šakas, šiukšles, o gal ir vandenines gyvates. Kelnaičių guma sušlapusi išsitempė, ji bandė prilaikyti jas sveikąja ranka, nes kitą laikė priglaudusi prie krūtinės, tą pačią akimirką dugnas dingo iš po kojų, ir ją sugriebė srovė. Evelina pasinėrė ir vėl išnėrė burbuliuodama ir beviltiškai stengdamasi įsitverti padangos. Srovė vos nenunešė jos į šalį, bet vienas vyras spėjo apglėbti ją per liemenį ir liepė laikytis abiem rankomis, bet Evelinai vis dar nepakenčiamai skaudėjo išnarintas petys, ir ji nevaldė rankos. Bendrakeleiviai ją pakėlė ir paguldė kniūbsčią ant padangos, ji užsimerkė ir atsidavė likimo malonei.

Kelionė truko neilgai, vos kelias minutes, ir jie atsidūrė salelėje, kur jų laukė kiti du bendrakeleiviai. Atsitūpę melduose

ant smėlio, jie stebėjo Jungtinių Amerikos Valstijų krantą, tokį artimą, kad buvo girdėti, kaip kalbasi du pasieniečiai, stovėdami šalia automobilio su galingu prožektoriumi, nukreiptu kaip tik į tą vietą, kur jie slėpėsi. Praslinko ne mažiau kaip valanda, o Ekspertas sėdėjo visiškai ramus, rodos, netgi snaudė, nors jie drebėjo sustirę, kalendami dantimis, jausdami, kaip kūnu ropoja vabzdžiai ir kitokie gyviai. Maždaug apie vidurnaktį Ekspertas kniostelėjo iš miego, lyg išgirdęs pavojaus signalą, ir kaip tik tuo metu prožektorius užgeso ir automobilis nutolo.

– Turime penkias minutes laiko, kol atvažiuos pamaina. Šioje vietoje srovė silpnesnė, plaukiame visi nieko nesibaimindami, bet, kai tik atsidursime prie kranto, kad man nė mur mur! – įsakė jis.

Jie vėl įbrido į upę, laikydamiesi padangos, kuri dabar, įsikibus šešiems žmonėms, pasinėrė į vandenį, ir nusiyrė kranto link. Netrukus atsistojo ant dugno ir, įsitverdami į meldus ir padėdami Evelinai, klampiu ir stačiu šlaitu užsiropštė ant kranto. Pagaliau atvyko į Jungtines Amerikos Valstijas.

Po kelių minučių išgirdo atburzgiant kitą automobilį, bet jie jau saugiai sėlino per brūzgynus, kur nesiekė prožektoriaus spindulys. Ekspertas vedė tolyn nuo upės. Jie slinko aklomis vorele per meldynus, susikibę rankomis, kad nepasiklystų tamsoje, kol pagaliau priėjo progumą. Ekspertas įjungė žibintuvėlį, nukreipdamas šviesą į žemę, atidavė jiems maišus ir mostu liepė apsirengti, paskui nusivilko šlapius marškinėlius ir parišo ranką Evelinai, upėje pametusiai tvarstį. Ir tą akimirką ji susivokė nebeturinti plastikinio voko su dokumentais, kurį jai davė dvasiškasis tėvas Benitas. Puolė ieškoti ant žemės, blausiai šviečiant žibintuvėliui, tikėdamasi, kad jis bus nukritęs po kojomis, bet neradusi suprato, jog jį tikriausiai nunešė srovė, kai vienas bendrakeleivis sugriebė ją beskęstančią už liemens. Ko gero, tuo metu ir atsisegė

pasaitėlis su voku. Drauge prarado ir popiežiaus palaimintą šventą paveikslėlį, bet išliko ant kaklo kabantis deivės jaguarės amuletas, apsaugantis nuo blogio.

Kai tik jie apsirengė, nežinia iš kur nelyginant nakties vaiduoklis išdygo Kabreros bendrininkas, meksikietis, Jungtinėse Valstijose išgyvenęs tiek daug metų, jog ispaniškai kalbėjo keista tartimi. Jis padavė jiems kelis termosus alkoholiu atmieštos karštos kavos, ir jie dėkingi tylomis išgėrė, o Ekspertas tuo metu net neatsisveikinęs dingo tamsoje.

Bendrininkas pakuždomis įsakė vyrams vorele sekti iš paskos, o Evelinai – eiti vienai priešinga kryptimi. Mergina bandė ginčytis, bet negalėjo ištarti nė žodžio, netekusi žado iš pasibaisėjimo, kad, atvykusi į Jungtines Valstijas, bus klastingai palikta likimo valiai.

– Man Bertas sakė, kad čia gyvena tavo motina. Pasiduok pirmam pasitaikiusiam patruliui arba pasieniečiui. Tavęs jie nedeportuos, nes esi nepilnametė, – patikino bendrininkas, neabejodamas, kad niekas jai neduos daugiau kaip dvylika metų. Evelina juo nepatikėjo, bet jos bendrakeleiviai patvirtino girdėję, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose esąs toks įstatymas. Jie paskubomis atsisveikino ir, sekdami įkandin bendrininko, beregint dingo tamsoje.

Atsipeikėjusi Evelina drebėdama susigūžė melduose. Bandė patyliukais melstis, bet neatėjo į galvą nė viena iš daugybės močiutės maldų. Taip praslinko valanda, dvi, gal trys, ji visiškai neteko laiko nuovokos, nepajėgė pajudėti iš vietos, jautėsi kaip sudaužyta, maudė išnarintą petį. Vienu tarpu išgirdo virš galvos įnirtingai kažką plazdant, ir dingtelėjo mintis, kad tai tikriausiai šikšnosparniai kaip ir Gvatemaloje ieško grobio. Išsigandusi dar labiau susigūžė – žinojo, kad jie čiulpia žmonių

kraują. Gindama iš galvos mintis apie vampyrus, gyvates ir skorpionus, ėmė svarstyti, kaip būtų geriausia gelbėtis iš bėdos. Be jokios abejonės, ateisią ir daugiau migrantų, galėsianti prie jų prisidėti, tik svarbu neužmigti. Ėmė šauktis pagalbon motiną jaguarę ir Jėzaus motiną, kaip buvo patarusi Felisita, bet nepadėjo nei viena, nei kita: Jungtinėse Amerikos Valstijose abi motinos neturėjo galios. Ji buvo palikta likimo valiai.

Dar kelios valandos – ir prašvis, bet laikas slinko be galo lėtai. Akys pamažu priprato prie nakties tamsos, kuri iš pradžių atrodė neperregima, ir ji įžiūrėjo aplink aukštus išdžiūvusius meldus. Naktis tęsėsi kaip begalinė kančia, kol pagaliau ūmai išaušo. Tokiu metu aplink nebuvo girdėti nei migrantų, nei pasieniečių. Vos prašvitus ji išdrįso apsižvalgyti. Kūnas buvo nutirpęs, ji vargais negalais atsistojo ir paėjėjo kelis žingsnius: norėjo valgyti ir gerti, bet išnarinto peties nebeskaudėjo. Ji pajuto, kaip nuo žemės nelyginant nuotakos šydas palengva kyla šiltas ūkas, dienos karščio pranašas. Naktį buvo ramu, tik tolumoje retkarčiais skardeno garsiakalbiai, bet prašvitus atsibudo žemė: dūzgė vabzdžiai, traškėjo šakelės po graužikų kojytėmis, melduose ūžė vėjas ir aplink skraidė žvirbliai. Krūmuose šen bei ten margavo ryškūs šlakai: raudongurklė musinukė, geltona meldinė nendrinukė, žaliasis kėkštas mėlyna galvute, kuklūs paukšteliai, palyginti su jos gimtinės skraiduoliais. Ji užaugo ornitologų rojuje, pasak dvasiškojo tėvo Benito, tarp septynių šimtų rūšių paukščių giesmininkų įvairiaspalvėmis plunksnomis. Netrukus per garsiakalbį nuskardėjo griežti perspėjimai ispaniškai, ir ji bergždžiai bandė įspėti atstumą iki pasienio sargybos postų, stebėjimo bokštų ir kelio, jeigu toks yra. Nenuvokė, kur esanti. Į galvą atėjo iš lūpų į lūpas sklindantys migrantų pasakojimai apie šiaurėje tykančius pavojus, apie grėsmingą dykumą, apie fermerius, nebaudžiamai šaudančius į kiekvieną, užklystantį į jų valdas paprašyti vandens,

apie ginkluotus iki dantų pasieniečius, piktus šunis, išdresuotus užuosti baimės prakaito kvapą, apie kalėjimus, kur ilgiems metams dingsta be žinios žmonės. Jeigu jie tokie kaip Gvatemaloje, geriau mirti nei atsidurti už grotų.

Diena slinko be galo lėtai – valanda po valandos, minutė po minutės. Saulė ritosi dangumi, degindama žemę sausu kaip žerplėjančios žarijos karščiu, kokio Evelina niekada nebuvo patyrusi. Taip troškino, kad nesinorėjo nė valgyti. Nebuvo nė vieno medžio, kad galėtų pasislėpti jo paunksnėje, tad, norėdama nubaidyti gyvates, krūmeliuose pagaliu išsirausė duobutę ir ten susirangė, įsmeigusi pagalį į žemę, kad pagal šešėlį matytų, kaip slenka laikas, kaip matė darant močiutę. Girdėjo pro šalį retkarčiais pravažiuojant sunkvežimius, o žemai virš galvos – praskrendant sraigtasparnius, bet nustojo kreipti į juos dėmesį, supratusi, kad jie tiesiog stebi pasienio ruožą. Ji beveik nieko nesuvokė, galva buvo kaip vatos prikimšta, mintys jaukėsi. Iš pagalio šešėlio suprato, kad jau vidurdienis, ir tada prasidėjo haliucinacijos, prieš akis ėmė mirgėti įvairių spalvų ir formų pavidalai kaip per Peru šamanų apeigas, šmėkščioti šarvuočiai, žiurkės, jaguarų jaunikliai be motinos, atbėgo sveikas ir gyvas juodas Andreso šuo, nustipęs prieš ketverius metus. Apdujusi nuo nuovargio ir troškulio, Evelina kartais užsnūsdavo, alpėdama nuo nepakenčiamo karščio.

Diena pamažu krypo vakarop, bet karštis neslūgo. Ilga juoda stora gyvatė tyliai peršliaužė per koją, lyg glostydama. Sustingusi, užkandusi žadą, mergina laukė, kol gyvatė iš lėto peršliauš, jausdama to ilgo kaip žarna kūno svorį, aksominę odą, kiekvieno raumens virptelėjimą. Tokių roplių gimtinėje Evelina niekada nebuvo mačiusi. Gyvatei dingus, ji pašoko ant kojų ir kone alpdama įkvėpė oro iš klaikios baimės tvaskančia širdimi. Ji atsipeikėjo tik po kelių valandų ir nustojo baugščiai žvalgytis aplink: jai pristigo jėgų stovėti ištisą dieną, įsmeigus

akis į žemę. Lūpos kraujavo suskirdusios nuo karščio, liežuvis ištino kaip moliuskas išdžiūvusioje burnoje, oda degte degė.

Pagaliau sutemo naktis ir ėmė po truputį vėsti. Evelina jautėsi visiškai išsekusi, neberūpėjo nei gyvatės, nei šikšnosparniai, nei ginkluoti pasieniečiai, nei košmarų pabaisos: nieko kito nenorėjo, tik atsigerti ir pailsėti. Įsiraususi į žemę, atsidavė likimo malonei, trokšdama kuo greičiau mirti vieniša ir nelaiminga, užmigti ir nebepabusti.

Tą antrąją naktį mergina nemirė Jungtinių Amerikos Valstijų teritorijoje, kaip tikėjosi. Rytą atsibudo ta pačia poza, kokia buvo atsigulusi, bet neprisiminė nieko, kas atsitiko iškeliavus iš Naujojo Laredo stovyklos. Buvo ištroškusi ir tik vargais negalais ištiesė kojas, pasikėlė, pasirišo ranką ir kaip galadienė senolė nukėblino kelis žingsnius. Skaudėjo kiekvieną raumenėlį, bet labiausiai kankino troškulys. Reikėjo žūtbūt rasti vandens. Ji nepajėgė nei sutelkti dėmesio, nei galvoti, tačiau, nuo mažumės gyvenus gamtoje, patirtis pasakė, kur galėtų būti vandens: ten, kur auga meldai ir piktžolės. Troškulio ir baimės genama, ji nukiūtino akiplotu, ramstydamasi tuo pačiu pagaliu, kuriuo naudojosi laikui nustatyti.

Įstengė nueiti kokį pusšimtį metrų ir sustojo, netoliese išgirdusi burzgiant variklį. Instinktyviai griuvo kniūbsčia ant žemės, slėpdamasi melduose. Automobilis pravažiavo pro šalį, ji net girdėjo vyriškį kalbant angliškai ir jam atsakant kažką gergždžiančiu balsu – lyg per radiją, lyg telefonu. Gulėjo gana ilgai, kol tolumoje nutilo variklio ūžesys ir troškulys nuginė ropomis per pievas ieškoti upės. Dygliuoti krūmai braižė veidą ir kaklą, užkliuvę už šakos perplyšo marškinėliai, ropodama per akmenis ji kruvinai nusibrozdino rankas ir kelius. Ji atsistojo ir nukėblino akiplotu – sulinkusi, bijodama pakelti galvą

ir apsižvalgyti. Buvo ankstyvas rytas, bet ryški saulės šviesa jau žilpino akis.

Netikėtai išgirdo netoliese čiurlenant vandenį – taip aiškiai, lyg kliedėdama, ir, pamiršusi bet kokį atsargumą, paspartino žingsnius. Iš pradžių pajuto dumblą po kojomis, paskui, praskleidusi meldus, atsidūrė Rio Grandės pakrantėje. Suklikusi puolė į upę, įbrido iki juosmens, rieškučiomis semdamasi vandens ir godžiai gerdama. Šaltas vanduo atvėsino kaip Dievo palaima. Ji gėrė be saiko negalvodama nei apie purvą, nei apie plūduriuojančias stipenas. Toje vietoje buvo seklu, ji pritūpė ir visa pasinėrė mėgaudamasi vandeniu, vėsinančiu suskirdusią odą, išnarintą petį, subraižytą veidą, o jos juodi plaukai draikėsi aplink nelyginant dumbliai.

Išlipusi iš upės, išsitiesė pakrantėje pamažu atsigaudama, ir tuo metu ją aptiko patrulis.

Imigracijos pareigūnė, įpareigota apklausti pasienyje sulaikytą Eveliną Ortegą, atėjusi savo skyrelyje rado sugniužusią, drebančią paauglę, kuri sėdėjo nudelbusi akis, nepalietusi nei vaisių sulčių, nei sausainių, padėtų ant stalo, kad galėtų pasivaišinti ir apsiprasti su aplinka. Bandė ją nuraminti paglostydama galvą, bet dar labiau įgąsdino. Kolegos perspėjo ją, kad mergina protiškai atsilikusi, ir pasiūlė pokalbiui skirti daugiau laiko nei paprastai. Dauguma nepilnamečių, pakliuvusių į jos žinybą, buvo patyrę traumų, tačiau buvo neįmanoma atlikti psichologinio įvertinimo, negavus oficialaus įsakymo. Reikėjo kliautis savo nuojauta ir patirtimi.

Paauglei atkakliai tylint, pareigūnė pagalvojo, kad tikriausiai ji nesupranta ispaniškai. Gal šneka majų kalba, ir sugaišo keletą brangių minučių, kol pagaliau įsitikino, kad ji puikiai viską supranta, bet turi kalbos trūkumų, tuomet davė jai lapą

popieriaus ir pieštuką, kad atsakytų į klausimus, nors abejojo, kad ji mokėtų rašyti: į sulaikymo centrą pakliūdavo daug vaikų, niekada nelankiusių mokyklos.

– Kuo tu vardu? Iš kur atvykai? Ar turi čia artimųjų?

Evelina gražiai parašė savo vardą ir pavardę, miestelio ir šalies pavadinimą, savo motinos pavardę ir telefono numerį. Pareigūnė lengvai atsiduso.

– Dabar viskas bus labai paprasta. Mes paskambinsime tavo motinai, kad atvažiuotų tavęs pasiimti. Galėsi laikinai pagyventi pas ją, kol teisėjas išnagrinės tavo bylą.

Tris dienas praleidusi sulaikymo centre, Evelina su niekuo nesikalbėjo, nors aplink buvo gausu moterų ir vaikų iš Centrinės Amerikos ir Meksikos. Daug jų buvo ir iš Gvatemalos. Žmonės gaudavo valgyti dukart per dieną, motinos kūdikiams – pieno ir sauskelnių, visi miegojo žygio lovelėse, apsikloję kariškomis antklodėmis, labai pravarčiomis, nes oro kondicionierių vėdinamose patalpose buvo šalta kaip vidury žiemos: tiek moterys, tiek vaikai slogavo ir kosėjo. Tai buvo laikina stovykla, niekas joje ilgai neužsibūdavo, sulaikytieji buvo kuo greičiau paskirstomi ir siunčiami kitur, o nepilnamečiai skubiai atiduodami artimiesiems, gyvenantiems Jungtinėse Amerikos Valstijose: nebuvo laiko gilintis į kiekvieną bylą.

Evelinos atsiimti atvažiavo ne Miriama, o vyriškis, vardu Galilėjus Leonas, prisistatęs kaip patėvis. Nenumanydama, kas jis toks iš tikrųjų, ji griežtai atsisakė su juo važiuoti: buvo girdėjusi kalbų apie sąvadautojus ir vaikų pirklius. Kartais vaikus išsiveždavo nepažįstami žmonės, tiesiog pasirašę dokumentus. Pareigūnams teko skambinti Miriamai ir aiškintis, taip Evelina sužinojo, kad motina ištekėjusi. Netrukus sužinojo ir tai, kad, be patėvio, turi dar du netikrus broliukus: ketverių ir trejų metų.

– Kodėl neatvažiavo mergaitės motina? – paklausė Galilėjų Leoną budėtojas.

– Nes ji bijo netekti darbo. Man irgi nebuvo lengva ištrūkti. Per tą mergiščią praradau keturių dienų uždarbį. Aš dažytojas, ir mano klientai nenusiteikę laukti, – atsakė vyriškis nuolankiu tonu, nelabai atitinkančiu įžūlius žodžius.

– Mes laikinai patikime jums merginą remdamiesi prielaida, kad gimtinėje jai gresia pavojus. Ar suprantate, ką tai reiškia?

– Daugiau ar mažiau.

– Teisėjas nuspręs, ar mergaitė pagrįstai paliko savo šalį. Evelina turės įrodyti, kad jos gyvybei grėsė konkretus pavojus, pavyzdžiui, kad ji nukentėjo nuo užpuolikų arba susilaukė grasinimų. Jūs laiduojate ir atsakote už ją savo žodžiu.

– Ar turėsiu sumokėti užstatą? – išsigando vyriškis.

– Ne. Į knygą įrašoma nominali suma, bet migrantai nemoka nė cento. Mes nusiųsime jos motinai į namus kvietimą į migracijos teismą. Prieš bylos nagrinėjimą Evelina susitiks su pareigūnu, sprendžiančiu prieglobsčio suteikimo klausimus.

– Su advokatu? Mes neturėsime tiek pinigų... – suvebleno Leonas.

– Procedūra gana sudėtinga, nes prieglobsčio prašo daug vaikų. Tiesą pasakius, nė pusei jų neskiriamas patarėjas, o jeigu skiriamas, mokėti nereikia.

– Kažkas man sakė, kad galėtų gauti prieglobstį už tris tūkstančius dolerių...

– Tai sukčiai ir apgavikai, netikėkite jais. Laukite teismo kvietimo, tik tiek galiu jums patarti, – pridūrė budėtojas, turėdamas omeny, kad pokalbis baigtas.

Jis nukopijavo Galilėjaus Leono vairuotojo pažymėjimą ir nuorašą prisegė prie Evelinos bylos, nors tai buvo beveik beprasmiška – sulaikymo centras neturėjo galimybių sekti

tolesnį vaiko likimą. Budėtojas paskubomis atsisveikino su Evelina – tą dieną jo laukė dar kelios bylos.

Galilėjus Leonas, gimęs Nikaragvoje, nelegaliai atvyko į Jungtines Amerikos Valstijas aštuoniolikos metų, tačiau gavo pilietybę pagal 1995 metų amnestijos įstatymą. Pats jis nė nesistengė rūpintis pilietybe. Buvo žemo ūgio, nešnekus, ramaus būdo; iš pirmo žvilgsnio nežadino nei pasitikėjimo, nei simpatijos.

Pirmąsyk jie sustojo prie „Volmarto" nusipirkti drabužių ir tualeto reikmenų. Mergina tarėsi sapnuojanti išvydusi parduotuvės erdves ir begalę prekių, kiekvieną skirtingų spalvų ir dydžių, ištisą labirintą takų tarp gausybės prekydėžių ir lentynų. Bijodama pasiklysti, ji tvirtai įsikibo į patėvio ranką, o šis orientavosi kaip įgudęs keliautojas, nuvedė ją tiesiai į reikiamą skyrių ir liepė pasirinkti apatinių drabužių, marškinėlių, tris palaidinukes, dvejus džinsus, sijoną, suknelę ir išeiginius batelius. Nors jau beveik šešiolikos, Evelina atrodė kaip dešimties ar dvylikos metų amerikietė. Sutrikusi ji bandė rinktis pačius pigiausius drabužius, bet, nežinodama dolerio vertės, ilgai užtruko.

– Į kainą nežiūrėk, čia viskas pigu, o tavo mama davė pinigų drabužiams, – paaiškino Galilėjus.

Iš ten jis nuvežė merginą į makdonaldą, pavaišino mėsainiais su keptomis bulvytėmis ir didžiule taure ledų su vyšnia ant viršaus, kurių Gvatemaloje būtų užtekę visai šeimai.

– Ar tavęs niekas nemokė padėkoti? – pasidomėjo patėvis, neketindamas jai priekaištauti.

Laižydama paskutinį šaukštelį ledų, Evelina linktelėjo nedrįsdama pakelti akių.

– Gal bijai manęs? Aš ne žmogėdra.

– Dė... dė... kui... – suvebleno ji.

– Tu puskvaišė ar miknė?

– Mik... mik...

– Aha, matau, atsiprašau, – pertraukė ją Galilėjus. – Jei nemoki kalbėti kaip žmogus, nežinia, kaip susikalbėsi angliškai. Va, dailiausia! Ką su tavimi darysime?

Jie pernakvojo tolimųjų reisų vairuotojų motelyje. Kambarys atrodė nešvarus, bet buvo karštas dušas. Galilėjus liepė jai išsimaudyti, sukalbėti poterius ir atsigulti į lovą kairėje kambario pusėje, nes jis visada miegąs netoli durų, kitaip negalįs. „Einu parūkyti, o kai grįšiu, kad jau miegotum", – pareiškė jis. Evelina pakluso. Greitai išsimaudė po dušu ir atsigulė nenusirengusi ir su bateliais, užsiklojo iki ausų antklode ir apsimetė mieganti, pasiryžusi bėgti, kai tik tas žmogus prie jos artinsis. Buvo pavargusi, maudė petį, baimė gniaužė širdį, bet įveikė ją prisiminusi močiutę. Neabejojo, kad močiutė nueis į bažnyčią uždegti jai žvakutės.

Galilėjus grįžo tik po valandos. Nusiavė batus, nuėjo į vonios kambarį ir užsklendė duris. Evelina išgirdo, kaip jis nuleido tualete vandenį, paskui akies krašteliu pamatė, kad jis grįžta vienomis kelnaitėmis, su marškinėliais ir puskojinėmis. Ji pasiruošė šokti iš lovos. Patėvis pasvėrė kelnes ant vienintelės kėdės atlošo, užsklendė kambario duris ir užgesino šviesą. Pro apšiurusias žaliuzes tvyksčiojo melsvi motelio neoninės reklamos atšvaitai, ir prieblandoje Evelina pamatė, kaip jis priklaupia prie savo lovos. Galilėjus Leonas ilgai pakuždomis meldėsi. Kai pagaliau atsigulė, Evelina jau miegojo.

RIČARDAS

Rio de Žaneiras

Jie išvažiavo iš motelio devintą valandą – alkani, tik išgėrę po puodelį kavos. Lusija pareikalavo papusryčiauti kur nors kitur: pareiškė norinti karšto maisto ir valgysianti tik iš lėkščių, o ne iš kartoninių dėžučių su kiniškais pagaliukais. Galų gale užsuko į pakelės restoranėlį *Denny's*, moterys užsisakė blynelių su medumi, o Ričardas kabino šaukštu savo kokčius avižinius dribsnius. Išvažiuodami iš Bruklino, buvo sutarę kartu nesirodyti viešumoje, bet po kelių valandų nustojo saugotis, jaukiai jausdamiesi visi drauge, pagaliau net Ketriną Braun be niekur nieko priėmė į savo būrelį.

Kelionė sekėsi geriau nei pirmąją dieną. Naktį nedaug pasnigo, ir, nors temperatūra vis dar laikėsi žemiau nulio, vėjas nurimo, ir kelių tarnybos spėjo nuvalyti sniegą. Tad jie galėjo važiuoti kur kas greičiau, ir Ričardas apskaičiavo, kad trobelėje atsidurs apie vidurdienį: patogiausias metas susitvarkyti su leksusu. Šiaip ar taip, po pusantros valandos turėjo sustoti – greitkelį užtvėrė šimtametrė įvairiaspalvių policijos švyturėlių vora. Nebuvo matyti jokio aplinkkelio, o jeigu pasuktų atgal – atkreiptų į save dėmesį.

Skrandis sumaištavo, pusryčių turinys kliustelėjo aukštyn,

suveržė gerklę, ir burna prisipildė kartumo. Jis išsigando nejučia prisiminęs vakarykštį pykinimą ir viduriavimą. Pačiupinėjo viršutinę švarko kišenę, kur paprastai laikė rausvąsias tabletes, bet nieko nerado. Galinio vaizdo veidrodėlyje užpakalyje pamatė Lusiją, kuri drąsino jį rodydama du sukryžiuotus pirštus. Priešaky stovėjo daug automobilių, greitoji pagalba ir gaisrininkų automobilis. Policininkas įsakė jam stoti į eilę. Nusimovęs slidininko kepuraitę, kuo ramiausiu balsu Ričardas paklausė, kas atsitiko.

– Susidūrė ištisa virtinė automobilių.

– Ar yra žuvusiųjų?

– Kol kas nieko negaliu pasakyti.

Sugniužęs Ričardas parimo ant vairo sudėjęs rankas ir, skaičiuodamas sekundes, kaip ir kiti vairuotojai ėmė kantriai laukti. Ir skrandis, ir stemplė degte degė.

Jis neprisiminė, kad būtų kada nors taip graužęs rėmuo, ir išsigando pagalvojęs, kad tikriausiai trūkusi ir kraujuojanti opa. Prakeiktas likimas! Ir atsitik tu man taip, kad prirėmė bėda kaip tik tuo metu, kai bagažinėje guli lavonas ir mirtinai prispyrė reikalas bėgti į tualetą. O gal tai apendicitas? Nereikėjo valgyti avižinių dribsnių, jie laisvina vidurius. „Jei tie prakeikti policininkai neišvalys kelio, neištversiu, tik to man ir trūko. Ką pagalvos Lusija, kad esu nusmurgėlis, chroniškas apsitriedėlis“, – sumurmėjo sau jis.

Minutės slinko kaip vynuoginės sraigės. Kaip tik tuo metu sučirškė telefonas.

– Kaip laikaisi? Atrodo, lyg būtum nualpęs, – iš dangaus atsklido Lusijos balsas.

– Nežinau, – atsakė pakeldamas galvą nuo vairo.

– Psichosomatika, Ričardai. Nesinervink. Išgerk tabletę.

– Tabletės kuprinėje, tavo automobilyje.

– Tu jas įsidėjai!

– Ne!

Jis pamatė, kaip Lusija išlipa iš automobilio pro vienas dureles, o Evelina su šuneliu rankose – pro kitas. Lusija kaip niekur nieko priėjo prie leksuso ir krumpliais pabeldė į langą. Jis nuleido langelį pasiruošęs ją aprėkti, bet ji mikliai įkišo tabletes, ir kaip tik tuo metu ilgais žingsniais atskubėjo patrulis.

– Ponia! Prašom sėdėti automobilyje! – įsakė jis.

– Atsiprašau, pareigūne. Gal turite degtukų? – paklausė lyg keldama cigaretę prie lūpų.

– Sėskite į automobilį! Ir jūs taip pat! – sušuko jis Evelinai.

Teko laukti dar pusvalandį, kol policija sutvarkė visus formalumus; subaru stovėjo su įjungtu varikliu, kad veiktų šildymas, o leksusas buvo virtęs šaldytuvu. Kai tik dingo greitosios pagalbos ir gaisrininkų automobiliai, policija leido važiuoti abiem kryptimis išsirikiavusioms mašinoms. Važiuodami pro avarijos vietą, jie pamatė ratais į viršų apsivertusį furgonėlį, metalo laužu virtusį automobilį suknežintu priekiu ir galu ir dar vieną, riogsantį ant viršaus. Buvo skaisti diena, pūga nuslinko tolyn, ir visi trys vairuotojai pamiršo, kad kelias apledėjęs.

Ričardas prarijo keturias tabletes nuo rėmens. Burnoje vis dar buvo kartu ir pykino. Jis užgulė vairą krūtine, pasruvęs šaltu prakaitu, nuo skausmo aptemusiomis akimis, vis labiau įsitikindamas, kad kraujuoja skrandžio opa. Mobiliuoju pranešė Lusijai, kad nebeištveria skausmo, ir sustojo pirmoje greitkelio poilsio aikštelėje. Ji privažiavo kaip tik tuo metu, kai jis, atidaręs dureles, žiaukčiodamas išsivėmė ant asfalto.

– Važiuojame ieškoti pagalbos. Kur nors netoliese turėtų būti ligoninė, – pasakė Lusija, paduodama jam popierinę servetėlę ir butelį vandens.

– Apie ligoninę negali būti nė kalbos. Praeis. Man reikia į tualetą...

Neleisdama Ričardui prieštarauti, Lusija įsakė Evelinai sėstis į subaru, o pati įsitaisė prie leksuso vairo. „Važiuok iš lėto, Lusija. Matei, kas atsitinka, kai automobilis ima čiuožti", – pasakė Ričardas, susiriesdamas ant galinės sėdynės. Dingtelėjo mintis, kad tikriausiai tokia pat poza čia pat, už plastikinės pertvaros, guli Ketrina Braun.

Gyvendamas Rio de Žaneire, Ričardas išgerdavo kasdien: tai buvo visuomeninė prievolė, kultūros apraiška, neišvengiama būtinybė per kiekvieną susitikimą, net darbo klausimais, atokvėpis lietingą popietę arba karštą vidurdienį, paskata pradėti politinį ginčą, vaistas nuo slogos, liūdesio, neatlieptos meilės arba nusivylimo po pralaimėtų futbolo rungtynių. Ričardas labai seniai nesilankė tame mieste, bet vylėsi, kad ten niekas nepasikeitė. Kai kurie papročiai gyvuoja per kelias kartas. Tuo metu jis išgerdavo ne ką mažiau alkoholio nei draugai ir pažįstami, jo nuomone, nieko baisaus. Labai retai nusigerdavo, kad paskui nieko nebeprisimintų: nelabai maloni būklė, jam patikdavo veikiau plavinėti, regėti pasaulį šviesų, malonų, jaukų. Jis niekad nesusimąstė apie pasekmes, kol pagaliau Anita pastebėjo jo bėdą ir ėmė skaičiuoti taures – iš pradžių slapčia, vėliau viešai išjuokdama jį, draugams girdint. Jis buvo atsparus svaigalams, galėjo išgerti keturis alaus ir tris kaipirinjas, ir nieko bloga neatsitikdavo, priešingai, išgaruodavo nedrąsa, ir jis tardavosi esąs žavus, bet netrukus ėmė gyventi nuosaikiau, kad žmona nepyktų, o ir skrandžio opa kartais iškrėsdavo nemalonių staigmenų. Retkarčiais parašydavo tėvui vieną kitą laišką, bet niekada neužsimindavo apie girtuokliavimą, nes Džozefas buvo abstinentas ir nebūtų jo supratęs.

Gimus Pepei, Anita buvo triskart pastojusi, bet visus tris kartus nėštumas baigėsi persileidimu. Ji svajojo apie tokią pat

gausią kaip ir jos tėvų šeimą: ji buvo dukterų jauniausia ir turėjo vienuolika brolių, nesuskaitomą daugybę pusbrolių ir kitokių giminaičių. Sulig kiekvienu persileidimu ją vis labiau ėmė neviltis. Įsikalė į galvą, kad tai Dievo išbandymas arba bausmė už kokią nors nuodėmę, ir pamažu prarado jėgas ir nustojo džiaugtis gyvenimu.

Netekusi svarbiausių charakterio bruožų, pasibodėjo šokiais ir galiausiai pardavė savo garsiąją akademiją. Farinjų giminės moterys, močiutė, motina, seserys, tetos ir pusseserės, suglaudė gretas ir paeiliui rūpinosi ja tai viena, tai kita. Anita nė per žingsnį nesitraukė nuo Pepės, nenuleisdama nuo jos akių, baimindamasi ją prarasti, tad moterys stengėsi ją prablaivyti, paskatino rašyti knygą – daugybės kartų Farinjų giminės virtuvės receptų vadovą, vildamosi, kad darbas – geriausias vaistas, o valgių gaminimo paslaptys užglostys sielvartą. Jos padėjo jai chronologine tvarka sudaryti aštuoniasdešimt giminės nuotraukų albumų, o kai ji baigė tą darbą, jos prasimanė kitokių, kad tik Anita nesielvartautų. Ričardas nenoromis sutiko, kad jos keliems mėnesiams vežtųsi žmoną ir Pepę į senelių sodybą: saulė ir vėjas išblaškysią jai visą liūdesį. Ji grįžo iš kaimo pasitaisiusi keturiais kilogramais ir graužendamasi, kad pardavė savo akademiją – vėl atgijo noras šokti.

Juodu vėl ėmė džiaugtis meile kaip kadaise, kai nieko kita ir nedarė. Klausėsi muzikos, šoko. Stengdamasis įveikti įgimtą tingumą, Ričardas apsukdavo su ja kelis ratus šokių aikštelėje ir, kai tik pastebėdavo, kad visi nenuleidžia akių nuo žmonos – vieni atpažinę akademijos karalienę Anitą Farinją, kiti žavėdamiesi ar degdami geismu, mandagiai leisdavo šokdinti ją miklesnių kojų vyrams, o pats atsisėsdavo prie stalo, gerdamas taurelę grožėdavosi ja, miglotai mąstydamas apie savo gyvenimą.

Ričardas jau buvo tokio amžiaus, kai reikia galvoti apie ateitį, bet su taure rankoje buvo nesunku vyti šalin tas mintis.

Daugiau nei prieš dvejus metus jis apsigynė doktoratą, bet neturėjo iš to jokios naudos, nebent paskelbė keletą straipsnių Jungtinių Amerikos Valstijų universitetų leidiniuose – vieną apie indėnų teisę į žemę, įtvirtintą 1988 m. konstitucijoje, o kitą apie smurtą Brazilijoje. Pelnėsi pragyvenimą mokydamas vietinius anglų kalbos. Veikiau iš smalsumo nei iš poreikio retkarčiais atsiliepdavo į kokį nors darbo pasiūlymą, skelbiamą žurnale *American Political Review*, pats sau teisindamasis, kad Rio de Žaneire praleistas laikas – likimo suteikta malonės pertrauka, užsitęsusios atostogos: netrukus turėsiąs susirūpinti savo profesija, bet kol kas galįs dar truputį palaukti. Miestas gundė mėgautis malonumais ir dykyste. Jie galėjo gyventi be rūpesčių: Anita turėjo namelį netoli paplūdimio, santaupų iš parduotos šokių akademijos, o jis – pajamų iš anglų kalbos pamokų.

Kai Pepė buvo beveik trejų metų, dievai pagaliau išklausė Anitos ir giminės moterų maldas. „Turiu dėkoti Jemajai“, – pareiškė Anita, pranešusi vyrui, kad ji nėščia. „Va, gražiausia, maniau, kad turėtum dėkoti man“, – nusijuokė jis ir apkabinęs pakėlė ją ant rankų. Nėštumas vyko sklandžiai, ir ji laimingai sulaukė gimdymo dienos, bet neišvengė komplikacijų, ir prireikė cezario pjūvio. Gydytojas perspėjo Anitą, kad daugiau vaikų nebeturėsianti bent jau artimiausius kelerius metus, bet ji per daug nesijaudino laikydama ant rankų Pablą, Pepės broliuką, sveiką ir nepasotinamą kūdikį, kurio taip laukė visa giminė.

Po mėnesio, atsikėlęs auštant, Ričardas pasilenkė prie lopšio paimti kūdikio, kad Anita jį pamaitintų, stebėdamasis, jog jis neverkia, kaip paprastai kas trys ar keturios valandos verkdavo išalkęs. Kūdikis miegojo toks ramus, kad jis nedrįso

jo žadinti. Graudulys persmelkė jį iki širdies gelmių, padrėko akys ir suveržė gerklę – tokį pat meilės antplūdį jis dažnai pajusdavo apkabindamas Pepę. Anita laukė kūdikio prasisegusi marškinius, pasiruošusi jį maitinti, ir staiga Ričardas suvokė, kad kūdikis nekvėpuoja. Klaikus sužeisto žvėries klyksmas sukrėtė namus, kvartalą, visą pasaulį.

Gydytojai pareikalavo skrodimo. Ričardas bandė tai nuslėpti nuo Anitos, nes šiurpas ėmė vien pagalvojus, kad mažasis Pablas bus metodiškai pjaustomas, bet reikėjo nustatyti mirties priežastį. Patologas pateikė išvadą, kad tai buvęs staigios netikėtos mirties sindromas, kai kūdikį ištinkanti nenuspėjama mirtis, kitaip vadinama „mirtimi lopšyje“, kaip dokumente užrašė didžiosiomis raidėmis. Anita nugrimzdo į vyrui neprieinamą gūdų, nepaguodžiamą sielvartą, bedugnę prarają. Ričardas pasijuto žmonos atstumtas, nugrūstas į pašalį kaip visos Farinjų giminės kliuvinys: niekas su juo nesitarė, neleido slaugyti žmonos ir rūpintis Pepe. Giminės užgrobė jo šeimą, nusprendę, kad jis nesugeba suvokti tragedijos gelmės, jausti kaip jie. Tiesą pasakius, Ričardui atlėgo širdis, nes iš tikrųjų jis jautėsi svetimas toje gedulo aplinkoje. Jis rado daugiau mokinių, pageidaujančių mokytis anglų kalbos, anksti išeidavo iš namų ir, prasimesdamas įvairiomis dingstimis, grįždavo kuo vėliau. Tuo metu ėmė dar labiau gerti. Nebegalėjo apsieiti be alkoholio.

Atsidūrę už kelių kilometrų iki posūkio į trobelę, keliauninkai išgirdo sireną, ir prieš akis išdygo policijos automobilis, kuris stovėjo pasislėpęs krūmuose. Lusija išvydo žiburėlius, mirguliuojančius tarp jos automobilio ir įkandin važiuojančio subaru. Buvo jau rimtai apsisprendusi numinti akceleratorių ir pažaisti su ugnimi, bet, Ričardui riktelėjus, apsigalvojo.

Pavažiavusi dar kelis metrus, sustojo šalikelėje. „Įkliuvome, velniai griebtų!“ – vargais negalais atsitiesdamas sušvokštė Ričardas. Lusija nuleido langelį ir ėmė laukti, užkandusi žadą, o tuo tarpu patrulis sustojo užpakalyje. Pro šalį, sulėtinęs greitį, pralėkė subaru, ir ji spėjo duoti ženklą Evelinai, kad nestotų. Beregint priėjo policininkas.

– Dokumentus, – pareikalavo.

– Ar kuo nors prasižengiau, pareigūne?

– Dokumentus.

Lusija atidarė parankinę ir padavė leksuso dokumentus ir savo tarptautinį vairuotojo pažymėjimą, pagalvojusi, kad tikriausiai bus pasibaigęs jo galiojimo laikas: neprisiminė, kada išsiėmė jį Čilėje. Policininkas neskubėdamas peržiūrėjo juos ir pažvelgė į Ričardą, kuris apsimuturiavęs sėdėjo ant galinės sėdynės.

– Prašom išlipti, – įsakė jis Lusijai.

Ji pakluso ir drebančiomis kojomis išlipo iš automobilio. Nusmelkė mintis, kad taip tikriausiai jaučiasi policijos sustabdyti afroamerikiečiai, kad dabar būtų buvę geriau, jeigu būtų vairavęs Ričardas. Tuo metu Ričardas atidarė dureles ir, susirietęs dvilinkas, bandė ropštis lauk.

– Nelipkite iš automobilio, pone! – suriko policininkas, dešine ranka griebdamasis revolverio.

Ričardas suklupo, traukulių tampomas, ir išvėmė avižinių dribsnių likučius policininkui prie kojų, ir šis atšoko pasišlykštėjęs.

– Jis serga, pareigūne, turi skrandžio opą, – pasakė Lusija.

– Kas jam esate?

– Aš... aš... – suvebleno Lusija.

– Ji mano namų šeimininkė. Dirba man, – žiaukčiodamas sušvokštė Ričardas.

Policininkas akimoju sudėliojo faktus į schemą: vairuotoja lotynų amerikietė veža šeimininką, ko gero, į ligoninę. Vyriškis iš tikrųjų atrodo ligonis. Keista, moteris turi užsienietišką vairuotojo pažymėjimą, jis nebe pirmą kartą mato tarptautinį vairuotojo liudijimą. Čilė? Kur ji yra? Palaukė, kol Ričardas atsities, ir vėl liepė sėsti į automobilį, tik šįkart taikesniu tonu. Nuėjo prie leksuso galo, pašaukė Lusiją ir parodė į bagažinę.

– Taip, pareigūne. Ką tik įlaužta. Greitkelyje įvyko nelaimė, turbūt žinote, kad susidūrė keli automobiliai. Vienas vairuotojas įsirėžė nespėjęs numinti stabdžių, bet nieko baisaus neatsitiko, tik truputį įlenkė bagažinės dangtį ir sudaužė žibinto stiklą. Laikinai uždažiau lemputę nagų laku, kol gausiu nusipirkti naują.

– Surašysime protokolą.

– Man reikia kuo greičiau nuvežti poną Baumasterį pas gydytoją.

– Šįkart jus paleidžiu, bet būtinai pataisykite žibintą per dvidešimt keturias valandas. Aišku?

– Taip, pareigūne.

– Gal padėti nuvežti ligonį? Galėčiau palydėti iki ligoninės.

– Dėkui, pareigūne. Nereikia.

Lusija atsisėdo prie vairo smarkiai plakančia širdimi, stengdamasi kuo ramiau kvėpuoti, o policininkas tuo tarpu įlipo į automobilį ir nuvažiavo. Gausiu infarktą, dingtelėjo jai mintis, bet netrukus ji prapliupo isteriškai kvatoti. Jei policininkas būtų juos nubaudęs, automobilio duomenys būtų įrašyti į policijos kartoteką, ir tuomet Ričardo būgštavimai būtų kuo gražiausiai išsipildę.

– Gražiai išnešėme kailį, – pridūrė šluostydamasi ašaras, bet Ričardas nėmaž neužsikrėtė jos juoku.

Subaru laukė jų už kilometro, ir netrukus Ričardas pastebėjo posūkį į Orasijo namelį, vos pastebimą užsnigtą keliuką, vingiuojantį per pušyną. Maždaug dešimt minučių šliaužė per mišką, melsdami Dievą, kad automobiliai neįstrigtų sniege, nepastebėdami nė menkiausių žmogaus pėdsakų, kol pagaliau išvydo dvišlaitį lyg pasakų trobelės stogą, pakraščiais aptekusį varvekliais, tarytum nukabinėtą Kalėdų žaisliukais.

Nusilpęs, traukulių ištąsytu skrandžiu, bet jau šiek tiek atsigavęs nuo skausmo, Ričardas savo raktu atrakino vartų spyną, jie pastatė automobilius kieme ir išlipo. Jis atrakino namelio duris, bet turėjo užgulti jas visu svoriu, nes buvo išbrinkusios nuo drėgmės. Viduje į nosį trenkė pridusęs oras. Sulakstęs į tualetą, Ričardas paaiškino moterims, kad daugiau kaip dvejus metus namelis stovėjęs uždarytas ir tikriausiai jame įsiveisę šikšnosparniai ir kitokie gyviai.

– Kada nusikratysime leksuso? – paklausė Lusija.

– Tuojau pat, bet iš pradžių norėčiau atsipūsti, – atsakė jis, kniūbsčia griūdamas ant išklerusios sofos, bet nedrįso paprašyti, kad ji atsigultų šalia ir apkabinusi truputį sušildytų.

– Ką gi, pailsėk. Bet jeigu dar kiek čia pabūsime, mirtinai sušalsime, – pareiškė Lusija.

– Galima įjungti generatorių ir įpilti degalų į krosneles. Virtuvėje stovi keli bakai žibalo. Vamzdžiai, be abejo, užšalę, o kai kurie tikriausiai sprogę, paaiškės pavasarį. Ištirpinsime sniego ir pagaminsime ko nors valgoma. Krosnies kūrenti negalima: kas nors gali pastebėti dūmus.

– Tu nesi pajėgus ką nors padaryti. Eikš, Evelina! – sušuko Lusija, užklodama Ričardą iškandijusiu ir suragėjusiu kaip kartonas paltu, numestu ant kėdės.

Netrukus moterys užkūrė abi krosneles, bet nei jos, nei juo labiau Ričardas, galų gale atsistojęs ant kojų, nesugebėjo įjungti, regis, nepataisomai sugedusio generatoriaus.

Namelyje buvo žibalinė viryklė, kurią abu draugai naudodavo atvažiavę poledinės žūklės, be to, Ričardas buvo įsidėjęs tris žibintuvėlius, miegamųjų maišų ir kitokių daiktų, pravarčių Amazonijos tyrinėtojams, taip pat sauso vegetariško maisto paketų, kurių pasiimdavo išvykdamas į ilgesnę kelionę dviračiu. Asilų pašaro, pajuokavo Lusija, užkaitusi vandens ant mažytės krosnelės, ne ką geresnės už generatorių. Sudėtas į verdantį vandenį, asilų pašaras pasirodė besąs nebloga vakarienė, bet Ričardas jos atsisakė – vengdamas dehidratacijos, pasitenkino vien sultiniu ir puse puodelio arbatos: jo skrandis nieko daugiau nepriėmė. Paskui, įsisupęs į antklodę, griuvo miegoti.

EVELINA

Čikaga

Miriama, Evelinos Ortegos motina, daugiau nei dešimt metų nebuvo mačiusi vaikų, paliktų Gvatemaloje močiutės priežiūroje, bet iškart atpažino Eveliną, kai ši atvažiavo į Čikagą, tiek iš nuotraukų, tiek iš to, kad buvo panaši į močiutę. Laimė, kad ne į mane, pagalvojo išvydusi ją lipant iš Galilėjaus Leono furgonėlio. Močiutė Konsepsjona Montoja buvo metisė, paveldėjo visa, kas geriausia, iš majų ir baltųjų, vaikystėje buvo gražuolė, kol jos neišžagino kareiviai. Evelina perėmė ne tėvų, o jos dailius bruožus. Miriama, priešingai, buvo šiurkščių veido bruožų, dramblota, trumpų kojų, ko gero, kaip ir tėvas, tas „iš kalnų nusileidęs smurtautojas indėnas“, kaip ji visada sakydavo prisimindama savo gimdytoją. Duktė atrodė tikra paauglė – švelnaus veido, su stora, iki juosmens nusvirusia kasa. Miriama pribėgusi apkabino Eveliną, kartodama jos vardą ir verkdama iš džiaugsmo, kad sulaukė dukters, ir iš sielvarto, kad neteko abiejų sūnų. Evelina stovėjo abejinga neatsiliepdama į motinos jausmų proveržį: ta apkūni moteris geltonais plaukais buvo jai nepažįstama.

Pirmas susitikimas paveikė tolesnius motinos ir dukters santykius. Evelina stengėsi kalbėti kuo mažiau, nes jai

pindavosi liežuvis, o Miriamai dukters tylėjimas atrodė kaip priekaištas. Miriama net neklausiama kiekviena dingstimi aiškindavo palikusi vaikus ne pramogų ieškodama, o iš poreikio. Šeima būtų badavusi, jeigu ji būtų likusi gimtinėje ir drauge su močiute gaminusi tamalius, ar Evelina to nesuprantanti? Kada ji pagaliau suprasianti, kaip labai motina pasiaukojusi dėl šeimos?

Kitas klausimas, be perstojo gvildenamas namuose, buvo Gregorijo ir Andreso likimas. Miriamos nuomone, likusi Gvatemaloje ji būtų kietai auklėjusi sūnus, Gregorijas nebūtų nuklydęs šunkeliais, o Andresas – žuvęs dėl brolio. Tokiais atvejais Evelina atgaudavo žadą ir šokdavo ginti močiutės, gražiai auklėjusios vaikaičius: brolis įklimpęs į nusikaltimus, nes buvęs silpnavalis, o ne todėl, kad negavęs pylos iš močiutės.

Leono šeima gyveno kilnojamųjų namelių kvartale: dvidešimt vienodų būstų, nedidelis kiemas, viduje papūga ir didelė jauki kalė. Evelina gavo putų poliuretano čiužinuką, kurį naktį pasiklodavo virtuvėje ant grindų. Namelyje buvo mažytis vonios kambarys, o kieme – prausykla. Nors ir buvo ankšta, visi gražiai sutarė – gal todėl, kad dirbo skirtingomis pamainomis. Miriama valydavo biurus vėlai naktį, o namus – anksti rytą: namie jos nebūdavo nuo vidurnakčio iki kitos dienos vidurdienio. Galilėjus dirbo kada pakliūva, namie būdavo nedrąsus, lyg nusikaltęs, kad neapšauktų amžinai sugižusi žmona. Vaikus prižiūrėjo kaimynė už gana kuklų užmokestį, Evelina atvažiavusi iškart perėmė jos darbą. Popiet Miriama būdavo namie, tuomet Evelina eidavo mokytis anglų kalbos – tokią nemokamą paslaugą imigrantams teikdavo bažnyčia, o vėliau pradėjo dirbti drauge su motina. Miriama ir Galilėjus buvo sekmininkai, todėl jų gyvenimas buvo susijęs su bažnyčia ir jos visuomenine veikla.

Galilėjus paaiškino Evelinai radęs savo vietą Dievo prieglobstyje, o bažnyčios bendruomenėje – tikėjimo seseris ir brolius. „Iki tol klaidžiojau blogais keliais, o kai prieš devynerius metus nuėjau į bažnyčią, mane aplankė Šventoji Dvasia.“ Mergina negalėjo įsivaizduoti, kad šitas davatkinas būtų galėjęs klaidžioti blogais keliais. Pasak Galilėjaus, per pamaldas jis kritęs žemėn, Dievo spindulio pervertas, ir, transo traukulių tampomas, nusikratęs šėtono, o visa bendruomenė tuo metu giedojusi ir kalbėjusi už jį maldas. Nuo to laiko, pasak Galilėjaus, jo gyvenimas pakrypęs kita vaga, jis susipažinęs su Miriama, valdinga, bet gera moterimi, padedančia jam nenuklysti nuo tiesos kelio. Dievas davęs jiems du vaikus. Su Dievu jis palaikąs įprastus santykius, šnekąs su juo kaip vaikas su tėvu, gaunąs visko, ko tik paprašąs iš visos širdies. Visa bendruomenė stebėjusi jo atsivertimą, jis buvęs pakrikštytas vietiniame baseine, tad turįs vilčių, kad ir Evelina paseksianti jo pavyzdžiu, bet ji vis atidėliojo tą valandą, būdama ištikima dvasiškajam tėvui Benitui ir močiutei, kuriuos būtų giliai įžeidusi pereidama į kitą bažnyčią.

Namelio gyventojų santarvę retkarčiais sutrikdydavo Dorina, Galilėjaus duktė, jaunystės metų atsitiktinės meilės su imigrante iš Dominikos Respublikos vaisius: ji vertėsi kontrabanda ir kortų būrimu. Pasak Miriamos, Dorina paveldėjusi iš motinos talentą mulkinti kvailius, esanti narkomanė ir klajojanti po pasaulį, platindama nelaimes, ir viską, ką paliečianti, paverčianti šunšūdžiu. Ji buvo dvidešimt šešerių, bet atrodė penkiasdešimties, niekada nebuvo dirbusi doro darbo, bet gyrėsi turinti aibę pinigų. Niekas nedrįso klausinėti, kaip jų prasimaniusi, nes įtarė kažką nešvaraus, bet, regis, lengvai pelnydama, lengvai juos ir išleisdavo. Tuomet atvažiuodavo pas tėvą ir kaulydavo paskolinti pinigų nė neketindama kada nors grąžinti. Miriama jos nemėgo, o Galilėjus bijojo:

šliaužiodavo prieš ją kaip kirminas, duodavo kiek įstengdamas, bet paprastai mažiau, negu ji norėdavo. Miriama sakė ją esant pagedusio kraujo, neaiškindama, ką tai reiškia, ir niekino ją, juodaodę, bet nedrįso jai priešintis. Iš pažiūros Dorina neatrodė grėsminga – sudžiūvusi, išsekusi, pelės akimis, pageltusiais dantimis ir nagais, sukumpusi, tačiau virė siaubingu, vos tramdomu pykčiu – nelyginant besprogstantis garų puodas. Miriama liepė dukteriai laikytis atstu nuo tos moters, iš kurios nesą ko tikėtis.

Evelinai nereikėjo nė sakyti – jai žadą atimdavo vos pasirodžius Dorinai. Kalė imdavo kaukti kieme gerokai prieš jai ateinant. Evelinai tai būdavo ženklas, kad metas dingti. „Kur bėgi, nevisprote kurčnebyle?“ – grėsmingai užstodavo jai kelią Dorina. Ji vienintelė drįsdavo užgaulioti; visi kiti išmoko suprasti Evelinos mikčiojimą. Galilėjus Leonas kuo greičiau duodavo pinigų dukteriai, kad tik ji atstotų nuo jo galvos, ir, naudodamasis proga, prašydavo bent kartą nueiti su juo į bažnyčią. Vylėsi, kad Šventoji Dvasia teiksis ją apšviesti ir išgelbėti iš pražūties, kaip jį patį kadaise išgelbėjo.

Praslinko daugiau nei dveji metai, o Evelina vis negavo kvietimo į teismą, kaip jai žadėta sulaikymo centre. Miriama laukė laiško, nors tikriausiai dukters byla pasimetė Imigracijos tarnybos labirintuose, ir ji galėjo kuo ramiausiai iki gyvenimo pabaigos gyventi be dokumentų. Evelina baigė vidurinę mokyklą ir kartu su klasės draugais, apsivilkusi togą ir su kepuraite ant galvos, gavo atestatą, ir niekas nė neklausė jos dokumentų.

Pastaraisiais metais kilus ekonominei krizei, padidėjo įsisenėjusi vietinių gyventojų pagieža lotynų amerikiečiams; milijonai amerikiečių, kuriuos apgavo finansininkai ir bankai, neteko būsto arba darbo ir liejo apmaudą ant atpirkimo ožių –

imigrantų. „Vargu ar kuris nors bet kokios spalvos amerikietis dirbtų už tokį atlyginimą, kokį gauname mes“, – kartojo Miriama. Jos uždarbis buvo mažesnis už minimumą, ir ji dirbdavo ilgiau, kad galėtų išgyventi, nes kainos augo, o atlyginimai nedidėjo. Evelina eidavo su ja ir kitomis dviem moterimis naktimis valyti įstaigų. Tai buvo tikros šaunuolės. Jos atvažiuodavo honda „Accord“ su visomis valymo priemonėmis ir nešiojamuoju radiju, kad galėtų klausytis evangelikų pamokslininkų ir meksikietiškų melodijų. Paprastai visada dirbdavo drauge, kad sugebėtų apsisaugoti nuo naktinių pavojų, pradedant užpuolimais gatvėje ir baigiant seksualiniais maniakais uždarose patalpose. Ilgainiui net nusipelnė amazonių vardą, kai šluotomis, kibirais ir šepečiais išvelėjo kailį apkiautėliui klerkui, kai šis bandė tualete išžaginti Eveliną. Apsaugininkas, taip pat lotynų amerikietis, kurį laiką apsimetė nieko negirdįs, bet kai galiausiai įsikišo, anas gražuolis atrodė lyg sunkvežimio partrenktas, bet nesiryžo įskųsti policijai skriaudikių: tylomis nurijo karčią piliulę.

Miriama ir Evelina dirbo petys į petį, pasiskirstydavo namų ūkio darbus, vaikų priežiūrą, rūpindavosi papūga ir kale, paeiliui eidavo apsipirkti, tačiau laikydavosi ne kaip motina su dukterimi, o kaip namų šeimininkė su viešnia. Miriama neišmanė, kaip elgtis su tylene dukterimi. Nesiryžo nei palikti nuošalyje, nei reikšti meilės dovanomis. Evelina mėgo vienatvę, su niekuo nesusidraugaudavo nei mokykloje, nei bažnyčioje. Miriama neabejojo, kad ja nesusidomės nė vienas vaikinas, nes ji veikiau panaši į skurdžią pienburnę. Imigrantai atvažiuodavo perkarę ir po kelių mėnesių nutukdavo maitindamiesi pigiu greituoju maistu, bet Evelina iš prigimties buvo išranki, dygėjosi riebalais ir cukrumi, ilgėjosi nebent močiutės pupelių. Miriama nežinojo, kad Eveliną ima pykinti kokiam nors vyrui priėjus arčiau nei per metrą:

išžaginimo trauma išdegino žymę sieloje ir kūne, menkiausias prisilietimas primindavo jai smurtą, kraują ir ypač Andresą perpjauta gerkle. Motina žinojo, kas jai tuomet atsitiko, bet nenumanė visų įvykio aplinkybių, o Evelinai buvo sunku visa tai prisiminti. Merginai labiau patiko vienatvė: nereikėjo dėti pastangų žodžiams tarti.

Miriama negalėjo skųstis dukterimi: ši viską darė laiku ir niekada nesėdėjo sudėjusi rankas, kaip mokė močiutė, sakiusi, kad dykystė – visų ydų motina. Pailsėdavo tik bažnyčioje, žaisdama su dviem broliukais ir dvidešimčia vaikų, kuriuos tėvai, eidami į pamaldas, palikdavo jai prižiūrėti gretimame kambaryje: taip ji išvengdavo ilgo jausmingo pamokslo, kurį sakydavo pastorius meksikietis, stengdamasis parapijiečiams sužadinti jausmus. Evelina prasimanydavo įvairių žaidimų, dainuodavo, mokydavo šokti mušdama būgnelį ir net sekdavo pasakas pernelyg nemikčiodama, kai nebūdavo suaugusiųjų. Pastorius patarė jai mokytis ir tapti mokytoja: Viešpats apdovanojęs ją tokiu talentu ir būtų didžiausia nuodėmė paniekinti Jo valią. Pažadėjo gauti jai reikiamus dokumentus, kad ji galėtų teisėtai gyventi ir mokytis, bet jo balsas, toks įtaigus dangaus aukštybėse, beširdės imigracijos tarnybos biuruose skambėjo kaip balsas šaukiančiojo tyruose.

Jei nebūtų atsitikusi nelaimė su Dorina, vargu ar ji būtų kada nors susitikusi su teisėju, sprendžiančiu imigracijos klausimus. Per kelerius metus Galilėjaus Leono duktė visai pakriko, išgaravo visa jos puikybė, bet pagieža niekur nedingo. Ateidavo išmarginta mėlynėmis, bylojančiomis apie jos žiaurų būdą ir polinkį į muštynes. Dažnai rodydavo vaikams piratišką randą ant nugaros, peilio dūrio pėdsaką, kaip kokį garbės ženklą, didžiuodamasi tuo, kad kažkas, palaikęs ją mirusia, paliko krauju paplūdusią skersgatvyje tarp šiukšlių konteinerių. Evelina retai susidurdavo su ja, nes paprastai mikliai

pasprukdavo, vos išgirdusi ją ateinant. Jei būdavo su vaikais, pabėgdavo slapčiomis, kai tik pasiusdavo loti kalė. Vis dėlto tą dieną jai nepasisekė – vaikai sirgo skarlatina. Prieš tris dienas jiems pakilo temperatūra, ėmė skaudėti gerklę, išbėrė visą kūną; buvo neįmanoma kelti jų iš lovos tokią vėsią spalio pradžios dieną. Dorina įėjo spyriu atidariusi duris, grasindama nunuodyti prakeiktą kalę. Evelina pasiruošė išklausyti keiksmų virtinę, kuri prapliupsianti, kai tik moteris sužinosianti, kad tėvo nesą namie ir ji negausianti pinigų.

Iš vaikų kambarėlio Evelina negalėjo matyti Dorinos, tik girdėjo, kaip ji daužosi ir įsiutusi keikiasi. Bijodama, kad neradusi to, ko ieško, ji puls muštis, Evelina įsidrąsino ir nuėjo į virtuvę tikėdamasi užtverti jai kelią į vaikų kambarį. Norėdama nuslėpti savo ketinimus, apsimetė atėjusi pasidaryti sumuštinio, bet nespėjo. Dorina puolė kaip žvėris ir, Evelinai nespėjus nė susivokti, abiem rankomis griebė ją už gerklės ir ėmė purtyti su tokiu įsiūčiu, su kokiu purto tik narkomanai. „Kur pinigai? Sakyk, puskvaiše, nes užmušiu!" Evelina bergždžiai bandė ištrūkti iš jos geležinių gniaužtų. Išgirdę Dorinos klyksmus, atbėgo išsigandę abu broliukai ir prapliupo verkti, ir tuo metu, kalė, retai įleidžiama į vidų, griebė dantimis užpuolikei už skverno ir urgzdama ėmė tempti lauk. Dorina pastūmė Eveliną ir atsigręžė pasiruošusi spirti kalei. Evelina neteko pusiausvyros, krito aukštielninka, pakaušiu atsitrenkdama į virtuvės stalo kampą. Bespardant šunį, Dorinai netikėtai prablaivėjo protas, ji suprato, ką padariusi, ir keikdamasi puolė pro duris. Išgirdusi triukšmą, atbėgo kaimynė ir pamatė Eveliną ant grindų ir du apsiverkusius vaikus. Paskambino Miriamai, Galilėjui, o paskui į policiją.

Galilėjus Leonas atvažiavo keliomis minutėmis vėliau negu policija, tuo metu Evelina bandė stotis, prilaikoma uniformuotos moters. Viskas sukosi aplink, akyse mirgėjo juodos

dėmės, pakaušį taip skaudėjo, kad ji neįstengė paaiškinti, kas atsitiko, bet broliukai šnirpšdami ir kūkčiodami kartojo Dorinos vardą. Galilėjus nieko negalėjo padaryti: greitosios pagalbos automobilis išsivežė Eveliną, o policija surašė įvykio protokolą.

Greitosios pagalbos skyriuje medikai susiuvo Evelinai keliose vietose galvoje prakirstas žaizdas ir išsiuntė namo davę buteliuką su skausmą malšinančiais vaistais ir patarę ilsėtis, bet tas įvykis turėjo neišvengiamai paveikti jos gyvenimą, nes jau buvo surašytas protokolas. Rytojaus dieną atvyko policijos pareigūnas, išsivežė ją į policijos skyrių ir dvi valandas kamantinėjo apie jos giminystę su Dorina. Po dviejų dienų policija vėl išsivežė ją, bet šį kartą klausinėjo, kaip ji atvyko į Jungtines Amerikos Valstijas ir kodėl paliko savo šalį. Evelina išsigandusi bandė aiškinti, kas atsitiko jos šeimoje, bet prastai kalbėjo angliškai, ir pareigūnai galiausiai neteko kantrybės. Kambaryje sėdėjo dar vienas uniformuotas žmogus ir viską rašėsi, bet nepasakė nė žodžio ir net neprisistatė.

Kadangi Dorina jau ne kartą buvo susidūrusi su policija dėl narkotikų vartojimo ir kitokių nusikaltimų, į namus atvažiavo trys policininkai su dresuotu šunimi ir išnaršė kiekvieną užkaborį, bet nerado to, ko ieškojo. Galilėjus Leonas pasistengė dingti iš namų, ir Miriama susigėdusi žiūrėjo, kaip policininkai, ieškodami narkotikų, plėšia nuo grindų linoleumą ir ardo jos čiužinius. Prisirinko kaimynų pažiopsoti, kas vyksta, o policininkams išvažiavus jie liko laukti tragedijos antro veiksmo. Kaip ir spėjo, grįžus Galilėjui, jį užpuolė įsiutusi žmona. Juodu abu kalti, jis ir jo kekšė duktė, kiek kartų ji sakiusi, kad nenori jos matyti savo namuose, o jis – vargo pelė, menkysta, todėl niekas jo nepaiso, ir dėjo jį į šuns dienas iš pradžių namie, paskui kieme ir gatvėje, o galiausiai bažnyčioje, kur, lydimi liudytojų, sutuoktiniai atėjo

pasitarti su pastoriumi. Po dviejų valandų Miriama nuvargo ir jos pyktis atvėso, kai Galilėjus nedrąsiai pažadėjo neleisti dukters pro duris.

Tą pačią dieną, aštuntą valandą vakaro, kai Miriama dar virė pykčiu, kažkas pasibeldė į namelio duris. Tai buvo tas pats vyriškis, kuris policijos skyriuje viską rašėsi. Užuot prisistatęs, jis pareiškė esąs iš imigracijos departamento. Visi nustėro, bet negalėjo jo neįsileisti. Pripratęs prie to, kad jo apsilankymas visada sukelia baimę, pareigūnas bandė sušvelninti įtampą ir ėmė kalbėti ispaniškai, papasakojo, kad jį užauginę seneliai meksikiečiai, kad jis didžiuojasi savo kilme ir jaučiasi savas tiek vienoje, tiek kitoje aplinkoje. Jie klausėsi netikėdami savo ausimis, nes vyriškis buvo baltasis, šviesiomis kaip žuvies akimis ir nesigėdydamas kalbėjo darkyta kalba. Matydamas, kad niekas nesiruošia įvertinti jo gerų ketinimų, jis prašneko apie savo apsilankymo tikslą. Žinąs, kad Miriama ir Galilėjus teisėtai gyveną šalyje, o jų vaikai gimę Jungtinėse Amerikos Valstijose, bet Evelinos Ortegos padėtis esanti nelabai aiški. Iš sulaikymo centro jis gavęs jos bylą, kurioje nurodyta, kada ji buvusi suimta pasienyje ir, kadangi neturėjusi gimimo liudijimo, spėjama, kad ji aštuoniolikos metų: vadinasi, patekusi į šalį neteisėtai ir turinti būti deportuota.

Kelias minutes viešpatavo kapų tyla, ir Miriama svarstė, ar tas vyriškis atėjęs vykdyti įstatymo, ar norįs kyšio. Staiga Galilėjus Leonas, paprastai neryžtingas, neįprastai tvirtu balsu pareiškė:

– Ši mergina pabėgėlė. Šiame gyvenime nėra nieko neteisėta, visi mes turime teisę gyventi pasaulyje. Pinigai ir nusikaltimai nepaiso sienų. Klausiu jus, pone, kodėl mes, žmonės, turime jų paisyti?

– Aš nerašau įstatymų. Mano pareiga stebėti, kad jų būtų laikomasi, – sutrikęs atsakė pareigūnas.

– Gerai įsižiūrėkite į ją ir pasakykite, kiek, jūsų nuomone, jai metų? – rodydamas į Eveliną, paklausė Galilėjus.

– Atrodo labai jauna, bet man reikia įrodymo – jos gimimo liudijimo. Jos byloje rašoma, kad pametė jį keldamasi per upę. Nuo to laiko praėjo treji metai, jau seniai galėjote gauti nuorašą.

– O kas jį gaus? Mano motina sena ir beraštė, o Gvatemaloje tokie dalykai užsitęsia ilgus metus ir brangiai kainuoja, – įsiterpė Miriama, atsipeikėjusi iš nuostabos, kad jos vyras postringauja kaip įstatymų žinovas.

– Tai, ką mergina pasakoja apie gaujas ir nužudytus brolius, – ne naujiena, tokių dalykų jau esu girdėjęs. Tarp imigrantų sklinda daug tokių istorijų. Teisėjai taip pat jų prisiklausę. Vieni jomis tiki, kiti – ne. Nelygu, koks teisėjas pasitaikys ir ką nuspręs, ar suteikti jai prieglobstį, ar deportuoti, – prieš išeidamas pasakė pareigūnas.

Galilėjus Leonas, paprastai nuolankus, buvo linkęs laukti įstatymo žodžio, kurio, pasak jo, tenka ilgai laukti, bet visada sulaukiama. Miriamos nuomone, įstatymas niekada nėra palankus silpniesiems, ir beregint ėmėsi žygių, pasiryžusi paslėpti dukterį. Neatsiklausė Evelinos nei naudodamasi slapto nelegalių imigrantų tinklo ryšiais, nei sutikdama siųsti ją dirbti į Brukliną, į turtingų žmonių namus. Sužinojo apie tą vietą iš moters, savo parapijietės, kurios sesuo buvo pažįstama su moteriške, tarnavusia tiems žmonėms ir paliudijusia, kad jie nesidomi nei dokumentais, nei kitokiais menkniekiais. Jeigu mergina gerai dirbs, niekam nerūpės, ar ji teisėtai gyvena šalyje. Evelina norėjo sužinoti, ką reikės dirbti, ir jai paaiškinta, kad teks slaugyti sergantį vaiką, ir tiek.

Miriama parodė dukteriai žemėlapyje Niujorką, padėjo susikrauti mantą į lagaminėlį, davė Manhatano adresą ir įsodino į kompanijos „Greyhound" tarpmiestinį autobusą. Po devyniolikos valandų kelionės Evelina prisistatė į Lotynų Amerikos sekmininkų bažnyčią, dviejų aukštų pastatą, iš pažiūros nė iš tolo nepanašų į šventovę, ir ten ją pasitiko geros valios parapijietė. Moteriškė perskaitė Čikagos pastoriaus rekomendacinį laišką, pasiūlė pernakvoti jos namuose, o rytojaus dieną paaiškino, kaip metro traukiniu nuvažiuoti į Brukliną, į Naujojo Gyvenimo Tabernakulio bažnyčią. Kita moteriškė, kaip du vandens lašai panaši į vakarykštę, davė jai butelį putojančio gėrimo, lankstinuką su bažnyčios pamaldų ir veiklos tvarkaraščiu ir pamokė, kaip ji turėtų nusigauti pas savo naujuosius darbdavius.

2011 metų rudenį, medžiams klojant gatvę pirmais trapiais, akimoju sutrupančiais lapais, trečią valandą popiet, Evelina Ortega paskambino prie trijų aukštų namo durų, spoksodama į aptrupėjusias graikų didvyrių skulptūras sodelyje. Čia ji, aprūpinta suklastotais dokumentais, turėjo ramiai gyventi ir dirbti kelerius metus.

LUSIJA IR RIČARDAS

Į šiaurę nuo Niujorko

Kai tik jie atvažiavo į paežerės namelį, Ričardas Baumasteris beregint užmigo: viduriai nurimo, bet pakirto to prailgusio sekmadienio nuovargis ir paveikė neseniai gimusi meilė ir abejonė savo vyriškumu. Tuo tarpu Lusija ir Evelina sukarpė rankšluostį ir išėjo valyti nuo leksuso pirštų atspaudų. Remiantis internete aptiktomis instrukcijomis, užteko nuvalyti juos skudurėliu, bet Lusija užsispyrusi pareikalavo dėl viso pikto valyti su spiritu, kad neliktų nė menkiausios žymės net automobiliui nugrimzdus į ežerą. „Iš kur žinai?“ – paklausė Ričardas prieš užmigdamas, ir ji kaip paprastai atsakė: „Neklausinėk.“ Melsvai spindint sniegui, jos kruopščiai nuvalė visą automobilio viršų ir vidų, bet nekišo nagų prie bagažinės. Grįžusios į namelį, šnekučiuodamos susišildė puodeliu karštos arbatos, o Ričardas ilsėjosi. Iki sutemų dar buvo likusios trys valandos.

Nuo praeitos nakties Evelina abejingu nakvišos veidu tylėdama darė viską, ko prašoma. Lusija spėjo, kad ji prisimena praeitį, gvildena trumpo gyvenimo tragediją. Ji liovėsi bandžiusi linksminti merginą, kitur kreipti jos mintis, suvokdama, kad Evelinos padėtis kur kas sudėtingesnė nei jos, Lusijos, ir

Ričardo. Evelina išsigandusi, Frenko Lerojaus bijo labiau nei arešto ir deportavimo, be to, jiems važiuojant iš Bruklino, Lusija nujautė dar vieną grėsmę.

– Tu papasakojai mums, Evelina, kaip žuvo tavo broliai Gvatemaloje. Ketriną taip pat ištiko smurtinga mirtis. Man regis, visa tai tau žadina liūdnus prisiminimus.

Mergina linktelėjo nekeldama akių nuo garuojančio puodelio.

– Mano brolį taip pat nužudė, – pridūrė Lusija. – Buvo vardu Enrikė, aš labai jį mylėjau. Sužinojome, kad jis suimtas, bet nieko daugiau negirdėjome. Negalėjome net palaidoti, nes neatgavome jo palaikų.

– Ar... ar... ar... tikrai mirė? – mikčiodama kaip niekad paklausė Evelina.

– Taip, Evelina. Daug metų ieškojau žinių apie dingusių žmonių, taip pat ir Enrikės, likimą. Apie tai parašiau dvi knygas. Jie žuvo nukankinti arba sušaudyti, o jų kūnai buvo arba susprogdinti dinamitu, arba išmesti į jūrą. Kai kurie buvo palaidoti bendruose kapuose, bet tokių nedaug.

Tolydžio mikčiodama, sunkiai tardama žodžius, Evelina pasiguodė, kad jos broliai Gregorijas ir Andresas bent jau buvo palaidoti su deramomis apeigomis, nors į budynes susirinko tik vienas kitas kaimynas – visi bijojo gaujos. Močiutės trobelėje degė žvakės, smilko kvapnios žolės, gedintieji giedojo, verkė, gėrė romą už mirusiuosius ir palaidojo drauge su kai kuriais daiktais, kad jų nepasigestų kitame gyvenime, ir kaip paprastai devynias dienas aukojo mišias, nes devynis mėnesius motina įsčiose nešioja kūdikį ir tik po devynių dienų mirusysis atgimsta danguje. Jos broliai palaidoti pašventintoje žemėje, kiekvieną sekmadienį močiutė neša jiems gėlių, o Mirusiųjų dieną – valgių.

– Ketrina nieko panašaus nesulauks kaip ir mano brolis Enrikė, – susigraudinusi sukuždėjo Lusija.

– Dvasios be vietos ateina gąsdinti gyvųjų, – nė nesumiksėjusi vienu atsikvėpimu pasakė Evelina.

– Žinau. Penktadienį sapnuose. O tave jau lankė Ketrina, tiesa?

– Taip... Praeitą naktį.

– Man labai skaudu, Evelina, kad negalėjome atsisveikinti su Ketrina pagal tavo gimtinės apeigas, bet užsakysiu devynių dienų mišias. Garbės žodis.

– Ar ta... tavo... ma... ma... mama meldėsi už ta... tavo brolį?

– Meldėsi iki paskutinės gyvenimo dienos, Evelina.

Trisdešimt penkerius metus bergždžiai ieškojusi sūnaus Enrikės, 2008-aisiais Lena Maras nutarė skirtis su šiuo pasauliu, palaužta veikiau nuovargio nei ligos ar senatvės. Lusija niekada negalėjo sau atleisti to, kad nepastebėjo motinos prislėgtos nuotaikos: gal būtų galėjusi kuo nors padėti, jei būtų anksčiau susizgribusi. Susivokė tik pabaigoje, nes Lena sugebėjo viską nuslėpti, o ji, rūpindamasi vien savo reikalais, neatkreipė dėmesio į ligos požymius. Paskutiniais mėnesiais, jau nepajėgdama apsimesti, kad gyvenimas ją dar domina, Lena maitinosi tik lašeliu sultinio ir daržovių tyre. Amžino nuovargio pakirsta, sulysusi, vien kaulai ir oda, stūmė dienas abejinga viskam, išskyrus Lusiją ir Danielą. Ruošėsi mirti nuo išsekimo, savo mirtimi, nenusižengdama tikėjimui nei įstatymui. Meldė Dievą, kad ilgai nedelstų ir padėtų iki paskutinės akimirkos išsaugoti orumą. Jos vidaus organai vienas po kito pamažu nustojo veikti, bet protas buvo kaip niekad aiškus, skaidrus, blaivus. Ji susitaikė su tolygiu kūno galių silpimu, neprarasdama žavesio ir sąmojo, kol pagaliau nustojo valdyti kai kurias labai

asmenines funkcijas, ir tuomet pirmą kartą pravirko. Tik Danielai pavyko ją įtikinti, kad sauskelnės ir jos, Lusijos ir kartą per savaitę ateinančio slaugytojo intymi priežiūra – tai anaiptol ne bausmė už nuodėmes, o proga pelnyti dangų. „Nenueisi į dangų, močiute, pilna tokios puikybės, turi mokytis truputį nusižeminti", – su švelniu priekaištu balse kartodavo ji. Lenai tai pasirodė logiška, ir ji susitaikė su padėtimi. Šiaip ar taip, netrukus ji nebegalėjo nuryti nei šaukštelio jogurto, nei gurkšnelio liepžiedžių arbatos. Slaugytojas pasiūlė maitinti per zondą, bet duktė ir dukraitė griežtai atsisakė tos priemonės, gerbdamos neginčijamą Lenos sprendimą.

Gulėdama lovoje, Lena grožėdavosi pro langą lopinėliu dangaus, džiaugdavosi išmaudoma vonioje, kartais prašydavo paskaityti eilėraščių arba pagroti romantiškų dainų, pagal kurių melodiją šokdavo jaunystėje. Jautėsi įkalinta savo išsekusiame kūne, bet išsivadavusi nuo nežmoniško sielvarto dėl žuvusio sūnaus, nes, bėgant laikui, tai, kas iš pradžių buvo tik nuojauta, vos pastebimas šešėlis, pakštelėjimas į kaktą pamažu įgavo ryškesnes apybrėžas. Enrikė laukė jos budėdamas šalia.

Niekas negalėjo sustabdyti mirties, tačiau Lusija, su siaubu akyse matydama, kaip nyksta motina, tapo jos griežta slaugytoja ir nebeleido rūkyti, uždraudė paskutinį malonumą, neabejodama, kad cigaretės atima apetitą ir žudo ją. Daniela, gebanti suvokti savo artimo norus ir iš geros valios stengdamasi juos patenkinti, suprato, kad tas draudimas močiutei – didžiausia kančia. Tais metais ji baigė vidurinę mokyklą ir ketino rugsėjo mėnesį važiuoti į Majamį studijuoti, o tuo tarpu lankė pagreitintus anglų kalbos kursus. Kiekvieną popietę ateidavo kelioms valandoms pavaduoti Lusijos, kad ji galėtų padirbėti. Aštuoniolikmetė Daniela, aukšta ir graži, iš protėvių paveldėjusi slaviškų bruožų, dėstydavo pasjansą arba, įsitaisiusi lovoje šalia močiutės, ruošdavo anglų kalbos užduotis,

o Lena tuo metu snūduriuodavo tyliai parpdama, kaip parpia paskutinėn kelionėn susirengę senoliai. Lusija nė neįtarė, kad Daniela slapta atneša močiutei draudžiamų cigarečių, įsikišusi jų už liemenėlės. Tik po keliolikos metų Daniela išpažino motinai tą užuojautos nuodėmę.

Lėtai bekeliaujant mirties pasitikti, palengva išsivadėjo nenumaldoma pagieža neištikimam vyrui, ir ji vos girdimu balsu prisiminė jį, kalbėdamasi su dukterimi ir dukraite.

– Enrikė jam atleido, o dabar atleisk ir tu, Lusija.

– Aš nepykstu ant jo, mama. Beveik nebeprisimenu jo.

– Kaip tik todėl ir turi jam atleisti.

– Tiesą pasakius, mama, niekada jo nesu pasigedusi. Enrikė, priešingai, troško tėvo, jam buvo skaudu, jis jautėsi pamestas.

– Taip buvo, kai jis buvo mažas. Dabar jis supranta, kad tėvas taip elgėsi ne iš blogos valios: buvo įsimylėjęs tą moterį. Tuomet nesuvokė, kiek skriaudos jis padarė visiems, tiek mums, tiek tai moteriai ir jos sūnui. Enrikė tai supranta.

– Koks žmogus būtų buvęs mano brolis dabar, būdamas penkiasdešimt septynerių?

– Toks pat, koks buvo dvidešimt dvejų, Lusija, jis tebėra idealistas ir entuziastas. Nežiūrėk į mane tokiomis akimis, dukrele. Laiko gyventi man liko nedaug, bet proto dar turiu.

– Šneki taip, lyg Enrikė būtų gyvas.

– Jis gyvas.

– Ak, mama...

– Aš žinau, kad jis nužudytas, Lusija. Enrikė nenori man sakyti, kaip jis žuvo, nori mane įtikinti, kad viskas įvyko greitai ir kad jis nedaug kentėjo, nes kareiviai suėmė jį sužeistą, mirštantį, ir nespėjo kankinti. Galima sakyti, kad jis žuvo kovodamas.

– Jis kalbasi su tavimi?

– Taip, dukrele. Kalbasi. Jis visada su manimi.

– Ar tu jį matai?

– Aš jį jaučiu. Jis padeda man, kai imu dusti, pataiso priegalvius, nušluosto kaktą, įdeda ledo gabaliuką į burną.

– Mama, visa tai darau aš.

– Taip, tu ir Daniela, bet ir Enrikė.

– Sakai, kad jis visada toks pat jaunas.

– Po mirties niekas nesensta, dukrele.

Tomis paskutinėmis motinos gyvenimo dienomis Lusija suprato, kad mirtis – ne pabaiga, ne išėjimas iš gyvenimo, o galinga vandenyno banga, gaivus spindulingas vanduo, nešantis į kitą matmenį. Bangos nešama, Lena pamažu tolo nuo sausumos, nusikračiusi inkaro ir žemės traukos dėsnio, lengva kaip pūkas, skaidri žuvis sraujymėje. Lusija nustojo priešintis neišvengiamybei ir atsipalaidavo. Tyliai kvėpuodama, sėdėdavo šalia motinos, ir ją apimdavo begalinė ramybė, noras iškeliauti drauge su ja, atsiduoti bangoms ir ištirpti vandenyne. Pirmą kartą gyvenime ji pajuto savo sielą kaip skaidrią šviesą, amžiną šviesą, kuriai nebaisūs kasdienybės rūpesčiai. Savo esybės centre ji rado visiškos ramybės vietą. Nereikėjo nieko daryti, tik laukti. Slopinti pasaulio erzelį. Suprato, kad taip jaučiasi motina, žengdama į mirtį, ir tuomet išgaravo baimė, ligi tol kamavusi bežiūrint, kaip nyksta motina, gęsta lyg žvakė.

Lena Maras mirė vieną vasario rytą, kai pasiankstinusi atėjo Čilės vasara. Kelias dienas ji snūduriavo, vos ne vos kvėpuodama, tolydžio dusdama, įsikibusi į Enrikės ranką, o dukraitė tuo metu meldė Dievą, kad kuo greičiau sustotų širdis, ir ji pagaliau išsikapanotų iš to agonijos akivaro. Lusija, priešingai, suprato, kad motina turi neskubėdama įprastais žingsniais nueiti paskutinį kelio tarpsnį. Praleido naktį šalia, laukdama atomazgos, o Daniela atsigulė svetainėje ant sofos. Naktis pralėkė nepastebimai. Rytą Lusija nusiprausė šaltu vandeniu,

išgėrė puodelį kavos, pažadino Danielą, ir jiedvi atsisėdo abipus lovos. Vienu tarpu Lena tarytum atsigavo, atsimerkė, įsmeigė akis į dukterį ir dukraitę. „Labai jus myliu, mažylės. Eime, Enrike“, – sukuždėjo. Užsimerkė, ir Lusija pajuto, kaip jos delne suglebo motinos ranka.

Krosnelės negelbėjo – šaltis smelkėsi į namelį, ir jiems teko apsivilkti visus turimus drabužius. Marseliui apvilko liemenę, suvystė į antklodėlę, nes buvo menkai apžėlęs ir bijojo šalčio. Užkaitęs buvo tik Ričardas, kuris atsibudo suprakaitavęs ir atsigavęs. Ore vėl pradėjo suktis snaigės, skelbdamos, kad metas imtis darbo.

– Kur nusikratysime automobilio? – paklausė Lusija.

– Maždaug už kilometro yra skardis. Toje vietoje ežeras labai gilus, ko gero, penkiolikos metrų gylio. Tikiuosi, kad keliukas išvažiuojamas, nes kito kelio nėra.

– Bagažinė gerai uždaryta, ar ne?..

– Viela dar laiko, bet negaliu garantuoti, kad ežero dugne dangtis neatsivoš.

– O ką daryti, kad atsivožus dangčiui kūnas neišplauktų į paviršių?

– Nesigilinkime į tą klausimą, – atsakė Ričardas ir krūptelėjo: tokia mintis jam nebuvo atėjusi į galvą.

– Perskrodžiame pilvą, kad prieitų vandens.

– Kaip tau liežuvis apsiverčia, Lusija!

– Tai darė perversmininkai, mesdami kalinius į jūrą, – atsakė ji, ir jos balsas virptelėjo.

Visi trys nutilo, baisėdamiesi aikštėn iškilusia tiesa ir neabejodami, kad nė vienas jų nesugebėtų to padaryti.

– Vargšė, vargšė panelė Ketrina... – pagaliau sumurmėjo Evelina.

– Atleisk, Ričardai, bet nieko gero iš to nebus, – vos neverkdama kaip ir Evelina, pasakė Lusija. – Kas be ko, aš pakišau tą mintį ir atitempiau tave čionai, bet dabar apsigalvojau. Tai buvo tiesiog improvizacija, mes nesudarėme jokio plano, gerai neapsvarstėme to sumanymo. Aišku, neturėjome laiko.

– Ką tu turi galvoje? – sunerimo Ričardas.

– Nuo praeitos nakties Evelinai neina iš galvos Ketrinos dvasia, dvasia be vietos, ir man neina iš galvos, kad nelaimingoji turi šeimą. Be abejo, turi motiną. Mama pusę gyvenimo ieškojo mano brolio Enrikės.

– Žinau, Lusija, bet čia visai kas kita.

– Kas kita? Jeigu taip padarysime, Ketrina Braun bus dingusi be žinios kaip ir mano brolis. Artimieji be paliovos jos ieškos. Nežinia kur kas skaudesnė negu neabejotina mirtis.

– Tai ką gi darysime? – ilgokai patylėjęs paklausė Ričardas.

– Galėtume palikti ten, kur radome.

– O jeigu niekas jos neras? Jeigu kūnas jau suiręs ir neįmanoma atpažinti mirusiojo?

– Visada galima atpažinti. Dabar įmanoma atpažinti iš kaulo nuotrupos.

Ričardas dideliais žingsniais vaikščiojo po kambarį, susinėręs rankas ant pilvo, išblyškęs, ieškodamas išeities. Jam buvo suprantami Lusijos argumentai ir būgštavimai, jis ir pats nenorėjo, kad tos moters artimieji būtų priversti jos ieškoti be galo. Reikėjo anksčiau apie tai pagalvoti, bet, šiaip ar taip, dar ne vėlu ištaisyti klaidą. Dėl Ketrinos Braun mirties kaltas žudikas, bet jis būtų kaltas dėl jos dingimo, ir jis nenorėjo prisiimti atsakomybės – ir šiaip jau buvo ne kartą nusižengęs sąžinei. Reikia palikti lavoną kuo toliau nuo ežero ir trobelės, ten, kur jo nesudraskytų plėšrūs žvėrys, o po dviejų ar trijų mėnesių, prasidėjus pavasario atlydžiui, jį surastų žmonės. Per tą laiką Evelina spėtų atsidurti saugioje vietoje. Palaidoti Ketriną būtų

kur kas sunkiau. Net sveikas būdamas, neiškastų duobės įšalusioje žemėje, o juo labiau dabar, įsiskaudėjus skrandžio opai. Jis persakė savo mintis Lusijai, matyt, irgi priėjusiai prie tokios nuomonės.

– Galėtume palikti Ketriną Rainbeke, – pasakė ji.

– Kodėl ten?

– Turiu galvoje ne miestelį, o Omegos institutą.

– Kas tai?

– Apibendrinant galima sakyti, kad dvasinis centras, ir ne vien tai. Esu ten buvusi iškylauti, dalyvavusi konferencijose. Instituto valdos – nuostabus gamtos kampelis atokioje vietoje, beveik du šimtai akrų parko netoli Rainbeko. Žiemą institutas uždarytas.

– Bet tikriausiai yra aptarnaujantis personalas.

– Taip, prižiūri įrenginius, bet miškai žiemą apsnigti, jų nereikia prižiūrėti. Kelias į Rainbeką ir jo apylinkes geras, įvažinėtas, tad neatkreipsime dėmesio, o kai tik atsidursime Omegos teritorijoje, niekas mūsų nepastebės.

– Man nepatinka, labai pavojinga.

– O man patinka: tai dvasinga vietovė, daug geros energijos, vidury įspūdingos girios. Norėčiau, kad ten išbarstytų mano pelenus. Ketrinai taip pat patiktų.

– Su tavimi, Lusija, niekada neįmanoma rimtai pasikalbėti.

– Aš rimtai kalbu. Bet jeigu gali pasiūlyti ką nors geresnio...

Vėl ėmė snigti, ir jie suvokė, kad reikia kuo greičiau nusikratyti automobilio, kol kelias važiuojamas. Nebuvo laiko svarstymams, jie sutarė, kad Ketriną turi kas nors surasti ir todėl reikia ją perkelti į subaru.

Ričardas padavė joms vienkartines pirštines, įsakęs tik apsimovus jas eiti prie leksuso. Privažiavęs su leksusu prie subaru,

žnyplėmis perkirpo vielą, kuria buvo pririštas bagažinės dangtis. Užklota dembliu, Ketrina Braun išgulėjo bagažinėje mažų mažiausiai dvi ar tris paras. Paliesta atrodė kaip ledinė, bet ne tokia kieta kaip tada, kai Lusija bandė ją iškelti Brukline. Išvydęs ją, Ričardas nejučia šniurkštelėjo: skaisčiai spindint sniegui, susirietusi kaip vaikas moteris skaudžiai priminė Pepę. Jis užsimerkė, godžiai įkvėpė oro, stengdamasis nuginti negailestingai tvykstelėjusį prisiminimą ir grįžti tikrovėn. Tai buvo ne Pepė, jo mylima dukrelė, o Ketrina Braun, nepažįstama moteris. Evelina kaip nudiegta spoksojo į bagažinę, garsiai kalbėdama poterius, o Ričardas su Lusija tuo metu bandė ištraukti kūną, bet jiems nesisekė, nes lavonas visada būna sunkesnis už gyvą žmogų, juo labiau kai tas nužudytas iš netyčių. Galiausiai įstengė ją apversti ir pirmąsyk pamatė jos veidą. Buvo atmerktomis akimis. Akys didelės, mėlynos, kaip lėlės.

– Eik į vidų, Evelina. Geriau, kad nematytum to vaizdo, – įsakė Lusija, bet mergina stovėjo kaip įbesta ir nejudėjo iš vietos.

Ketrina buvo liekna, žemo ūgio, trumpai pakirptais rudais plaukais, iš pažiūros tikra paauglė. Vilkėjo jogos treningu. Vidury kaktos žiojėjo juoda skylutė, tokia aiški, lyg nupiešta, ant skruosto ir kaklo – keli lašai sukrešėjusio kraujo. Jie žiūrėjo į ją skausmo gniaužiama širdimi, įsivaizduodami, kokia ji atrodė gyva. Nors ir susirietusi, ji buvo išlaikiusi tarytum miegančios balerinos grakštumą.

Lusija paėmė ją už kojų per kelius, o Ričardas – už pažastų, ir vargais negalais juodu nunešė ją prie subaru. Įgrūdo į bagažinę, užklojo tuo pačiu dembliu ir ant viršaus užmetė brezentą. Dabar, pažvelgus į bagažinę, niekam nekiltų jokio įtarimo.

– Nušauta mažo kalibro pistoletu, – pasakė Lusija. – Kulka įstrigo kiauše, nematyti, kad būtų išėjusi kitoje pusėje. Mirė iš karto. Žudikas turi taiklią akį.

Pervertas sielvarto, patirto daugiau kaip prieš dvidešimt metų žuvus Pepei, Ričardas verkė nejausdamas, kad ašaros šąla jam ant skruostų.

– Be abejo, tai buvo geras Ketrinos pažįstamas, – pridūrė Lusija. – Juodu stovėjo vienas priešais kitą, greičiausiai kalbėjosi. Moteris nesitikėjo šūvio, iš veido išraiškos neatrodo, kad būtų išsigandusi.

Pagaliau atsipeikėjusi, Evelina ėmė valyti pirštų atspaudus, paliktus leksuso bagažinėje.

– Žiūrėkit! – staiga sušuko ji, rodydama į pistoletą, gulintį bagažinėje.

– Ar jis Lerojaus? – paklausė Ričardas, atsargiai imdamas jį už vamzdžio.

– Ko gero.

Laikydamas pistoletą dviem pirštais, Ričardas įėjo į trobelę ir padėjo ginklą ant vienintelio stalo. Jeigu kulka buvo paleista iš šito Frenkui Lerojui priklausančio pistoleto, vadinasi, jie užsikrauna dar vieną nepageidaujamą atsakomybę: atiduoti ginklą policijai ar jį nuslėpti, padėti žudikui išvengti bausmės ar galbūt pražudyti nekaltą žmogų.

– Ką darysime su pistoletu? – paklausė Lusija, kai tik jie visi trys atsidūrė trobelėje. – Aš būčiau linkusi palikti jį leksuse. Kuriam galui mums prisidaryti dar daugiau bėdų, jeigu ir šiaip jau esame įklimpę iki ausų?

– Tai svarbiausias įkaltis, negalime įmesti jo į ežerą, – nesutiko Ričardas.

– Ką gi, pažiūrėsime. O dabar reikia kuo greičiau nusikratyti automobilio. Ar tau užteks jėgų, Ričardai?

– Jaučiuosi neblogai. Paskubėkime, kol dar šviesu: čia anksti temsta.

Vienintelis keliukas skardžio link buvo beveik nepastebimas baltame ūke, gaubiančiame pasaulį. Ričardas nutarė važiuoti prie ežero abiem automobiliais, nusikratyti leksuso ir grįžti su subaru. Įprastomis sąlygomis būtų sugaišę ne daugiau nei dvidešimt minučių: dabar trukdė sniegas, bet drauge ir padėjo – po kelių valandų vėžių nebeliksią nė ženklo. Jie susitarė, kad jis važiuosiąs subaru pirmas, apsiginklavęs kastuvu, o Lusija antru automobiliu – iš paskos. Ji sutiko su logišku sprendimu: subaru, visureigis su keturiais varomais ratais, pravalysiąs kelią. „Pasikliauk manimi, aš žinau, ką darau", – atsakė Ričardas ir, impulso pagautas, pakštelėjo jai į nosies galiuką. Iš netikėtumo Lusija šūktelėjo. Jie išvažiavo palikę Eveliną su šunimi, patarę neatitraukti užuolaidų, o prireikus uždegti tik vieną lempą: kuo mažiau šviesos, tuo geriau. Ričardo nuomone, jeigu pasiseks, užtruksią ne ilgiau kaip valandą.

Orientuodamasis pagal medžius nuo sunkaus sniego ligi žemės nusvirusiomis šakomis, jis pasuko gerai pažįstamu apsnigtu keliuku, vingiuojančiu per mišką, o Lusija – iš paskos. Kartais, išklydus iš kelio, tekdavo pavažiuoti kelis metrus atgal, o vidury miško leksusas įstrigo pusnyje. Ričardas išlipo nukasti sniego apie ratus, paskui paprašė, kad Lusija savo automobiliu pastūmėtų iš užpakalio: gana nelengva užduotis, nes buvo slidu ir ratai sukosi vietoje. Tuomet ji suprato, kodėl subaru turėjo važiuoti iš paskos: stumti sunku, o traukti būtų beveik neįmanoma. Jie sugaišo pusvalandį, o tuo tarpu temo ir vis labiau šalo.

Pagaliau jie atsidūrė prie ežero, sidabrinio veidrodžio, kuriame atsispindėjo melsvas dangus, toks ramus, koks atrodo olandų meistrų tapytuose žiemos peizažuose. Ten keliukas ūmai nutrūko. Ričardas išlipo apsižvalgyti, pavaikščiojo palei skardį, kol pagaliau už trisdešimties metrų rado reikiamą vietą. Lusijai paaiškino, kad ten ežeras gana gilus, bet jiems

teksią patiems stumti leksusą, nes važiuoti esą labai pavojinga. Lusija darsyk suvokė, kodėl Ričardas nutarė važiuoti pirmas: du automobiliai nebūtų galėję prasilenkti tokiame siaurame kelyje. Stumti buvo nelengva, kojos klimpo iki kelių, kai kur ratai strigo sniege, kurį reikėjo nukasti kastuvu, kai kur slidinėjo apledėjusia žeme.

Skardis Lusijai nepasirodė labai aukštas, bet, pasak Ričardo, įspūdis esąs apgaulingas: krisdamas iš tokio aukščio, sunkus automobilis pralaušiąs ledą. Vargais negalais jie pristūmė automobilį prie kranto priekiu į ežerą, pavarų dėžės svirtį perjungė į neutralią padėtį ir paskutinįsyk įtempė jėgas. Ėmė pamažu stumti, kol pagaliau priekiniai ratai pakibo virš bedugnės, o automobilis, dusliai dunkstelėjęs, pilvu įsirėmė į skardžio kraštą, išsikišęs tik vienu trečdaliu. Jie vėl įniko stumti iš visų jėgų, bet automobilis – nė iš vietos.

– To dar betrūko! Pajudėk, gyvate! – sušuko Lusija ir, spyrusi į šoną, atsisėdo uždususi.

– Reikėjo stipriau stumti, kad įsibėgėtų, – padarė išvadą Ričardas.

– Per vėlu. Ką dabar darysime?

Keletą be galo prailgusių minučių, vis sodriau sningant, jie bandė atgauti kvapą, nieko gera nesugalvodami. Staiga automobilis truputį pasviro į priekį ir sunkiai pasislinko per vieną kitą sprindį. Ričardui toptelėjo, kad nuo įkaitusio variklio apačioje ėmė tirpti sniegas. Jie šoko stumti, ir netrukus leksusas apsivertęs nugarmėjo žemyn nelyginant mirtinai sužeistas raganosis. Nuo skardžio jie pamatė, kaip automobilis trenkiasi į ledą, akimirką sustingsta statmenas tarytum keista metalinė skulptūra, paskui ledas pragariškai sutraškėjo, ežero paviršius suskeldėjo kaip veidrodis, ir, lyg liūdnai atsisveikindamas, leksusas ūktelėjęs iš lėto nugrimzdo, siūbtelėjus ledinio vandens bangai ir ištiškus į visas puses ledo skeveldroms. Netekę žado

iš pasibaisėjimo, Lusija ir Ričardas žiūrėjo, kaip jis grimzta į tamsų vandenį ir pagaliau visiškai dingsta ežero gelmėje.

– Po kelių dienų užsitrauks ledas ir nebeliks nė pėdsako, – pagaliau pasakė Ričardas, kai nustojo ribuliuoti vanduo.

– Iki pavasario, kol ištirps ledas.

– Šioje vietoje gilu, nemanau, kad kas nors galėtų jį aptikti. Niekas čia nesilanko, – pasakė Ričardas.

– Duok Dieve, – pridūrė Lusija.

– Abejoju, kad Dievas galėtų mums pritarti, – nusišypsojo jis.

– Kodėl gi ne? Padėti Evelinai, Ričardai, – geras darbas. Tikėkimės, kad Dievas mums pritars. Jei netiki manimi, pasiklausk tėvo.

RIČARDAS

Rio de Žaneiras

Po mažojo Pablo mirties savaitės ir mėnesiai virto košmaru, kurio nei Anita, nei Ričardas neįstengė įveikti. Pepei suėjo ketveri metukai, ir Farinjų giminė triukšmingai atšventė gimtadienį senelių namuose, bandydama nuvaikyti šeimoje tvyrantį liūdesį. Mergaitė ėjo iš rankų į rankas, globstoma tai senelės, tai nesuskaitomos gausybės tetų, kaip paprastai gera, rami ir apdairi pagal savo amžių.

Tačiau naktimis šlapindavosi į lovą. Pabusdavo šlapia, patyliukais nusivilkdavo pižamą ir pirštų galiukais nutykindavo į tėvų miegamąjį. Įsliuogdavo tarp jų ir užmigdavo, ir kartais, kai pabusdavo, priegalvis būdavo drėgnas nuo motinos ašarų.

Mirus kūdikiui, sutriko trapi dvasinė pusiausvyra, kurią Anita stengėsi išlaikyti netyčinių persileidimų laikotarpiu. Negelbėjo nei Ričardo, nei Farinjų giminės meilė, tad pagaliau artimieji jėga nuvedė ją pas psichiatrą, ir šis prirašė jai ištisą rinkinį vaistų. Gydomieji seansai slinko kone visiškoje tyloje, ji net neprabildavo, ir visos psichiatro pastangos dužo į nepaguodžiamą pacientės sielvartą.

Tuomet Anitos seserys griebėsi kraštutinės priemonės – nuvedė ją pas Mariją Krikštytoją, pagarsėjusią *lyalorixá*, kan-

domblės* šventųjų motiną. Visos giminės moterys kokią nors ypatingą gyvenimo valandą važiuodavo į Bają, į Marijos Krikštytojos šventyklą. Tai buvo apkūni garbaus amžiaus moteris niekada negęstančia šypsena, tamsiu kaip melasa veidu, balta nuo bekulnių batelių iki turbano, pasipuošusi gausybe apeiginių karolių. Per patyrimą įgijusi išminties, ji kalbėjo tyliu balsu, žiūrėdama į akis ir glostydama rankas žmonėms, trokštantiems, kad ji nurodytų jiems kelią abejonių labirintuose.

Kliaudamasi savo nuojauta, iš *buzios*, kaurių** kriauklių, perskaitė Anitos likimą. Nepasakė, ką regėjusi, nes jos pareiga – suteikti viltį, pasiūlyti išeitį ir patarti. Paaiškino, kad sielvartauti neverta, beprasmiška, bent jau sielvartas neapvalo sielos. Norėdama ištrūkti iš prisiminimų kalėjimo, Anita turinti melstis ir prašyti pagalbos Jemają, gyvenimo *orišą*. „Tavo sūnus danguje, o tu – pragare. Grįžk į pasaulį“, – pasakė jai. O Farinjų seserims patarė neskubėti, turėti kantrybės: kada nors išseksiančios Anitos ašaros ir siela pasveiksianti. Gyvybė viską įveikia. „Verkti sveika, ašaros nuplauna sielą“, – pridūrė ji.

Anita grįžo iš Bajos tokia pat nepaguodžiamai liūdna, kokia išvažiavo. Užsisklendė savyje, abejinga giminei ir vyrui, nusišalinusi nuo visų, išskyrus Pepę. Atsiėmė dukterį iš vaikų darželio, kad matytų ją be paliovos, saugotų, savo grasia despotiška meile atitverdama ją nuo pasaulio. Slegiama tos meilės, Pepė laikė savo pareiga rūpintis, kad motina galutinai neišeitų iš proto. Ji vienintelė galėjo šluostyti motinai ašaras ir glamonėmis sušvelninti sielos kančias. Ilgainiui išmoko neminėti broliuko, lyg būtų pamiršusi jo trumpą gyvenimą šioje žemėje, apsimesti linksma, kad motina atsipalaiduotų. Duktė ir tėvas gyveno su šmėkla. Didžiąją dienos dalį Anita

---

* *Candomblé* – Brazilijos afrikiečių religija, lyalorixá – tos religijos žynė.

** Kaurės – kaurinių šeimos pilvakojų moliuskų gentis.

snūduriuodavo arba sėdėdavo lyg prikaustyta prie krėslo, prižiūrima kokios nors giminaitės, nes psichiatras perspėjo saugoti ją nuo savižudybės. Valandos bėgo Anitai vienodos kaip vandens lašai, siaubingai lėtai slinko dienos, tad jai netrūko laiko apverkti Pablo ir negimusių vaikų. Tikriausiai kada nors jai ir būtų išsekusios ašaros, kaip sakė Marija Krikštytoja, bet ji nesulaukė tos dienos.

Nepaguodžiama žmonos neviltis Ričardą paveikė labiau nei kūdikio mirtis. Jis troško to kūdikio, mylėjo jį, bet mažiau nei Anita – nespėjo prie jo prisirišti. Motina jį maitino krūtimi, liūliuodama meilės lopšine, juos siejo neįveikiamas motinos instinktas, o jis neteko sūnaus, vos pradėjęs jį pažinti. Praėjo ketveri metai, kol jis pamilo Pepę ir išmoko būti tėvu, o su Pablu praleido tik vieną mėnesį. Netikėta mirtis sukrėtė jį, bet dar labiau sukrėtė Anitos sielvartas. Juodu išgyveno keliolika metų, ir jis priprato prie jos permainingų nuotaikų – ji pasikeisdavo per kelias minutes: čia juokdavosi, čia liūdėdavo, švelnumas akimoju virsdavo pykčiu. Jis įgudo nesijaudindamas taikstytis su nenuspėjamais Anitos nuotaikų pokyčiais, laikydamas tai atogrąžų temperamento apraiškomis, kaip sakydavo jai negirdint, nes būtų jį apkaltinusi rasizmu. Vis dėlto, mirus Pablui, niekuo negalėjo jai padėti: žmona nenorėjo nieko matyti, nepakentė savo giminių, o juo labiau vyro. Vienintelė jos paguoda buvo Pepė.

Tuo tarpu erotiško miesto gatvėse ir paplūdimiuose virė gyvenimas. Vasarį, karščiausią metų mėnesį, žmonės vaikščiojo pusnuogiai, vyrai – su puskelnėmis ir dažniausiai be marškinių, moterys – lengvomis suknelėmis, žavėdamos giliomis iškirptėmis ir dailiomis kojomis. Jaunatviški kūnai, gražūs, įdegę, akiplėšiškai gundantys kūnai visur krito Ričardui į akis.

Jo mėgstamiausias baras, kur popiet jis eidavo gaivintis alumi arba svaigintis kašasa*, buvo viena iš lankomiausių jaunimo oazių. Apie aštuntą vakaro imdavo pamažu pildytis, o dešimtą gausdavo kaip greitasis traukinys, prie kūno lipdavo sekso, prakaito, alkoholio ir perkaitusių kvepalų tvaikas. Nuošaliame kampelyje atsiduodavo kokainu ir kitokiais narkotikais. Ričardui, nuolatiniam klientui, nereikėdavo nė prabilti – barmenas iškart pripildavo taurę, kai tik jis prieidavo prie baro. Jis susidraugavo su daugeliu tokių pat nuolatinių lankytojų, o tie savo ruožtu jį supažindindavo su savo draugais. Vyrai gerdavo, baro šurmulyje visa gerkle aptardavo reikalus, per televiziją žiūrėdavo futbolą, ginčydavosi dėl įvarčių ir politikos, o kartais paleisdavo į darbą kumščius ir susipykdavo. Tuomet įsikišdavo barmenas ir išgrūsdavo juos pro duris. Merginos buvo dviejų rūšių: neliečiamosios, įsikibusios į ranką vyrui, ir ateinančios būreliais išbandyti gundymo meno. Vienišos moterys pasirodydavo tik tokio amžiaus, kai jau galima nepaisyti piktų liežuvių, ir visada rasdavo gerbėjų, mokančių galantiškai rėžti sparną, kaip brazilų įprasta, bet Ričardas negebėjo jų mėgdžioti neskirdamas meilinimosi nuo merginimo. Būdamas baltasis, jis buvo lengvas grobis laisvo elgesio merginoms. Jos gerdavo vaišinamos, juokaudavo su juo ir baro spūstyje glamonėdavo tol, kol jis atsakydavo tuo pačiu. Tokią valandėlę Ričardas pamiršdavo Anitą, tie žaidimai buvo nepavojingi, nėmaž negrėsė santuokai, nors jeigu Anita būtų leidusi sau tokią neribotą laisvę, būtų nutikę priešingai.

Mergina, labiausiai įstrigusi Ričardui į atmintį, nebuvo viena iš gražiausiųjų tomis svaigulio naktimis, bet nesivaržė,

---

* *Cachaça* – stipri cukranendrių degtinė.

skambiai juokėsi ir troško išbandyti visus malonumus, kokie tik įmanomi. Ji tapo geriausia sugėrove, tačiau Ričardas neketino įsileisti jos į savo gyvenimą – laikė ją tarsi manekenu, atgyjančiu tik drauge su juo bare prie taurės alkoholio ir kokaino. Mano gyvenime ji – tuščia vieta, kartojo jis sau ir vadino ją tiesiog Garota*, kaip vienoje brazilų dainoje vadinamos gražuolės iš Rio de Žaneiro Ipanemos rajono. Garota priprатino jį prie narkotikų viename baro kampelyje ir prie pokerio galiniame kambaryje, kur statymai būdavo menki ir niekas nesijaudindavo pralošęs kelis realus. Ji nestygdavo vietoje, galėdavo kiaurą naktį gerti ir šokti, o rytą eiti tiesiai į darbą, į odontologijos kliniką, kur dirbo sekretore. Pasakodavo Ričardui savo gyvenimą, kiekvieną kartą vis kitaip, savo painia greitakalbe, kuri jam skambėdavo kaip muzika. Po antros taurės jis imdavo skųstis nenusisekusiu šeimyniniu gyvenimu, o po trečios liedavo ašaras paguldęs galvą jai ant peties. Garota atsisėsdavo jam ant kelių, kone dusindama bučiniais, ir taip įkaitindavo trindamasi užpakaliu, kad jis pareidavo namo dėmėtomis kelnėmis – bijodamas, bet nė kiek nesigrauždamas. Ričardas suplanuodavo visą dieną kaip paprastai numatydamas susitikti su ta mergina, teikiančia prasmės ir džiaugsmo gyvenimui. Visada linksma ir gerai nusiteikusi, Garota priminė jam jauną Anitą, tą, kurią įsimylėjo šokių akademijoje ir kuri dabar vis greičiau nyksta sielvarto migloje. Su Garota jis vėl jautėsi jaunas ir nerūpestingas, o su Anita – prislėgtas, pasenęs ir pasmerktas.

Garota gyveno ne per toliausia nuo baro, ne daugiau kaip už penkių kvartalų, ir iš pradžių Ričardas ten atsidurdavo su visu būriu naktibaldų. Trečią valandą nakties, kai paskutiniai klientai būdavo išgrūdami pro duris, kai kas eidavo pagiriotis

* Merguželė (*port.*).

į paplūdimį arba toliau linksmintis pas draugus. Patogiausia buvo eiti pas Garotą. Kelis kartus Ričardas atsibudo paryčiais nepažįstamoje vietoje. Pašokdavo apdujęs, svaigstančia galva, neatpažindamas vyrų ir moterų, sugriuvusių ant grindų arba kniūbsančių ant kėdžių.

Vieną šeštadienį jis atsibudo septintą valandą ryto Garotos lovoje – apsirengęs, nenusiavęs batų. Ji gulėjo nuoga išsikėtojusi, nusvirusia galva, išsižiojusi, pusiau prisimerkusi, su sukrešėjusio kraujo srovele ant smakro. Ričardas nesuvokė, kas atsitiko nei kaip jis ten atsidūrė, viskas skendėjo akloje tamsoje, tik prisiminė pokerio stalą ir cigarečių dūmų debesį. Kaip įgriuvo į tą lovą – mįslė. Jau ne kartą alkoholis buvo atėmęs jam protą, ir kūnas veikdavo savaime: ši būklė tikriausiai mokslo įvardyta ir aprašyta, smilktelėjo mintis. Po kelių minučių atpažino moterį, bet negalėjo prisiminti, kaip ji galėjo susikruvinti. Gal jis kaltas? Išsigandęs papurtė ją, suriko negalėdamas prisiminti jos vardo, kol pagaliau ji sujudėjo. Lengva širdimi pakišo galvą po šalto vandens srove ir atgavo nuovoką. Išbėgo pro duris ir grįžo namo lyg peiliais varstoma galva, jausdamasis kaip sulaužytas, nepakenčiamai rėmens graužiamas. Paskubomis sugalvojo pasiteisinimą Anitai: gatvėje netyčia su kažkuo susimušęs, buvęs policijos sulaikytas, pernakvojęs areštinėje, o iš ten neleidę paskambinti namo.

Meluoti neprireikė: prisigėrusi migdomųjų, Anita kietai miegojo, o Pepė tyliai žaidė su lėlėmis. „Tėte, noriu valgyti“, – pasakė ji, apkabindama jo kojas. Ričardas užplikino jai kakavos ir išvirė avižinės košės jausdamasis purvinas, bjaurus, nevertas tos mergaitės meilės; nedrįso jos paliesti prieš nusimaudydamas po dušu. Paskui pasisodino ją ant kelių ir įsikniaubė į savo angelo plaukus, uosdamas išrūgų ir tyro prakaito kvapą, prisiekdamas sau, kad nuo šios dienos rūpinsis tik šeima. Visa širdimi ir visomis jėgomis stengsis išgelbėti žmoną

iš prarajos ir atsilyginti Pepei už visus tuos mėnesius, kai nekreipė į ją dėmesio.

Savo žodžio jis laikėsi septyniolika valandų, paskui jo naktiniai žygiai tapo dažnesni, ilgesni ir nuožmesni. „Tu mane įsimylėjai!“ – kartą pasakė Garota, ir jis, nenorėdamas jos liūdinti, sutiko, nors meilė neturėjo nieko bendra su jo elgesiu. Ji buvo vienkartinė moteris, pakeičiama dešimtimis tokių pačių vėjavaikių, trokštančių dėmesio, bijančių vienatvės.

Kitą šeštadienį atsibudo beveik devintą valandą jos lovoje. Kelias minutes ieškojo drabužių sujauktame bute, ieškojo neskubėdamas, nes buvo įsitikinęs, kad Anita tebėra apkvaišusi nuo savo tablečių: paprastai ji keldavosi apie vidurdienį. Pepe taip pat nebuvo ko rūpintis, nes rytais ateidavo pasamdyta auklė. Migloti sąžinės priekaištai ilgainiui nustojo kamuoti; Garotos teisybė, vienintelė auka – tai jis, pririštas prie psichiškai nesveikos žmonos. Kai jam pabusdavo sąžinė prisiminus Anitą, mergina kartodavo tą patį priežodį: iš akių ir iš širdies. Anita nieko nežino ar apsimeta nežinanti apie jo naktinius žygius, o jis turi teisę linksmintis. Garota – laikina pramoga, smiltelė paplūdimyje, mąstė Ričardas nenuvokdamas, kad ji išliks atmintyje kaip nedylantis randas. Mintis apie neištikimybę kamavo jį kur kas mažiau nei pagirios. Po nakties girtavimo būdavo sunku atsigauti, kiaurą dieną raižydavo skrandį, mintys painiodavosi, jausdavosi kaip sudaužytas, atbukęs, nerangus kaip begemotas.

Tik paklaidžiojęs rado automobilį, paliktą šalutinėje gatvėje, vos įstengė pataikyti raktelį į spyną, kol pagaliau įjungė variklį: kažkas kaustė judesius, varžė, viskas atrodė kaip sulėtintame filme. Tokiu metu gatvės buvo pustuštės, ir, nors galva neveikė, vis dėlto prisiminė kelią namo. Prieš pusvalandį atsibudęs Garotos lovoje, troško kuo greičiau išgerti puodelį

kavos ir palįsti po karštu dušu. Iš anksto mėgaudamasis kava ir dušu, artėjo prie savo garažo.

Vėliau jis bandė visaip teisintis stengdamasis nusikratyti atsakomybės už įvykusią nelaimę, bet jokie pasiteisinimai negalėjo ištrinti iš atminties vaizdo, išlikusio akių vyzdžiuose.

Dukrelė laukė prie durų ir, išvydusi iš už kampo išneriant automobilį, kaip paprastai nubėgo jo pasitikti. Ričardas jos nepastebėjo. Pajuto minkštą smūgį nesuvokdamas, kad pervažiavo per Pepę. Iškart sustabdė ir tuomet išgirdo auklės klyksmą. Dingtelėjo mintis, kad po ratais bus pakliuvęs šuo, nes tiesa, prasiskynusi kelią jo smegenų vingiais, atrodė neįtikėtina. Siaubo pagautas, pašoko nuo sėdynės, akimoju išsiblaivęs, bet, nieko aplink nepastebėjęs, lengvai atsiduso. Ir tada pasilenkė.

Jis pats turėjo ištraukti dukrelę iš po automobilio. Nuo smūgio lyg nieko ir neatsitiko: pižama su meškučiais buvo švari, rankoje ji tebelaikė skudurinę lėlę, žiūrėjo išplėtusi akis, kaip paprastai švytinčias iš laimės, kai bėgdavo jo pasitikti. Be galo atsargiai pakėlė ją nuo žemės, puoselėdamas beprotišką viltį, ir priglaudė prie krūtinės, bučiuodamas ir šaukdamas ją vardu, o tuo tarpu toli toli, kitame pasaulyje, skardėjo auklės klyksmas, kaimynų balsai, sustojusių automobilių signalai, policijos ir greitosios pagalbos automobilių sirenos. Pagaliau suvokęs savo nelaimės siaubą, pagalvojo, kur dabar Anita, neišgirdęs jos riksmo ir nepamatęs jos aplink susirinkusioje minioje. Tik vėliau sužinojo, kad, išgirdusi staigiai stabdant automobilį ir triukšmą, ji pažvelgė pro antro aukšto langą ir negalėdama pajudėti iš vietos matė viską nuo tos akimirkos, kai vyras priklaupė prie automobilio, iki tos, kai greitoji

pagalba nulėkė gatve staugdama kaip vilkas, tvyksčiojant nelaimės pranašams – raudoniems žiburėliams. Žiūrėdama pro langą Anita Farinja, be abejo, suprato, kad Pepė nebekvėpuoja, ir tą paskutinį likimo smūgį priėmė kaip savo mirties nuosprendį.

Anita neišlaikė. Be paliovos vapėjo kažką nerišlaus, o kai nustojo valgyti, atsidūrė vokiečių įsteigtoje psichiatrijos klinikoje. Dvi slaugės prižiūrėjo ją pakaitomis, viena dieną, kita naktį, abi panašios kaip du vandens lašai, tokios pat apkūnios ir valdingos nelyginant prūsų pulkininko dvynos dukterys. Tos grėsmingos damos dvi savaites maitino ją per vamzdelį, įkištą į skrandį, tiršta, vanile kvepiančia tyre ir jėga vedė pasivaikščioti po pamišėlių kiemą. Tie pasivaikščiojimai ir kitos privalomos priemonės, kaip dokumentiniai filmai apie delfinus ir pandas, skirti neigiamoms mintims išblaškyti, jos nė kiek nepaveikė. Tuomet klinikos direktorius pasiūlė elektrokonvulsyvinę terapiją, pasak jo, veiksmingą ir nelabai pavojingą metodą abejingumui įveikti. Gydoma taikant bendrąją nejautrą, tad pacientė nieko nesuvokianti, esąs tik vienas nedidelis trūkumas – pacientas laikinai netenkąs atminties, bet Anitos atveju tai būtų tikra palaima.

Išklausęs aiškinimus, Ričardas nutarė palaukti, nes sąžinė neleido gydyti žmonos elektrošoku, ir šįkart Farinjų giminė jam pritarė. Taip pat pritarė, kad toje teutonų įstaigoje nevalia palikti Anitos ilgiau, nei būtina. Kai tik buvo įmanoma ištraukti maitinamąją žarnelę ir maitinti ligonę šaukšteliu, giminės parsivežė Anitą į motinos namus. Anksčiau seserys prižiūrėdavo ją pamainomis, o po Pepės mirties nė akimirkos nepalikdavo jos vienos. Dieną ir naktį kas nors budėdavo šalia, saugodamas ją ir melsdamasis.

Ričardas vėl atsidūrė nuošaly nuo moterų pasaulio, kur merdėjo jo žmona. Negalėjo net prieiti prie jos, paaiškinti, kas atsitiko, ir prašyti atleidimo, nors apie atleidimą ir kalbos

negalėjo būti. Visi žiūrėjo į jį kaip į žmogžudį, nors balsu neištardavo. Tačiau jis tai jautė. Gyveno vienui vienas namuose, o Farinjų giminė tuo tarpu rūpinosi jo žmona. Pagrobė ją, skundėsi jis savo draugui Orasijui, skambinančiam iš Niujorko. Tėvui, taip pat dažnai skambinančiam, priešingai, nė neužsimindavo apie savo gyvenimo tragediją, tik ramindavo jį sekdamas pasakas apie tai, kad juodu su Anita, psichologo ir šeimos padedami, pamažu atsigauna nuo sielvarto. Džozefas žinojo, kad Pepė žuvo pakliuvusi po automobilio ratais, bet nenumanė, kad automobilį vairavo Ričardas.

Auklė, anksčiau prižiūrėjusi Pepę ir tvarkiusi namus, pabėgo tą pačią nelaimės dieną ir negrįžo nė algos atsiimti. Išgaravo ir Garota, genama prietaringos baimės, manydama, kad Ričardą persekioja prakeikimas, ko gero, užkrečiamas, be to, jis pristigo pinigų nuolatinėms išgertuvėms. Ričardą supo vis didesnė netvarka, ant grindų rikiavosi virtinės tuščių butelių, šaldytuve sodriai žaliavo pūvantys produktai, o nešvarūs drabužiai turėjo išsivalyti patys savaime, lyg iliuzionisto lazdele mostelėjus. Jo išvaizda išgąsdino anglų kalbos mokinius, jie greitai dingo vienas po kito, ir jis pirmą kartą pasijuto tuščiomis kišenėmis. Anitos santaupų likučiais teko apmokėti gydymą klinikoje. Jis ėmė gerti nevalytą romą, ir tik namie, nes eiti į barą trūko pinigų. Tįsodavo kiaurą dieną priešais televizorių, bijodamas tylos ir tamsos, kurioje vaidenosi vaikai. Trisdešimt penkerių metų jis jau buvo lavonas, nors buvo nugyvenęs vos pusę amžiaus. Kita gyvenimo pusė jo nedomino.

Tuo Ričardo nelaimių metu jo draugas Orasijas Amadas Kastras, tapęs Niujorko universiteto Lotynų Amerikos ir Karibų studijų centro direktoriumi, nutarė daugiau dėmesio skirti Brazilijai ir sykiu padaryti paslaugą Ričardui. Jie

draugavo nuo seno, kai jis tik pradėjo akademinę karjerą, o Ričardas dar rašė daktarinę disertaciją. Tuomet jis lankėsi Rio de Žaneire, ir draugas, nors ir studentiškai gyvendamas, jį taip gražiai svetino, kad jis užsibuvo du mėnesius, ir juodu kartu su kuprinėmis ant pečių keliavo į Mato Grosą tyrinėti Amazonijos girių. Tarp jų užsimezgė tvirta vyriška draugystė be lašelio jausmingumo, kuriai nebaisus nei atstumas, nei laikas. Kitą kartą jis atvažiavo į Rio de Žaneirą būti liudininku Ričardo ir Anitos vestuvėse. Vėliau juodu susitikdavo labai retai, bet saugojo tą jausmą atminties kertelėje žinodami, kad visada gali pasikliauti vienas kitu. Išgirdęs, kas atsitiko Pablui ir Pepei, Orasijas skambino bičiuliui dusyk per savaitę, stengdamasis jį paguosti. Telefonu Ričardas kalbėdavo neatpažįstamu balsu, nutęsdamas žodžius, kaip girtas kartodamas tas pačias nesąmones. Orasijas suprato, kad Ričardui reikia padėti ne ką mažiau nei Anitai.

Gerokai anksčiau, nei pasirodė skelbimai specialiuose žurnaluose, jis pranešė Ričardui, kad universitete yra laisva vieta, ir patarė kuo greičiau atvažiuoti. Konkursas būsiąs didelis, ir jis niekuo negalėsiąs padėti, bet jeigu sėkmingai atliksiąs testus ir jeigu jam nusišypsosianti laimė, gal būsiąs pirmas kandidatų sąraše. Jo naudai du taškai: vis dar tebesklaidoma daktarinė disertacija ir straipsniai, bet geriausias laikas jau praeityje: tuos metus, kai galėjo padaryti profesinę karjerą, Ričardas praleidęs šlaistydamasis po paplūdimius ir maukdamas kaipirinjas. Stengdamasis įtikti draugui, Ričardas išsiuntė prašymą nepuoselėdamas didelių vilčių ir be galo nustebo po dviejų savaičių gavęs kvietimą atvykti pokalbio. Orasijas turėjo atsiųsti pinigų bilietui į Niujorką. Ričardas susiruošė į kelionę nieko neaiškindamas Anitai, tuo metu buvusiai vokiečių klinikoje, ir stengdamasis pasiteisinti, kad taip elgiasi ne savanaudiškais sumetimais: jei gausiąs tą vietą, Anita greičiau pasveiksianti

Jungtinėse Valstijose, kur, kaip jis vylėsi, gydymo išlaidas padengsiąs universiteto sveikatos draudimas. Be to, kitaip nieku gyvu neišplėšiąs jos iš Farinjų giminės nagų.

Atlikęs begalę alinančių testų, Ričardas pagaliau buvo priimtas į darbą nuo rugpjūčio mėnesio. Buvo balandis. Jis apskaičiavo, kad per tiek laiko Anita atsigausianti, o jis spėsiąs pasiruošti kelionei. Turėdamas omenyje neišvengiamas išlaidas, paprašė Orasiją dar vienos paskolos tikėdamasis grąžinti skolą pardavęs namą, aišku, jeigu Anita leisianti naudotis savo nuosavybe.

Orasijas Amadas Kastras, turtingo tėvo sūnus, niekada nestokojo pinigų. Tėvas, septyniasdešimt šešerių metų patriarchas, geležine ranka bandęs iš Argentinos tvarkyti sūnaus gyvenimą, galiausiai susitaikė su nedalia, kad vienas sūnus vedė jankę protestantę, o du vaikaičiai nemoka ispaniškai. Lankydavosi pas sūnų kelis kartus per metus, plėsdamas savo menų akiratį muziejuose, koncertuose ir teatre ir sekdamas savo investicijas Niujorko bankuose. Marti jo nemėgo, bet kaip ir jis laikėsi veidmainiško mandagumo. Jau seniai tėvas ketino Orasijui nupirkti deramą būstą. Ankštas butas Manhatane, kur glaudėsi jo šeima, vieno iš dvidešimties vienodų raudonų plytų daugiaaukščių dešimtame aukšte, jo nuomone, buvo dėžutė, neverta jo sūnaus dėmesio. Po tėvo mirties Orasijas turėjo paveldėti atitinkamą dalį jo turto, tačiau jų giminėje visi buvo ilgaamžiai, ir tėvas ketino nugyventi šimtą metų: būtų kvaila Orasijui laukti tos dienos, jeigu jau dabar jis gali mėgautis visais patogumais, pareiškė jis čiulpdamas savo Havanos cigarą. „Nenoriu būti kam nors dėkinga, o juo labiau tavo tėvui, tam despotui, kuris manęs nemėgsta“, – atrėžė protestantė jankė, ir Orasijas nedrįso jai prieštarauti. Galų gale senis įsimiklinęs perkalbėjo užsispyrėlę marčią. Vieną dieną atvežė vaikaičiams gražų šunytį, švelnų kamuoliuką meiliomis akimis. Jie

pavadino jį Fifiu nenumanydami, kad tas vardas greitai atrodys jam per švelnus. Tai buvo Kanados eskimų šuo, kuris užaugęs sveria keturiasdešimt aštuonis kilogramus, ir, kadangi vaikai jį labai pamėgo, marti pagaliau nusileido, ir senelis išrašė įspūdingą čekį. Manhatano apylinkėse paieškojęs namo su vidiniu kiemu Fifiui, Orasijas Brukline įsigijo senovinį namą su rausvo smiltakmenio fasadu gerokai anksčiau, nei jo bičiulis Ričardas Baumasteris atvažiavo dirbti į fakultetą.

Ričardas sutiko dirbti Niujorko universitete nepasitaręs su žmona – buvo įsitikinęs, kad ji nesugebėtų įvertinti padėties. Jis troško jai gera. Slapčiomis nusikratė beveik viso turto, o visa kita supakavo. Širdis neleido išmesti Pepės daiktų ir Pablo drabužėlių, sukrovė juos į tris dėžes ir prieš išvykdamas patikėjo jas uošvei. Nejausdamas jokių sąžinės priekaištų, sukrovė Anitos lagaminus: žinojo, kad jai vis viena, jau senokai ji vilkėjo sportiniu treningu ir karpėsi plaukus virtuvinėmis žirklėmis.

Jo planas kokia nors dingstimi išsivežti žmoną ir be jokių tragedijų dingti iš miesto žlugo, nes Anitos motina ir seserys įspėjo jo ketinimus, kai jis paprašė pasaugoti tris dėžes, o visa kita užuodė savo šuniška uosle. Ir pasiryžo sutrukdyti. Ėmė aiškinti, kokios silpnos sveikatos esanti Anita, kaip ji ištversianti tame baisiame mieste, kur žmonės kalba nei šiokia, nei tokia kalba, jau dabar, būdama tarp savų, ji tokia prislėgta, kaip gyvensianti tarp nepažįstamų amerikiečių be giminių ir draugių. Tvirtai apsisprendęs, Ričardas nė klausyti nenorėjo. Nors, nenorėdamas įžeisti Anitos artimųjų, nieko jiems nepasakojo, galvojo, kad metas susirūpinti savo ateitimi ir liautis pataikavus isterikei žmonai. Tuo tarpu Anita buvo visiškai abejinga savo likimui. Jai buvo vis viena, kur ji gyvensianti.

Nešinas krepšiu su vaistais, Ričardas išvežė žmoną į oro uostą. Anita klusniai ėjo šalia vyro, nė neatsigręžusi ir neatsisveikinusi su saviškiais, kurie verkė akimis lydėdami ją į orlaivį. Visas dešimt kelionės valandų ji nei miegojo, nei valgė, nei domėjosi, kur jie skrenda. Niujorko oro uoste jų laukė Orasijas su žmona.

Orasijas neatpažino bičiulio žmonos. Prisiminė ją gražią, jausmingą, grakščią ir šypsančią, o moteris, išdygusi prieš akis, atrodė pasenusi dešimčia metų, vos vilko kojas, baugščiai žvalgėsi į šalis, lyg bijodama užpuolimo. Neatsiliepė į pasisveikinimus ir atsisakė drauge su Orasijo žmona eiti į tualetą. Dieve mano, sukuždėjo Orasijas, nemaniau, kad taip baisu. Bičiulis taip pat atrodė ne ką geriau. Skrydžio metu Ričardas beveik be perstojo gėrė, mėgaudamasis nemokamais svaigalais, buvo nesiskutęs, suglamžytais drabužiais, dvokė girtuoklio prakaitu ir be Orasijo pagalbos būtų įstrigęs su Anita oro uoste.

Baumasteriai įsikūrė fakulteto darbuotojams skirtame universiteto bute, kurį parūpino jiems Orasijas: tai buvo tiesiog dovana, nes butas buvo nebrangus, miesto centre, be to, jo laukė ilga eilė norinčiųjų. Sunešęs lagaminus į prieškambarį ir atidavęs būsto raktus, Orasijas užsidarė su bičiuliu viename kambaryje, norėdamas su juo rimtai pasikalbėti. Pasak jo, Jungtinėse Amerikos Valstijose į profesūrą seilę varvina šimtai, net tūkstančiai kandidatų. Proga dėstyti Niujorko universitete pasitaiko tik vieną kartą gyvenime ir reikia ja pasinaudoti. Jis turėtų mažiau gerti ir iš pirmos dienos padaryti gerą įspūdį, negali pasirodyti toks nevalyvas ir apsileidęs.

– Aš tave rekomendavau, Ričardai. Neapvilk manęs.

– Kas tau šovė į galvą? Esu velniškai pavargęs po kelionės, kai išvykau ar veikiau pabėgau iš Rio de Žaneiro. Argi tau nesu pasakojęs, kokia tragedija įvyko Farinjų giminėje ir kodėl mes

čia atvažiavome? Nesijaudink, po kelių dienų pasirodysiu universitete kaip pridera.

– O Anita?

– O kas dėl Anitos?

– Ji tokios silpnos sveikatos, Ričardai, vargu ar gali likti viena.

– Turės apsiprasti kaip ir visi. Čia nėra jos giminių, niekas jos nebelepins. Turės kliautis tik manimi.

– Neapleisk jos, bičiuli, – atsisveikindamas pasakė Orasijas.

EVELINA

Bruklinas

Evelina Ortega pradėjo dirbti pas Lerojus 2012 metais. Namas su skulptūromis, kaip vėliau ji visada vadindavo tos šeimos būstą, priklausė šeštojo dešimtmečio mafiozui ir jo gausiai giminei, įskaitant dvi vienišas tetas ir prosenelę sicilietę, kuri atsisakė kelti koją iš savo kambario, kai sodelyje radosi nuogutėliai graikai. Gangsteris mirė, kaip jam ir priderėjo, namas perėjo per kelias rankas, kol pagaliau atiteko Frenkui Lerojui, kuriam patiko tamsi valdos praeitis ir darganų nualintos bei balandžių apdergtos skulptūros. Be to, namas stovėjo geroje vietoje, ramioje gatvėje, padoriame kvartale. Vietoj to užgaidaus stiliaus namo jo žmona Čerilė būtų pageidavusi šiuolaikinio būsto, tačiau ir svarbius dalykus, ir ne tokius svarbius sprendė jis vienas ir niekada su niekuo nesitardavo. Namas su kolonomis turėjo daug patogumų, gangsterio numatytų šeimai: įvažiavimą neįgaliųjų vežimėliu, vidinį liftą ir garažą dviem automobiliams.

Čerilė Leroj neužtruko nė penkių minučių priimdama Eveliną Ortegą į darbą. Jai skubiai reikėjo auklės, ir ji neketino gilintis į smulkmenas. Ankstesnė auklė išėjo prieš penkias dienas ir negrįžo. Tikriausiai ją deportavo; pasak Čerilės, taip

atsitinka, kai samdai nelegales. Paprastai aukles samdydavo, mokėdavo atlyginimą ir atleisdavo jos vyras. Darbe per pažįstamus galėjo pasisamdyti imigrantų iš Lotynų Amerikos ir Azijos, pasiruošusių dirbti pusvelčiui, nors ir nebuvo linkęs darbo reikalus painioti su šeimyniniais. Per tas pažintis buvo neįmanoma pasisamdyti patikimos auklės, tai parodė liūdna patirtis. Šiuo vieninteliu klausimu sutuoktiniai sutarė, tad Čerilė ieškodavo auklių per sekmininkų bažnyčią, visada turinčią ištisą sąrašą dorų moterų, ieškančių darbo. Jaunoji gvatemalietė tikriausiai taip pat buvo nelegalė, bet tuo metu Čerilė išmetė visa tai iš galvos: susižinosianti vėliau. Jai patiko sąžiningas veidas ir pagarbus elgesys, dingtelėjo mintis, kad pagaliau pasitaikė deimančiukas, auklė, visiškai nepanaši į ankstesnes, perėjusias per jų namus. Abejonių kėlė tik merginos amžius, nes ji atrodė ką tik išaugusi iš vaikystės, ir ūgis. Kažkur buvo skaičiusi, kad žemiausio ūgio moterys – Gvatemalos indėnės, ir prieš akis turėjo įrodymą. Sudvejojo, ar šita džiūsnelė putpelės kauliukais ir dar miknė sugebės prižiūrėti Frenkį, gerokai sunkesnį už ją ir pilną visokių kaprizų.

Evelina, savo ruožtu, ponią Leroj palaikė Holivudo aktore: tokia aukšta, šviesiaplaukė. Žiūrėti į ją reikėjo užvertus galvą, kaip į medžius, rankos ir kojos buvo raumeningos, akys mėlynos kaip gimtinės dangus, o viršugalvyje nelyginant gyva raitėsi gelsvų plaukų uodega. Ji buvo keistai įdegusi – Evelina kaip gyva nebuvo mačiusi tokio oranžinio įdegio, ir kalbėjo dusdama kaip močiutė Konsepsjona, nors buvo ne tokia jau sena, kad jai trūktų oro. Atrodė labai nekantri tarytum kumelaitė, netverianti ištrūkti į laisvę.

Naujoji šeimininkė pristatė ją kitiems tarnams, virėjai ir jos dukteriai, tvarkančiai namus: jos dirbo tris dienas per savaitę, pirmadienį, trečiadienį ir penktadienį, nuo devintos ryto iki penktos popiet. Dar paminėjo kažkokį Ivaną Daneskų, ne

tarną, o pagalbininką, pasirodysiantį kitą dieną, ir pareiškė, kad jos vyras, ponas Lerojus, su tarnais palaikąs ryšį tik būtiniausiais klausimais. Pasikėlė su ja liftu į trečią aukštą, ir tada Evelina galutinai įsitikino patekusi pas milijonierius. Liftas, kaltinės geležies paukščių narvas su gėlių ornamentais, buvo tokio dydžio, kad jame tilptų neįgaliųjų vežimėlis. Frenkio kambarys, tas pats, kuriame prieš pusę šimtmečio gyveno prosenelė sicilietė, buvo erdvus, nuožulniomis lubomis su langeliu, dar vienas langas žvelgė į sodą, tiesiai į klevą, vešlia laja užstojantį šviesą. Frenkis, aštuonerių ar devynerių metų berniukas, toks pat šviesiaplaukis kaip motina ir išblyškęs kaip džiovininkas, sėdėjo priešais televizorių, pririštas prie neįgaliųjų vežimėlio. Jo motina paaiškino Evelinai, jog prisegtas diržais, kad, prasidėjus priepuoliui, nenukristų nuo vežimėlio ir nesusižeistų. Vaiko nevalia nė valandėlės palikti vieno, nes jis dūsta, tuomet reikia jį papurtyti ir plekštelėti per nugarą, kad atgautų kvapą; be to, reikia maitinti, keisti sauskelnes, bet tai gryni niekai, vaikas – tiesiog angelas, iškart įsimylėsianti. Frenkis sergąs diabetu, bet labai kruopščiai prižiūrimas, ji pati matuojanti cukraus kiekį ir suleidžianti insulino. Paskubomis išaiškino viską ir atsisveikinusi išlėkė, pasak jos, mankštintis.

Evelina, sutrikusi ir nuvargusi, atsisėdo šalia vežimėlio, paėmė berniukui už rankos ir, mėgindama švelniai ištiesinti suriestus pirštus, anglų ir ispanų kalbų kratiniu nė nemikčiodama pažadėjo, kad jie būsią geri draugai. Frenkis atsakė niurzgimu ir konvulsyviais judesiais, ir Evelina suprato tai kaip palankumą. Taip užsimezgė jųdviejų meilės ir nesutarimų santykiai, padėję pagrindą jų bendrystei.

Per penkiolika bendro gyvenimo metų Čerilė Leroj priprato prie šiurkštaus ir valdingo vyro elgesio, bet neišmoko laiku

išvengti jo smūgių. Gyveno su juo, susitaikiusi su savo graudžia dalia, finansine priklausomybe ir vaiko liga. Savo psichoanalitikui prisipažino, kad, be kita ko, pakenčia jį dėl patogumų – kaip ji būtų galėjusi atsisakyti dvasios ugdymo meno, skaitytojų klubo, pilateso pratimų, padedančių išlaikyti figūrą, nors ir ne tokią, kokios pageidautų. Visam tam reikėjo laiko ir išteklių. Ji graužėsi lygindama save su savo tikslą pasiekusiomis nepriklausomomis moterimis, kurios vaikščiojo nuogos po sporto salę. Persirengimo kambaryje niekada nenusirengdavo nuoga, eidama į dušinę arba sauną mokėjo meistriškai dangstytis rankšluosčiu, kad niekas nepastebėtų mėlynėmis išmarginto kūno. Peržvelgdama savo gyvenimą, ji negalėjo niekuo pasidžiaugti. Nieko jame nematė, išskyrus skausmą ir liūdesį: visos jaunystės svajonės sudužo ir, metams bėgant, dingo, aplaistytos ašaromis.

Išskyrus Frenkį, ji neturėjo nė vieno artimo žmogaus. Motina mirė prieš vienuolika metų, tėvas, su kuriuo niekada negalėjo rasti bendros kalbos, vedė kinę, susipažinęs su ja per internetą, parsivežė ją nesirūpindamas, kad, nemokėdami vienas kito kalbos, jie negalės bendrauti. „Juo geriau, tavo motina ausis išūždavo savo šnekomis", – pareiškė jis, Čerilei pranešdamas apie savo santuoką. Jie gyveno Teksase, niekada nekvietė į svečius nei patys ketino kada nors ją aplankyti. Niekados nesidomėjo vaikaičiu, sergančiu cerebriniu paralyžiumi. Čerilė buvo mačiusi tėvo žmoną tik nuotraukose, kurias jie siųsdavo per kiekvienas Kalėdas: abu su Santa Klauso kepurėmis, jis šypsosi pasipūtęs, ji žiūri sumišusi.

Čerilei nesisekė, nors ir kaip ji stengėsi, šlubavo sveikata, tyčiojosi likimas. Einant ketvirtą dešimtį, senatvė atrodė tolimas priešas, o sulaukus keturiasdešimt penkerių, ėmė negailestingai lipti ant kulnų. Kadaise ji svajojo apie karjerą, vylėsi išsaugoti meilę ir didžiavosi savo sveikata ir grožiu, bet visa

tai buvo praeityje. Dabar ji buvo palūžusi, nugalėta. Jau keleri metai, kai gėrė vaistus nuo depresijos, nemigos, miglotos baimės, apetito stokos. Vonios kambaryje ir jos naktinio stalelio stalčiuje rikiavosi dešimtys buteliukų su įvairiaspalvėmis tabletėmis, kai kurios pasenusios, kai kurios nežinia kam tinkamos, bet nė viena jų nepagydė jos žlugusio gyvenimo. Jos psichoanalitikas, kuris vienintelis kantriai išklausydavo ją ir gerai su ja elgdavosi, psichoterapijos seansų metu prirašydavo jai įvairių paliatyvų, ir ji klausė jo kaip pavyzdinga mokinė, kaip kadaise nuolankiai klausė tėvo, laikinų gerbėjų jaunystėje, o dabar – vyro. Ilgi pasivaikščiojimai, dzenbudizmas, įvairios dietos, hipnozė, saviauklos vadovėliai, grupinė terapija... ir jokių apčiuopiamų rezultatų. Ko nors griebdavosi, kurį laiką atrodydavo, kad tai – ilgai ieškotas vaistas, bet iliuzijos greitai išblėsdavo.

Psichoanalitikas pritarė jos nuomonei, kad pagrindinė visų jos bėdų priežastis – ne tiek ligonis sūnus, kiek santykiai su vyru. Aiškino jai, kad smurtas netvardomas auga, tuo ji ir pati įsitikino, tiek metų išgyvenusi su vyru; pasak jo, daug moterų būtų galėjusios išvengti mirties, jei būtų laiku pabėgusios, bet jis negalįs kištis, nors ir kaip trokšdamas jai padėti, kai ji ateina su tamsiais akiniais ir storu sluoksniu nusigrimavusi veidą. Jo priedermė – laukti, kol ji pati subrandinsianti sprendimą, atidžiai klausytis ir padėti jai išgvildenti visas paslaptis. Čerilė taip bijojo vyro, kad krūptelėdavo išgirdusi jo automobilį įvažiuojant į garažą arba jo žingsnius namuose. Buvo neįmanoma įminti Frenko Lerojaus nuotaikos – ji akimoju nenuspėjamai keisdavosi; ji melsdavo Dievą, kad jis grįžtų išsiblaškęs, susirūpinęs arba tik valandėlei – persirengti ir dingti iš namų, skaičiuodavo dienas iki artimiausios jo kelionės. Ji prisipažino psichoanalitikui trokštanti verčiau būti našlė, ir jis linktelėjo nė kiek nesistebėdamas, nes ir iš kitų pacienčių, turinčių kur

kas menkesnį pagrindą nei Čerilė, lūpų buvo girdėjęs linkint mirties sutuoktiniui ir padaręs išvadą, jog tas jausmas įgimtas moterims. Į jo konsultaciją ateidavo tik nuolankios ir įtūžusios moterys, kitokių nebūdavo.

Čerilė puikiai suprato viena neišlaikysianti sūnaus. Ji nedirbo jau daug metų, ir kadaise gautas socialinės darbuotojos diplomas buvo likimo ironija: vargu ar būtų galėjusi juo pasinaudoti norėdama panagrinėti savo santykius su vyru. Frenkas Lerojus dar gerokai prieš vestuves pareiškė, kad jis nori žmonos, šeimyniniam gyvenimui skiriančios visą parą. Iš pradžių ji sumaištavo, bet vėliau – pastojusi ir apsunkusi – susitaikė su savo padėtimi. Dar vėliau, gimus Frenkiui, visiškai atsisakė minties dirbti, nes vaikui reikėjo nuolatinės priežiūros. Dvejus metus slaugė jį viena ištisą parą, kol neišlaikė nervai, ir ji pakliuvo pas psichoanalitiką, patarusį pasisamdyti auklę, juo labiau kad išgalinti. Tuomet, tolydžio keičiantis auklėms, Čerilė atgavo šiek tiek laisvės ir ištaikė laiko savo ribotai veiklai. Frenkas Lerojus ne kažin ką žinojo apie tą jos veiklą, ir ne todėl, kad ji būtų slėpusi, – tiesiog jis nesidomėjo, turėjo svarbesnių reikalų. Kadangi auklės keitėsi viena po kitos, Frenkas Lerojus, neturėdamas apie ką su jomis kalbėtis, net neklausė, kuo jos vardu. Jis rūpinosi šeimos išlaikymu, mokėjo algas ir sąskaitas, nekreipdamas dėmesio į astronomines sūnaus priežiūros išlaidas.

Gimus Frenkiui, buvo aišku, kad kūdikis nesveikas, bet tik po kelių mėnesių išėjo aikštėn jo būklės rimtumas. Specialistai kuo atsargiau paaiškino tėvams, kad vaikas tikriausiai nesugebės vaikščioti, kalbėti, valdyti kūno ir kontroliuoti sfinkterio, bet, atlikus deformuotų rankų ir pėdų kauliukų korekciją, vartojant atitinkamus vaistus, po reabilitacijos būklė ilgainiui

pagerėsianti. Išgąsdinta tokios grėsmingos diagnozės, Čerilė nutarė naudotis tradicinės medicinos priemonėmis, be to, ėmė ieškoti alternatyvių gydymo būdų ir kreipėsi į žiniuonius bei šamanus, net surado tokį, kuris gydė telefonu iš Portlando spinduliuodamas smegenų bangas. Ji išmoko suprasti sūnaus judesius ir garsus, vienintelė gebėjo bendrauti su juo savotiška kalba. Taip ji, be kita ko, sužinodavo apie nederamą auklių elgesį ir beregint jas atleisdavo.

Tas vaikas Frenkui Lerojui buvo tarsi asmeninis įžeidimas. Kuo jis nusipelnė tokios nelaimės, nereikėjo jo gaivinti, kai gimė pamėlęs, būtų buvę kur kas geriau leisti jam numirti, užuot pasmerkus jį tokioms kančioms, o tėvus – amžiniems rūpesčiams. Tėvas atsiribojo nuo sūnaus, ir tiek. Tegu motina rūpinasi. Niekas negalėjo jo įtikinti, kad ir cerebrinis paralyžius, ir diabetas ištinka nežinia kodėl, jis neabejojo, kad kalta Čerilė, nekreipusi dėmesio į perspėjimus nėštumo metu vengti alkoholio, tabako ir migdomųjų. Žmona pagimdžiusi jam nesveiką sūnų ir daugiau vaikų nebeturėsianti, nes po sunkaus gimdymo, vos nekainavusio jai gyvybės, teko pašalinti gimdą. Pasak jo, Čerilė ne žmona, o Dievo bausmė, nervų kamuolys, psichikos ligonė, serganti Frenkio priežiūra, frigidė ir, negana to, iš proto gali išvaryti amžinai vaidindama auką. Moteris, sužavėjusi jį prieš penkiolika metų, buvo valkirija, plaukimo čempionė, ryžtinga ir stipri, kaip jis galėjo įtarti, kad tos amazonės krūtinėje plaka bailės širdis. Ji buvo tokia pat aukšta ir stipri kaip jis, galėjo eiti su juo imtynių, kaip jie darydavo anksčiau, kai, aistros apimti, iš pradžių grumdavosi, o paskui mylėdavosi kaip pašėlę. Pavojingas ir geismus sužadinantis žaidimas! Po operacijos Čerilė užgeso. Tapusi šlapia višta, žmona varė Frenką iš proto. Jos abejingumas kurstė jo žvėriškus instinktus. Ji neatsiliepdavo į jo smurtą, kentėdavo melsdama pasigailėjimo, dar labiau kurstydama jo instinktus,

taip įsiutindama, kad jis netekdavo nuovokos, o vėliau nerimaudavo bijodamas susilaukti nemalonumų: mėlynės galėjo sukelti įtarimų. Frenkis buvo toji grandinė, pririšusi jį prie žmonos, o to neįgalaus sūnaus liga galėjo tęstis ilgus metus. Ir ne vien dėl sūnaus jis nesiryžo nusikratyti tos slogios santuokos – skyrybos būtų brangiai kainavusios. Žmona pernelyg daug žinojo. Iš pažiūros lengvabūdė ir nuolanki, Čerilė buvo iššniukštinėjusi visus jo verslo reikalus ir galėjo jį šantažuoti, sužlugdyti, sunaikinti. Ji ne viską žinojo apie jo veiklą, nežinojo, kad jis turi slaptų banko sąskaitų Bahamose, bet įtarė ir buvo pasirengusi imtis žygių. Šiuo požiūriu Čerilė nebijojo su juo susiremti. Dėl Frenkio ir savo teisių buvo pasiruošusi griebtis visų įmanomų priemonių.

Kadaise jie mylėdavosi, bet, gimus Frenkiui, išblėso bet kokia viltis atgaivinti ankstesnius santykius. Sužinojęs, kad gims sūnus, Frenkas Lerojus surengė pokylį, tokį pat brangų kaip vestuvės. Tėvų namuose jis turėjo kelias seseris, bet buvo vienintelis sūnus, kuriam lemta pratęsti giminę: šis vaikas neleis nudžiūti mūsų šeimos genealoginiam medžiui, keldamas tostą per pokylį paskelbė senelis Lerojus. Genealoginis medis – nelabai tinkamas terminas trims pašlemėkų kartoms apibūdinti, nusišaipė Čerilė, kai, alkoholiu užgėrusi raminamuosius, pasakojo apie tai Evelinai. Pirmasis tos atšakos Lerojus buvo prancūzas Lerua, 1903 metais pabėgęs iš Kalė miesto kalėjimo, kur tupėjo už vagystę. Į Jungtines Amerikos Valstijas atsibeldė didžiuodamasis vieninteliu kapitalu – begėdišku įžūlumu ir prasigyveno pajuodusia sąžine grobdamas, kas pakliūva. Per keliolika metų susikrovė nemažą turtą, kol pagaliau vėl tūpė už grotų – šįkart už neregėtą suktybę, pasmerkusią skurdui tūkstančius pensininkų. Jo sūnus, Frenko Lerojaus tėvas, jau penkerius metus gyveno Puerto Valjartoje, slėpdamasis nuo Jungtinių Amerikos Valstijų teisingumo už įvairius nusikalti-

mus ir vengimą mokėti mokesčius. Čerilė tik džiaugėsi, kad jos uošviai taip toli ir nebegali sugrįžti.

Frenkas Lerojus, pašlemėko prancūzo vaikaitis ir to paties plauko sukčiaus sūnus, laikėsi paprastos ir aiškios nuostatos: jei laukia geras pelnas, tikslas pateisina priemones. Jei pasitaiko proga pasipelnyti, nevalia jos praleisti, nors kiti ir nukentėtų. Vieni laimi, kiti pralaimi, toks džiunglių įstatymas. Ir jis niekada nepralošdavo. Mokėdavo užsidirbti pinigų ir juos nuslėpti. Įsimiklindavo mokesčių žinybai pasirodyti kone skurdžius, kūrybiškai patvarkydamas buhalterijos knygas, o prireikus apsimesdavo esąs turtingas kaip karalius. Taip pelnydavo tokių pat grobuonių pasitikėjimą. Buvo ne ką mažesnis sukčius nei tėvas ar senelis, bet skyrėsi nuo jų tuo, kad buvo aukštesnės klasės ir šaltesnio kraujo, negaišdavo laiko menkniekiams ir sumaniai išvengdavo pavojų. Svarbiausia – saugumas. Visada veikdavo per kitus, per pakištinius asmenis: už grotų pakliūdavo jie, o ne jis.

Nuo pat pirmos dienos Evelina elgėsi su Frenkiu kaip su protingu vaiku, įsitikinusi: kad ir kokios būdamas išvaizdos, jis viską puikiausiai supranta. Išmoko jį kilnoti nepersitempdama, maudyti, aprengti ir iš lėto maitinti, kad nespringtų. Matydama jos apsukrumą ir švelnumą, Čerilė gana greitai įsitikino, kad gali jai patikėti ir vaiko diabeto kontrolę. Evelina matuodavo prieš valgį cukraus kiekį kraujyje ir kelis kartus per dieną suleisdavo jam insulino. Čikagoje neblogai išmoko anglų kalbos, nes anksčiau, gyvendama tarp išeivių iš Lotynų Amerikos, neturėjo progos lavintis. Lerojų namuose iš pradžių jai buvo nelengva bendrauti su Čerile, bet netrukus jų santykiai tapo tokie nuoširdūs, jog užtekdavo ir kelių žodžių mintims išreikšti. Čerilė ištisai pasikliaudavo Evelina, ir mergina įspėdavo jos

mintis. „Protas neneša, Evelina, kaip galėčiau be tavęs gyventi. Pažadėk man, kad niekada nepaliksi mano namų“, – sakydavo ponia, palaužta nerimo arba vyro smurto.

Evelina sekdavo Frenkiui pasakas anglų ir ispanų kalbų mišraine, ir jis įdėmiai klausydavosi. „Dėkis į galvą, – tardavo jam. – Taip galėsime sakyti vienas kitam savo paslaptis, kad niekas mūsų nesuprastų.“ Iš pradžių vaikas pagaudavo tik vieną kitą mintį, bet jam patiko tos melodingos kalbos skambesys ir ritmas, ir gana greitai jis neblogai ją suprato. Dar negalėjo tarti žodžių, bet atsakydavo Evelinai kompiuteriu. Atėjusi į Lerojų namus, ji dažnai kęsdavo Frenkio pykčio protrūkius, bet veikiai, supratusi, kad taip elgtis vaiką skatina vienatvė ir nuobodulys, ir prisiminusi, kaip Čikagoje jos broliukai žaisdavo su kompiuteriu, pagalvojo, kad jeigu jie, būdami tokie maži, geba juo naudotis, vadinasi, ir Frenkiui, nuovokiam kaip reta, juo labiau jis galėtų praversti. Apie kompiuterius ji beveik nieko neišmanė, tad nė nesvajojo kada nors turėti tokį pasakišką aparatą, tačiau, vos tik jai pasiūlius, Čerilė nulėkė jo pirkti sūnui. Jaunas imigrantas iš Indijos, tamtyč pasamdytas, išmokė Eveliną informatikos pagrindų, o ji savo ruožtu išmokė Frenkį naudotis kompiuteriu.

Įsijungus į interneto tinklą, vaiko gyvenimas ir nuotaika nepaprastai pagerėjo. Juodu su Evelina tapo priklausomi nuo informacijos šaltinių ir įvairių žaidimų. Frenkiui buvo be galo sunku naudotis klaviatūra, rankos menkai jo klausė, bet jis užsidegęs leisdavo ištisas valandas prie naujo žaislo. Labai greitai perprato jaunojo indo išdėstytus pagrindus ir netrukus ėmė Evelinai rodyti tai, ką pats sugebėjo sužinoti. Išmoko bendrauti, skaityti, žaisti ir susirasti tai, kas įdomu. Naudodamasis tuo neribotų galimybių prietaisu, įrodė, kad iš tikrųjų yra neprilygstamo proto, gebančio varžytis su technologijomis. Prieš jį vėrėsi visas pasaulis, ir jis keliavo nuo vieno dalyko prie

kito, pradėjęs „Žvaigždžių karais", baigė Madagaskaro peliniu lemūru, prieš tai išnagrinėjęs dabartinių žmonių protėvį *Australopithecus afarensis*. Vėliau susikūrė asmeninę feisbuko paskyrą ir ėmė virtualiai bendrauti su nematomais draugais.

Po skaudžių praeities potyrių gyvenimas tarp keturių sienų jaukioje draugijoje su Frenkiu Evelinai buvo dvasios atgaiva. Nustojo kamuoti naktiniai košmarai, ir ji pagaliau galėjo prisiminti gyvus brolius, kokius regėjo pas Peteno šamanę. Frenkis tapo svarbiausiu žmogumi jos gyvenime, tokiu pat brangiu kaip tolimoji močiutė. Kiekvienas vaiko sveikatos pagerėjimo požymis jai buvo lyg asmeninė pergalė. Ji džiaugėsi jo meile ir Čerilės pasitikėjimu. Nieko daugiau ir netroško. Bendravo telefonu su Miriama, kartais, susisiekdama per *facetime*, matydavo ją ir paaugusius broliukus, bet visus tuos metus neištaikė laiko nuvažiuoti į Čikagą. „Negaliu palikti Frenkio, mama, be manęs jis negali gyventi", – aiškindavo ji. Ir Miriama taip pat nelabai veržėsi lankyti dukters, kuri, tiesą pasakius, jai buvo svetima. Per Kalėdas ir gimtadienius jos keisdavosi nuotraukomis ir dovanomis, bet nei viena, nei kita nesistengė užmegzti glaudesnių santykių, kurie niekada nebuvo glaudūs. Iš pradžių Miriama baiminosi, kad duktė, vieniša tame šaltame mieste tarp svetimų žmonių, kamuosis; be to, jai atrodė, kad už visą tą darbą šeimininkai per mažai moka, nors Evelina niekada nesiskundė. Galiausiai Miriama įsitikino, kad Brukline pas Lerojus Evelinai kur kas geriau nei jų pačių namuose Čikagoje. Duktė subrendo, ir motinos jai nebereikėjo.

Prabėgo nemažai laiko, kol Evelina priprato prie keistoko namų gyvenimo. Ponas Lerojus, kaip visi, įskaitant ir žmoną, jį vadindavo, buvo nenuspėjamas žmogus, įvarydavo baimės nekeldamas balso: kuo tyliau ir lėčiau kalbėdavo, tuo

grėsmingesnis atrodydavo. Jis miegojo pirmo aukšto kambaryje, kurio durys vėrėsi į sodą, todėl ir žmona, ir tarnai jausdavosi kaip nesavi, nes jis netikėtai išdygdavo, lyg burtų lazdele mostelėjus, ir lygiai taip pat dingdavo iš namų. Svarbiausias baldas jo kambaryje buvo spinta, kurioje laikė po raktu savo išvalytus ir nublizgintus ginklus. Evelina nieko neišmanė apie ginklus: jos gimtinėje buvo grumiamasi peiliais arba mačetėmis, o gaujos naudodavo kontrabandinius pistoletus, kartais tokius primityvius, kad sprogdavo rankose, tačiau, mačiusi nemažai veiksmo filmų, puikiai atpažindavo visą šeimininko ginklų arsenalą. Ne kartą buvo pastebėjusi poną Lerojų ir jo patikėtinį Ivaną Daneskų valgomajame ant stalo valant ginklus. Lerojus laikė užtaisytą pistoletą leksuso parankinėje, bet nei žmonos fiate, nei furgonėlyje, kuriuo Evelina vežiodavo Frenkį, ginklų nebuvo. Pasak Lerojaus, reikia visada būti pasiruošusiam: jei visi važinėtume ginkluoti, viešose vietose būtų mažiau bepročių ir teroristų – kai tik iškištų galvą, kas nors beregint nudėtų, o dabar daug nekaltų žmonių žūva nesulaukę policijos.

Virėja ir jos duktė įspėjo Eveliną, kad nekaišiotų snapo į Lerojų reikalus – jau ne viena tarnaitė per savo smalsumą išlėkusi iš darbo. Jos tarnavo jau trejus metus ir nenumanė, kuo užsiima šeimininkas, galbūt niekuo, gal turtingas, ir tiek. Žinojo tik tiek, kad atsiveža prekių iš Meksikos, o paskui išvežioja po įvairias valstijas, tačiau kokios tai prekės – mįslė. Iš Ivano Daneskaus su kabliu žodžio neištrauksi, bet geriau laikytis kuo toliau nuo jo – jis pono Lerojaus patikėtinis. Šeimininkas keldavosi anksti, virtuvėje stovėdamas išgerdavo puodelį kavos ir išeidavo valandėlę pažaisti teniso. Grįžęs išsimaudydavo po dušu ir dingdavo iki vakaro, o kartais ir kelioms dienoms. Retkarčiais prisiminęs prieš išeidamas nuo tarpdurio užmesdavo akį į Frenkį. Evelina išmoko jo išvengti ir neminėti jo vardo vaikui girdint.

Tuo tarpu Čerilė Leroj keldavosi vėlai, nes prastai miegodavo, visą dieną praleisdavo savo užsiėmimuose, pas gydytojus ir psichoanalitiką; vakarieniaudavo atsinešusi padėklą į Frenkio kambarį, išskyrus tas dienas, kai vyras būdavo išvažiavęs, tuomet, naudodamasi proga, dingdavo iš namų. Išskyrus vieną draugą, neturėjo nė vieno artimo žmogaus. Vakarop pradėdavo gerti, o vėlai vakare, kai visai nusigerdavo, tapdavo nepaguodžiama verksne, kokia buvo vaikystėje, tuomet negalėdavo apsieiti be Evelinos. Niekuo daugiau nepasitikėdavo, ta kukli mergina buvo jos vienintelė paguoda, jos patikėtinė. Taip Evelina sužinojo apie pairusią savo šeimininkų santuoką, apie mėlynes ant kūno, apie tai, kad Frenkas Lerojus iš pirmų dienų nusistatė prieš žmonos drauges, uždraudė priimti svečius – ne iš pavydo, o tiesiog nenorėdamas, kad pašaliniai vaikščiotų į jo namus. Jo verslo reikalai esą tokie slapti, kad atsarga gėdos nedaranti. „Gimus Frenkiui, jis pasidarė dar griežtesnis. Neleidžia nieko kviestis į svečius, kad kas nors nepamatytų vaiko", – skundėsi Čerilė Evelinai. Vyrui išvažiavus, visada eidavo į tą patį kuklų italų restoraną Brukline languotomis staltiesėmis užklotais staliukais, su popierinėmis servetėlėmis, lankėsi ten jau keletą metų, buvo su visais pažįstama. Evelina žinojo, kad ji vakarieniauja ne viena, prieš išeidama visada skambindavo telefonu. „Jis vienintelis mano draugas, Evelina, išskyrus tave", – prisipažino ji. Tai buvo dailininkas, keturiasdešimt metų vyresnis už ją, neturtingas, alkoholikas, bet geraširdis žmogus, su juo Čerilė vaišindavosi naminiais makaronais, veršienos kotletais ir stalo vynu. Jau seniai buvo pažįstami. Prieš ištekėdama ji suteikė įkvėpimą keliems jo paveikslams ir kurį laiką buvo jo mūza. „Pamatęs mane per plaukimo varžybas, paprašė pozuoti tapydamas alegorinę Junonos freską. Ar žinai, Evelina, ką turiu galvoje? Junona buvo romėnų gyvybinės energijos, jėgos ir amžinos jaunystės deivė,

deivė karžygė ir globėja. Iki šiol jis mane regi tokią, nė neįtaria, kaip aš pasikeičiau." Būtų beprasmiška aiškinti vyrui, ką jai reiškia to seno dailininko platoniška meilė ir kad tie susitikimai restorane – vienintelės valandėlės, kada ji jaučiasi žavi, gerbiama ir mylima.

Ivanas Daneskus, bjaurus iš veido ir iš prigimties, toks pat mįslingas kaip ir jo darbdavys, tarnams turėjo neribotą galią. Evelina įtarė, kad šeimininkas jo bijo ne ką mažiau nei visa šeimyna, nes buvo pastebėjusi, kaip tas žmogus įžūliai kelia balsą, o Frenkas Lerojus prikanda liežuvį: tikriausiai jie buvo dalininkai arba nusikaltimo bendrininkai. Niekas nekreipė dėmesio į auklę gvatemalietę, dėmesio nevertą miknę, tad ji šmirinėjo po kambarius kaip kaukas, kiaurai sienas klausydamasi net stropiausiai saugomų paslapčių. Niekas neabejojo, kad ji prastai kalba angliškai ir nesupranta to, ką girdi ar ką mato. Daneskus bendravo tik su ponu Lerojumi, ateidavo ir išeidavo nesakydamas nei labas, nei sudie, o susidūręs su ponia, netardamas nė žodžio akiplėšiškai nužvelgdavo ją nuo galvos iki kojų, tik su Evelina kartais pasisveikindavo mostelėdamas ranka. Čerilė vengė jo kaip įmanydama, nes, išdrįsus juo pasiskųsti, vyras dusyk skėlė jai antausį. Lerojų namuose Daneskus buvo kur kas svarbesnis už ponią Leroj.

Evelina retai susidurdavo su tuo žmogumi. Po metų, kai Frenkis taip ją pamėgo, kad visiems jos ėmė pavydėti, galutinai įsitikinusi, kad naujoji auklė nepabėgs, Čerilė patarė jai išmokti vairuoti, kad galėtų pati važinėti furgonėliu. Ivanas netikėtai pasirodė toks paslaugus, kad pasisiūlė ją mokyti. Akis į akį automobilyje Evelina įsitikino, kad žmogėdra, kaip jį vadino tarnaitės, – kantrus mokytojas ir net maloniai nusišypso nuleisdamas sėdynę, kad ji kojomis galėtų pasiekti pedalus,

nors ta šypsena – tik grimasa, lyg jam būtų išmušti dantys. Ji buvo labai gabi mokinė, greitai atmintinai iškalė eismo taisykles ir po savaitės jau mokėjo vairuoti. Tuomet Ivanas nufotografavo ją virtuvėje baltos sienos fone. Po kelių dienų įteikė jai vairuotojo pažymėjimą tokios Heizelės Čigliak vardu. „Tai indėnų genties liudijimas, dabar tu esi Amerikos indėnė", – trumpai paaiškino jis.

Iš pradžių Evelina vežiojo Frenkį į kirpyklą, baseiną arba reabilitacijos centrą, bet netrukus ir į kavinę valgyti ledų, ir į iškylą, ir į kiną. Per televiziją vaikas matydavo tik veiksmo filmus, žudynes, kankinimus, sprogimus ir šaudymą, o kine, sėdėdamas neįgaliojo vežimėlyje pačiame salės gale, drauge su aukle mėgaudavosi jausmingomis meilės ir sudužusių godų istorijomis. Kartais susigraudinę juodu net susiimdavo už rankų. Klasikinė muzika jį nuramindavo, o Lotynų Amerikos ritmai įkvėpdavo netramdomo džiaugsmo. Evelina įsprausdavo jam į rankas būgnelį arba tarškynę ir, prajuokindama vaiką, pagal ritmą šokdavo kaip tampoma už virvelių marionetė.

Juodu tapo neišskiriami. Evelina nuolat atsisakydavo išeiginių dienų ir niekada neprašydavo atostogų žinodama, kad Frenkis jos ilgėsis. Čerilė pagaliau nustojo jaudintis dėl vaiko ir pirmą kartą pasijuto rami. Naudodamasis savo ypatinga glamonių, mostų ir padrikų garsų kalba, taip pat kompiuteriu, Frenkis paprašė Evelinos rankos. „Iš pradžių paauk, vaikeli, o paskui žiūrėsime", – atsakė ji susigraudinusi.

Virėja su dukterimi gal ir žinojo apie pono Lerojaus santykius su žmona, bet nieko nesakė. Evelina taip pat nenorėjo apie tai kalbėti, bet, artimai bendraudama su Čerile, negalėjo apsimesti, kad nieko nežino. Vyras dažnai mušdavo žmoną, paprastai už uždarų durų, bet seno namo sienos buvo plonos. Evelina

pagarsindavo televizorių, stengdamasi nukreipti Frenkio dėmesį, nes, išgirdus tėvų pjautynes, jį ištikdavo priepuoliai, ir jis net imdavo rautis plaukus. Riedamiesi jie dažnai minėdavo Frenkį. Nors ir kaip vengdamas sūnaus, tėvas niekada jo nepamiršdavo ir taip troško jo mirties, kad tai išrėždavo žmonai į akis. Kad tu padvėstum su tuo išgama, paliegėliu, neturinčiu nė vieno Lerojų giminės geno, nes mano giminėje niekada nėra pasitaikę silpnapročių, judu abu tik be reikalo smardinate pasaulį, niekam jūs nereikalingi. Ir Evelina vėl išgirsdavo siaubingus diržo kirčius. Baimindamasi, kad sūnus viską girdi, Čerilė stengdavosi tėvo neapykantą išlyginti fanatiška motinos meile.

Sumušta Čerilė kelias dienas nekeldavo kojos iš namų, slėpdavosi nuo visų, nuolankiai leisdavosi Evelinos slaugoma, kai ši guosdavo ją nelyginant duktė, gydydavo mėlynes arnikos kompresais, padėdavo praustis, šukuodavo plaukus, drauge žiūrėdavo televizijos serialus ir, nereikšdama savo nuomonės, klausydavosi jos išpažinties. Naudodamasi proga, Čerilė daugiau laiko praleisdavo su Frenkiu, skaitydavo, sekdavo pasakas, mokydavo piešti, įspraudusi teptuką į rankas. Nuvargęs nuo neįprastai didelio motinos dėmesio, vaikas imdavo irzti ir, bijodamas įžeisti motiną, ispaniškai parašydavo Evelinai kompiuteriu, kad nori pabūti vienas. Į savaitės pabaigą vaikas likdavo be priežiūros, motina rydavo tabletes nuo depresijos, prisidėdavo darbo Evelinai, bet ji niekada nesiskųsdavo, nes, palyginti su ponios gyvenimu, jos padėtis buvo ideali.

Iš visos širdies užjausdama ponią, Evelina troško ją globoti, bet niekas negalėjo kištis į sutuoktinių gyvenimą. Likimo valia ištekėjusi už tokio bjauraus vyro, Čerilė turėjo kentėti iki tos dienos, kada neištvėrusi ryšis palikti sutuoktinį, tuomet ir ji, Evelina, drauge su motina ir sūneliu pabėgsianti nuo pono Lerojaus. Tokių atvejų ji buvo mačiusi savo gimtinėje.

Vyras pasigeria, susimuša su kuo nors, darbe prisidaro gėdos, netenka darbo, apskritai kokia nors dingstimi puola mušti žmonos arba vaikų, bet jis niekuo dėtas, tokiais vyrai apsigimę, toks gyvenimas, svarstydavo mergina. Kas be ko, ponas Lerojus dėl kitokios priežasties taip žiauriai muša žmoną, bet pasekmės tos pačios. Primuša nei iš šio, nei iš to, paskui išeina trinktelėdamas durimis, o Čerilė verkia užsidariusi savo kambaryje. Ištaikiusi progą, Evelina pirštų galiukais įsėlindavo pas ją pasakyti, kad Frenkis jaučiasi gerai, bandydavo ją raminti, siūlydavo ko nors pavalgyti, išgerti tablečių nuo nervų, migdomųjų, pridėdavo ledo kompresą. „Atnešk man viskio, Evelina, ir pabūk su manimi", – griebdama jai už rankos, prašydavo užkimusi nuo verksmo Čerilė.

Lerojų namuose, kaip perspėjo tarnaitės, reikia laikyti liežuvį už dantų. Nors ir kaip bijodama pono Lerojaus, Evelina troško išsaugoti savo vietą: name su skulptūromis ji jautėsi saugi kaip vaikystėje pas močiutę, turėjo patogumų, apie kokius niekada nė nesvajojo, ledų, kiek tinkama, televizorių, minkštą lovą Frenkio kambaryje. Atlyginimas buvo menkas, bet ji neturėjo jokių išlaidų, galėjo nusiųsti pinigų močiutei, vietoj plūkto molio lūšnelės nendrių stogu statančiai sau namą iš plytų ir cemento.

Tą sausio penktadienį, kai pūga paralyžiavo visą Niujorką, virėja su dukterimi nepasirodė Lerojų namuose. Čerilė, Evelina ir Frenkis bijojo nosį kišti pro duris. Žiniasklaida pranešė artėjant pūgą, o kai ji prasidėjo, buvo baisiau, nei pranašauta. Įsisiautėjo kruša, vėjas vos neišdaužė langų ledokšniais didumo sulig pupomis. Evelina nuleido žaliuzes, užtraukė užuolaidas, kad kuo labiau apsaugotų Frenkį nuo audros siausmo, įjungė mirgantį nuo iškrovų televizorių, bet veltui darbas – vaikui

įvarė baimės krušos tratėjimas ir perkūnijos griausmas. Pagaliau vargais negalais jį nuraminusi, paguldė tikėdamasi, kad užmigs. Baimindamasi, kad užges elektra, atsinešė žibintuvėlį ir žvakių, supylė sriubą į termosą, kad neatvėstų. Frenkas Lerojus auštant taksi išvažiavo į oro uostą. Skrido į Floridą, į savo golfo klubą, nusiteikęs ten pralaukti žadėtąją pūgą. Čerilė sirgo, visą dieną kūkčiodama praleido lovoje.

Šeštadienį Čerilė atsikėlė vėlai labai sudirgusi, beprotišku žvilgsniu, kokia paprastai būdavo blogos nuotaikos, bet, skirtingai nei kitais kartais, tokia tyli, kad Evelina išsigando. Apie vidurdienį, kai sodininkas nukasė sniegą priešais namą, išvažiavo leksusu, pasak jos, pas savo psichoanalitiką. Grįžo po dviejų valandų kaip nesava. Evelina ištraukė buteliukus su raminamaisiais, įbėrė jai keletą tablečių ir į taurę kliustelėjo viskio, nes poniai drebėjo rankos. Čerilė trimis dideliais gurkšniais užgėrė vaistus. Netikusi diena, pasiskundė ji, prislėgta kaip niekad, galva plyšta iš skausmo, nieko nenoriu matyti, juo labiau vyro, būtų geriausia, jeigu tas šunsnukis apskritai nebegrįžtų, kad dingtų, prasmegtų į pragarą, kad nusprogtų, kaip jam ir lemta, jai nusispjaut į jį ir į tą pašlemėką Daneskų, tą gyvatę, susišildžiusią jų namuose, tegu abu būna prakeikti, nekenčiu jų, karštligiškai šnopuodama švokštė ji.

– Jie mano rankose, Evelina, kai tik panorėsiu, viską išklosiu, ir jie niekur negalės pasislėpti. Jie nusikaltėliai, žudikai. Ar žinai, kuo jie verčiasi? Žmonių prekyba, veža ir parduoda žmones. Vežasi juos iš visur apmulkintus ir parduoda kaip vergus. Tik nesakyk, kad nesi to girdėjusi!

– Esu kai ką girdėjusi... – sutiko mergina, išsigandusi grėsmingo šeimininkės veido.

– Verčia juos dirbti kaip gyvulius, nemoka pinigų, grasina, žudo. Daug žmonių įsivėlę į tą verslą, Evelina, valdininkų, vežėjų, policininkų, pasienio tarnautojų ir net kyšininkų teisėjų.

Klientų niekada netrūksta. Daug pinigų sukasi tame katile, Evelina. Supranti?

– Taip, ponia.

– Tavo laimė, kad nepakliuvai į jų nagus. Būtum atsidūrusi viešnamyje. Manai, kad išprotėjau, ką, Evelina?

– Ne, ponia.

– Ketrina Braun kekšė. Ateina čionai šnipinėti, Frenkis jai tik pretekstas. Mano vyras ją atsivedė. Jis su ja guli, ar žinai? Ne? Iš kur tu gali žinoti, vaikeli? Jo kišenėje radau jos namų raktą. Kaip tu manai, kam jam reikia jos namų rakto?

– Ponia, dėl Dievo meilės, kaip aš galiu žinoti, iš kur jis ištraukė tą raktą?

– O iš kur kitur? Ir negana to, Evelina... Mano vyras nori nusikratyti manęs ir Frenkio... savo sūnaus! Nori mus nužudyti! Štai ką jis rezga, o Braun – jo bendrininkė, bet aš juos seku. Niekada nenuleidžiu akių, seku, be perstojo seku.

Išsekusi, apsvaigusi nuo alkoholio ir vaistų, moteriškė leidosi vedama į savo kambarį. Evelina padėjo jai nusirengti ir atsigulti į lovą. Nė neįsivaizdavo, kad Čerilė žino apie Lerojaus santykius su fizioterapeute. Jau kelis mėnesius slėpė tą paslaptį kaip piktybinį auglį, bijodama ją atskleisti. Klajodama kaip šešėlis po namus, ji klausydavosi, stebėdavo, darydavo išvadas. Ne kartą užklupo juos kuždantis koridoriuje, siuntinėjant teksto žinutes iš vieno kambario į kitą. Girdėjo juos tariantis drauge praleisti atostogas, matė užsidarant tuščiame kambaryje. Lerojus ateidavo į Frenkio kambarį, kai Ketrina atlikdavo pratimus su vaiku, tuomet kokia nors dingstimi jie liepdavo Evelinai išeiti. Vaiko nesivaržydavo, nors žinojo, kad jis viską supranta, lyg norėdami, kad Čerilė sužinotų apie jų santykius. Evelina manė, kad Lerojus įsimylėjęs Ketriną ir ieško progos pabūti su ja akis į akį, esant su ja net pasikeičia jo balso tonas ir veido išraiška, tačiau ji negalėjo suvokti, kodėl Ketrina

susidėjo su tokiu niekšu, gerokai vyresniu, vedusiu ir ligoto vaiko tėvu, – nebent dėl pinigų.

Pasak Čerilės, jos vyras užsimanęs galėjo sužavėti bet kokią moterį: taip jis pavergė ir jos širdį. Kai įsikaldavo ką nors į galvą, niekas neįstengdavo jo sustabdyti. Jie susipažino elegantiškame Rico bare, kur ji eidavo susitikti su draugėmis, o jis – sudaryti sandėrių. Čerilė papasakojo Evelinai, kad jie susižvalgė kelis kartus, iš tolo be žodžių įvertindami vienas kitą, ir to užteko: netrukus jis ryžtingai priėjo su dviem martiniais rankose. „Nuo tos akimirkos jis nedavė man ramybės. Negalėjau ištrūkti iš jo tinklo, pagavo mane kaip voras musę. Buvau įsitikinusi, kad jis mane skriaus, nes jau prieš vedybas ėmė bjauriai elgtis, bet iš pradžių tai buvo kaip žaidimas. Nesitikėjau, kad toliau bus vis blogiau, vis dažniau kels prieš mane ranką..." Bijodama jo ir neapkęsdama, Čerilė vis dėlto tvirtino, kad jis žavi moteris savo puikia išvaizda, prabangiais drabužiais, valdingumu ir paslaptingumu. Evelina nemokėjo įvertinti visų tų savybių.

Tą šeštadienio vakarą, Evelinai klausantis padrikų Čerilės dejonių, iš gretimo kambario tvokstelėjo smarvė, įspėdama, kad Frenkiui reikia keisti sauskelnes. Ji negalėjo skųstis nei uosle, nei klausa, nei nuojauta. Paprastai Čerilė pirkdavo sauskelnes, bet, užgriuvus tokiai nelaimei, ji paprasčiausiai pamiršo. Evelina pamanė, kad apsnūdęs vaikas galės pakentėti, kol ji suvažinės į vaistinę. Ji apsivilko liemenę, šiltą striukę, apsiavė guminius batus, užsimovė pirštines ir išbėgo, nekreipdama dėmesio į pūgą, bet pamatė, kad nuleista furgonėlio padanga. Čerilės fiatas 500 buvo remontuojamas. Kviesti taksi buvo beprasmiška – vargu ar atvažiuotų tokiu oru, o prižadinti ponią vargu ar prižadintų – tikriausiai jau bus panirusi į komą. Buvo beatsisakanti minties važiuoti sauskelnių – išsiversianti ir su rankšluosčiu, bet staiga įprastoje vietoje prieškambaryje ant

staliuko pastebėjo leksuso raktelius. Leksusas buvo Frenko Lerojaus, ji niekada nebuvo juo važiavusi, bet pagalvojo, kad, ko gero, jį bus lengviau vairuoti nei furgonėlį: į vaistinę sulakstysianti greičiau nei per pusvalandį, ponia nusmigusi, nepasigesianti, kol ji grįš su pirkiniu. Įsitikinusi, kad Frenkis miega, pakštelėjo jam į kaktą ir pakuždomis pažadėjo kuo greičiau grįžti. Ir, sėdusi į automobilį, atsargiai išvažiavo iš garažo.

LUSIJA

Čilė

2008 metais mirus motinai, Lusija Maras nežinia kodėl pasijuto nesaugi, nors jau seniai gyveno sau viena, kai devyniolikos metų išvyko į tremtį. Be to, ji visada saugojo motiną nuo dvasinių sukrėtimų, o paskutiniais metais, dėl infliacijos gerokai sumažėjus Lenos pensijai, tapo ir maitintoja. Šiaip ar taip, likus be motinos, vienišumo jausmas prislėgė taip pat stipriai kaip ir netekties sielvartas. Tėvui anksti dingus iš jos gyvenimo, vieninteliai artimi žmonės buvo motina ir brolis Enrikė, o jų netekusi galėjo pasikliauti tik Daniela. Karlas gyveno tame pačiame name, bet jųdviejų nebesiejo jokie saitai. Be to, Lusija pirmąkart pajuto, kaip slegia amžiaus našta. Jau įžengusi į šeštą dešimtį, iki šiol dar jautėsi lyg trisdešimties. Ligi tol mintys apie senatvę ir mirtį atrodė abstrakčios, tarytum ir viena, ir kita būtų grėsę ne jai, o kitiems.

Jiedvi su Daniela išbarstė Lenos pelenus jūroje, kaip ji buvo prašiusi nieko neaiškindama, nors Lusija suprato, kad ji trokšta baigti gyvenimą kaip ir sūnus tuose pačiuose Ramiojo vandenyno vandenyse. Galimas daiktas, sūnaus kūnas kaip ir daugelio kitų, pririštas prie bėgio gabalo, buvo išmestas į jūrą, tačiau jo dvasia, lankiusi Leną paskutinėmis dienomis, to nepatvirtino.

Jos pasisamdė žvejį, kad nuplukdytų jas už paskutinių uolų, kur vandenynas tokios pat spalvos kaip nafta ir kur nenuklysta žuvėdros. Stovėdamos valtyje ašaromis pasruvusiomis akimis, atsisveikino su kančių palaužta močiute ir Enrike, kuriam niekada nedrįso tarti sudie: Lena buvo davusi sau žodį niekada balsu nepripažinti jo mirties, nors slaptoje širdies kertelėje susitaikė su ja prieš daug metų. 1994-aisiais Lena skaitė pirmąją Lusijos knygą, kurioje buvo nuodugniai aprašyta, kaip diktatūra susidorojo su savo priešininkais, ir niekas to nepaneigė; taip pat drauge su Lusija ji ėjo pas tyrėją ir girdėjo dukters liudijimą, kad žmonės buvo metami į jūrą iš karinių malūnsparnių. Be abejo, ji gerai žinojo, koks likimas ištiko sūnų, bet pripažinti jo mirtį – vadinasi, atsisakyti tikslo, kurio ji siekė daugiau nei trisdešimt metų. Enrikė būtų amžinai likęs tirštoje nežinios migloje nei gyvas, nei miręs, jei galų gale per stebuklą nebūtų atskubėjęs išsivesti jos į kitą gyvenimą.

Valtyje Daniela laikė rankose keraminę urną, o Lusija saujomis barstė pelenus melsdamasi už motiną, brolį ir nepažįstamą vaikiną, vis dar ilsintį Marasų giminės kape. Visus tuos metus niekas neatpažino jo nuotraukos vikariato archyvuose, ir Lena galų gale pripažino jį šeimos nariu. Vėjo nešami pelenai kurį laiką skrajojo ore nelyginant žvaigždžių dulkės, iš lėto leisdamiesi į jūrą. Tuomet Lusija suprato, kad dabar jos eilė pavaduoti motiną: ji – tos mažytės šeimos vyriausioji, matriarchė. Tą akimirką ji galutinai subrendo, bet suprato tai tik po dvejų metų, kai turėjo peržvelgti visas savo netektis ir savo ruožtu pažvelgti mirčiai į akis.

Ričardui Baumasteriui pasakodama tą savo gyvenimo laikotarpį, Lusija praleido pilkų tonų epizodus, sutelkdama dėmesį į ryškiausius ir gūdžiausius. Visa kita užėmė labai nedaug

vietos jos atmintyje, bet Ričardas pageidavo sužinoti dar daugiau. Buvo skaitęs abi jos knygas, kuriose Enrikės istorija teikė asmeninės patirties atspalvį plačiam politiniam reportažui, bet ne kažin ką žinojo apie jos gyvenimą. Lusija paaiškino, kad jos santuoka su Karlu Urzua buvo paprasčiausias nesusipratimas, bet dėl savo romantiškos prigimties, o gal tiesiog iš inercijos ji nesiryžo apsispręsti. Juodu buvo du klajūnai, atsidūrę uždaroje erdvėje, tokie svetimi, kad elgėsi mandagiai vienas su kitu, nes tik artimi žmonės gali šokti vienas kitam į akis. Jų sąjungą lengviausiai būtų išardžiusi liga – vėžys, bet būtų reikėję laukti ilgus metus.

Po močiutės mirties Daniela išskrido į Floridą, į Majamio universitetą, ir Lusija ėmė susirašinėti su ja taip pat karštligiškai, kaip gyvendama Kanadoje susirašinėjo su motina. Susižavėjusi vandens gyvūnais ir pasinešusi tirti vandenyno įgeidžius, duktė džiaugėsi savo nauju gyvenimu, mėgavosi meile su abiejų lyčių gerbėjais ir laisve, neįmanoma Čilėje, kur nebūtų išvengusi reiklios visuomenės žvilgsnio. Kartą telefonu pranešė tėvams, kad neapsisprendžia lyties klausimu ir palaiko įvairialypius lytinius santykius. Karlas pasidomėjo, ar ji turinti omenyje biseksualinę paleistuvystę, ir patarė Čilėje verčiau neskelbti tokių dalykų – labai nedaug būsią jos šalininkų. „Matau, kad dabar laisvoji meilė kitaip vadinama. Ji niekada neturėjo pasisekimo ir dabar sulauks to paties galo“, – pasikalbėjęs su dukterimi, pareiškė jis Lusijai.

Motinai susirgus, Daniela pertraukė mokslus ir lytinius eksperimentus. Tie 2010-tieji Lusijai buvo netekčių ir išsiskyrimų metai, ligoninėse prailgę baimės ir nuovargio metai. Karlas paliko ją, pasak jo, pritrūkęs drąsos stebėti jos lėtą agoniją, paliko susigėdęs, bet ryžtingai. Atsisakė net pažvelgti į randais išmargintą krūtinę, jausdamas atavistinį pasidygėjimą luoše, kokia ji tapo, ir patikėdamas dukteriai priedermę rūpintis motina. Pasipiktinusi tėvo elgesiu, Daniela netikėtai šoko jam į

akis: ji pirmoji pareiškė, kad kai šeimoje nebelieka meilės, sutuoktinių skyrybos – vienintelė išeitis. Karlas dievino dukterį, tačiau pasibaisėjimas Lusijos būkle nuslopino sąžinės balsą, ir jis pranešė laikinai persikeliąs į viešbutį, kad galėtų nusiraminti – namie įsivyravusi įtampa jam trukdanti dirbti. Jis buvo jau tokio amžiaus, kad galėjo išeiti į pensiją, bet buvo nutaręs iš savo kontoros persikelti tik į kapus. Lusija ir Karlas atsisveikino mandagiai ir santūriai, kaip ir gyveno visus tuos metus, nesipykdami ir nieko nesiaiškindami. Tą pačią savaitę Karlas išsinuomojo butą, ir Daniela padėjo jam persikraustyti.

Iš pradžių Lusija pajuto lyg ir atsivėrusią tuštumą. Buvo apsipratusi su vyro abejingumu, bet, jam galutinai išėjus, radosi daug laisvo laiko, namai pasidarė per dideli, tušti kambariai prisipildė aido, naktimis ji girdėdavo pasalius Karlo žingsnius ir tekant vandenį jo vonios kambaryje. Nebelikus įpročių ir mažų kasdienybės ceremonijų rutinos, prislėgė spengianti vienatvė, dar skaudžiau atsiliepė pastarųjų mėnesių kančios, piktnaudžiavimas vaistais, kovojant su liga. Ji pasijuto bejėgė, pažeidžiama, nuoga. Danielos nuomone, gydymas nusilpnino jos organizmą ir palaužė dvasią. „Nesvarstyk, ko tau trūksta, mama, verčiau džiaukis tuo, ką turi“, – kartojo ji. Pasak jos, tai vienintelė proga apvalyti organizmą ir sąmonę, nusikratyti nereikalingos naštos, apmaudo, kompleksų, slogių prisiminimų, neįgyvendinamų svajonių ir apskritai viso balasto. „Iš kur tiek išminties, dukrele?“ – paklausė Lusija. „Iš interneto“, – atsakė Daniela.

Karlas dingo be pėdsako, lyg būtų persikėlęs į kito žemyno pakraštį, nors gyveno už kelių kvartalų. Nė karto nepasidomėjo jos sveikata.

Lusija atvyko į Brukliną 2015 metų rugsėjį vildamasi, kad, pasikeitus aplinkai, atsiras paskatų džiaugtis gyvenimu. Įkyrėjus

rutinai, atėjo metas perkelti likimo kortas, pažiūrėti, ką gera žada ateitis. Tikėjosi, kad Niujorkas bus pirmas ilgos kelionės etapas, – ketino ieškoti daugiau galimybių, kol netrūksta jėgų ir ribotų išteklių. Norėjo galutinai atsisveikinti su pastarųjų metų netektimis ir kančiomis. Skaudžiausiai paveikė motinos mirtis, labiau nei skyrybos ir vėžys. Iš pradžių vyro išdavystė smogė kaip kardo kirtis, tačiau netrukus ji apsidžiaugė atgavusi laisvę ir ramybę. Prabėgus keleriems metams, spėjo susitaikyti su praeitimi.

Buvo nelengva atsigauti po ligos, galų gale nubaidžiusios Karlą. Radikali mastektomija ir keli mėnesiai chemoterapijos bei švitinimo išsekino, nuslinko plaukai, antakiai, iškrito blakstienos, įdubo akys, išryškėjo randai, bet pagaliau ji pasveiko ir diagnozė nieko bloga nežadėjo. Įdėjus implantus, krūtinė padidėjo, pamažu sutvirtėjo raumenys – skausmingas procesas, bet, tuštybės skatinama, ji kentėjo nesiskųsdama. Buvo pasiruošusi viskam, kad tik kitaip atrodytų plokščia, skersai išilgai randų išmarginta krūtinė.

Ligos metų patirtis įkvėpė jai karštą norą gyventi, lyg už kančią atsilyginta filosofiniu akmeniu, alchemikų mitine substancija, gebančia šviną paversti auksu ir sugrąžinti jaunystę. Nuo mirties baimės ji buvo išsivadavusi anksčiau, sekdama elegantišką motinos kelionę nuo gyvenimo į mirtį. Vėl kaip kadaise aiškiai pajuto nepaneigiamai turinti sielą, tą esminį dalyką, kurio niekas, net vėžys neįstengė įveikti. Nors ir kas būtų, siela visų svarbiausia. Mirtį įsivaizduodama kaip slenkstį, stengėsi įminti, kas laukia jos anapus. Nebijojo peržengti to slenksčio, bet, būdama šiame pasaulyje, troško visapusiškai naudotis gyvenimu, niekuo nesirūpindama, jausdamasi neįveikiama.

Gydymasis pasibaigė 2010 metų pabaigoje. Ištisus mėnesius ji nedrįso pažvelgti į veidrodį, mūvėjo žvejo kepuraitę,

užsmauktą ant akių, kol pagaliau Daniela išmetė ją į šiukšlių dėžę. Kai jai sukako dvidešimt metų, sužinojusi diagnozę, nedvejodama metė studijas ir grįžo į Čilę slaugyti motinos. Lusija meldė to nedaryti, bet vėliau suprato, kad tuo metu be dukters būtų neištvėrusi. Pamačiusi ją, nebepažino. Daniela išvažiavo žiemą, išblyškusi, apsimuturiavusi, o grįžo įdegusi, pusė galvos skusta, kita pusė žaliomis sruogomis, trumpomis kelnėmis, apžėlusiomis kojomis ir kareiviškais batais, pasiryžusi slaugyti motiną ir ligoninėje rūpintis kitais ligoniais. Pasirodžiusi palatoje, išbučiavo ligonius, prijungtus prie lašelinių, apdalijo visus antklodėmis, maistingaisiais batonėliais, vaisių sultimis ir žurnalais.

Vos metus studijavusi universitete, Daniela kalbėjo taip, lyg būtų su Žaku Kusto nardžiusi po jūrų gelmes tarp mėlynuodegių sirenų ir nuskendusių brigantinų. Ligoniams ėmė skaityti paskaitas apie LGBT, lesbietes, gėjus, biseksualus ir transseksualus, smulkiai aiškindama, kuo vieni skiriasi nuo kitų. Jungtinėse Amerikos Valstijose jaunimui tai buvo naujiena, Čilėje niekas apie tai nieko nenumanė, o juo labiau onkologijos skyriaus ligoniai. Pasisakė esanti neutralios, arba paslankios, lyties – nepripažįstanti skirstymo į vyrus ir moteris pagal lyties organus, žmogus galįs laikyti save kuo tik nori ir prisiskirti prie tokių, kurie labiau tinka. „Kaip kai kurių genčių indėnai, keičiantys vardą skirtingais gyvenimo laikotarpiais, kai nebeatitinka gautasis gimus“, – pridūrė, galutinai apstulbindama visus ligonius.

Daniela slaugė motiną po operacijos, nesitraukė nuo jos per visas be galo prailgusias gydymo valandas, visą skyrybų laikotarpį. Miegojo šalia pasiruošusi šokti iš lovos prireikus padėti, stengėsi palaikyti gerą nuotaiką savo nenusaldyta meile, sąmojais, gydomaisiais sultiniais ir gebėjimu įveikti nežabotos biurokratijos kliūtis. Per prievartą vedėsi nusipirkti naujų

drabužių ir privertė laikytis sveikos dietos. Ir kai tėvas apsiprato su viengungio gyvenimu, o motina pagaliau atsistojo ant kojų, ramiai atsisveikino ir išvyko tokia pat linksma, kokia atvyko.

Prieš ligą Lusija gyveno, pasak jos, bohemiškai, o Danielos nuomone – nesveikai. Daug metų rūkė, nesportavo, per vakarienę išgerdavo dvi taures vyno ir deserto valgydavo ledų, svėrė daugiau nei dera ir skundėsi sąnarių skausmais. Ištekėjusi šaipėsi iš vyro gyvenimo būdo. Ji pradėdavo dieną tingiai įsitaisiusi lovoje su puodeliu pieniškos kavos ir dviem raguoliais, skaitydama laikraštį, o jis gerdavo tirštą žalią gėralą su bičių duonele ir kaip pabėgėlis skuosdavo į kontorą, kur jo laukdavo Lola, ištikimoji sekretorė, su švariais drabužiais. Karlas Urzua, pagyvenusio amžiaus žmogus, buvo išlaikęs figūrą ir vaikščiojo tiesus kaip stulpas. Danielos geležinės drausmės priremta, ji pradėjo sekti jo pavyzdžiu ir gana greitai įsitikino jo pranašumu, kai pasisvėrė vonios kambaryje ir pajuto tokį jėgų antplūdį, kokio nebuvo patyrusi nuo pat jaunų dienų.

Lusija ir Karlas vėl susitiko po pusantrų metų, kai turėjo pasirašyti Čilėje neseniai įteisintų skyrybų dokumentus. Lusija dar nebuvo visiškai pasveikusi, bet jau atgavusi jėgas ir pasidailinusi krūtinę. Plaukai ataugo žili, ir ji, nusikirpusi trumpai, nutarė juos palikti tokius, kokie yra, išskyrus kelias akiplėšiškas sruogas, kurias, prieš išvažiuodama į Majamį, nudažė Daniela. Pamatęs ją skyrybų dieną, nusimetusią dešimt kilogramų, jaunatviškomis krūtimis po palaidinuke gilia iškirpte ir švytinčiais plaukais, Karlas krūptelėjo. Lusijai jis pasirodė kur kas išvaizdesnis, ir širdį gnybtelėjo liūdesys dėl prarastos meilės. Tiesą pasakius, nieko jam nebejautė, tik dėkingumą už tai, kad jis – Danielos tėvas. Dingtelėjo mintis, kad būtų ne pro šalį bent šiek tiek pykti, bet ir to negalėjo pažadinti širdyje. Iš karštos meilės, įsižiebusios prieš daug metų, nebeliko nė kibirkštėlės apmaudo. Tik vargais negalais ji atsigavo po ligos,

taip pat sunkiai kaip ir po skyrybų, bet po kelerių metų Brukline tik retkarčiais prisimindavo tą savo gyvenimo laikotarpį.

Chulijanas pasirodė jos gyvenime 2015 metų pradžioje, kai Lusija, prieš kelerius metus galutinai atsisveikinusi su meile, neabejojo, kad visos jos romantiškos svajonės sudegė per chemoterapijos seansus. Chulijanas įrodė jai, kad lytinis potraukis ir geismai atgimsta kaip ir visa kas gamtoje. Jeigu Lena, jos motina, būtų buvusi gyva, būtų pasijuokusi iš Lusijos, patyrusios moters, iliuzijų ir, galimas daiktas, neklydusi, nes meilės tikimybė sulig kiekviena diena mažėjo, o noras juoktis stiprėjo, nors ir nelabai pagrįstai – Chulijanas pasirodė kaip tik tuo metu, kai ji mažiausiai to tikėjosi. Meilės nuotykis, nors ir trumpas, vis dėlto pravertė: paaiškėjo, kad iš kibirkšties vis dar gali įsiplieksti liepsna. Nebuvo ko gailėtis. Ką mokėsi – kitų neklausinėsi.

Pirmiausia į akis krito Chulijano išvaizda: nebjaurus, bet ir nelabai patrauklus. Visi jos meilužiai, ypač vyras, buvo gražuoliai, ir ne todėl, kad ji būtų juos pasirinkusi, – tiesiog tokie pasitaikė. Chulijanas patvirtino jos nuostatą, pasak Danielos, laikyti prietarais požiūrį į negražius vyrus. Iš pirmo žvilgsnio – eilinis čilietis, kokių begalė, sukumpęs, dramblotas, lyg svetimais drabužiais vilkintis, sulamdytomis kelnėmis, senovišku megztiniu; gelsvo veido kaip jo protėviai, atvykę iš pietų Ispanijos, balkšvais plaukais ir tokia pat barzda, švelniomis dykaduonio rankomis. Tačiau po nevykėlio išore slėpėsi ypatingo intelekto žmogus ir karštas meilužis.

Užteko vieno bučinio ir tos nakties, kad Lusija atsiduotų Chulijano pažadintam jaunystės įkarščiui. Bent jau kurį laiką. Kelis pirmuosius mėnesius Lusija godžiai mėgavosi tuo, ko jai trūko vedybiniame gyvenime: meilužio glėbyje pasijuto mylima ir geidžiama, jis sugrąžino ją į lengvabūdišką jaunystę.

Iš pradžių Chulijanui patiko jos jausmingumas ir nerūpestingumas, bet netrukus jis išsigando artimesnio ryšio. Užmiršdavo ateiti į pasimatymus, vėluodavo arba atsiprašydavo paskambindamas paskutinę akimirką. Padaugindavo vyno ir užsnūsdavo pusiau žodžio arba ką tik pasimylėjęs. Skųsdavosi, kad neturi laiko skaityti, retai bendrauja su žmonėmis, kad Lusija reikalaujanti per daug dėmesio. Kaip meilužis buvo toks pat atidus, linkęs daugiau teikti malonumo nei pats gauti, bet ji pastebėjo, kad jis nenuoširdus, neatsiduoda meilei visomis išgalėmis kaip anksčiau, tiesiog apsimetinėja. Lusija jau buvo išmokusi atpažinti persisotinimą meile, kai tik ši pabaisa kyštelėdavo galvą, ir nebepuoselėjo vilčių, kad kas nors galėtų pasikeisti, kaip puoselėjo jas per dvidešimt vedybinio gyvenimo metų. Turėjo daugiau patyrimo ir mažiau laiko, kad galėtų jį leisti veltui. Suprato, kad turi paskubėti ir atsisveikinti, kol Chulijanas neužbėgo jai už akių, nors ir labai pasigestų jo sąmojų, žodžių žaismų, malonumo atsibusti išsekintai lovoje, žinant, jog užtektų pakuždėti žodį arba nejučia paglostyti, kad juodu vėl pultų vienas kitam į glėbį. Jie taikiai nutraukė santykius ir liko draugai.

– Nutariau suteikti truputį poilsio savo sudaužytai širdžiai, – pasakė ji Danielai, kalbėdama telefonu, jos manymu, sąmojingai, bet iš tikrųjų graudžiu balsu.

– Kaip banalu, mama! Širdis ne kiaušinis, nedūžta, – negailestingai atsakė Daniela. – O jeigu ir būtų kaip kiaušinis, ar nebūtų geriau ją sukulti, kad išsilietų jausmai? Jei nori gyventi laiminga, turi mokėti tokią kainą.

Kitais metais, gyvendama Brukline, Lusija kartais vis dar ilgėdavosi Chulijano, bet tai būdavo tik lengvas vėjelio dvelktelėjimas, nepaliekantis jokių pėdsakų. Ar ji galėtų vėl įsimylėti? Tik ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, atsakydavo sau, ji ne iš tų moterų, kurios žavi amerikiečius: geriausias įrodymas – Ričardo Baumasterio abejingumas. Ji negalėjo įsivaizduoti gundymo be humoro, tačiau čilietiškas sąmojis neišverčiamas,

o šiaurės amerikiečiams – tiesiog užgaulus. Išverstas į anglų kalbą, pasak Danielos, būtų šimpanzės intelekto lygmens. Ji galėjo leisti sau šaipytis nebent iš Marselio, iš jo trumpų letenų ir lemūro snukučio: šunelis turėjo įžūlumo žavėtis savimi kaip Narcizas ir urgzti nelyginant nepatenkintas sutuoktinis.

Liūdesys, apnikęs nutraukus santykius su Chulijanu, pasireiškė bursitu, ūminiu sąnario tepalinio maišelio uždegimu. Kelis mėnesius Lusija rijo skausmą malšinančius vaistus ir vaikščiojo krypuodama kaip antis, bet nesikreipė į gydytojus įsitikinusi, kad pasveiks, kai tik išsigydys nuo širdgėlos. Taip ir atsitiko. Niujorko oro uoste pasirodė šlubuodama. Ričardas Baumasteris laukė kolegės linksmos ir energingos, kokią kadaise pažinojo, bet pamatė nepažįstamą moterį ortopediniais batais, su lazda, kaip surūdiję vyriai girgždančiais sąnariais. Šiaip ar taip, jau po savaitės išvydo ją be lazdos, avinčią madingais bateliais. Vargu ar galėjo suvokti, kad tas stebuklas įvyko trumpai pasirodžius Chulijanui.

Spalį, praslinkus mėnesiui po to, kai Lusija įsikūrė pusrūsyje, Chulijanas atskrido į Niujorką, į konferenciją, ir jie praleido žavų sekmadienį. Papusryčiavę restorane *Le Pain Quotidien*, iš lėto pasivaikščiojo po Centrinį parką, nes ji vos vilko kojas, ir, susiėmę už rankų, nuėjo į Brodvėjų, į dieninį miuziklo spektaklį, paskui pavakarieniavo jaukiame italų restoranėlyje ir draugiškai išgėrė butelį geriausio *chianti*. Jausdami tokį pat dvasinį bendrumą kaip ir pirmąją pažinties dieną, lengvai prisiminė ankstesnį kalbos stilių, tik jiems suprantamas dviprasmiškas užuominas. Chulijanas atsiprašė suteikęs jai kančių, bet ji nuoširdžiai atsakė beveik viską pamiršusi. Tą rytą, kai jie atsisėdo vienas priešais kitą prie staliuko, ant kurio stovėjo dideli puodeliai kavos su pienu ir kraitelė su šviežiomis bandelėmis, Chulijanas sužadino tik simpatiją ir norą pauostyti plaukus, pataisyti švarko apykaklę ir pasiūlyti nusipirkti savo dydžio kelnes. Ir tiek. Ten pat, italų restorane, po kėde liko jos lazda.

RIČARDAS IR LUSIJA

Į šiaurę nuo Niujorko

Penktą valandą vakaro, kai Lusija ir Ričardas, nuvertę automobilį į ežerą, nuvargę, išsipurvinę, išsivolioję sniege, grįžo pas Eveliną į namelį, viešpatavo mėnesienos paskaistinta ankstyva žiemos sambrėška. Kelionė užtruko ilgiau, nei buvo apskaičiavę, – subaru nuslydo į sniego pusnį ir įstrigo. Teko vėl griebtis kastuvo ir nukasti sniegą apie ratus, paskui prilaužyti pušies šakų ir nukloti jomis kelią. Ričardas įjungė atbulinį bėgį, ir po antro mėginimo automobilis suriaumojęs šoktelėjo į priekį, kai ratai užvažiavo ant šakų, ir jie pagaliau ištrūko iš spąstų.

Nusileido naktis, keliuko nebuvo matyti, ir jie toliau važiavo ant nuomonės. Kelis kartus pasiklydo, bet, laimė, Evelina, nepaklausiusi jų nurodymų, prie durų pakabino žibalinį žibintą, ir kelio gale jiems labai pravertė jo blyksėjimas.

Po to nuotykio trobelėje atrodė jauku kaip kokiame lizde, nors krosnelės vargiai galėjo įveikti šaltį, kuris smelkėsi pro senų lentų plyšius. Ričardą graužė sąžinė taip apleidus tą varganą būstą: per kelerius metus, kai nekėlė čia kojos, trobelė atrodė sudūlėjusi labiau nei per šimtmetį. Jis davė sau žodį bent keturiskart per metus išvėdinti ją ir paremontuoti, kad

Orasijas grįžęs negalėtų nieko jam prikišti. Aplaidumas. Tas žodis sukrėtė jį ligi širdies gelmių.

Sutemus siaučiant pūgai, jie atsisakė minties važiuoti į viešbutį, juo labiau kad ne itin patogu per daug bastytis su Ketrina Braun automobilio bagažinėje. Nutarė praleisti pirmadienio naktį kuo šilčiau apsidangstę, per daug nesijaudindami, kad sušals, – ir šiaip jau buvo sušalę. Tomis dienomis patyrę tiek sukrėtimų, nutarė laikinai pamiršti Ketriną Braun ir nuobodų vakarą paįvairinti žaisdami Orasijo vaikų paliktą „monopolį". Ričardas supažindino su taisyklėmis. Evelina visiškai nesuprato, kaip galima pirkti ir parduoti valdas, monopolizuoti išteklius, valdyti rinką ir įvaryti į bankrotą. Lusija žaidė dar prasčiau negu Evelina, abi niekingai pralaimėjo, ir galop Ričardas tapo milijonieriumi, bet pergale nesidžiaugė įsivaizduodamas, kad išlošė sukčiaudamas.

Jie pavakarieniavo maisto likučiais, pakurstė abi krosneles ir suklojo miegamuosius maišus vaikų kambaryje ant trijų lovų. Paklodžių neturėjo, o antklodės atsidavė drėgme. Ričardas pasižadėjo artimiausiu metu pakeisti čiužinius, kuriuose tikriausiai prisiveisė blakių arba graužikų. Jie nusiavė batus ir atsigulė nenusirengę: laukė ilga šalta naktis. Evelina su Marseliu sumigo beregint, bet Lusija ir Ričardas baigė šnekėtis tik po vidurnakčio. Toje jaukioje aplinkoje šalia vienas kito turėjo daug ką papasakoti. Dėstė savo paslaptis prietemoje matydami vienas kito apybrėžas, sulindę į miegamuosius maišus, taip arti vienas kito, kad vos pasislinkę būtų galėję pasibučiuoti.

Meilė, meilė. Dar vakar Ričardas kūrė mintyse nevykusius dialogus su Lusija, o šiąnakt jam tiesiog veržėsi jausmingos eilės, kurių niekada nebūtų išdrįsęs parašyti. Pavyzdžiui, postringavo, kaip ją myli, kaip jai dėkingas, kad ji pasirodė jo gyvenime. Ji atskriejusi iš tolių toliausių, nešama laimės vėjo sparnų, tokia artima ir jauki šaltyje ir pūgoje nelyginant

pažadas tamsių akių gelmėje. Prisiartinusi tuo metu, kai jam kraujavo nesuskaitoma daugybė atvirų žaizdų, bet jis taip pat pastebėjęs, kad gyvenimas nebuvęs jai maloningas. „Meilės esu tik vos ragavusi", – kartą prisipažino ji Ričardui. Bet visa tai praeityje. Jis mylėsiąs ją visa širdimi. Trokštąs ją globoti, padaryti laimingą, kad niekada jo nepaliktų, gyventi su ja žiemą, pavasarį, vasarą ir visada, susisieti glaudžiausiais ryšiais, dalytis paslaptimis, niekada nesiskirti ir nešioti ją širdyje. Tiesą pasakius, menkai ją pažįstąs, o dar menkiau save patį, bet tai nieko baisaus, svarbiausia, kad ji atsakytų į jo meilę, tuomet jie gyvensią drauge iki paskutinio atokvėpio, pažinsią vienas kitą, tobulėsią ir drauge sensią.

Jis niekada nesitikėjo, kad galėtų vėl atgimti tokia nežabota meilė, kokią jaunystėje jautė Anitai. Buvo jau nebe anas vyras, kadaise mylėjęs Anitą: jautė esąs apaugęs stora kaip krokodilo oda, padengta žvynais, kuriuos mato žiūrėdamas į veidrodį, sunkiais kaip šarvai. Jam buvo gėda, kad gyveno saugodamasis nusivylimo, išdavystės, vienatvės, baimindamasis, kad teks kentėti, kaip kentėjo Anita, bijodamas paties gyvenimo, užsisklendęs savo kiaute nuo tokios likimo dovanos kaip meilė. „Nebenoriu gyvalioti, nebenoriu drebinti kinkų, noriu, kad mylėtum mane, Lusija", – prisipažino jis tą nepaprastą naktį.

Kai 1992 metais Ričardas Baumasteris atėjo į Niujorko universitetą, jo draugas Orasijas Amadas Kastras nustebo išvydęs jį tokį pasikeitusį. Prieš kelias dienas oro uoste jis pasitiko nevalyvą apsileidusį girtuoklį ir pasigailėjo pakvietęs jį į savo fakultetą. Žavėjosi juo, kai juodu buvo studentai ir jauni specialistai, bet nuo to laiko prabėgo daug metų, ir Ričardas labai žemai smuko. Jį, kaip ir Anitą, negailestingai sužeidė vaikų mirtis. Jis nujautė, kad tiedu galų gale išsiskirs, vaiko mirtis

išardo šeimą, mažai kas išlaiko tokį išbandymą, o jie neteko abiejų vaikų. Tragedija buvo juo baisesnė, kad Ričardas buvo kaltas dėl Pepės mirties. Buvo neįmanoma įsivaizduoti tokią kaltę: jei kas nors panašaus būtų atsitikę vienam Orasijo vaikų, būtų verčiau miręs. Jis baiminosi, kad draugas gali neatitikti akademinio posto, tačiau Ričardas atėjo nusiskutęs, dailiai pasikirpęs, pilka vasarine eilute ir pasirišęs kaklaraištį. Iš burnos dar dvokė alkoholiu, bet nei iš elgesio, nei iš kalbos nebuvo justi, kad jis gėręs. Nuo pirmos dienos nusipelnė pagarbos.

Sutuoktiniai apsigyveno tarnybiniame fakulteto bute, vienuoliktame aukšte, prie Vašingtono skvero parko. Butas buvo nedidelis, bet padorus, baldai funkcionalūs, vieta labai gera – tik dešimt minučių kelio pėsčiomis Ričardui į darbą. Vos peržengusi slenkstį nelyginant robotas, Anita atsisėdo prie lango ir įsistebeilijo į lopinėlį dangaus tarp aukštų aplinkinių daugiaaukščių, o vyras tuo tarpu iškrovė mantą, sudėliojo daiktus ir surašė, kokių maisto produktų turėsiąs nusipirkti. Taip prasidėjo jo trumpas gyvenimo etapas Niujorke.

– Jie perspėjo mane, Lusija. Anitos artimieji ir psichiatras Brazilijoje. Ji labai silpna – kaip galėjau to nepastebėti? Vaikų mirtis ją galutinai palaužė.

– Tai buvo nelaimingas atsitikimas, Ričardai.

– Ne. Visą naktį girtuokliavau, važiavau apdujęs nuo sekso, kokaino ir alkoholio. Tai buvo nusikaltimas, ne nelaimingas atsitikimas. Ir Anita tai suprato. Neapkentė manęs. Nesileido liečiama. Atsivežęs į Niujorką, atskyriau ją nuo artimųjų, nuo gimtinės, ji pasijuto kaip nesava, tarp svetimų žmonių, nemokėdama kalbos, nutolusi nuo manęs, vienintelio žmogaus, galinčio jai padėti. Aš palikau ją likimo malonei. Negalvojau apie ją, tik apie save. Troškau pabėgti iš Brazilijos, nuo Farinjų giminės, pradėti darbą, užuot jį atidėliojęs. Jau tuomet būčiau galėjęs turėti docento laipsnį. Pernelyg vėlai ėmiausi

darbo, todėl pasiryžau tobulintis, studijuoti, dėstyti, o svarbiausia – skelbti straipsnius. Nuo pirmos dienos supratau, kad pakliuvau į tinkamą vietą, tačiau tuo metu, kai aš puikavausi universiteto auditorijose ir koridoriuose, Anita vienui viena tylėdama sėdėjo prie lango.

– Ar ją apžiūrėjo psichiatras? – paklausė Lusija.

– Galėjo apžiūrėti, ir Orasijo žmona pasisiūlė ją nuvežti ir padėti sutvarkyti socialinio draudimo dokumentus, bet Anita nesutiko.

– Ir ką darei?

– Nieko. Siekiau savo tikslo ir net žaidžiau skvošą, kad būčiau geros formos. Anita nekėlė kojos iš buto. Nežinia, ką ji veikdavo visą dieną, ko gero, miegodavo. Net neatsiliepdavo į telefono skambučius. Tėvas eidavo jos aplankyti, nunešdavo saldumynų, bandydavo išvesti pasivaikščioti, bet ji net nežiūrėdavo į jį, man regis, jo nekentė, nes jis – mano tėvas. Vieną savaitgalį mudu su Orasiju atvažiavome į štai šitą namelį, o Anitą palikome vieną Niujorke.

– Tada tu labai daug gėrei, – pareiškė Lusija.

– Labai daug. Vakarus praleisdavau baruose. Rašomojo stalo stalčiuje laikydavau butelį džino, niekas neįtardavo, kad mano stiklinėje ne vanduo, o džinas arba degtinė. Čiulpdavau mėtinius saldainius, kad nustelbčiau tvaiką. Man rodos, niekas nepastebėdavo, buvau velniškai atsparus alkoholiui: visi alkoholikai taip save apgaudinėja, Lusija. Buvo ruduo, ir aikštė priešais namą buvo nuklota geltonais lapais... – pakuždomis pridūrė Ričardas, ir jo balsas virptelėjo.

– Kas atsitiko, Ričardai?

– Pas mus atvažiavo policija, nes trobelėje nebuvo telefono.

Išgirdusi prislopintą Ričardo kūkčiojimą, Lusija valandėlę palaukė: nedrįso iš miegamojo maišo iškišti rankos ir jo paliesti, pabandyti guosti suvokdama, kad neįmanoma paguosti

tokių prisiminimų apnikto žmogaus. Iš gandų ir kolegų kalbų bendrais bruožais žinojo, kas atsitiko Anitai, ir spėjo, kad Ričardas pirmą kartą apie tai prabilo. Ją sugraudino tai, kad ne kam kitam, o jai jis ryžosi pirmąkart atskleisti tą skaudžią praeitį, nesidrovėdamas ašaromis apvalyti sąžinės. Jai buvo pažįstama keista gydomoji žodžių galia, rašydama ir pasakodama apie brolio Enrikės likimą pati patyrė, kaip atlėgsta širdis išliejus skausmą ir įsitikinus, jog ir kiti ne ką mažiau iškentėję, jog visiems žmonėms tenka maždaug ta pati dalia ir savo jausmais jie niekuo nesiskiria vieni nuo kitų.

Nelaimingosios Ketrinos Braun mirtis nuvedė juodu su Ričardu išmintais takais, ir, klaidžiodami jais, jie geriau pažino patys save. Iš pradžių dvejodami, neryžtingai palinko vienas prie kito. Lusija užsimerkusi pabandė susisiekti su Ričardu mintimis, savo energijos lauku įveikti tuos kelis centimetrus, skiriančius juos vieną nuo kito, apgaubti savo užuojauta, kaip apgaubdavo motiną paskutinėmis jos agonijos savaitėmis, stengdamasi sušvelninti tiek jos, tiek savo sielvartą.

Praeitą naktį motelyje ji įsliuogė į lovą šalia Ričardo, trokšdama patirti jo artumą. Prisiliesti, apuostyti, pajusti jo energiją. Pasak Danielos, miegant su kitu žmogumi, susilieja abiejų energijos, ir tuomet arba abi sustiprėja, arba nukenčia silpnesnioji. „Juo geriau, kad nemiegojai su tėčiu vienoje lovoje, nes būtų sudegusi tavo aura“, – padarė išvadą Daniela. Miegodama su Ričardu, nors ir sergančiu, nors ir blusų knibždančioje lovoje, ji pajuto nepaprastą energijos antplūdį. Suvokė, jog tas vyras skirtas jai, tai jautė jau seniai, ko gero, dar prieš atvykdama į Niujorką, ir todėl priėmė jo kvietimą, bet ją varžė jo demonstratyvus šaltumas. Ričardas, prieštaravimų kamuolys, niekada nebūtų drįsęs žengti pirmo žingsnio, ji būtų turėjusi pati pulti jį ir pavergti. Galimas daiktas, jis būtų atrėmęs jos puolimą, bet nieko baisaus – ji buvo įveikusi ir didesnes

kliūtis: verta pabandyti. Jiems liko nedaug laiko gyventi, ir galbūt dabar jai pasisektų įtikinti jį tuos metus praleisti drauge. Ją be perstojo persekioja vėžio šmėkla: brangi kiekviena akimirka. Ji turi naudotis kiekviena diena, nes nežinia, kiek jų dar liko, be abejo, kur kas mažiau, nei tikisi. Nevalia gaišti laiko.

– Ji nukrito šalia Pikaso skulptūros, – pasakė Ričardas. – Vidurdienį. Žmonės matė ją stovint prie lango, matė, kaip ji iššoka, kaip užsimuša nukritusi ant lapais nukloto šaligatvio. Aš nužudžiau Anitą, aš nužudžiau Pepę. Esu kaltas, nes buvau girtas, buvau aplaidus, mylėjau jas daug mažiau, nei galėjau.

– Metas sau atleisti, Ričardai, per ilgai atperki savo kaltę.

– Praėjo dvidešimt penkeri metai. Ir vis dar jaučiu, kaip paskutinį kartą pabučiavau Anitą palikdamas ją vieną kentėti, vos prisiliečiau lūpomis, nes ji ūmai nusisuko.

– Dvidešimt penkeri metai, Ričardai, kai tavo širdis uždara, sukaustyta šalčio. Tai ne gyvenimas. Ir tuos dvidešimt penkerius metus gyvenai ne tu, gyveno anas atsargus žmogus. Tik dabar, šiomis dienomis, palikęs saugų prieglobstį, supratai, kas esi iš tikrųjų. Gal tau ir skauda, bet tai kur kas geriau, nei gyventi dirbtinai numalšinus skausmą.

Meditavimu nusikratęs alkoholio, Ričardas bandė išmokti Zeno pagrindų, gyventi tik dabartimi, pradėti gyvenimą sulig kiekvienu atsikvėpimu, tačiau nesugebėjo nusikratyti minčių. Jo gyvenimas buvo ne atskirų epizodų seka, o paini istorija, permainingas, chaotiškas, netobulas gobelenas, kas dieną iš naujo peraudžiamas; dabartis nebuvo švarus ekranas, jame tolydžio keitėsi vaizdai, sapnai, prisiminimai, gėda, kaltė, vienatvė, skausmas, visa ta prakeikta tikrovė, kaip pakuždomis tą naktį jis pasakojo Lusijai.

– Bet staiga pasirodei tu ir leidai man graužtis dėl savo netekčių, juoktis iš savo kvailysčių ir verkti kaip pienburniui.

– Jau seniai metas, Ričardai. Gana narstyti praeities kančias. Vienintelis vaistas nuo tokių bėdų – meilė. Ne traukos jėga laiko visatos pusiausvyrą, o meilės priekibos jėga.

– Kaip galėjau tiek daug metų gyventi vienišas, atsiję́s nuo viso pasaulio? Jau kelios dienos, kai bandau tai suvokti.

– Koks tu paikas! Tik pamanyk, kaip švaistei laiką ir gyvenimą! Juk turėjai suvokti, kad aš tave myliu, ar ne? – nusijuokė ji.

– Protas neneša, Lusija, kaip galėtum mane mylėti. Esu pilkas žmogelis, su manimi tau bus nuobodu. Ir, be to, velku sunkią klaidų ir nuodėmių naštą, akmenų maišą.

– Nieko baisaus. Man užteks jėgų užsimesti tavo maišą ant pečių, sviesti jį į užšalusį ežerą, kad amžinai pradingtų drauge su leksusu.

– Ko aš gyvenau, Lusija? Prieš mirtį turiu suvokti, ko atėjau į šį pasaulį. Gerai sakai, taip ilgai gyvenau dirbtinai malšindamas skausmą, kad dabar nežinočiau, kaip reikia pradėti gyventi iš naujo.

– Jei sutinki, aš tau padėsiu.

– Kaip?

– Pradėsime nuo kūno. Sujunkime maišus ir miegokime apsikabinę. Man to reikia kaip ir tau, Ričardai. Noriu, kad apkabintum mane, noriu jaustis saugi ir globojama. Ar dar ilgai dvejosime baimindamiesi ir laukdami, kol kitas žengs pirmą žingsnį? Mes per seni, kad lauktume, bet galbūt dar gana jauni meilei?

– Ar tu tikra, Lusija? Aš neištverčiau, jeigu...

– Tikra? Niekuo nesu tikra, Ričardai! – pertraukė ji. – Bet mes galime pabandyti. Kas blogesnio mums gali atsitikti? Kam kentėti? Kas iš to?

– Negundyk manęs, negalėčiau atsispirti.

– Išsigandai? Atleisk.

– Ne! Priešingai, atleisk man, kad anksčiau neprisipažinau, ką jaučiu. Tai taip nauja, taip netikėta, kad nežinau, ką daryti,

bet tu esi ir stipresnė už mane, ir blaivesnio proto. Eikš, lipk į mano lovą, mylėkimės.

– Evelina miega už pusės metro, o aš nemėgstu mylėtis tyliai. Teks palaukti, o kol kas galime tik prisiglausti vienas prie kito.

– Ar žinai, kad naktimis kalbuosi su tavimi kaip lunatikas? Be perstojo įsivaizduoju tave savo glėbyje. Jau seniai tavęs geidžiu.

– Nė kiek tavimi netikiu. Tu įsižiūrėjai mane praeitą naktį, kai jėga įsiverčiau į savo lovą. Anksčiau kuo gražiausiai apsieidavai be manęs, – nusijuokė ji.

– Man labai patinka tavo pasiūlymas, nesutramdomoji čiliete, – pasakė jis ir pasislinkęs ją pabučiavo.

Juodu sujungė abu miegamuosius maišus ant vienos lovos ir nenusirengę ūmai puolė vienas kitam į glėbį. Vėliau Ričardas tik tai aiškiai prisiminė, nes tą stebuklingą naktį visam laikui apgaubė tirštas rūkas. Lusija, priešingai, pareiškė, kad kuo puikiausiai viską prisimena. Vėliau kasdien ir kasmet vis pridėdavo ką nors, pasakodavo kitokį variantą, kiekvienąsyk vis drąsesnį, galiausiai suvis neįtikėtiną, nes jie nebūtų galėję išdarinėti tokių, pasak jos, akrobatinių triukų, nepažadinę Evelinos. „Gali tikėti ar netikėti, bet taip ir atsitiko, Evelina tiesiog apsimetė mieganti ir mus sekė“, – tvirtino ji. Ričardas, priešingai, manė, kad jie labai ilgai ir karštai bučiavosi, paskui nusirengė neišlįsdami iš ankštų maišų ir ėmė tyliai vienas kitą glamonėti, susijaudinę ir baugščiai kaip vaikai, kurie mylisi pasislėpę tamsiame užkaboryje. Jis prisiminė – taip, tai jis prisiminė, – kad ji užsirito ant viršaus, ir jis galėjo glostyti ją, stebėdamasis tokiu glotniu ir karštu jos kūnu, vos matomu virpančioje žvakės šviesoje, grožėdamasis ja, tokia laiba, paklusnia ir jauna, visiškai ne tokia, kokią galėjo įsivaizduoti apsirengusią. „Matai, kokios gražios mano krūtys, Ričardai, jos man labai brangiai kainavo“, – springdama iš juoko,

kuždėjo Lusija jam į ausį. Tas juokas labiausiai žavėjo Ričardą, skambus kaip upelio čiurlenimas, raminantis sąžinę ir vis labiau tolinantis abejones.

Tą antradienį Lusija ir Ričardas atsibudo švintant šiltuose miegamuosiuose maišuose, kuriuose praleido naktį, taip glaudžiai susipynę rankomis ir kojomis, kad buvo sunku įspėti, kur vienas, o kur kitas, kvėpuodami į taktą, be galo jaukiai jausdamiesi ką tik paragautos meilės prieglobstyje. Tikro suartėjimo žavesys išsklaidė prieštaringas mintis ir kliūtis, iki šiol laikiusias juos atstu vieną nuo kito. Kyštelėjus galvą iš maišo, nutvilkė trobelėje įsivyravęs šaltis. Krosnelės buvo užgesusios. Ričardas pirmas sukaupė visą drąsą ir atšlijo nuo Lusijos. Pamatė, kad Evelina su šuniuku tebemiega ir, naudodamasis proga, pabučiavo šalia murkiančią Lusiją. Paskui apsirengė, užkaitė vandens, užplikė arbatos, nunešė po puodelį moterims ir, kol jos gėrė sėdėdamos lovose, švilpaudamas išvedė pabėgioti Marselį.

Diena žadėjo būti graži. Pūga pradingo kaip slogus prisiminimas, sniego užklotas pasaulis atrodė kaip morengas, ledinis vėjelis dvelkė gardenijomis. Patekėjus saulei, pagaliau išsiblaivęs dangus pražydo neužmirštuolių žydryne. „Graži diena pasitaikė tavo laidotuvėms, Ketrina“, – sumurmėjo Ričardas. Linksmas, pilnas jėgų, jis laigė kaip šunytis. Ta laimė buvo tokia nepažįstama, kad jis net nemokėjo jos įvardyti. Atsargiai žvalgė ją, narstė, bandė įžiūrėti iš arčiau tirdamas neliestą širdies plotelį. Ar jis galėjo įsivaizduoti tokį pokalbį, koks vyko vidurnaktį? Taip arti žiūrinčias juodas Lusijos akis? Argi jis neglamonėjo jos kūno, nebučiavo jos lūpų, nedžiūgavo, nesimėgavo aistra ir nuovargiu vedybinėje lovoje ant paklotų miegamųjų maišų, nemylavo jos? Be jokios abejonės, nes kitaip

nebūtų gėręs jos kvapo, degęs nuo jos gundančio karščio, regėjęs jos sapnų? Vėl susimąstė, ar tai meilė, nes ji buvo kitokia nei Anitos įžiebta aistra, jausmas, nudeginąs kaip vidurdienį įkaitęs paplūdimio smėlis. Ar tas saldus malonumas – subrendusios meilės vaisius? Supras vėliau, prieš akis dar daug laiko. Be perstojo švilpaudamas jis grįžo į namelį, nešinas Marseliu.

Iš maisto atsargų buvo likusios tik apgailėtinos išrankos, ir Ričardas pasiūlė papusryčiauti artimiausiame miestelyje, o paskui važiuoti toliau į Rainbeką. Skrandžio opos net neprisiminė. Pasak Lusijos, Omegos instituto darbuotojai, paprastai visą savaitę prižiūrintys pastatus, šį antradienį po tokios pūgos tikriausiai neparodysią nosies. Kelias, aišku, būsiąs nuvalytas, tad užtruksią ne ilgiau kaip tris ar keturias valandas: nesą ko skubėti. Skųsdamosi šalčiu, Lusija ir Evelina pagaliau išsirito iš miegamųjų maišų, padėjo Ričardui sutvarkyti namelį ir užrakinti duris.

EVELINA, RIČARDAS, LUSIJA

Rainbekas

Apsirengę kaip Arkties tyrinėtojai, Ričardas, Lusija ir Evelina važiavo nešildomu subaru, pravėrę du langelius. Ričardas pasakojo, kad prieš kelis mėnesius buvo pakvietęs į fakultetą skaityti paskaitos du prekybos nelegaliais darbininkais ekspertus. Tuo verslu, pasak Evelinos, užsiima Frenkas Lerojus ir Ivanas Daneskus. Nieko nauja, pareiškė Ričardas, pasiūla ir paklausa gyvuoja nuo tada, kai buvo oficialiai panaikinta vergija, tačiau niekada prekyba nebuvusi tokia pelninga kaip šiais laikais: tai tiesiog aukso kasyklos, jai prilygsta nebent narkotikų ir ginklų prekyba. Kuo griežtesni įstatymai ir kuo stropesnė pasienio sargyba ir muitinė, tuo veiksmingesnė ir negailestingesnė organizacija ir tuo daugiau uždirba agentai, kaip save vadina šiuolaikinių vergų pirkliai. Ričardo manymu, Frenkas Lerojus suveda pirklius su klientais, gyvenančiais Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tokie niekšai kaip jis patys nesitepa rankų, jiems nusispjauti į migrantus, vergaujančius žemės ūkio, gamybos, pramonės įmonėse ir viešnamiuose. Jiems tie žmonės – tiesiog skaičiai, ne kažin ko vertas krovinys, skirtas pergabenti iš vienos vietos į kitą. Lerojus stengiasi išsaugoti doro verslininko garbę.

Jo kontora, pasak Evelinos, pačiame Manhatano centre, Leksingtono aveniu, ten jis tvarko reikalus su klientais, kuriems reikalingi vergai, mezga draugiškus ryšius su korumpuotais politikais ir valdžios atstovais, plauna pinigus ir sprendžia teisinius klausimus. Kaip Evelinai Ortegai parūpino indėnų genties vairuotojos pažymėjimą, taip ir bet kam gali gauti padirbtus dokumentus už tam tikrą kainą, tačiau tiems, kuriais prekiaujama, dokumentų nereikia, jie dirba šešėlyje, nepastebimi, nuolankūs, ten, kur negalioja jokie įstatymai. Be abejo, jis ima labai didelius komisinius, tad tie, kurie juos moka, jaučiasi saugūs.

– Manai, kad Frenkas Lerojus iš tikrųjų ketina nužudyti žmoną ir sūnų, kaip tau sakė Čerilė? O gal tik grasina? – paklausė Ričardas Evelinos.

– Ponia labai bijo. Ji neabejoja, kad jis gali Frenkiui sušvirkšti pernelyg didelę dozę insulino arba jį uždusinti.

– Tas žmogus – tikras pabaisa, jeigu žmona apie jį tokios nuomonės! – sušuko Lusija.

– Ji įsitikinusi, kad panelė Ketrina būtų jam padėjusi.

– Ar tu tuo tiki, Evelina?

– Ne.

– Kodėl Frenkas Lerojus būtų galėjęs nužudyti Ketriną? – paklausė Ričardas.

– Na, pavyzdžiui, jei Ketrina būtų ką nors sužinojusi ir bandžiusi jį šantažuoti... – spėjo Lusija.

– Panelė jau trys mėnesiai buvo nėščia, – įsiterpė Evelina.

– Va, dailiausia! Tai svarbiausia žinia! Kodėl anksčiau to nesakei, Evelina?

– Nemėgstu liežuvauti.

– Ar ji pastojo nuo Lerojaus?

– Žinoma. Man pati panelė Ketrina sakė. Ponia Leroj nieko nežino.

– Gal Frenkas Lerojus ją nužudė todėl, kad ji ko nors reikalavo, nors tas motyvas atrodo labai silpnas. Gal netyčia, – pakišo mintį Lusija.

– Tikriausiai tai atsitiko ketvirtadienį vakare arba penktadienį rytą, prieš jam išvykstant į Floridą, – pasakė Ričardas. – Vadinasi, Ketrina mirė prieš keturias dienas. Laimė, kad laikosi tokia žema temperatūra...

Jie atvažiavo į Omegos institutą apie antrą valandą popiet. Lusija buvo jiems pripasakojusi apie vešlią augmeniją, tankius krūmynus, spygliuočių ir senovės medžių girią, tačiau, nukritus lapams, peizažas atrodė visiškai kitoks, nei tikėtasi. Jeigu instituto teritorijoje būtų buvę apsaugos darbuotojų arba aptarnaujančio personalo, tie būtų iškart juos pastebėję, bet jie nutarė rizikuoti.

– Teritorija labai didelė. Neabejoju, kad rasime gerą vietą Ketrinai palikti, – pasakė Lusija.

– Ar čia įrengta stebėjimo kamerų? – paklausė Ričardas.

– Ne. Kuriems galams įrengti stebėjimo kameras tokioje vietoje? Čia nėra ko vogti.

– Puiku. O kur tu paskui dėsies, Evelina? – paklausė Ričardas, jau kelias dienas kalbantis su ja tėvišku tonu. – Mums reikia apsaugoti tave nuo Lerojaus ir policijos.

– Aš pažadėjau močiutei grįžti, – atsakė mergina.

– Bet tu bėgai nuo galvažudžių. Kaip dabar gali grįžti į Gvatemalą? – paklausė Lusija.

– Tai atsitiko prieš aštuonerius metus. Kas pažadėta, turi būti ištesėta.

– Žmonės, nužudę tavo brolius, tikriausiai jau negyvi arba už grotų. Toje gaujoje nėra ilgaamžių, bet tavo šalyje, Evelina, tebėra daug smurto. Gal niekas ir neketina keršyti tavo

artimiesiems, bet tokiai jaunai ir gražiai merginai kaip tu gresia daug pavojų. Supranti, ką turiu galvoje, tiesa?

– Evelinai ir čia gresia daug pavojų, – įsiterpė Ričardas.

– Nemanau, kad ją galėtų suimti kaip nelegalę. Tokių nelegalų kaip ji šalyje vienuolika milijonų, – atkirto Lusija.

– Anksčiau ar vėliau policija suras Ketrinos lavoną ir pradės nuodugnų tyrimą. Taip Lerojai ir įklius. Po skrodimo paaiškės, kad ji nėščia, o atlikus DNR tyrimą bus nustatyta Frenko Lerojaus tėvystė. Taip pat išeis aikštėn, kad dingo automobilis ir Evelina.

– Todėl ji turi išvažiuoti, Ričardai, – pasakė Lusija. – Jeigu policija ją suims, apkaltins pavogus automobilį ir, ko gero, nužudžius Ketriną.

– Tuomet įkliūsime visi trys. Vien tik nusikratydami lavono, būsime nusikaltimo bendrininkai, nuslėpę įkalčius.

– Reikės pasisamdyti gerą advokatą, – pareiškė Lusija.

– Mūsų neišgelbės joks advokatas, nors ir pats geriausias. Na, Lusija, klok. Neabejoju, kad jau esi sugalvojusi gerą planą.

– Man dingtelėjo mintis, Ričardai... Svarbiausia – paslėpti Eveliną, kad jos nerastų nei Lerojai, nei policija. Vakar skambinau dukteriai, ir ji užsiminė, kad Evelina galėtų pasislėpti Majamyje, kur gyvena milijonai lotynų amerikiečių ir netrūksta darbo. Galėtų ten pabūti, kol viskas nurims, o kai būsime tikri, kad niekas jos neieško, galės sugrįžti pas motiną į Čikagą. Daniela pasisiūlė priglausti ją savo bute.

– Ar tik neketini įvelti Danielos į visą šitą reikalą? – pasipiktino Ričardas.

– O kas čia tokio? Daniela susižavėjo tuo nuotykiu, o kai sužinojo, ką mes darome, apgailestavo, kad negali mums padėti. Neabejoju, kad ir tavo tėvas nebūtų atsisakęs mums pagelbėti.

– Tu skambinai Danielai telefonu?

– Ne, susisiekiau per *WhatsApp*. Nusiramink, Ričardai, niekas mūsų neįtaria, niekam nekils mintis tikrinti mūsų mobiliuosius. Be to, susisiekti per *WhatsApp* labai saugu. Kai tik paliksime čia Ketriną, išsiųsime Eveliną lėktuvu į Majamį. Daniela jos lauks.

– Lėktuvu?

– Šalies oro linijomis galima skraidyti su indėnų genties tapatybės liudijimu, bet jeigu, tavo manymu, pavojinga, galime išsiųsti autobusu. Kelionė gana ilga, man rodos, pusantros paros.

Ežero keliu pasukę į Omegos institutą, jie pravažiavo pro apsnigtus administracijos pastatus, kur viešpatavo tyla ir ramybė. Prasidėjus pūgai, niekas ten nesilankė, kelias buvo nevalytas, bet saulėkaitoje sniegas gerokai aptirpęs, šen bei ten sroveno purvini upeliai. Automobilių vėžių – nė ženklo. Lusija liepė važiuoti sporto aikštės link, prisiminusi, kad ten būta dėžės kamuoliams laikyti, kaip tik tokio dydžio, kad tilptų lavonas: neprieisią nei kojotai, nei kitokie plėšrūnai. Tačiau Evelina pareiškė, kad palikti Ketriną kamuolių dėžėje – šventvagystė.

Jie nuvažiavo prie siauro ir ilgo ežero – lankydamasi institute, Lusija kadaise plaukiojusi po jį kajaku. Ežeras buvo užšalęs, bet jie nedrįso rizikuoti. Pasak Ričardo, iš akies sunku nustatyti ledo storį. Paplūdimyje buvo stoginė, keletas valčių ir prieplauka. Ričardas pasiūlė prie subaru pririšti vieną lengvesnių kanojų ir nutempti ją paežere į nuošalią vietą. Galėtų kitame krante paguldyti Ketriną į kanoją ir, užklojęs ją brezentu, nustumti ant ledo. Po kelių savaičių ledas ištirpsiąs, ir kanoja plūduriuosianti ežere, kol kas nors ją aptiksiąs. Palaidoti ant vandens poetiška, pridūrė jis, tai būtų lyg vikingų apeigos.

Ričardui ir Lusijai bebandant nudaužti vienos kanojos grandinę, Evelina suriko rodydama į netoliese dūluojantį medžių guotą.

– Kas ten? – paklausė Ričardas, manydamas, kad ji pastebėjo sargą.

– Jaguaras! – sušuko Evelina.

– Negali būti, Evelina. Čia nebūna tokių žvėrių.

– Ir aš nieko nematau, – pritarė Lusija.

– Jaguaras! – pakartojo mergina.

Ir tuomet baltoje miškelio erdvėje šmėkštelėjo didelis gelsvas žvėris ir liuoktelėjęs dingo sodų pusėje. Ričardas patikino, kad tai tikriausiai elnias arba kojotas: šiame krašte jaguarų niekada nebūta, o jeigu ir būta tokių katinių šeimos plėšrūnų kaip pumos ar lūšys, jos išnaikintos daugiau nei prieš šimtmetį. Žvėris šmėstelėjo taip staigiai, kad juodu abu suabejojo jį matę, bet Evelina persimainiusi leidosi tariamo jaguaro pėdomis, tarsi kojomis neliesdama žemės – mažytė, lengva kaip pūkas. Jie nedrįso jos šaukti, kad kas nors neišgirstų, ir nuklampojo įkandin pėda pėdon kaip pingvinai, saugodamiesi paslysti puriame sniege.

Tarytum plasnodama angelo sparnais, Evelina praskriejo keliu pro administracijos pastatą, parduotuvę, knygyną ir kavinę, aplenkė biblioteką ir konferencijų salę, paliko užpakaly erdvias valgyklas. Lusija prisiminė, kaip atrodė institutas vidury vasaros – žaliuojantis, pilnas gėlių, raudongurklių paukščių ir gelsvų voveraičių, lankytojų, vienur lyg sulėtintame filme vaikščiojančių po sodą taiči žingsniais, kitur klajojančių po auditorijas su indų vienuolių drabužiais ir sandalais; tarnautojus, ką tik atsisveikinusius su paauglyste, kvepiančius marihuana, vairuojančius maišų ir dėžių prikrautus elektrinius vežimėlius. Gūdi ir žavinga žiemos panorama, fantasmagoriška baltuma, dar labiau išryškinanti erdvę. Pastatai buvo uždaryti, langai uždengti plokštėmis, gyvybės nė ženklo, lyg jau penkiasdešimt metų ten niekas negyventų. Sniegas slopino gamtos garsus, žingsnius – jie sekė įkandin Evelinos kaip sapne, be jokio

garso. Buvo skaisti diena, dar anksti, tačiau jie tarėsi apsupti savotiškos teatrinės miglos. Evelina prabėgo pro išrikiuotas kabinas ir pasuko į kairę takeliu, atsiremiančiu į stačius akmeninius laiptus. Užkopė jais nedvejodama, nekreipdama dėmesio į tai, kad jie apledėję, lyg aiškiai žinodama, kur eina, ir Ričardas su Lusija vargais negalais nusekė iš paskos. Jie praėjo pro užšalusį fontaną ir akmeninį Budą ir atsidūrė ant kalvos, prie šventyklos, japoniško stiliaus stačiakampio medinio pastato su dengtomis terasomis, bendruomenės dvasinio centro.

Juodu suprato, jog tai Ketrinos pasirinkta vieta. Evelina Ortega negalėjo žinoti, kad ten yra šventykla, sniege nebuvo žvėries pėdų, kurias ji viena matė. Buvo beprasmiška aiškintis, ir kaip paprastai Lusija susitaikė su paslaptimi. Ričardas akimirką sudvejojo jos sprendimu, paskui, gūžtelėjęs pečiais, nuėjo iš paskos. Dvi pastarąsias dienas jis nustojo kliautis savo išmanymu ir nuovoka, tačiau tai jo nė kiek neišgąsdino. Išpažinčių naktį Lusija jam pasakė, kad gyvenimas pats nurodo išeitį ir geriau nesipriešinti. Paklusni savo intuicijai arba jaguaro dvasiai, pabėgusiai iš slėpiningų girių tankmės, Evelina atvedė juos tiesiai į šventą vietą, kur, saugoma gerųjų dvasių, Ketrina ramiai ilsės, kol galutinai susiruoš į paskutinę kelionę.

Evelina ir Lusija atsisėdo dengtoje terasoje ant suoliuko šalia dviejų užšalusių tvenkinių, kuriuose vasarą tarp lotoso žiedų nardo atogrąžų žuvytės, o Ričardas tuo tarpu grįžo prie subaru ir tik tuo visureigiu su keturiais varomaisiais ratais ir žieminėmis padangomis sugebėjo užvažiuoti stačiu keliu, skirtu aplinkos priežiūros automobiliams.

Jie atsargiai ištraukė Ketriną iš automobilio, paguldė ant brezento ir nunešė į šventyklą. Meditacijos salė buvo užrakinta, tad sustingusį kūną tarytum iš nuostabos plačiai atvertomis mėlynomis akimis pašarvojo ant tiltelio tarp tvenkinių. Evelina nusiėmė deivės jaguarės akmenį, senovinį amuletą, Peteno

žiniuonės padovanotą prieš aštuonerius metus, ir užkabino Ketrinai ant kaklo. Ričardas bandė ją sudrausti, esą neatsargu palikti tokį įkaltį, bet susilaikė supratęs, kad būtų beveik neįmanoma nustatyti, kam jis priklausė. Kai aptiksią kūną, Evelina būsianti toli. Jis tik nušluostė akmenį tekila suvilgyta popierine nosine.

Kaip niekur nieko prisiėmusi žiniuonės vaidmenį, Evelina drauge su Lusija ir Ričardu atliko elementarias laidojimo apeigas. Negalėjusi ištarti nė žodžio Gregorijo laidotuvėse ir nepalydėjusi Andreso į paskutinę kelionę, mergina tą valandėlę iškilmingai pagerbė ne tik Ketriną, bet ir brolius. Jos gimtinėje su mirusiu nuo ligos atsisveikinama be jokių apraudojimų, nes mirtis – tiesiog slenkstis, kaip ir gimimas. Artimieji padeda velioniui jį peržengti, kad jis nebijotų, drąsiai grąžintų sielą Dievui. Kai laidojama smurtingos mirties auka, nužudytas arba per nelaimingą atsitikimą žuvęs žmogus, atliekamos kitokios apeigos: pranešama velioniui, kas atsitiko, ir prašoma, kad siela iškeliautų ir nebegrįžtų gąsdinti gyvųjų. Ketrinai ir jos neišnešiotam vaisiui užteko paprastų šermenų – juodu tikriausiai net nenumanė esą mirę. Ketrinos niekas nenumazgojo, neiškvėpino ir neaprengė gražiausiais drabužiais, niekas negiedojo, negedėjo, negėrė kavos, nedegė žvakių ir neatnešė gėlių, taip pat nepadėjo juodo popierinio kryžiaus, smurtingos mirties ženklo. „Man labai gaila panelės Ketrinos, ji neturi nei karsto, nei kapo, o vargšas negimęs kūdikėlis negali nė žaisliuko nusinešti į dangų“, – apgailestavo Evelina.

Sudrėkinusi skiautelę, Lusija nuplovė sukrešėjusį kraują nuo Ketrinos veido, o Evelina ėmė garsiai melstis. Neturėjo gėlių, tad Ričardas nulaužė šakelę ir įspraudė velionei į rankas. Evelina pareikalavo palikti butelį tekilos, nes per šermenis visada geriama svaigalų. Ričardas nuvalė nuo pistoleto pirštų atspaudus ir padėjo jį šalia Ketrinos. Gal tokio įkalčio

užteksią Frenkui Lerojui apkaltinti. Ketrina būsianti įvardyta kaip jo meilužė, pistoletas, kurio kulka nutraukė jos gyvybę, įregistruotas jo vardu, būsią lengva įrodyti, kad jis esąs negimusio kūdikio tėvas. Visi įkalčiai buvo prieš jį, bet jis turėjo alibi: tuo metu buvo Floridoje.

Jie uždengė lavoną dembliu, kruopščiai suvyniojo į brezentą, surišo virvėmis, kurių Ričardas turėjo automobilyje. Kaip ir visi instituto pastatai, šventykla neturėjo pamatų, stovėjo užkelta ant polių, tad apačioje buvo užtektinai vietos Ketrinai įkišti. Jie užgaišo dar gerą valandą akmenimis užtaisydami spragą. Pavasarį prasidėjus atlydžiui, kūnas neišvengiamai imsiąs irti ir smarvė išduosianti pūvant lavoną.

– Pasimelskime, Ričardai, prisidėkime prie Evelinos ir atsisveikinkime su Ketrina, – paprašė Lusija.

– Nemoku, Lusija.

– Kiekvienas meldžiasi savaip. Melsdamasi aš atsipalaiduoju ir bandau įminti gyvybės paslaptį.

– Ar tai, tavo nuomone, Dievas?

– Vadink, kaip nori, Ričardai, bet duok ranką Evelinai ir man ir sustokime ratu. Padėkime Ketrinai ir jos kūdikėliui pakilti į dangų.

Paskui Ričardas pamokė Lusiją ir Eveliną suritinti sniego kamuolių ir sukrauti piramidę, o viduje uždegė žvakę, kaip buvo matęs per Kalėdas darant Orasijo vaikus. Plevenanti liepsnelė švelnia auksine šviesa spingsėjo pro melsvus kamuolius. Po kelių valandų, ištirpus sniegui, piramidės nebeliks nė pėdsako.

EPILOGAS

Bruklinas

Ričardas Baumasteris ir Lusija Maras kruopščiai rinko viską, kas buvo rašoma apie Ketriną Braun, kovo mėnesį aptikus jos lavoną, kol po dviejų mėnesių pagaliau galėjo pamiršti įvykį, pakeitusį jų gyvenimą. Rainbeke rastas lavonas sukėlė kalbų apie žmonių aukojimą, kurį atlieka vieno Niujorko valstijos imigrantų kulto nariai. Jau dvelkė ksenofobija prieš lotynų amerikiečius, sukurstyta per pasibaisėtiną Donaldo Trumpo prezidentinę kampaniją. Nors nedaug buvo tokių, kurie būtų rimtai vertinę jį kaip kandidatą, vis dėlto jo grasinimas kinų siena atsitverti nuo Meksikos ir deportuoti vienuolika milijonų nelegalų kurstė kai kurių žmonių vaizduotę. Pasirodo, labai lengva pateikti makabrišką nusikaltimo paaiškinimą. Kai kurios detalės nurodė į kulto teoriją: auka gulėjo vaisiaus gimdoje poza, užklota kruvinu meksikietišku dembliu, ant kaklo kabojo akmuo su iškaltu šėtono atvaizdu, šalia stovėjo butelis su etiketėje nupiešta kaukole. Šauta iš arti į kaktą. Lavonas atvežtas į Omegos instituto šventyklą, anot kai kurių skandalingų laikraščių, lyg pasityčiojant iš dvasingumo.

Kai kurios ispanakalbių krikščionių bažnyčios karštai paneigė gandus, esą, jų bendruomenėse pasitaiko šėtono kulto šalininkų. Vis dėlto netrukus paaiškėjo, kad paaukotoji skaistuolė, kaip ją įvardijo bulvariniai laikraščiai, – tai Ketrina Braun, fizioterapeutė iš Bruklino, dvidešimt aštuonerių metų, netekėjusi, nėščia. Apie tai, kad skaistuolė, – nė žodžio. Taip pat paaiškėjo, kad akmeninė statulėlė vaizduoja ne šėtoną, o majų mitologijos deivę, ir kad kaukolė tekilos etiketėje – įprastas dalykas. Tuomet ir visuomenės, ir žiniasklaidos domėjimasis nusikaltimu galutinai išblėso, ir Ričardui su Lusija buvo kur kas sunkiau sekti bylos eigą.

Paskutinę gegužės savaitę „The New York Times" laikraštyje pasirodžiusi žinutė, Ričardo Baumasterio sutikrinta su kitais šaltiniais, neturėjo nieko bendra su Ketrinos Braun mirtimi. Joje buvo kalbama apie prekybos žmonėmis tinklą, apraizgiusį Meksiką, Haitį ir kai kurias Centrinės Amerikos šalis. Be kitų kaltinamųjų, buvo minimas ir Frenkas Lerojus, taip pat vos kelios eilutės skirtos jo mirties aprašymui. FTB, pradėjęs Ketrinos Braun bylą, nors ja turėjo užsiimti policijos departamentas, netrukus suėmė Frenką Leroją kaip pagrindinį nusikaltimo įtariamąjį, bet netrukus paleido už užstatą. FTB jau kelerius metus narpliojo plačiai iškerojusios prekybos žmonėmis bylą ir seniai taikėsi į Frenką Leroją kaip tik dėl to, o ne dėl sąsajų su jo nelaimingos meilužės žūtimi. FTB žinojo, kad Frenkas Lerojus įsivėlęs į tą verslą, bet neužteko įkalčių jam suimti: niekšas buvo saugiai atsitvėręs nuo tokios galimybės. Tik susiejus jį su Ketrinos Braun žmogžudyste, tapo įmanoma atlikti kratą jo biure ir namuose ir konfiskuoti ganėtinai medžiagos, kad būtų galima priremti jį prie sienos.

Lerojus paspruko į Meksiką, kur turėjo pažinčių ir kur seniai kuo ramiausiai kaip politinis pabėgėlis gyveno jo tėvas. Galimas daiktas, jo likimą nulėmė tai, kad į jų tinklą buvo

infiltruotas specialus FTB agentas. Tai buvo Ivanas Daneskus. Ne kas kitas, o jis padėjo išnarplioti nusikalstamą tinklą Jungtinėse Amerikos Valstijose ir jo sąsajas Meksikoje. Jo vardas niekada nebūtų išėjęs į viešumą, jeigu jis nebūtų žuvęs šturmuojant Gerero dvarą, parduodamų žmonių laikino buvimo centrą, kur tuo metu buvo susirinkę gaujų vadeivos. Ivanas Daneskus padėjo meksikiečių kariškiams įvykdyti didvyrišką žygdarbį, kaip skelbė žiniasklaida, ir išvaduoti daugiau nei šimtą belaisvių, laukiančių savo eilės keliauti į vergiją.

Jau seniai ištyręs nusikalstamų kartelių ir valdžios sąsajas, tarp eilučių Ričardas perskaitė kitą variantą. Suimtas vadeiva paprastai stebėtinai lengvai pabėga iš kalėjimo. Teisingumas visada pralaimi, nes visi, pradedant policija ir baigiant teisėjais, arba išsigąsta grasinimų, arba pasiduoda korupcijai, o tie, kurie priešinasi, žūva. Labai retai pasiseka išduoti teisingumo organams nusikaltėlius, nebaudžiamai siautėjančius Jungtinėse Amerikos Valstijose.

– Patikėk, kariškiai įsiveržė į dvarą, remiami FTB. Taip vykdomos visos operacijos prieš narkotikų pirklius, nesuprantu, kodėl dabar turėtų būti kitaip. Matyt, jiems nepasisekė užklupti gaujos iš netyčių, todėl žuvo ir Daneskus, ir Frenkas Lerojus, – pareiškė Ričardas Lusijai.

Jie paskambino į Majamį Evelinai, dar nežinojusiai, kas atsitiko, ir susitarė, kad ji atskristų į Brukliną, nes netvėrė noru susitikti su Frenkiu. Iki tol ji nedrįso skambinti Čerilei. Lusija tik vargais negalais įtikino Ričardą, kad, žuvus Frenkui Lerojui, Evelinai nebegresia pavojus ir kad tiek mergina, tiek Čerilė pagaliau gali laisvai atsikvėpti. Pasisiūlė pati susisiekti su Frenkio motina ir, laikydamasi nuomonės, kad geriausia viską išsiaiškinti iki galo, beregint paskambino Čerilei ir pasiūlė

susitikti – turinti labai svarbią žinią. Ši išsigandusi padėjo ragelį. Lusija įmetė laiškutį į namo su skulptūromis laiškų dėžutę: „Esu Evelinos Ortegos draugė, ji pasitiki manimi. Noriu su jumis susitikti ir perduoti nuo jos žinių." Parašė savo mobiliojo numerį, įdėjo į voką leksuso raktelius ir Ketrinos Braun namų raktą. Tą patį vakarą Čerilė jai paskambino.

Po valandos Lusija įėjo į jos namus, o Ričardas iš susijaudinimo įskaudusia skrandžio opa liko laukti automobilyje. Juodu buvo nutarę, kad jam verčiau nesirodyti – Čerilei būsią ramiau kalbėtis akis į akį su kita moterimi. Lusija įsitikino, kad Čerilė tokia, kokią ją apibūdino Evelina: aukšta, šviesiaplaukė, beveik vyriškos išvaizdos, bet labiau pagyvenusi, nei tikėjosi. Atrodė vyresnė nei iš tikrųjų. Susijaudinusi, išsigandusi, pasiruošusi gintis, drebėdama nuvedė viešnią į svetainę.

– Iš karto sakykite, ko norite, ir baigiame visą tą reikalą, – susinėrusi rankas ant krūtinės, pareiškė virpančiu balsu, nesiūlydama Lusijai atsisėsti.

Lusija beregint suprato jos mintis.

– Dėl Dievo meilės, Čerile, nežinau, ko jūs tikitės. Atėjau ne šantažuoti jūsų, kaip galėtumėte pagalvoti. Aš pažįstu Eveliną Ortegą ir žinau, kas buvo jos automobilyje. Apie tą leksusą žinau kur kas daugiau negu jūs. Evelina nori ateiti ir viską paaiškinti, bet labiausiai nori pamatyti Frenkį: ji dievina jūsų sūnų ir labai jo pasiilgo.

Ir tuomet moteris neatpažįstamai pasikeitė. Atrodė, lyg šarvas, dengiąs ją nuo galvos iki kojų, staiga būtų subyrėjęs, ir per kelias sekundes ji būtų ūmai sugniužusi, likusi be stuburo, be vidinės atramos – skausmo ir baimės kamuolys, tokia silpna ir pažeidžiama, kad Lusija vos susitvardė jos neapkabinusi. Palengvėjimo atodūsis ištrūko Čerilei iš krūtinės, ir ji, susiėmusi rankomis veidą, apsipylusi ašaromis kaip mažas vaikas, susmuko ant sofos.

– Dėl Dievo meilės, Čerile, nusiraminkite, viskas gerai. Evelina niekada nieko kita netroško, tik padėti jums ir Frenkiui.

– Žinau, žinau. Evelina – vienintelė mano draugė, aš viską jai papasakodavau. Ji dingo tada, kai buvo labiausiai man reikalinga, dingo su automobiliu nepasakiusi man nė žodžio.

– Man rodos, jūs ne viską žinote. Nežinote, kas buvo automobilio bagažinėje...

– Kaip galėčiau nežinoti! – atsiduso Čerilė.

Trečiadienį, prieš tą baisiąją sausio pūgą, atrinkdama skalbti vyro marškinius, jo švarko atlape Čerilė pastebėjo riebaluotą dėmę. Prieš dėdama jį ant skalbinių krūvos, kaip paprastai patikrino kišenes ir rado raktą su auksiniu žiedu. Pavydas pakuždėjo jai, kad tai Ketrinos Braun buto raktas, ir beregint sustiprėjo įtarimai dėl vyro ir tos moters santykių.

Kitą rytą, Ketrinai atliekant fizioterapines procedūras, ištiktas hipoglikemijos priepuolio, Frenkis netikėtai apalpo. Čerilė įšvirkštė jam gliukagono, ir netrukus cukraus kiekis kraujyje padidėjo. Dėl tos nelaimės niekas nebuvo kaltas, bet raktas, aptiktas vyro kišenėje, jau buvo pakurstęs pagiežą Ketrinai. Čerilė apšaukė ją deramai nežiūrint sūnaus ir iškart atsisakė jos paslaugų. „Tu manęs neišgrūsi pro duris. Mane pasamdė Frenkas. Tik jis gali mane atleisti, bet abejoju, kad tai atsitiks“, – išdidžiai atrėžė moteris, bet susirinko savo daiktus ir išėjo.

Tą ketvirtadienį Čerilė sėdėjo kaip ant žarijų laukdama vyro, o vakare, kai jis grįžo, nereikėjo nieko aiškinti – jis jau žinojo viską. Ketrina jam skambino. Frenkas griebė Čerilę už plaukų, nuvilko į miegamąjį, taip užtrenkė duris, kad sienos sudrebėjo, ir smogė kumščiu į paširdžius, net žadą atėmė. Matydamas, kad ji neatgauna kvapo, išsigando per stipriai

užvožęs, spyrė jai į pašonę ir įsiutęs išlėkė iš kambario tarpdury susidurdamas su Evelina, kuri drebėdama laukė, kada galės padėti Čerilei. Nustūmęs merginą į šalį, Frenkas nuėjo į savo kambarį. Įbėgusi į vidų, Evelina padėjo poniai atsigulti į lovą, apkamšė priegalviais, sugirdė skausmą malšinančiųjų ir uždėjo ant krūtinės kompresą su ledais, baimindamasi, kad bus lūžę keli šonkauliai, kaip tai atsitiko jai, kai ją užpuolė galvažudžiai.

Penktadienį, anksti rytą, visiems tebemiegant, Frenkas Lerojus iškvietė taksi ir išvažiavo į oro uostą, ketindamas skristi į Floridą. Oro uostas dar nebuvo uždarytas: tik po kelių valandų dėl pūgos buvo atidėti visi skrydžiai. Evelinos slaugoma, Čerilė ištisą dieną nesikėlė iš lovos, apsvaigusi nuo raminamųjų, netardama nė žodžio, nepraliedama nė ašaros. Tą dieną ji galutinai apsisprendė. Ji nekentė vyro ir būtų apsidžiaugusi, jeigu jis pradingtų su ta mergše Braun, bet anaiptol ne geruoju. Didžioji dalis Frenko Lerojaus turto buvo užsienio bankuose, jai neprieinama, bet Jungtinėse Amerikos Valstijose sąskaitos buvo jos vardu. Taip jis pats buvo nutaręs, kad išsaugotų turtą susidūrus su teismais. Frenkui būtų buvusi geriausia išeitis pašalinti žmoną, ir jis to nepadarė tik todėl, kad dar neprispyrė reikalas. Be to, jis ketino nusikratyti sūnaus – nenorėjo užsikrauti tokios naštos. Frenkas įsimylėjo Ketriną Braun ir troško kuo greičiau turėti laisvas rankas. Čerilė nenujautė, kad jį prirėmė dar viena bėda – pastojo meilužė. Tai ji sužinojo tik kovo mėnesį, kai buvo paskelbti skrodimo rezultatai.

Ji nutarė susitikti su varžove, nes su vyru būtų buvę neįmanoma susitarti: jie kalbėdavosi tik buitiniais klausimais, bet ir tada nuožmiai susiginčydavo, o su Ketrina Braun būsią lengviau prieiti prie bendros nuomonės, kai ši suvoksianti Čerilės pasiūlymo naudą. Ketino atsisakyti vyro, sutikti skirtis ir nekelti triukšmo mainais į materialinį Frenkio aprūpinimą.

Šeštadienį ji išėjo iš namų apie vidurdienį. Dar skaudžiau nei ketvirtadienį maudė krūtinę, smilkinius veržė erškėčių vainikas, nors buvo išgėrusi dvi taures alkoholio ir didelę dozę amfetamino. Evelinai pasisakė važiuojanti pas gydytoją. „Dabar tik pradėjo valyti gatves, ponia, verčiau pabūkite namie, nusiraminkite", – paprašė ši. „Dar niekada man nebuvo taip ramu, Evelina", – atsakė Čerilė ir išvažiavo leksusu. Žinojo Ketrinos Braun adresą.

Nuvažiavusi gatvėje pamatė moters automobilį ir suprato, jog ši bus kur nors išsiruošusi, kitaip būtų palikusi jį garaže, kad neapsnigtų. Nejučia iš parankinės ištraukė Frenko pistoletą, nedidelį pusiau automatinį 32 kalibro „Beretą", ir įsikišo į kišenę. Kaip ir buvo maniusi, tai buvo Ketrinos Braun buto raktas, ir ji tyliai įėjo į vidų.

Ketrina Braun tuo metu kaip tik ėjo pro duris, sportiškai apsirengusi, su drobiniu krepšeliu ant peties. Susidūrusi kaktomuša su Čerile, nejučia sukliko. „Noriu pasikalbėti", – pasakė Čerilė, bet Ketrina Braun nusikeikusi stumtelėjo ją durų link. Išėjo visiškai ne taip, kaip ji buvo numačiusi. Ištraukusi pistoletą iš kišenės, nukreipė jį į Ketriną, norėdama ją sustabdyti, kad išklausytų, tačiau moteris, užuot atšlijusi, nusijuokė į akis. Čerilė atlaužė saugiklį ir suspaudė pistoletą abiem rankomis.

– Kvaila višta! Dar gąsdinsi mane savo sušiktu pistoletu! Pasigailėsi, kai pasiskųsiu Frenkui! – sušuko Ketrina.

Pistoletas iššovė savaime. Čerilė nesuvokė, kada paspaudė nuleistuką ir, kaip pasakodama įvykį prisiekė Lusijai Maras, net nesitaikė. „Kulka atsitiktinai kliudė į kaktos vidurį, nes taip buvo lemta, tokia buvo mano ir Ketrinos Braun karma", – pasakė ji. Viskas įvyko taip greitai, taip paprastai ir sklandžiai, kad Čerilė neišgirdo šūvio, nepajuto ginklo atatrankos, nesuprato, kodėl moteris krito aukštielninka nei ką reiškia juoda

skylutė kaktoje. Tik po minutės ji susizgribo suvokusi, kad Ketrina nejuda, pasilenkė ir įsitikino ją nušovusi.

Toliau ji veikė lyg apimta transo būsenos. Bandė paaiškinti Lusijai, kad aiškiai neprisiminė, ką darė, nors negalėjo pamiršti to, kas atsitiko tą prakeiktą šeštadienį. „Reikėjo kuo skubiau sugalvoti, kur dėti Ketriną, nes būtų buvę siaubinga, jeigu ją būtų suradęs Frenkas", – pasakė ji. Iš žaizdos ištekėjo nedaug kraujo, ir jis susigėrė į demblį. Atrakinusi garažą, įvarė leksusą. Būdama geros sportinės formos, ji nutempė demblį su gulinčia negyva varžove, nedidele ir palyginti lengva, todėl be niekur nieko sugrūdo ją į bagažinę ir drauge įmetė pistoletą. Ketrinos buto raktą įdėjo į parankinę. Vyras turėjo grįžti po dviejų parų, tad laiko pabėgti buvo ne per daugiausia. Jau daugiau nei metai galvoje sukosi mintis kreiptis į FTB ir įduoti vyrą mainais į saugų gyvenimą. Televizijos serialuose buvo mačiusi, kad FTB, jeigu tai tiesa, gali išduoti jai dokumentus kitu vardu ir padėti dingti drauge su sūnumi. Iš pradžių reikėjo nusiraminti, palaukti, kol nustos daužytis širdis. Ji grįžo namo.

Tirdama Ketrinos Braun mirties bylą, kovo mėnesį policija trumpai apklausė Čerilę Leroj. Vienintelis įtariamasis buvo jos vyras: jo alibi, kad tuo metu Floridoje žaidė golfą, niekam nerūpėjo, nes lavonas buvo tokios būklės, jog buvo neįmanoma nustatyti mirties valandos. Gal Čerilė, sąžinės graužiama, būtų išsidavusi, jeigu policija būtų klausinėjusi ją iškart po moters mirties, bet tai atsitiko tik po dviejų mėnesių, kai kūnas buvo rastas Omegos instituto teritorijoje ir išaiškėjo velionės ryšys su Lerojų šeima. Per tuos mėnesius Čerilė sugebėjo susitaikyti su savo sąžine. Tą sausio pabaigos šeštadienį ji atsigulė skaudama galva ir po kelių valandų atsibudo, apimta siaubo suvokusi, kad padarė nusikaltimą. Namuose buvo tamsu, Frenkis miegojo, ir keisčiausia – Evelinos nebuvo nė balso.

Ji ko neišprotėjo negalėdama suvokti, kur galėjo dingti Evelina su automobiliu ir Ketrinos Braun lavonu bagažinėje.

Frenkas Lerojus grįžo pirmadienį. Dvi paras ji beveik merdėjo iš baimės ir, jeigu nebūtų jautusi pareigos sūnui, būtų surijusi visus migdomuosius vaistus, kiek jų turėjo, ir pagaliau užbaigusi savo niekingą gyvenimą, prisipažino ji Lusijai. Norėdamas gauti draudimo išmoką, vyras pranešė policijai apie leksuso dingimą ir apkaltino auklę jį pavogus. Neradęs meilužės, prisigalvojo visokių priežasčių, bet neatėjo mintis, kad ji gali būti nužudyta: sužinojo vėliau, kai buvo aptiktas jos lavonas, o jis pats apkaltintas žmogžudyste.

– Man rodos, Evelina nuslėpė įkaltį, kad apsaugotų Frenkį ir mane, – pasakė Čerilė Lusijai.

– Ne, Čerile. Ji manė, kad jūsų vyras penktadienį nužudė Ketriną ir išskrido į Floridą, kad turėtų alibi, net neįsivaizduodamas, jog kas nors galėtų sėsti į jo leksusą. Sušalęs kūnas būtų puikiausiai išsilaikęs iki pirmadienio, iki jam grįžtant.

– Ką? Evelina nežinojo, kad aš nužudžiau Ketriną? Tad kodėl...

– Evelina išvažiavo leksusu į vaistinę, kai jūs miegojote. Mano gyvenimo draugas Ričardas Baumasteris trinktelėjo į jos automobilį. Taip mudu su juo įsivėlėme į tą istoriją. Evelina išsigando, kad jūsų vyras grįžęs supras, jog ji vairavusi jo automobilį ir mačiusi, kas guli bagažinėje. Ji siaubingai bijojo jūsų vyro.

– Vadinasi... ir jūs žinojote, kas atsitiko... – sumurmėjo išblyškusi Čerilė.

– Ne. Aš irgi buvau tokios pat kaip Evelinos nuomonės. Ji bijojo, kad norėdamas ją užčiaupti Frenkas Lerojus stengsis jos nusikratyti. Ji labai bijojo dėl jūsų ir Frenkio.

– O kas man dabar bus? – netyčia išpažinusi savo kaltę, išsigando Čerilė.

– Nieko, Čerile. Leksusas guli ežero dugne, ir niekas nenumano, kas iš tikrųjų atsitiko. Tai, apie ką mudvi kalbėjomės, lieka tarp mūsų. Aš papasakosiu Ričardui, nes jis turi žinoti, bet niekam daugiau nereikia aiškinti. Frenkas Lerojus jau pridarė užtektinai bėdų.

Tą paskutinį gegužės šeštadienį, devintą valandą ryto, Ričardas ir Lusija lovoje gėrė kavą su Marseliu ir Antrąja, vienintele iš keturių kačių, su kuria susidraugavo šunelis. Lusijos nuomone, buvo dar anksti, kurių galų sekmadienį šokti iš lovos kaip akis išdegus, o Ričardui tai buvo saldi šeimyninio gyvenimo dykystė. Buvo giedra pavasario diena, netrukus jie turėjo užsukti pas Džozefą Baumasterį ir drauge su juo važiuoti pietauti, o vakare – į autobusų stotį pasitikti Evelinos, nes senis panoro žūtbūt su ja susipažinti. Jis negalėjo dovanoti sūnui už tai, kad nepakvietė jo į sausio odisėją. „Pagalvok, tėti, kaip būtume tave vežioję neįgaliųjų vežimėliu“, – kartojo Ričardas, tačiau Džozefas tai laikė išsisukinėjimu, o ne pasiteisinimu: jei galėjo vežiotis šunelį, būtų galėjęs pasirūpinti ir juo.

Trisdešimt dvi valandas praleidusi kelionėje, Evelina autobusu atvažiavo iš Majamio, kur jau keli mėnesiai gyveno, pamažu priprasdama prie naujos aplinkos. Vis dar glaudėsi pas Danielą, bet ketino veikiai įsikurti viena; dirbo vaikų darželyje, o vakarais viename restorane aptarnaudavo lankytojus. Be to, ją paremdavo Ričardas, nes, pasak Lusijos, juk reikia kur nors išleisti pinigus prieš iškeliaujant į kapus. Konsepsjonai Montojai, močiutei gvatemalietei, labai pravertė perlaidos, Evelinos nuolat siunčiamos iš Bruklino, o vėliau iš Majamio. Vietoj lūšnelės pasistatė mūrinį namuką ir viename kambaryje įrengė krautuvėlę, kur prekiavo iš Čikagos Miriamos siunčiamais padėvėtais drabužiais. Į turgų eidavo nebe savo keptų

tamalių pardavinėti, o nusipirkti maisto ir paplepėti su savo pažįstamomis. Evelinos nuomone, jai buvo per šešiasdešimt, nors nebuvo tuo visiškai tikra, tačiau, žuvus abiem vaikaičiams ir išvykus Evelinai, iš sielvarto labai paseno, kaip buvo matyti dvasiškojo tėvo Benito nuotraukose: apsirengusi išeiginiais drabužiais, kuriuos dėvėjo jau trisdešimt metų ir dėvės iki pat mirties, plačiu sijonu mėlynais ir juodais dryžiais, gimtinės raštais išmarginta palaidinuke, susijuosusi raudonų ir geltonų atspalvių juosta, ryškių spalvų skrybėlaite ant galvos.

Pasak dvasiškojo tėvo Benito, močiutė buvo vis tokia pat judri, tik sudžiūvusi, sumažėjusi ir susiraukšlėjusi, iš pažiūros tikra beždžioniukė, vaikščioja pusbalsiu kalbėdama poterius, žmonės laiko ją kvaištelėjusia. Ir juo geriau – gali sau gyventi rami, niekas nereikalauja mokėti mokesčių. Kas dvi savaites Konsepsjona kalbasi su dukraite dvasiškojo tėvo Benito mobiliuoju telefonu, nes savo telefono nenori, kad ir kaip siūlė Evelina. Tai esąs labai pavojingas prietaisas be laidų ir baterijų, susargdinantis vėžiu. „Atvažiuok, močiute, gyvensime kartu“, – ne kartą viliojo Evelina, bet Konsepsjona nenori apie tai nė galvoti, ką ji veiksianti šiaurėje, kas lesinsiąs jos vištas ir laistysiąs daržoves, ko gero, kokie nors svetimi žmonės dar užgrobsią jos namą, ir šiaip jau esą sunku apsiginti nuo visokių atėjūnų. Aplankyti dukraitę aplankysianti, tik nežinia kada. Evelina neabejojo, kad tas laikas niekada neateisiąs, ir ketino, ištaikiusi progą, pati nuvažiuoti į gimtinę – bent jau kelioms dienoms.

– Turime pasakyti Evelinai, kas iš tiesų atsitiko Ketrinai, – pareiškė Ričardas Lusijai.

– Kam to reikia? Ar negana to, kad mudu žinome? Be kita ko, argi tai labai svarbu?

– Nesvarbu? Juk Čerilė Leroj nužudė tą moterį!

– Tikiuosi, Ričardai, tu nemanai, kad ji turėtų išpirkti tą nusikaltimą? Tai buvo nelaimingas atsitikimas, ir tiek.

– Tu man darai blogą įtaką, Lusija. Kol dar tavęs nepažinojau, buvau doras, sąžiningas žmogus, rimtas mokslininkas... – atsiduso jis.

– Buvai tikras nuoboda, Ričardai! Protas neneša, kaip galėjau tave įsimylėti!

– Niekada nemaniau, kad galų gale turėsiu nusižengti teisingumui.

– Įstatymas žiaurus, o teisingumas aklas. Ketrinai Braun mes nepadarėme nieko bloga, tik truputį nusvėrėme svarstyklių lėkštę, kad nugalėtų teisybė, nes globojame Eveliną, o dabar mūsų pareiga apginti Čerilę. Frenkas Lerojus buvo galvažudys ir gavo tai, ko nusipelnęs.

– Tiesiog likimo ironija, kad jis atsiskaitė ne už savo nusikaltimus, o nukentėjo už nusikaltimą, kurio nepadarė, – nusijuokė Ričardas.

– Na, matai? Ar nesakiau, kad nugali teisybė? – sušuko Lusija, pakštelėdama jam į lūpas. – Ar tu mane myli, Ričardai?

– O kaip tu manai?

– Kad dievini mane ir niekaip negali suprasti, kaip sugebėjai taip ilgai gyventi be manęs – nuobodžiaudamas, suledėjusia širdimi.

– Vidury žiemos pagaliau suvokiau, kad širdyje žydi amžina vasara.

– Pagaliau atėjai į protą?

– Ne. Tai Albero Kamiu žodžiai.

PADĖKA

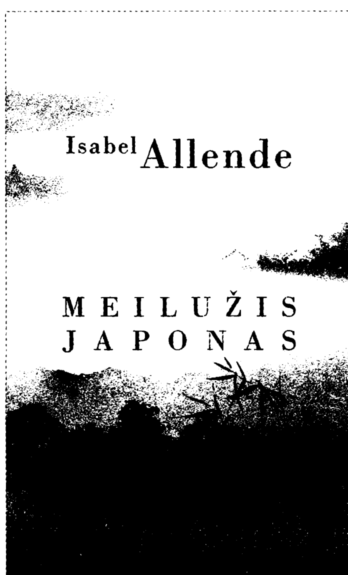
Šio romano idėja užsimezgė 2015 metais, per Kalėdas, tamsių plytų name Brukline, kur anksti rytą susirinkome gerti kavos: mano sūnus Nicolás, marti Lori, jos sesuo Christine Barra, Wardas Schumakeris ir Viviane Fletcher. Kažkas paklausė, ką ketinu rašyti sausio 8-ąją, tą dieną, kada jau trisdešimt penkerius metus pradedu rašyti visas savo knygas. Kadangi dar nebuvau nieko sugalvojusi, jie ėmė piršti visokias mintis, ir taip atsirado knygos apmatai.

Kaip paprastai medžiagą man padėjo rinkti Sara Kessler, Chandra Ramírez, Susanne Cipolla, Juanas Allende y Beatriz Manzas.

Rogeris Cukrasas pakišo mintį apie pagyvenusių žmonių porą Lusiją ir Ričardą.

Mano pirmieji skaitytojai ir vertintojai buvo sūnus Nicolás, mano redaktorės Johanna Castillo y Nuria Tey, literatūriniai agentai Lluisas Miguelis Palomaresas y Gloria Gutiérrezas, rūstus agentūros „Balcells" kritikas Jorge Manzanilla, mano brolis Juanas, mano nuostabios draugės Elizabeth Subercaseaux ir Delia Vergara. Taip pat, žinoma, mama Panchita Llona, kuri, sulaukusi 96-erių, iš rankų nepaleidžia raudono pieštuko, taisydama visas mano knygas.

Visiems išvardytiesiems ir kitiems, kurie tiek gyvenime, tiek kūryboje dvasiškai palaikė mane pastaruosius ne per lengviausius dvejus metus, skiriu šiuos puslapius.

Magiška, iki širdies gelmių sukrečianti, septyniasdešimt metų trukusi ir per kelis žemynus nusidriekusi dviejų žmonių istorija.

„Vieversių namais" vadinamame garbaus amžiaus žmonių pensionate gyvena daug ir juodo, ir balto mačiusi Alma Belasko, tolydžio narstanti savo audringo ir nuotykingo gyvenimo prisiminimus. Slaugoma ištikimosios Irinos Bazili ir savo vaikaičio Seto, ji palengva atkuria visą gyvenimą nuo mažų dienų.
Gimusi Varšuvoje, artėjančio karo išgąsdintų tėvų išsiųsta į San Fransiską, Alma patenka į turtingą dėdės Aizeko šeimą, kur su savo pusbroliu Natanieliu gyvena visų mylima ir lepinama. Čia artimai susidraugauja su japonų Fukudų šeima, kuri tarnauja Belaskams, ir taip prasideda tragiška jos ir Ičimėjaus Fukudos meilės istorija, trukusi daugiau nei septyniasdešimt metų, atlaikiusi visas nelaimes ir likimo negandas, prasidėjusias po Perl Harboro atakos, kai visi japonų kilmės amerikiečiai, laikyti grėsme JAV, trejiems metams buvo uždaryti internuotųjų asmenų stovyklose. Be galo nuoširdžiai pasakodama šią istoriją, Isabel Allende grįžta prie savo pamėgtų temų: nagrinėja žmogaus gyvenimo kelius ir klystkelius, giminės paslaptis, slaptą meilę, sąžinės priekaištus, skirtingų kultūrų sankirtas, atverčia nežinomus arba jau pamirštus istorijos puslapius, blaškydama skaitytoją po įvairius kraštus ir žemynus.

ISABEL ALLENDE

VIDURY ŽIEMOS

Romanas

Iš ispanų kalbos vertė *Valdas V. Petrauskas*

Redaktorės *Nijolė A. Petrauskienė* ir *Gražina Stankevičienė*
Viršelio dailininkė *Jūratė Šatūnė*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2500 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“,
Ulonų g. 2, LT-08245 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė „Standartų spaustuvė“,
S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius
Interneto svetainė: www.standart.lt

„VIDURY ŽIEMOS PAGALIAU SUVOKIAU, KAD ŠIRDYJE ŽYDI AMŽINA VASARA.“ –
Albert Camus

Istorija prasideda Brukline, siaučiant viduržiemio pūgai, kai trijų labai skirtingų žmonių likimus suveda eismo įvykis ir netikėtas kraupus radinys balto leksuso bagažinėje. Ričardas Baumasteris, šešiasdešimtmetis žmogaus teisių specialistas, žymaus universiteto dėstytojas, atsitrenkia į Evelinos Ortegos, nelegalios imigrantės iš Gvatemalos, dirbančios aukle, vairuojamą automobilį. Neišmanydamas, kaip elgtis, Ričardas į pagalbą pasikviečia Lusiją, kolegę dėstytoją iš Čilės.

Mėgindami nuslėpti nusikaltimą, kurio nė vienas nepadarė, jie leidžiasi į kelionę, kurioje, mezgantis jausmams tarp Lusijos ir Ričardo, pamažu atskleidžiamos visų trijų veikėjų gyvenimo istorijos. Iš Bruklino veiksmas persikelia į netolimos praeities Gvatemalą, kurioje siautėja nusikaltėlių, narkotikų prekeivių gaujos, į septintojo dešimtmečio politinių perversmų kamuojamą Čilę, vėliau į Meksiką bei tragiškų prisiminimų kupiną Kanadą ir Braziliją.

„Vidury žiemos“ – užburianti ir jaudinanti istorija apie nepalaužiamą dvasios stiprybę ir užgimstančią meilę, kai širdis, rodos, jau seniai sukaustyta šalčio. Knyga savo žmogiškumu, aistra, humoru ir išmintimi primena vieną žymiausių autorės knygų – „Dvasių namus“.

www.almalittera.lt

